

(b.)

LA
EXIS
MUM.

18
9

UVA.BHSC

266

M. 349

MS. 379

VVA BHSC

R. 347
TRACTATUS

De pœnis delictorum.

QUEM SALMANTICAE
auditoribus suis dictabat Licentiatuſ Don Ioannes
Vela & Acuña diui Bartholomei collega &
cathedrae Voluminis publico ſtipendio
praefectus.

AD D. FRANCISCUM GASCA
Salazar

Salmanticensis Academiae Cancellarium Regisque conſiliarium &c.

PRIMA EDITIO.

Anno.

1596.

Cum Priuilegio.
SALMANTICAE.
'Excudebat Didacus à Cuffio.'
Expensis Martini Perez Bibliopolæ:

T R A C T A T V S

De poenis delictorum.

Q U E M S A L M A N T I C A E

audientibus suis dicitur. Licet enim non solum

Verba & Actus dicitur. Verba & Actus dicitur.

carere & alius dicitur. Verba & Actus dicitur.

N D D P R A N C I S C U S M G A L L I A

Salvatoris dicitur. Verba & Actus dicitur. Verba & Actus dicitur.

PRIMA EDITIO.

Cum Privilegio.

SALMANTICAE

Academicae Disputationis in Casibus

Expensis Martini Petri Bibliopoli.

MDCCXXV

E L R E Y.

POr quanto por parte de vos Martin Perez Libe-
 ro Vezino dela Ciudad de Salamanca , cessionario
 que soy s de don Iuan Vela de Acuña , colegial del
 Colegio viejo de san Bartolome , dela dicha Ciu-
 dad nos fue hecha relacion, que el dicho don Iuan auia escri-
 to vn libro , de que hazia des presentacion , que se intitulaua
 Tractatus Delictorū, que auia leydo en las escuelas, dela Vni-
 uersidad della, el qual era muy vtil, y nec essario para la Repu-
 blica, y nos suplicastes, os mandassemos dar licencia , para lo
 poder Imprimir , y priuilegio por veynte años , o como la
 nuestra merced fuesse, lo qual visto por los de nuestro consejo,
 por quanto en el dicho libro, se hizo la diligencia que la prag-
 matica, por nos vltimamēte fecha dispone fue acordado q̄ de
 uiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razō, y nos
 tuuimos lo por bien, por la qual os damos licencia, y facultad
 para q̄ por tiemp̄o y espacio de seys años cūplidos primeros
 siguiētes q̄ corrē, y se quētā desde el dia de la fecha, desta nue-
 stracedula en adelante, vos o la persona q̄ para ello vuestro po-
 dervuiere, y no otra alguna podays imprimir y veder el dicho
 libro , q̄ de suso se haze mencion y por la presente damos licē-
 cia, y facultad a qualquier Impressor destos nuestros Reynos,
 que vos nombraredes para q̄ durante el dicho tiempo, le pue-
 dan Inprimir por el original que en el nuestro consejo se vio,
 que va rubricado y firmado al fin de Alōso de Vallejo nuestro
 Escriuano de camara, y vno de los que en el nuestro consejo
 Residen, con que antes que se vendale traygays, ante ellos jun-
 tamente cō el dicho original, para que se vea si la dicha impres-
 siō esta cōforme a el, y traygays fee en publica forma, como por
 Corrector por nos nōbrado, se vio y corregio la dicha impres-
 siō por el dicho original, y mandamos al Impressor q̄ ansi y m-
 primiere el dicho libro no ymprima el principio , y primer
 pliego del ni entreguemas de vn solo libro con el original al
 Autor, o persona acuya costa lo ymprimiere para effecto de la
 dicha correccion y tassa hasta que antes y primero el dicho li-
 bro, este corregido y tassado por los del nuestro consejo, y estā
 do hecho y no de otra manera pueda ymprimir el dicho prin-
 cipio y primer pliego, en el qual y mmediatamēte sepōga esta
 nuestra licencia, y priuilegio, y la aprobacion tassa y Erratas,

y no lo podays vender ni vendays vos ni otra persona alguna, hasta que el dicho libro este en la forma susodicha sopena de caer yncurrir en las penas contenidas, en la dicha pragmatica y leyes de nuestros Reynos, que sobre ello disponen y mādamos que durate el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia no le pueda ymprimir ni vender sopena q̄ el que lo ymprimiere y vendiere, aya perdido y pierda qualesquier libros moldes y aparejos, que del tuuiere y mas yncorra en pena de cinquenta mil marauedis, por cada vez que lo contrario hiziere, de la qual dicha pena sea la tercia parte para la nuestra Camara y la otra tercia parte, para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para el que lo denunciare, y mādamos a los del nuestro consejo presidente e oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes y alguaziles de la nuestra casa y Corte, y chancillerias, y otras qualesquier justicias de todas las Ciudades Villas y Lugares, de los nuestros Reynos y Señorios, a cada vno en su jurisdiccion, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante que vos guarden, y cumplan esta nuestra cedula, y merced que assi vos hazemos, y cōtra ella no vos vayan, ni passen ni consientan yr ni passar en manera alguna sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara fecha en Vazia-madrid, a veynte y quatro dias del mes de Febrero de mil y quinientos y nouenta y sey Años.

Y O E L R E Y.

Por mandado del Rey nuestro Señor,

Don Luys de Salazar.

D. D. F R A N C I S.

CO GASCA SALAZAR AL-

mæ Salmanticensis Academix Cancellario

Regisque Confiliario, Martinus Perez, salutem &
augmentum desiderat.

Ogitanti mihi saepenumero (Vir clarissimis ortos
maioribus) cui hunc libellum inscriptum *Tractatus
Delictorum in pœnis imponendis &c.* male li-
cèt exiguum ab eruditissimo Domino licentiario, D. Ioanne
Vela Viri o nobili iuxta & docto compositū meis verò nō
minimis expensis, maximis autē laboribus in lucem editū de-
dicarem, tu primus omniū occurristi, quem ut patrē elige-
rem, plurimis nominibus visū est. Patronos enim eligimus
Viros clarissimis ortos parentibus, literis ac virtutibus in-
signes, & que raro quodam genere hominum, ac pene diuino,
quorum nomina audimus cum admiratione ut consecuto-
rum summā cōditionis humane. Ecquis hæc in te omnia tā
corporis quā animi ornāmēta (maxima verò animi) cō-
currere & cōuenire merito negauerit? Cuius tā copiosa dicē-
di facultas, aut talis oratio esse possit, ut tuas laudes pro
dignitate explicet, aut cōprehēdat: Omnib⁹ exploratū est &
in cōfesso te integrū esse hominē, at que ab omni culpa abhor-
rentem, iustissimū, omnisque officij diligentissimū parum
est documentū omnibus virtutis, pietatis innocētiæ: adhuc
parū est: Deo proximū. Magnū profectō hoc verbum, D.
Frācisce Gasca Salazar. Sed verū. Nunquid non Deos
esse dicebat Demades viros doctos & virtute præditos?
Quid igitur te hominem appellē cuius cōsulta pro responsis,

Verba proffatis habentur cuius institutū omne consilium,
lex quedā & norma videtur esse humanarū actionū cu
ius pura & liquida mētis agitatio sese à rebus inferis abstra
hit, ut ascendat ad superas, & rimetur arcana caelestia:
cuius faciendū pectus augustissimum sapientia templū, faciē
dum os amplissimū eloquentia flumen esse videtur? Audi
audi (vir admodū illustris) qui de talibus, & in ijs de te se
serit & scripserit incredibili vir sãctitate & eloquentia
Hieronymus: Quid valeat (inquit) apud homines seculi
eloquentia, & sapiētia secularis, testes sunt Demostenes, Tul
lius, Plato, Xenophon, Theophrastus, Aristoteles, & ceteri
oratores ac Philosophi, qui velut Reges habentur hominū,
& præcepta eorū nō ut præcepta mortalium, sed quasi ora
cula accipiuntur Deorū. Vnde & Plato dicit, felices fore res
publicas, si aut Philosophi regnent, aut Reges Philosophentur.
Magnū viri magni testimonium. Mitto Gasparū familiā ē
Romanorū præcipua nobilitate oriūdā nō minus antiquā,
quā heroicis actibus illustrē, nec Hispanismo modo, sed exteris
etiā nationibus probecognitā, ne tibi varijs distō negotijs
prolixa nimis oratione fastidiū generem. Hæc sunt (vir om
nilaude maior) quæ memouerūt, vel impulerūt potius, ut
quod à mea imbecillitate in præsens potuit existere, tibi offer
rē: fidem vero mihi facit tua humanitas ac nominis mag
nitude ut benignitate suscipientis ipsius rei qua offertur exi
litas, vel potius personæ offerētis (ut ita dicā) nullitas au
geatur. Solent enim principes viri nō tā oblatis muneris dig
nitatem, quā offerentis animum atque fidem ponderare.

Tuae amplitudinis ac dignitatis studiosissimus

Martinus Perez.

21

I N D E X C A

pitum quæ in hoc tractatu de De
lictorum pœnis con
tinentur.

Proœmium huius tractatus Fol. 1.

De adulterij pœna caput. 1.	Fol. 2.
De apostasiz pœna, caput. 2.	fol. 10.
De assassiniij pœna, caput. 3.	fol. 14.
De blasphemiz pœna, caput. 4.	fol. 19.
De coitu cum moniali, caput. 5.	fol. 23.
De concubinatus pœna, caput. 6.	fol. 25.
De contrahente binas nuptias caput. 7.	fol. 29.
De carcerum priuatorum pœna cap. 8.	fol. 33.
De exponente infantem, caput. 9.	fol. 34.
De falsariorum pœna, caput. 10.	fol. 37.
De falsa moneta, caput. 11.	fol. 41.
De furti pœna caput. 12.	fol. 44.
De gestante alterius habitum caput. 13.	fol. 53.
De hæreticorum pœna, caput. 14.	fol. 56.
De homicidij pœna, cap. 15.	fol. 67.
De iniuriarum pœna caput. 16.	fol. 83.
De incestus pœna, caput. 17.	fol. 92.
De incendiariorum pœna caput. 18.	fol. 97.
De infringente domum alienam vel carceres, ca. 19.	fol. 103.
De lenociniij pœna, caput. 20.	fol. 108.
De læsæ maiest. pœna caput. 21.	fol. 113.
De ludi pœna, caput. 22.	fol. 121.
De mouente limites caput. 23.	fol. 125.
De notario falsum committente caput. 24.	fol. 128.
De occidente proditorie, caput. 25.	fol. 132.
De occidente veneno, caput. 26.	fol. 135.
De parricidij pœna, caput. 27.	fol. 137.
De periurij pœna, caput. 28.	fol. 140.
De raptu virginum, caput. 29.	fol. 150.
	De

I N D E X.

De sacrilegij pœna, caput. 30.	fol. 158.
De sepulchro violato, caput. 31.	fol. 165.
De simonix pœna, caput. 33.	fol. 171.
De Sodomix pœna caput. 33.	fol. 180.
De fortilegij pœna, caput. 34.	fol. 185.
De stupri pœna caput. 35.	fol. 187.
De serui cum domina coeuntis pœna, caput. 36.	fol. 190.
De teste falsum deponente, caput. 37.	fol. 192.
De vsuræ pœna caput finale.	fol. 193.

Finis Tabulæ.

Errata.

*Pag. 3. lin. 12. totum. leg. torum. pag. 13. li. 23. deducuntur le. deduci
tur. pa. 19. li. 6. sensualibus le. consualibus. pag. 38. li. 19. aut. le. aut
pa. 49. li. 8. conceptam le. conceptum. pa. 73. li. 6. vero. le. verb. pa.
78. li. 10. verum. le. rem. pa. 113. li. 22. offensa. le. offensa. pa. 123. li.
27. puto. le. puta. pa. 152. li. 31. doctima. le. doctrina. pa. 154. li. 31.
coitus. le. coitus causa. pa. 162. li. 34. recessa le. recesses pa. 165. li. 27
sic le. sic. pa. 177. li. 20. dist. le. dist.*

Con estas erratas esta correcto este Tratado de
Delictis, conforme asu original: En testimo-
nio de lo qual lo firme. En Salamanca oy 3. de
Octubre Anno. 1596.

El Corrector &c.

*Manuel Correa
De Montenegro*

TRACTATUS
DELICTORVM
IN POENIS IMPONENDIS

pro singulis delictis à Licentiatò Don
Iuan Vela Año 1593.

CVM voluisset Vlpian. iurifcon. perfectum iuris studiosum instituire illud præcipue ad finem iuris prudentiæ spectare scripsit bonos ciues efficere. Media autè seu instrumenta, quibus efficitur, præmia & pœnas esse affirmauit in l. i. ff. de iustitia & iure, in l. fin. C. de statutis, & imaginibus in Clementina cupientes de pœnis

& quauis potissima harum partium sit præmijs afficere bonos, quoniam hanc partem iustitia per se intendit, vt docet Gueuara in dicta l. i. li. 5. nu. 4. tamen & delinquentes puniri reip. maximè interest. l. ita vulneratus 51. ff. ad leg. A qui. ca. vt pœnæ 35. de sententiâ excom. ex punitiõne enim & præmium bonis, scilicet, quod tutius viuere possent, timore maiorum sublato & emendato delinquente l. si pœna 26. ff. de pœnis, & exemplum vniuersè reip. contingit. l. capitalium 28. §. famosus. ff. de pœnis: nam pœna vnius metus est multorum. l. pœna C. ad legem. Iuliã repetun. quod in brutis quoque animantibus deprehenditur, scribit enim Plinius lib. 8. natur. histo. c. 8. vivos fuisse in Africa crucifixos leones, à quibus fuerant vrbes obsessæ, quocæteri metu pœnæ similis absterreretur; hinc illud

A Scenæ

Seneca li. de ira, nemopudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur. Carterum quia poena similis esse debet delicto, l. scriptum esse de his, qui bus ut indignis, & delicta aliter hodie, aliter olim, varie apud nos, & varie apud alias nationes aestimantur, diuersæ quoque poenæ pro eodem delicto imponuntur, adeo ut operæ pretium facturus sim, si vtriusq. iuris & Regij impostas poenas pro singulis delictis recensuero, quod ordine alphabetico perficiam.

¶ Caput primum, De adulterij Poena.

rimina omnia ex proximi iniuria, & præiudicio estimanda esse docet Diuus Thomas 2. 2. quæst. 73. articul. 3. Soto libr. 5. de iusticia & iur. quæstio. 10. articul. 5. ideoque cum ex adulterio maxima irrogetur iniuria marito ipsiusque cognatis, & parentibus, ut ex pluribus probat Tiraqu. ad ll. connubiales. l. 13. numer. 26. merito adulterium atrocissimum esse delictum, docuit Acursius, in l. auxilium. §. in delictis verbo. atrocioribus. ff. de minoribus, & in eius detestationem omnibus delictis grauius appellatur, in cap. quid in omnibus 16. 32. q. 7. re enim vera adulterio grauius est homicidium. ca. si quod verius. 9. 33. quæst. 2. licet Decius & communis in ca. at si Clerici. §. de adulterijs, & iudicij Tiraquel. vbi supra Palacius Rubeus, in repetitione Rubricæ de donationibus inter. §. 77. nume. 3. Gomecius in. §. fuerat numer. 4. in l. de actio. Guilielmus Benedictus in c. Rainuntius verbo. cuidam Petro. nume. 50. 109. de testamentis. Contra. Sed male, quoniam text. in l. codicillis. §. matre. ff. de legatis 2. in illis verbis, & alius mihi deteriora fecit, non significat fratrem vxoris adulterium commisisse, cum testator vxorē appellauerit charissimam in principio testamenti, neque admittendi sunt, qui affirmant leuius ibi fuisse homicidium, quia fuit necessarium ad defensionem propriæ substantiæ cum occisus rapinam faceret occisori iuxta text. in l. 2. & sequenti. ff. ad l. a qui. in cap. 3. de senten. excommu. quia verba illa dum ei rapinam facit, potius ponuntur à testatore ad augendum malitiam fratris occisoris. Filius enim rapinam faciebat, id est, locū præparabat ad rapos serendos. Verius igitur hic verba illa non esse compa-

comparatiue accipienda, sed positiuè, id est, alia mala mihi fecit, sic enim Cic. in oratione pro Balbo dixit, hoc illi dete- rius contigit, id est, hoc malum illi contigit

Est autem adulterium, alterius tori violatio ca. lex illa verb. adulterium 36. quæst. 1. Hosliensis in summa titul. de adulterio numero primo. Couar. in 4. 1. part. cap. 7. num. 8. Petrus Gre. lib. 36. syntagmatum ca. 6. num. 2. Cantera libr. 2. quæstionum criminalium cap. 4. num. 24. & probat. l. 1. titu. 17. parti. 7. indi- q; solùm cum coniugata committitur. l. inter liberas 6. §. lex ff. de adulterijs. l. inter stuprum 101. ff. de verborum significa- tione, ex quo primo constat, coniugatum si accedat ad solutam adulterium non committere cum non violet alterius totum, ac proinde non posse adulterij ab vxore accusari, l. 1. C. de adulte- rijs, vbi notant Acursius, Cinus, & alij, Tiraque. ad. ll. conu- biales. l. 7. num. 42. Couar. in 4. 2. part. §. 6. cap. 7. num. 5. Pa- leotus de notis, & spurijs, cap. 47. lex enim Iulia. quæ accusa- tionem adulterij induxit solum marito accusandi concessit fa- cultatem, vt constat ex verbis eius legis relatis à Brissonio ad. l. Iulia de adulterijs in princ. Ioannes Rosuno libr. 8. antiquitatũ Romanarum cap. 24. ideo forte quod hoc iudicium publicum sit. l. 1. ff. de publ. iudi. iuncta. l. de crimine. C. qui accusare non possunt, ergo eam ademisse videtur. l. cum prætor 12. ff. de iudi. imo neq; ciuilitè ex adulterio mariti ad tori separationem age- re licebat vxori, vt constat ex l. 1. de repudijs in. C. Theodosia- no, quod iure ciuili obtinuit: nam pontificium immutatum est, committitur enim adulterium à viro etiam cum soluta e nemo 4. 32. quæst. 4. cap. illæ 14. 32. quæst. 2. cap. transmissæ, de eo qui cognouit consanguineam ca. intelleximus de adulterijs, ideoq; licet non possit ab vxore criminaliter accusari ca. apud miseri- cordem 10. 32. q. 1. poterit tamen ciuilitè, id est, ad tori separa- tionem text. sic intelligendus in ca. præcepit 19, & in ca. Chri- stiana 33. 32. q. 5. docent Abbas num. 7. Immola. nu. 12. & com- munitè Canonistæ in ca. tuæ de procuratoribus, Socinus à nu- mer. 12. in ca. maritis. de adulterijs Couar. vbi supra. Quinimo maritum ciuilitè agentem de adulterio ad tori separationem excludet vxor, si mariti adulterium obiecerit, & probauerit. ca. significasti, de diuortijs cap. primo, vbi gloss. & DD. vt lite nõ contestata imò & facto iam diuortio si maritus fornicetur, co-

gitur iterum vxorem admittere text. singularis secundū Abba. ibi in ca. ex literis de diuortijs, docet gloss. vbi Abbas & cæteri Socius num. 7. in capit. fina. de adulterijs, & ita practicandum erit reiecta glo. opinione in cap. Apostolos 3. q. 7. vt defendit Couar. in 4. 2. part. ca. 7. §. 6. nume. 5. Mainerius in. l. in ambiguis nume. 207. ff. de reg. iur. Iuli. Cla. libr. 1. sententiarum §. adulterium numero. 17. Secundo ex eadem definitione constat, quod cum vinculum quod est inter sponfos per verba de presenti, sit verum matrimonium. ca. sufficiat cap. cum initiat 27. q. 2. quod si desponsata fornicetur committet adulteriū ca. discretionem de eo qui cognouit consanguineam, & ideo poterit à sponso accusari de adulterio, vt docuit glo. vbi Innocentius in dicto cap. glo. verbo cum vxore in cap. 3. de sententia ex communicationis docet Bart. Albe. & Angel. in. l. si vxor. §. diui. ff. de adulterijs, Clarus vbi supra numer. 8. Cassaneus in consuetudines Burgundiæ. Rubrica 4. §. 9. numer. 2. Anto. Gom. in. l. 80. Tauri num. 47. Petrus Gregor. dicto cap. 6. numer. 2. appellatione enim vxoris etiam proprijsime continetur sponsa. l. cui. 17. iuncta. l. meuius. 55. ff. de conditio. & demonstra. docet glo. in. §. penultimo instituta. De excusationibus tutorū & apud nos expressum est in. l. 1. titu. 17. parti. 7. & in. l. 2. titu. 15. li. 8. ordinamenti & in. l. 80. tauri ibi *Por palabras de presente.* Quid autem dicendum in sponsa de futuro satis controuertitur à Couar. in 4. 4. part. ca. 1. num. 6. Sarmientolib. 1. selectarum capit. 5. Sed ego verius esse existimo ex prædicta diffinitione adulterium non committi, vt docet gloss. verbo, siue hic in capi. quidam desponsauit 27. q. 2. contra glossam, verb. sponsam in cap. quemadmodum de iure iurando: nō enim violatur alterius torus, ius enim sponso non competit accedendi ad sponsam de futuro ante coniugalem consensum expressum, vel tacitū quod apud nos expressum est in. l. 81. tauri & in. l. 2. titulo. 15. libr. 6. ordinamenti. dum accusationem impuberibus denegari ait, quorum sponsalia traduntur ad sponsalia de futuro capit. 1. §. 7. de desponsatione impuberū libr. 6. Neque obstat text. in. l. si vxor. 13. §. diui. & §. si minor. ff. de adulterijs & in. l. si proponitur. 7. C. eodem quia licet loquantur in sponsa de futuro tamen ea accusatio procedit ibi ex rescripto Impera. non quia coitus adulterinus sit, sed quia atrox iniuria irrogatur sponso. l. item apud

apud Labeonem. §. sponsam. ff. de iniurijs, docet Couar. vbi supra. quod autem atinet ad tori separationem, contrarium admittitur: quia si sponsa de futuro fornicetur nō cogitur viream in vxorem ducere, vt in capit. quemadmodum cum alijs de iure iurando:

Huius autē criminis vindicādi, quia quēdā l. nature esse videtur pleraque; enim animalia etiam rationis expertia, si adulteria fenserint, tota vi in pœnam confurgere legimus, vt de leone refert Plinius lib. 8. cap. 16. & de elephante Elianus lib. 2. de historia animalium, capit. 15. hinc quæ vniuersi mundi nationes adulterium acerbissimis pœnis vindicauerunt, vt cōstat ex Alexand. lib. 4. dierum capit. 1. & ibi Tiraquel. in adnotationibus idem in lege. 13. connubiali à num. 6. Meno. de arbitrarijs casu 9. exceptis Nomadibus, qui communes habebant vxores, & filios & Scythijs, quibus præter enses, & ciatum vxores & liberi communes erant teste Alex. ab Alex. d. c. 1. quod attinet ad nostrā, iura prima huius criminis pœna est iure ciuili canonum, & regio recepta dotis amissio, siue ciuilitate, siue criminaliter de adulterio agatur. l. Lucius 38. l. cum mulier 49. ff. soluto matrimonio. l. consensu 8. l. virum 9. C. de repudijs. l. si dotem 24. C. de iure dotium. l. fina. C. de adulterijs ca. plerunq; de dona. inter. l. 25. titu. 17. parti. 7. l. 1. titu. 7. li. 4. fori. l. 2. titu. 15. lib. 6. Ordinamenti. l. 4. titu. 22. lib. 8. nouæ Recopil. l. 81. & 82. Tauri docent glo. & DD. in dict. cap. plerunq; & in dict. l. consensu. Tiraquel. in. l. 1. connubiali numer. 45. Couar. in 4. 2. parte, cap. 7. §. 6. numer. 1. Anto. Gom. in l. 81. Tauri numer. 47. Bernar. Diaz regu. 216. Gratianus regu. 496. Didacus Perez in dict. l. 2. ordina. pagi. 290. versic. dubium, & Iulius Clar. dict. §. adulterium num. 13. Canteralib. 2. questionum crimina. ca. 4. num. 38, & obtinet etiam in arris gloss. in dict. capi. plerunq; recepta communiter & in bonis quæ fitis cōstante matrimonio, quæ iure regio communia sunt viro & vxori. l. 4. titu. 4. Ordinamē. l. 5. titu. lib. 5. Recopilationum, neque teneret cōsuetudo huic pœnæ contraria cap. penultimo de consuetudine, docet Refusus ad constitutiones gallicas 1. tomo titulo de sententijs provisionalibus nu. 16. in qua pœna imponenda nonnulla sunt à iudice obseruanda, primo dotem marito in totū & plene applicandam, si liberi non extent ex eo matrimonio, si vero extent bona

illa post mortem mariti filijs referuentur autentica, vt liceat ma-
tri & auix. §. de adulterio colum. §. docet gloss. in capi. 1. vt lite
non contestata Couarru. & Gomecius, Palacius Rubeus in re-
petitione Rubricæ. §. 20. numer. 1. Salazar de vsu & consuetu-
dine curiæ cap. §. num. 29. & probat. l. 1. titu. 7. lib. 4. fori, quæ
in praxi seruanda erit cum probetur in l. 82. Tauri etiam si cor-
recta esset in dict. l. 1. ordinamenti.

Secundo obseruandum est huiusmodi pœnam locum non ha-
bere, si mulier adultera maritum quoque adulterium commisi-
se probauerit, tunc enim quia paria delicta mutua compensati-
one tolluntur. l. viro 4. ff. solu. matrimonio, dotem maritus retinere
non potest, vt eleganter consuluit Paul. Castren. consi. 128. 6.
quitar Palacius Rubeus dict. §. 2. numer. 3. Mat filijs in l. pate-
num. 12. ff. de.

Deinde alijs pœnis iure ciuili adulterij crimē vindicari so-
let, primo Romulus marito & cognatis liberam puniendorum
adulterorū potestatem permisit eorumque arbitrio pœnæ ge-
nus reliquit his versibus.

Si adulterium commisit aliudue quid peccauit maritus iu-
dex & vindex esto deq; eo cum agnatis cognoscito, vt referūt
Dionysius lib. 2. antiquitatum, Costano de dotibus cap. 6. num.
26. Tiraquel. in l. 13. connubiali num. 20. Anto. Augu. singula-
ri de legibus ad leges regias l. 9. idemque l. 12. tabularum fan-
citur erat. Deinde Diuus Augustus Octau. legem tulit quæ
l. de adulterijs appellatur Iulia. l. 1. ff. de adulteri. qua adempta
marito & cognatis eo iure puniri adulteros relegatione consti-
tuit. Deinde hæc l. Iuliæ pœna ab alijs Imperatoribus aucta
fuit: nam Diuus Pius, vel diui fratres eam capitalem effecerūt,
id est, adulteros deportari iusserunt successu temporis, Alexan-
Seuerus Dioclecianns, & Maximianus & Constātinus Impp.
legibus latis adulteros vltimo mortis supplicio damnādos esse
statuerunt. l. eos 9. l. quanuis 30. C. de adulterijs. l. transigere 18.
C. de transactio. Postremo Iusti. nouissimis consti. in muliere
statuit, vt si intra biennium eam maritus non receperit, cogatur
monachalem habitum recipere autentica hodie C. de adulter.
in masculo autem hoc Iusti. iure firma manet mortis pœna, in-
ter plures resol. Marti. del rio in dict. l. transigere nume. 113. Ex
quo apparet. le. Iulia. de adulte. mortis pœnam in adulteros in-
ductam

ductam non fuisse, vt probat. l. Claudius 13. de his, quibus, vt indignis. l. si quis. §. ff. de l. 4. §. adulteri. ff. de re militari l. 2. §. miles. ff. de his qui notantur infamia. l. stico 14. ff. de testi bus docet Alcia. li. 5. paradoxorum capi. 8. Cuius. lib. 8. obserua tionum cap. 11. Rebarthus lib. 4. variarum ca. 6. Couarr. in 4. 2. part. cap. 7. §. 7. Menochius de arbitrarijs casu 419. numer. 30. licet contrarium defendat Bart. & alij in dict. l. Claudius, quo rum fundamentis d. §. item l. Iulia. Insti. de publi. iudicijs & d. l. 1. de extra ordina. crimi. respondent supra citati.

Pontificum autem iure, si adulter Laicus sit (potest enim su per hoc crimine inquirere & punire iudex Ecclesiasticus etiã contra Laicos, quia mixti fori est vt ex cap. 1. de officio ordina rij, docent Abbas & alij ibi, vbi Alcia. numer. 18. Couarr. vbi su pra num. 20. Clarus vbi supra num. 6. & §. sui quaestione 27. nu mer. 3) potest ab Episcopo excommunicari cap. intelleximus de adulterijs cap. consuluit el 1. de appellat. docet Aufrerio, in Clementina 1. Regul. 4. de officio ordinarij Couarr. & alij su pra, adulteram etiam in monasterium detrudi capi. Gaudemus de conuersione coniuga. si autem Clericus adulterium commit tat deponitur ab officio & beneficio, & in monasterium detru ditur cap. si quis Clericus 81. d. docet gloss. in ca. lator. 2. quaest. 7. Abbas & DD. in ca. vt Clericorum de vita & honestate Cle ricorum, Couar. dict. §. 3. nume. 19. Grillatus libr. 3. de diuersis crimi. 42. num. 1. & quaestione 6. numer. 11. Bernardus Diaz in practica cap. 72. num. 2 Gregor. Lopez. l. 42. verbo, adulterio titul. 6. parti. 1. & Clericus efficitur infamis capit. 6. q. 1. docet Abbas in ca. at si Clerici. §. de adulterijs, de iudicijs Coua. Ber nar. Diaz vbi supra.

Iure autem regiopartitarum poena à Iustin. inducta in d. au tenti. sed hodie, approbata est l. 1 §. titul. 14. parti. 7. Sed hodie hae poena sublata alia inducta est, vt adulter & adultera in iudi cio conuicti tradantur in potestatem mariti, vt de eis & de suis bo nis faciat quod libuerit etiam occidendo. l. 2. titu. 7. lib. 4. fori le. 2. titu. 7. lib. 4. fori. l. 2. titu. 15. lib. 8. Ordinamenti l. 81. Tau ri. l. 2. titul. 2. lib. 8. Recopila. docent Anto. Gom. & alij, in dic. l. 81. Didacus Perez in dict. l. 2. ordinam. Padilla in dict. l. tran gere numer. 71. Salazar vbi supra num. 99. ac proinde poterit maritus mortem & aliam quamlibet iniuriam, seu membri mu tilatio.

tilationem adulteris inferre l. neque 23. de adulter. dum tamen utrique adultero eadem poena irrogetur, quoniam enim ex dict. l. 2. ordinamenti potuisset maritus uxori parcere & adulterum accusare, vel è cõtra, hodie tamen ex l. 80. Tauri non audietur, nisi utrumque accusauerit, quod in praxi obseruandum erit, si adulter laicus sit: nam si Clericus sit, poterit maritus omiffa accusatione uxoris ipsum coram ecclesiastico iudice accusare, quia dict. l. regia non ligat personas & iudices ecclesiasticos, vt rectè aduertit Bernard. Diaz vbi supra num. 7. Est autem aduertendum, quod iure nostro regio nullus admitti potest ad accusandum de adulterio, siue extraneus, siue coniunctus, nisi ipsemet maritus ex l. 3. titul. 7. libr. 4. ordinamenti, & quoti die ita praticari restatur Antoni. Gomez. in dict. l. 80. Tauri numero 49.

Haftenustandem egimus de adulterij pœnis, quæ à iudice irrogantur si maritus velit se in iudicio vindicare, nunc de alia pœna agendum est, quæ adulteris à marito sine iudice irrogari potest, constat enim Romuli & duodecim tabularum. l. permiffum fuisse marito deprehensam uxorem in adulterio, & adulterum occidere his verbis, mæchum in adulterio deprehensum occidito, vt referunt Oton. a. ad. ll. duo. tabul. pagi. 104. Cowa. in 4. 2. part. ca. 7. §. 7. in principio, qua facultate in uxores multisanis vsi sunt Romani, vt constat ex Mar. Catone in oratione de dote, ab Aulo Gelio relata lib. 10. noctium anticarum ca. 23. his verbis. In adulterio uxorem tuam si deprehendisses sine iudi. impune necares, illa te si adulterares, digito non auderet contingere, neque fas est, Lata autem à Diuo August. l. Iulia. de adulter. hoc immutatam est: patribus enim qui filias in potestate habent ca. l. concessum fuit, domi suæ aut generi deprehensum adulterum & filiam propria autoritate occidere. l. patri 20. l. si veniet 21. l. neque 22. de adulterijs dum tamen utrumque occidat. l. nihil 32. ff. eodem: maritis autem illa potestas occidendi uxores adulteras in totum adempta fuit dict. l. neque 22. verficul. & ideo, licet si de factò occiderent mitius punirentur. l. si adulterium 38. §. Imperator. de adulterijs. Fuit tamen permiffum maritis adulterum occidere, si vilis persona esset. l. marito 24. de adult. tex. sic intelligendus in l. Gracus. 4. C. eod. nobilè autem perviginti horas retinere. l. ca. 25. de adulte.

Noua

Noua autem constitutione Iusti. licet marito sine vlla distinctione adulterum occidere, si propter suspicionem prius cum ter admonuerit, ne cum vxore in secreto colloqueretur, vt in autentica. si quis ei C. de adulter. prosequantur hanc materiam relati per Alianum collectanea 418. Tiraquel. in l. 1. connubia. nume. 4. & in l. 13. num. 5. Egy. Bossius in practica titu. de coitu damnato num. 49. & titu. de homicidio. numer. 81. Iulius Clar. vbi supra num. 11. Couar. d. 6. 7. in principio Anto. Gom. in d. l. 80. Tauri à num. 51. Menchaca controuersiarum illustrium c. 49. num. 9.

Iure autem regio partitarum hæc omnes distin. approbantur in l. 12. & sequen. tit. 7. p. 7. At hodie nouiore iure licet marito, sine vlla disti. adulterum & propriam vxorem in adulterio deprehensos occidere, dumtamen vtrumq; occidat dict. l. 2. ordinamenti l. 82. Tau. l. 3. titu. 20. lib. 8. Recopilatio. & ita practi- cari testantur Anto. Gomez, vbi supra & Gregor. Lop. in l. 12. verbo. home titu. 7. parti. 7. Imò & hoc nouiori iure facultas illa occidendi filiam patri adempta est, licet confirmata fuisset in dict. l. 14. part. quia concedebatur propter patriam potestatem, vt in dict. l. patri, quam hodie non habet pater in filiam nuptam ex l. 47. Taur. vt eleganter resoluunt Grego. in dict. l. 14. verbo à *su fija*. Couar. dict. 6. 7. numer. 4. Pinell. in Rubrica C. de bonis maternis 2. part. Cassaneus vbi supra Rubric. 4. §. 1. numer. 2. licet contrarium & male defendat Dida. Perez in dict. l. 2. ordinamenti verbo. *Si se esposo*.

Requiritur autem, vt maritus adulterum & vxorem occidendo excusetur in totum à pœna, quod inueniat eos non solum in actibus præparatorijs ad venerem, sed in ipso actu venerem, vt eleganter resoluit Pe. Gre. vbi supra cap. 6. num. 7. Coua. dict. 6. 7. num. 3. & probat text. in l. quod ait. 23. de adulter. ibi, si in ipsa turpitudine, & ibi, in ipsis rebus venereis & apertius in illis verbis Græcis, quæ latine hunc sensum habent, obscena in obscenis habentem, vt transcribit Budeus ibi, & Couarr. vbi supra & constat ex dict. l. 2. ordinamenti verbo, ibi, *Si el esposo las hallare en vno*, vnde non excusabitur maritus, si occisi inueniantur vestiti, & in tali loco, in quo si viui reperirentur non esset probatum adulterium, secus tamen si reperiantur occisi in lecto vel alio loco secreto, & occulto nudus cū nuda, vt eleganter

B

resoluunt

refoluunt Puteus in tractatu de syndicato, in parte, quia dicitur columna 2. Anto. Gom. vbi supra numer. 56. hincque apparet, quod si maritus occiderit adulteros, aut eorum quemlibet non in fraganti crimine, & delicto, & pro defensione probet eos adulterasse, quod licet non teneatur ordinaria poena homicidij argum. l. nihil 32. l. si adulterum 38. §. Imperator. de adulte. l. si quis in graui. 6. maritus ad Syllanianum l. 1. §. fina. de Sicarijs l. Diuus ad l. Pompeiam de parri. licet contrarium & male defendat Anto. Gom. vbi sup. numero. 58. tamen exilij tandem poena multandus erit ex dicta. l. Gra. in fine & ita practi- catur.

Est postremo aduertendum, quod hoc casu perdit maritus do- tem, quam sibi lucrari diximus, propter adulterium, & licet ex- cusetur à poena, non tamen excusatur à culpa, peccat enim mor- taliter, si propria autoritate occidat cap. inter hæc vbi glo. cap. admonere 23. quaest. 2. & etiam communis opinio ex Syluestro in summa, verbo, adulterium 1. quaest. 2. Coua, vbi supra à num. 8. Anto. Gom. num. 52. & in l. 76. Tauri numer. 78. Mencha. de successio- num creatione. §. 7. num. 22. Soto lib. 5. de iusti. & iur. quaest. 1. artic. 3. Nauar. in Manua. cap. 15. nume. 3. licet con- trarium defendat Clarus dict. §. homicidium numer. 50. & alij, quos rectè improbat Coua, vbi supra.

¶ De Apostasia poena, Caput secundum.

Diffinitur opostasia, vt sic temerarius à statu fidei obedientiæ, vel religionis recessus à D. Thom. 2. 2. quaest. 12. artic. 1. Summa Syluest. verbo. apo- stasia num. 1. Socinus Abbas, & alij in Rubri. de Aposta. Hostiensis in summa eodem titu. nume. 1. Simaneas de Catholicis institutis. ca. 1. & inde apostata dici- tur, quasi retroabiens cap. non obseruans 26. q. 7. glo. in capit. 1. de apostatis.

Ex quo primo constat Christianum si à Christia. religione recedat & efficiatur Iudæus, Sarracenus, vel paganus apostatâ esse, quem perfidum appellamus, id est, *renegado* docet Alcia. num. 48. & grauius multo peccat, quam hæreticus glo. in Rubr.

C. de

C. de apostatis. Villadiego in tractatu contra hæreticam prauitatem quæst. 5. nu. 6. Arelatanustitu. de hæreticis notabili 44. Simancas vbi supra.

Hæreticus enim dicitur, qui vni aut alteri fidei articulo contra dicit, Apostata verò qui omnem profus fidem Christianam repellit, vnde seuerè detestabile scelus omni iure vindicatur. Iure enim ciuili primo bona eiusisco quærentur. l. 1. C. de eo, quod intelligendum est si liberos non habet, vt ex autentica si qua mulier. C. de sacros. Eccle. docet Iul. Cla. lib. 5. sententiarum. §. fina. quæst. 78. num. 4. & apertius probatur in l. apostatarum 4. C. de apostatis. Deinde ex eo die, quo fidem reliquerunt intestabiles esse & incapaces testamentorum donandi, aut alienandi fiunt l. 2. C. de apostat. & omnibus priuilegijs priuantur, quæ competunt Christianis l. 24. de apostatis in. C. Theodosiano, & hoc iure etiam si resipuerint non admittuntur, cum poenitentia, sed sine venia prædictis poenis afficiuntur dict. l. 4. verbo. qui huius criminis suasor fuerit vltimo supplicio plectendus erit ex l. eum, qui. C. de apostat. docent Sali. & communis ibi Petrus Gregor. li. 30. syntag. cap. 8. num. 14. Sed ego existimo hoc iure eandem fuisse apostatæ & suasoris poenam, ac proinde l. illam non de mortis poena esse accipiendam, sed potius de deportatione, cuius rei argumento sunt ea verba cum dispensatio fortunarum: non enim necesse erat fortunarum dispendium mortis poenæ adijcere, cum eo iure damnatis semper bona adimerentur toto titulo. ff. & C. de bonis damnatorum. Vnde verba illa, Capite plectendum, ad deportationem pertinent, qua punitur, id est, diminuitur caput. §. 1. insti. de capitis diminutione.

Iure verò Regio, si Apostata ad fidem non reuertatur morti damnandus est, & bona eius filijs Catholicis & consanguineis vsque ad decimum gradum applicantur, quibus deficientibus ad cameram Regis pertinebunt l. 4. titu. 25. parti. 7. Etiam si autem ad fidem reuertatur manet infamis, & non potest testari neque ad honores aspirare, & est incapax hæreditatis, & contractus ab eo celebrati ex eadē. l. 5. titu. 25. parti. 7. & hoc iure poena ignis imposita est, in eum qui alium apostatate cogit, aut suadet ex l. 1. titu. 1. lib. 4. fori. Pontificum autem iure præter infamiam & testimonij interdictionem, quam statim incurrit

cap. non potest 29. 7. cap. infamis 6. quæst. 1. eisdem pœnis apostatæ subijciuntur, quibus hæreticos afficiendos esse dicemus infra in cap. de hæreti. ita probat text. in cap. contra Christianos, de hæreticis libr. 6. Docent Hostiensis in summa titulo de apostatis num. 3. Socinus & alij in cap. 1. eodem, & merito quidem quia hæresis est genus, Apostasia autem species, vt docent eleganter Syluester in summa, verbo, apostasia nume. 2. Alfonso à Castro libr. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 7. & 23. Siman. vbi supra cap. 3. Cantera lib. 2. de locis Theologicis ca. 9. Ioan. Rojas, de hæreticis 1. p. à num. 468.

Vnde deducitur omnes, ll. aut ciuiles aut Regias de hoc crimine disponentes, non esse practicandas, sed standum esse omnino iuris Canonici dispositioni, tum quia sunt nullæ, cum de re Ecclesiastica disponant cap. Ecclesia. S. Mariæ, de constitutionibus, cap. bonæ quidem 96. d. qualis est hæresis. c. vt inquisitionis. §. prohibemus de hæreticis libr. 6. tum quia in dict. §. prohibemus dominis secularibus, & iudicibus expresse prohibitū est, ne aliquo modo de hæreticis cognoscant, aut iudicēt.

Secundo deducitur meritò hoc apostasiæ crimen inquisitoribus specialiter commissum esse à Clemente III. vt refert ad ditio glo. in dict. cap. contra Christianos, & sic hodie practitari testatur Rojas vbi supra.

Tertiò deducitur quod etsi l. ciuili apostatæ pœnitentes non admittantur, vt pœnas euadant, ex dict. l. hi qui sanctam. C. de apostatis, tamen hodie admittentur ab Inquisitoribus cum sint vt hæretici puniendi. Constat enim hæreticos pœnitentes admitti cap. ad abolendum 9. §. præsentis de hæreti. & in specie dicunt Villadie go dict. tractatu quæst. 10. Abb. Cardina. & Anania in ca. quidam. de apostatis. Simancas vbi supra nume. 2. Castro dict. li. 1. capit. 23. qui refellit Arelatensem. in tractatu de hæreti. nota. 44. qui contra communem nitebatur contrarium defendere.

Vltimo deducitur, quod licet ex dispositione iuris ciuilibus, & Regij bona Apostatarum non aliter fisco deferantur, quam si liberi non extent, tamen hodie in præiudiciū filiorū confiscabuntur, vt docet gl. verb. procedendū in dict. c. contra Christianos. sequuntur Hostien. vbi supra Grego. Lopez in l. 4. verbo, *si sus fjer*, titulo. 2 §. parti. 7. quia ibi de hæreticorum bonis expresse decisum

decisum est in capit. cum secundum. 11. de hæreti. libr. 6.

Secundò ex prædicta definitione deducitur Monachum, si suæ religionis habitum deserat Apostatam esse; discedit enim à statu religionis glo. in cap. 1. de Aposta. glo. 1. in cap. ex parte de tempor. ordina. notant Hostien. in summa numero. 2. Abbas Socinus, & alij in Rubri. de aposta. Simancas dict. cap. 2. Rebus in prædic. titu. de modis amitten. beneficia nume. 47. Castro dict. lib. 1. cap. 7. Syluest. in summa. verbo. aposta. num. 3. & 9. Menochius de arbit. casu 421. Iulij. Clar. lib. 5. sententiarum, §. final. quæst. 78. nume. 4. & de his loquitur titulus de aposta. & text. in cap. quantumlibet 44. dist. quod intelligendum est, de Monachis professis: hi enim quos nouitios appellamus, sine apostasiæ nota possunt egredi religionem capit. statuimus, vbi Abbas de regularibus, neque tenentur ad expensas sibi à monasterio factas secundum DD. communiter in cap. non solum eodem titu. lib. 6. de regula.

Requiritur etiam quod habitum religionis dimittat, nam si eo retento incipiat vagari, & occultari superiori, non vt apostata, sed vt fugitiuus punietur, docet Calderinus consil. 1. de aposta. Clarus & Syluest. vbi supra. ad apostasiam enim requiritur animus viuendi laicaliter ca. 1. de aposta. qui per habitus dimissionem probatur.

Ex qua ratione deducuntur, quod licet professus in vna religione, non possit ad laxiorem transire cum sui prælati licentia, sed necessario requiratur Pontificis dispensatio glo. verbo. permittatis in cap. non est vobis, de regula. & verbo. Canonice. in cap. cum singula. §. prohibemus. de præbendis libro. 6. docent Abbas in dict. ca. non est vobis Lap. allegatione 131. Menoch. vbi supra num. 16. verbo religio. num. 2. Rebus in prædic. titu. de translatione monach. num. 9. neque ad parem, nisi sui superioris adsit licentia, & consensus cum causa, vt probant glo. supra relatæ & in cap. significatum de regularibus. Syluester dic. num. 2. Meno. 35. Rebus. num. 7. Navar. consil. 1. de aposta. & licet ad arctiorem regulam (quæ autem arctior sit prælati arbitrio relinquatur) transire nõ possint, nisi cum licentia prælati c. statuimus 19. quæstione. 3. quam tamen petisse sufficit, licet non obtinuerit cap. licet de regularibus, docet omnes vbi supra. Tamen etiam si his omnibus prætermisissis ad laxiorem regulam

transiret, quia non habet animum viuendi laicaliter non dicitur apostata glo. pertinentem ibi in dist. cap. ex parte glo. in capi. fina. de apostatis Abb. in capit. sane de regularibus. Menchaca vbi supra num. 33. punitur autem hæc apostasia poena excommunicationis ipso facto ca. vt periculosa, ne clerici vel Monachi. lib. 6. & infamie cap. alieni. 2. quæst. 7. cap. ab ea. 3. quæst. 4. neq; potest ad dignitatem eligi. c. legi 16. q. 1. nec in sacris ordinibus, quos in apostasia suscepit, potest ministrare, neque cū eo dispensari, nisi à Româ. Pontific. cap. fina. de apostatis, & nō gaudet priuilegio clericali ca. 1. eodem. quod intelligunt DD. post trinam monitionem cap. in audientia de sententia excommuni. & præterea quælibet religio, diuersis poenis flagellorum & ieiunij afficere solet apostatas, secundum cuiusque constitutiones & mores.

Eisdem poenis afficiendus est clericus, qui dimisso habitu clericali, & tonsura laicaliter viuere instituit, est enim apostata. c. 1. de apostatis & si admonitus ab Episcopo in eodem statu persistat, deponendus est cap. sine ornatu. cap. præcipimus 21. q. 4. docent & prosequuntur supra relati Bernard. Diaz in prædica cap. 109. & hodie extat motus proprius Pij V. nouas inducens poenas contra clericos, qui tonsuram dimittunt.

¶ De assassinijs Poena, Caput tertium.

I assassinum propriè accipiatur, ferè inutilis esset hæc tractatio. est enim assassiniū perpetratum homicidium à certo hominum infidelium genere, mercede aliqua constituta, aliquo Christiano mandante.

Assassini enim erant populi quidam ex Syria, qui à pueritia ita instituebantur, vt inimicos Regis, cui obediebant, aut quoscumque ipse iuberet facillimè occiderent, opinantes se Deo obsequium præstare, vt significat text. in cap. 1. de homicidio lib. 6. ibi, securitatem ab eorundem assassinatorum domino, & docet ibi Ancarra. notabili. 6. Ioan. Andrea. colum. 2. & Dominicus in principio Aretinus consil. 165. Syluest. in summa verbo, assassinium num. 1. Couar. lib. 2. variarum cap. 20. num. 10. & in Cle
mentina

mentina, si furiosus 2. part. in initio num. 9. Nauar. in Manuali cap. 27. num. 136. Petrus Plaça in epithome delictorum ca. 19. num. 1. Menochius de arbitrarijs casu 360. nu. 41. Petrus Gre. lib. 35. syntag. cap. 5. nume. 2. Remigius de Goni, in tractatu de immunitate Ecelesie fallentia 15. num. 2. Salcedo in additionibus ad Bernandum Diaz in practic. cap. 101. litera. D. Cantera 1. part. cap. 6. num. 54. ex illimantes huius criminis poenas statim referendas, pro his solum imponendas esse, quæ ab infidelibus pecunia conductis perpetrantur.

Sed communi vsu loquendi assassinium dicitur, homicidium perpetratum ab hominibus pecunia ad id conductis, & inde assassini sunt, qui pecunia aliove precio hominem occidant, contra quos eandem poenas locum habere, quæ contra proprios assassinos inductæ sunt existimantur plures relati à Couar. Pla. Men. Remigio & Cantera vbi supra Perusinus, & alij in dict. cap. 1. Bar. in l. non solum. §. si mandato numer. 14. de iniurijs & l. Cicero. de poenis. Hyppo. in practic. §. examinanda num. 21. & §. diligenter num. 156. Carrerius in practic. titul. de homic. §. circa tertium, in principio Iulius Clar. §. assassinium num. 1. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 3. num. 10. & hanc opinionem esse apud nos consuetudine approbatam testatur Greg. Lop. in l. 3. glo. 1. tit. 22. parti. 7.

Est autem aduertendum non aliter assassinum dici, quam si interfectus Christianus sit, vt in dict. cap. 1. probatur ibi, quempiam Christianorum, &c. quod aduocatus articulare debet, vt assassinijs poena imponatur, quod se practicasse testatur Ioann. Andr. ibi, Alexand. consil. 166. volum. 7. Bald. in l. si quis non dicam rapere colum. 3. C. de episco. & Cle. Syluest. vbi supra num. 1. Pla. num. 8. Cla. num. 1. Bosius in praxi titu. de mandato ad homicidium nu. 22.

Secundò aduertendum est, quod licet huius criminis poenæ nominatim ipsi mandantibus imponantur, neque de occisoribus mentio fiat, erunt tñ eadē poenæ occisoribus imponendæ, vt constat ex dict. ca. 1. vbi contra receptatores inducuntur præ dictæ poenæ: ergo multo magis contra ipsos assassinos, vt in specie docet Bar. in di. l. Cicer. Sali. in l. non ideo. C. de accusationibus Bosius, vbi supra nume. 23. Angelus de maleficijs, verbo, Sempronium mādatozem, in principio, Plaça vbi supra nu. 11.

Vltimo

Vltimò aduertat, quod licèt regulariter in criminibus non punitur affectus, nisi sequatur effectus l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quisque iuris. l. item apud. 15. §. si curauerit de iniurijs. l. si quis vxori. §. 3. §. si quis de manu. de furtis: tamen quia in atrocioribus sufficit delictum esse attentatum. l. si quis non dicam, C. de episc. & Cle. l. si quis cum telo. C. de sicarijs. l. quisquis ff. ad l. Iuli. Maiesta. notat gloss. verbo, putamus in dict: §. hæc autem, & verbo, cogitare. l. praesenti. C. de his, qui ad ecclesi. Felin. in tractatu, quando conatus versu. fallit §. est assassiniij crimen atrocissimum dict. cap. 1. licet effectus non sequatur puniendi sunt assassini ex dict. cap. 1. ibi, quanquam ex hoc mors, &c. docet Angel. de malefic. versu. Sempronium mandatorem num. 4. & 7. Bal. in dict. §. hæc verba.

Sed longa disputatio est, an eo casu imponenda sit poena ordinaria, quod significare videtur tex. in dict. cap. 1. contradicente communi. DD. sententia, quæ habet delictum imperfectum non esse ordinaria poena puniendum, quam resoluunt Socinus, & Salice. in dict. l. si quis non dicam. Angelus vbi supra nume. 7. Ludouicus Carerius in practica titulo de homicidio §. 2. numero 19.

Vera resolutio est, quod si conatus peruenerit ad actum proximum delicto, vt quia Christianum percussit, quia non stetit per eum quo minus perficeretur, mortis poena punietur, qui mandauit, & mandatarius: quo casu loquitur tex. in dict. cap. 1. secus autem esset si solum constaret de mandato, & non de percussione, vt resoluit Couar. in dict. Clementina 2. part. in initio à nu. 6. Meno. dict. casu. 365. à num. 41.

Puniuntur autem seuerissimè assassini. Iure enim Ciuili certa poena imposita non est, sed solum indistincte cautum, mortis poena plectendum, qui pecunia recepta alium occiderit, licèt, alibi mitiori poena puniretur, ex text. in l. Cicero. de poenis, quæ mortis poena imponenda est, ita vt prius ad caudam equi trahatur, & post deinde in frustra scindatur, vt de consuetudine obseruari testatur Abbas in ca. atsi. nume. 41. de iudicijs, Capitius decisione 155. Clarus numero. 4. & Plaça numero 5. vbi supra.

Iure Regio tam contra mandantem, quam contra mandatarium indistinctè poena mortis imposita est, in l. 3. tit. 27. part. 7. item

item hodie amittit dimidiam partem bonorum, quia committit crimen proditoris, id est, *de alene o traydor*, vt ex l. 7. titu. 7. l. 2. titu. 13. l. 2. & 13. & 16. titu. final. libro. 8. ordinamenti, obseruant Gome. & Pla. vbi supra.

Pontificum autem iure seuerius multo hoc crimen vindicatur: poenam enim excommunicationis & depositionis ab officio, beneficio, ordine, & dignitate incurrunt, & præterea sunt diffidati à Populo Christiano, vt in dict. capit. 1. de homici. lib. 6. est autem hæc poena diffidationis, vt à quocunque libere occidi possint, & eorum bona occupari argumento, text. in l. 3. §. final. de sicarijs, & est optimus text. in capit. felicis. de pœnis lib. 6. & in cap. 1. de Scismaticis in 6. docet Angel. consilio. 15. Dominicus in capit. 1. §. final. numero 11. & ibi Perusinus num. 5. Cinus in l. reos quæst. 6. C. de accusatio. Syluest. verbo. assassinum nu. 3.

Est autem aduertendum, primo quod licet maritus occidēs propria autoritate adulteros non excusatur à culpa, vt diximus supra capit. 1. tamen qui occiderit assassinos dummodo bono animo faciat, excusabitur à culpa, vt post alios resoluit Sylue. vbi supra verbo, homicidium 1. num. 6. Sotoli. 5. de iusti. q. 1. artic. 3. quia l. non solum hoc casu permittit homicidium, aut impunitum relinquit, vt in marito, sed laudat & approbat, vt patet in dict. ca. 1.

Secundo aduertes eam Pontificis constitutionem non solū contra laicos suæ iurisdictionis esse practicandam, sed etiam contra quoscunque alijs Principibus quo ad temporalē iurisdictionem subditos, cum hoc crimen tam atrox sit, & Christianæ religioni nimis perniciosum. Constat enim ad meliorem spiritualium gubernationem posse Papam temporalem iurisdictionem exercere, ca. grandi de supplenda negligentia Prælatorum lib. 6. capit. licet cap. ex parte de foro competentis & in proposito docent Abbas in capit. si duobus columna fina. de appellatio. Barbacia in capit. 1. de proba. Pla. vbi supra num. 20.

Tertiò aduertas, quod cum illa diffidationis poena contra Clericos quoque locum habeat ex dict. cap. 1. licet clerici non possint à iud. seculi. puniri, nisi præcedat actualis degradatio, & traditio facta curiæ seculi iuxta tex. in capi. cum non ab homine

C

mine

mine de iudi. docent Couarruias in practica capitul. 33. numero 2. Iuli. Clar. §. final. libro 1. questione 36. tamen clericuserimen assassini committens poterit absque degradatione, aut remissione facta à iudice secu. puniri, quod patet in dicto capitulo. 1. Nam si potest à quocunque occidi, multo magis à iudic. quauis secularis: fit, ita docent Domin. & alij in dicto capitulo 1. Hippo. in practica. §. si diligenti numero 160. & §. examinanda à numero 25. Capitius decisione 112. Bernard. Diaz in practica capit. 96. & alij plures, quos referunt Couarruias dict. libro. 2. variarum capit. 20. numer. 10. Cla. dict. questione 36. numer. 29. Pla. dict. capit. 19. numero. 26. & omnium latissime Arnaldus Albertinus in cap. quoniam, de hæreticis libr. 6. columna 147. versicul. 8. & vltimo fallit.

Quod sine difficultate procederet, si homicidium fieri mandaretur per infidelem: nam si per Christianum, dubitat Couarruias, & Pla. vbi supra. Ego tamen id intelligendum existimo post sententiam declaratoriam à iud. Ecclesi. latam, quod clericus est assassinus, alias impune à priuato occidi non poterit, neque à iudic. secul. puniri, vt ex communi docet Pla. dicto capitulo 19. numero 27. Salzedo in additionibus ad Bernar. Diaz dict. cap. 96. litera. B. Cantera 2. p. ca. 6. num. 47.

Vltimo aduertat eos, qui receperint pecunias propter homicidium teneri eas restituere in foro conscientie, vt resoluunt Alexandr. in l. prima. §. 1. ff. de eo, per quem, & ibi Bald. Angel. de maleficijs versiculo, & Sempronium mandatum numero 5. quæ restitutio facienda est hæredibus occisi, secundum Alexandr. vbi supra Carrer.

in praxi titulo de homicidio. §. 2. numero 3. Pla. vbi supra numero 7.

¶ De alca-

¶ De aleatoribus, vide de ludo.

¶ De Abigeis, vide de furtis.

¶ De abortis, vide de homicidijs.

¶ De blasphemia pœna, Caput quartum.

HO C crimen adeo graue est, vt docet Pholletius in tractatu de cōtractib⁹ sensualib⁹ vers. Nihil autē nu. 45. Tho. A. t̄ius de ludo scharorum quaest. 4. nume. 38. Albertinus de agnose. assertio. cathe. quaest. 26. num. 5. Contra Brumus de hæreticis, lib. 2. capit. 2. vt neque in hoc seculo neque in futuro remittatur cōmittenti cap. qualis 25. d. quod intelligendum est, si non pœnituerit, docet gloss. 1. in cap. 2. de maleficijs. Et sic ante pœnitentiam denegatur blasphemanti Ecclesiastica sepultura, vt ex Abba. docet Iaco. Nouellus in tractatu dēfensionum omnium reorum titulo, quæ personæ accusare non possunt numero 51.

Est autem blasphemia maledictum, quo aliquid De negamus, quod ei cōuenit, aut ei tribuimus quod ei minime conuenit, vt diffiniuit D. Thom. 2. 2. quaest. 13. artic. 1. Soto libr. 2. de iusti. quaest. 3. artic. 11. & lib. 5. quaest. 2. artic. 1. & quaest. 8. artic. 3. Hostiensis in summa titul. de maleficijs. §. blasphemantem. Abbas, Socinus, & alij in capit. 2. eodem. Alfonso à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione capit. 12. Syluest. in summa, verbo, blasphemia numer. 1. Couarru. in cap. quauis pactum, 1. part. §. 7. num. 8. Auendaño de exequendis mandatis cap. 30. in fine Auiles in capitulis prætorum capi. 25. à numero. 2. Simancas de catho. institutionibus cap. 8. Cla. in §. blasphemia per totum, Rojas de hæreticis. 2. part. num. 167. Menoch. de arbitra. casu. 365. Bernar. Diaz in practica. cap. 103. Paz in practi. 1. tomo 8. part. cap. vnico nu. 14. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 1. nume. 3. Barahona in additionibus ad Palacium Rube. de donatio. inter. §. 78. litera. C. Salazar de vsu & consuetudine curiæ cap. 5. nume. 326. & 27. & capit. 6.

C 2 nume.

nume. 6. Iuan. Gracian. Regula 55. num. 41. Albertinus de agnosc. asser. quæst. 26. Franc. Squilacensis de fide catholica ca. 16. Conra. Brunus de hæreti. lib. 2. ca. 2. & lib. 5. c. 20. Cante. 2. part. ca. 3.

Ex qua diffinitione deducitur, eum, qui dixerit, *à despecto de Dios, vel, no creo en Dios, vel, mal grado aya Dios, vel, no ha poder en Dios, o por vida de Dios, vel his similia blasphemum esse.* Probat text. in l. 6. & 7. titulo. 4. libr. 8. Recopila. quia tribuit Deo, quæ ei conuenire non possunt vt doctè obseruant Couarr. & Menoch. vbi supra. Idem esset si per membra Christi iuraret, quia etsi Christus re vera habeat illa membra, vt quilibet alius verus & integer homo, tamen quia ea in Christi ignominiam nominant, blasphemii sunt autenti. vt non luxurietur homines collatione 6. ca. si quis per capillum 22. quæst. 1. Innuit enim aliquid esse in Christo vituperabile, & ignominiosum. Idem etiam esset si prædicta omnia conuicia in sanctos dicerentur, inde enim ad Deum quodammodo deriuatur. Nam sicut Deus laudatur in sanctis suis, eo quod laudatur opera, quæ Deus in sanctis suis & per sanctos suos facit, ita ex contrario cum vituperantur, aut irridentur, quæ Deus in sanctis suis operatur, ex consequenti vituperatur, & irridetur Deus. Ita docent Rojas, Cantera & alij vbi supra Brunus dict. c. 20. numer. 4. Montalius de reprobatione sententiæ Pilati, dubitatione 1. num. 3.

Puniuntur enim blasphemantes seuerissime; iure enim diuino constat ex Leuitico cap. 24. lapidibus ab vniuersa multitudine obrutos necari, quam poenam ius ciuile imitatum fuit: vltimo enim mortis supplicio plectendos esse statuit, in autentice. vt non luxur. homines collat. 6. quam tamen poenam defuetudine esse sublatam restatur Lucas de Pena in l. omnes iudici. C. de delato. libro. 11. Couarruias, & Menochi. vbi supra.

Pontificum autem iure varie hoc crimen vindicatur. Blasphemantes enim 7. diebus Dominicis pro foribus Ecclesiæ in conspectu populi recumbentes: vltimo eorum dierum Dominico, sine pallio & calceamentis laqueo collo inuoluto, non antea Ecclesiam ingredi possunt, quam sex ferijs in pane & aqua ieiunassent, & pauperes aliquos refecissent. Probat text.

in cap.

in cap. 2. de maledicis: cuius decisio solum contra laicos locū habet, vt docent Hostiensis, vbi supra Ioan. Andr. & alij, ibi. Clerici enim blasphemantes, quia eis est remittenda publica poenitentia cap. de his 50. d. ca. qui in aliquo. 51. dict. ca. presbiter. 82. d. ca. 1. de bigamis, eo iure de ponendi sunt ab officio. cap. si quis per capillum. 22. quæst. 1. quam depositionis poenam in defuetudinem abijsse, & hodie esse iudici arbitrarium docent Hostiensis, Couarru. Bernard. Diaz, Menoch. & alij vbi supra, nisi ob assiduam blasphemandi consuetudinem, & blasphemix grauitatem, iudex existimauerit practicandā esse poenam d. c. si quis per capillum.

Ego verò Vicarios Episcoporum moneo, vt semper arbitrentur contra clericos blasphemantes iuxta poenas eisdem impositas à Concilio Lateranensi sub Leone 10. relato à Couarr. & Bernard. Diaz vbi supra & Cantera.

Apud Hispanos varium ius est, & præcipue partiarum vt constat ex l. 2. titu. 8. lib. 8. Ordinamenti. Sed nouissime pragmaticarum iure relato in l. 5. 6. & 7. titu. 4. lib. 8. Recopilat. Hæc autem praxis recepta est, vt pro prima blasphemia retineatur per mensem in carcere cum compedibus, aut alio ligamine ferreo: & hæc detentio debet esse continuata. l. 58. titu. 4. lib. 8. Recopilationis Anto. Gom. vbi supra Auenda. de exequa. manda. 2. p. c. 5. nu. 21.

Pro secunda Blasphemia multatur, exilio sex mensium, & multa de mille maraueinis.

Pro tertia vero lingua figitur clauo; quæ vltima poena consuetudine non est recepta, sed in eius loco flagellatur, & lingua premittitur ligno, id est, mordaça vt docent Couarr. & Perez in dict. titu. 8. & si nobilis blasphemauerit, loco vltimæ huius poenæ punitur exilio vnus anni, & multa de dos mil marauedis. Et tandem nouissima pragmatica ad triremes damnandi sunt blasphemi ex l. fina. titu. 4. lib. 8. Recopilationis. Quas poenas si non exequatur iud. eisdem puniendus est ex l. 20. tit. 6. lib. 3. Recopil. Huius autem criminis accusatio cui libet de populo competit, vt notant Bar. & omnes in l. 1. de publi. iudi. Quod apud nos adeo verum est, vt possit quilibet propria auctoritate blasphemantem capere, & in carcerem detrudere ex l. 4. titu. 4. lib. 8. Reco. Imo hodie ex nouissimis pragmaticis

qui audierint blasphemiam, neque iudici denunciarint, poena detractionis in carcerem per mensem puniendi sunt.

A poenis autem prædictis non excusabitur, qui calore iracundiæ blasphemauerit, non obstante l. quidquid calore & l. 88. de regu. iur. vt notat ibi Decius, Albertinus vbi supra q. 26. num. 6. & 18. & quæst. 27. num. 3. Rojas dict. 2. part. num. 172. excusabit tamen iracundia, vt Inquisitores non cognoscant de blasphemia ex instructione, vt refert Rojas dict. num. 172. & in puncto iuris Auendañus dict. 2. part. ca. 5. num. 12. & etiam si talis sit iracundia, quæ omnino iudicio priuet blasphemantem, docet Pholle. omnino videndus in tractatu de cõtractibus censuarijs versicu. Nicolaus num. 56. & sequentibus vt dicimus de ebrio, qui excusatur, docent Auendañus dict. c. 5. nu. 19. Iaco. Nouellus in tractatu defensionis omnium reorum titul. homicidium quibus ex causis num. 45. num. 45. dũ tamen ebrietas perfecta sit: modica enim non excusat: docet ex alijs Mascari. de probatio. conclu. 579. num. 9.

Quomodo autem probanda sit ebrietas docet Bald. in capi. à erupula de vita & honest. cleri. Mascari. de probatio. conclu. 578. neque excusabitur, qui blasphemauerit sub conditione, veluti, *no creo en Dios sino hago tal cosa*, vt resoluunt Rojas dict. secunda parte, numer. 174. Canteria 2. parte quæstio criminali. cap. 3. num. 3.

Est autem blasphemia duplex, vna quæ sapit hæresim: vt puta si quis dixerit, *reniego de Dios no creo en Dios*, vel quidpiam simile, quod serio & deliberato animo dictum, esset hæresis: altera vero simplex, quæ nullam cum hæresi communionem habet, veluti cum quis iurat per membra Dei. De illa possunt cognoscere & punire Inquisitores, de hac verò minime text. elegans in cap. cum accusatus ca. sane de hære. lib. 6. docet ita præticari Simancas dict. ca. 3. num. 8. Couarru. dict. §. 7. num. 12. Auenda. dict. cap. 5. num. 11. & 12. Rojas 2. part. numer. 163. & 170. Salzedo in additionibus ad Bernard. Diaz capit. 110. versiculo quandoque qui referunt poenas ab Inquisitoribus imponendas.

Iudex autem Ecclesiasticus ordinarius, potest sine vlla distinctione blasphemantes laicos punire: est enim blasphemia mixti fori. cap. 2. de maledicis docent Couarru. & Simanc. de maledi.

male di. vbi supra. Clarus d. §. blasphemia num. 4. Auendā. Sal. Cant. vbi supra. Erit tamen adueitum eum, quod licet quis pro vno delicto non debet pluries puniri. ca. de his, de accusa- tionibus. Tamen si blasphemus non sic à iudi. Ecclesiast. suffi- cienter in pœnis supra relatis punitus potest it iudic. secularis iterum eum punire, argumen. text. in cap. felicis. §. per hoc de pœnis lib. 6. docent in proposito Siman. vbi supra Auend. dict. cap. 5. num. 18. & generaliter in omnibus criminibus mix- ti fori. idem obseruandum esse tradit Couarru. libro. 2. varia- rum cap. 10. numer. 6.

¶ De coitu cum moniali, Caput quintum.

Moniales Christianæ religioni similes sunt Vestalibus virginibus, quæ apud Romanos in ædibus Vestæ sacratis, in extincti luminis curam habebant, & virginitatem profitebā- tur, vt late prosequuntur omnino videndi Au- lus Ge. lib. 21. nocti. atica. cap. 12. Pompo- nius Lætus de sacrificijs cap. 6. Alexan. ab Alexan. lib. 5. die- rum genii alium cap. 12. & ibi Tiraquel. in additio. Quemad- modum enim Vestales si viri coitu polluta arguerēt ad por- tam Colinā viæ defodiebantur, & stupratorem in comitio vsque ad necem egdebant Pontifices, vè docet Plutarc. in vita Num. Pompil. & in problematis cap. 96. Alexan. vbi supra Tiraquel. ad II. connubiales part. 15. nume. 120. ita & monia- les corruptæ & earum corruptores seuerissime sunt puniendi, vno enim actu quod attinet ad accusationem quatuor delicta cōmittunt. incestus, c. virgines 27. q. 1. sacrilegij ca. virginibus 27. quæst. 1. stupri. & adulterij capit. si qua Monacharum. 27. quæst. 1. docent & prosequuntur Abbas in c. atsi clerici colu. 12. de iudi. & in ca. penultimo, nota. 3. de purgatione canoni- ca. Hippolytus in l. vnica num. 41. C. de raptu virginum. Ber- mondus in tractatu de concubinarijs titu. de incestu, & titulo de sacrilegio. Grillandus de pœnis omniafariam coitus quæst. 9. Bernar. Diaz in practic. ca. 81. Dac. regula 11. Iulius Clar. §. fornicatio num 17. Menoc. de arbi. casu. 389. à numero. 23. Didacus Perez in l. 5. titulo. 15. libro octauo, Ordianont. Pe.

Pe. Gregor. libro. 36. s. yntag. capit. 7. numero. 2. *vid. lib. 1. de*
 Unde iure ciuili mortis pœna inducta est contra stuprator-
 rem argumento l. si adulterium cum incestu. ff. de adulte. l. ca-
 stitati. l. quantum. la. 2. C. eodem. & probat text. in l. si quis in
 hoc genus & in l. si quis non dicam rapere. C. de Epif. & Cler.
 & eius bona applicantur monasterio, cui irrogatur iniuria. *ii*
 Autent. de sanctissimis episco. & monialis ipsa in arctius mo-
 nasterium in quo securius seruari possit detrudenda est ex dic.
 s. penultimo, Pontificum autem iure moniales, quæ se coru-
 pi patiuntur ea pœna plectuntur, vt perpetuo carceri includantur
 ea. impudicas 27. quaest. 1. sed hodie aliter praticatur, aut
 enim in arctius monasterium recluduntur, aut in perpetuū pri-
 uato velo, quo tantum professæ vtuntur in abiectis, & vilibus
 officijs perpetuo seruire damnantur. Clerici autem ordinis de-
 positione, & priuatione beneficiorum puniuntur, & in mona-
 stero perpetuo ad agendam pœnitentiam includuntur cap. si
 quis Episcopus ea. si qua monacharum 27. q. 1.

Quæ pœna indistinctè erit praticanda, siue delictum in no-
 titiam populi deuenit, siue non, ex generalitate text. in dic.
 ea. si quis episco. docent Bernar. Diaz vbi supra num. 2. Ana-
 nia consil. 1. colum. 2. licet contradicat Turrecre. in dict. ca. si
 quis Episco. motus ex tx. in c. nõ debet 30. q. 1. & malè, quia il-
 le tex. imponit pœnã delicto lõgè diuerso, quod est grauis in
 consideratione populi, quam in se ipso quando clericus immi-
 scetur mulieribus, quæ ei peccata confessæ sunt. Ex confessio-
 nẽ enim non contrahitur cognatio spiritalis: & sic non potest
 esse incestus, & si mulier non sit virgo vel nupta non erit adul-
 terium, vel stuprum; sic in moniali, in qua, vt diximus, hæc om-
 nia committuntur.

Denique iure regio partitarum eadem pœna stupratores
 puniuntur, qua incestuosos puniendos suo titulo dicemus, vt
 ex l. 2. titulo. 19. par. 7. docent Grego. L op. ibi, Didac. Per. in
 dict. l. 2. ordinamen. versil. laicus. Sed nouiori iure pœna mor-
 tis imposta est in l. 4. titulo. 10. libro. 4. fori. & deinde amissionis
 dimidię partis bonorum l. 5. titulo. 15. libro. 8. Ordinamen. l. 9. ti-
 tulo 20. libro 8. Recopilat. Neque tamentollitur satisfactio
 facienda monasterio, vt constat ex dict. ll. & probat Dida. Per.
 vbi supra.

¶ De con-

De concubinato pena, Caput sextum.

Fsi qualiscunque coitus sit iure prohibitus, etiã inter solutos ca. meretrices 32. quæst. 4. Clemē tina ad nostram, & ibi, gloss. verbo. non est de hære. D. Thom. 2. 2. quæst. 154. artic. 4. Coua. in 4. 1. part. ca. 4. num. 8. Castro lib. de hæresi, verbo, coitus, Magister Farfan in libello de la

simple fornicacion, per totum: tamen non quilibet accessus inter solutos, aut inter coniugatum, & solutam, reddit statim fornicantes concubinarios: sed requiritur necessario, quod sit fornicatio consulta, & per plures actus continuata, & diffamata in vicinia, vel populo, vt docent Anto. Gom. in l. 80. Tauri numer. 22. Auenda. de exeque. manda. 2. part. cap. 26. Bernard. Diaz in practica cap. 78. num. 1. Et hinc licet in ipso fornicationis actu, aut in lecto vir & mulier deprehendantur, non pos sunt ex eo, vt concubinarij, puniri, nisi aliàs conuincantur de concubinato, vt ex text. iuncta glo. verbo. deprehensam cap. ex literarum de eo, qui duxit in matrimoni. docent Palacius Rub. in repetitione cap. per vestras, notabili 3. §. 21. num. 11. Anto. Gom. vbi supra Auiles in cap. Prætorum ca. 47. verbo. manceba. num. 1.

Concubina enim propriè dicebatur, quæ cum vxor non esset, cum aliquo tamen viuebat, & sine nuptijs in domo est. l. fi. de diuortijs, l. Masurius 144. ff. de verborum significatione. docent gloss. Bartol. & DD. in l. penultima. ff. de concubinis. Cacialupus in l. si qua illustis num. 28. C. ad Orficia. Et hinc vxor à concubina solum dignitate distinguebatur l. tam legato 49. §. 1. ff. de lega. 3. Vxor enim maritali affectu, concubina affectione concubitus æstimatur l. nuptias. ff. de regul. iur. l. 4. ff. de concubi. Et hinc vxores, quæ absque dotalibus instrumentis cæterisque solennitatibus à iure ciuili introductis, coniugali tamen affectu ducuntur, concubinæ à iure appellantur cap. omnibus 34. d. text. difficilis sic intelligendus in cap. is qui nō habet. eadem. d. Costa in memorabili, in principio. Couarru. dict. 1. part. ca. 4. num. 9. Cacialupus vbi supra nume. 5. Men. de arbitra. casu 418. numero. 20. Vnde cum l. diuina in veteri

D testamen-

testamento permiffum eſſet antiquis Patribus plures vxores habere, vt dicemus in ca. ſequenti, quæ præter priorem, quæ ſemper domina fuit, domi retinebantur, ſæpe dicuntur in ſacra Scriptura concubinæ, vt probat Coua. & Meno. vbi ſupra & in hoc ſenſu verum eſt concubinatum fuiſſe permiffum veteri & diuina lege.

Iure verò Cæſareo, ſi plura concurrant, quæ referunt ſupra dicti, permiffus fuit ſolutis concubinatus l. in concubinato. ff. de concubinis. docent tibi, Bar. & DD. Cacia lupus vbi ſupra numer. 27. Ludouicus de Sardis in tractatu de naturalibus liberis. §. de concubinis numer. 2. Pæcotus de nothiſ, & ſpurijſ cap. 12. coniugatis autem ſemper prohibitus fuit vt ea l. 1. C. de concubinis.

Hodie autem vtroque iure prohibitus eſt ca. 1. de filijs ſuſceptis in vſibus feudorum. ca. auditum. 4. d. ca. concubine 32. quæſt. 2. ca. nemo. 32. quæſt. 4. docent Hoſtienſis in ca. lator. qui filij ſunt legitimi, Ruinus in l. Gallus. §. & quid ſi tantum ff. de liberis & poſthu. num. 39. & extat noua prohibitio in ſacro Concilio Tridenti. Seſſ. 24. ca. 3. de reformatione matrimonij. Seſſ. 25. cap. 14. Imò & hodie omni iure graues poenæ impoſitæ ſunt vt docent Bernar. Diaz, Pala. Rub. Auiles, Anto. Gom. & Menoc. vbi ſupra Iul. Clar. in §. fornicatio numer. 6. & 18. Solana in conſtitutionibus Sabaudix Rubri. de concubinato laicorum. Paz in praxi. 1. tom. p. 2. c. vii. n. 12. Did. Per. in l. 23. & 24. titu. 3. li. 1. Ordinam. Auend. reſponſo 1.

Iure Pontificio concubina clericici, ſi filios non habeat, monaſterio eſt tradenda ca. fraternitatis 34. d. Si vero liberos habeat efficitur ſerua Eccleſiæ ca. quidam cleric. 81. d. Et ſi delictum publicum ſit, poterit excommunicari ea. ſi concubinæ de ſententia excommunicationis. Et hodie quælibet concubina ſoluti, vel coniugati ſi ter ab Epifcopo admonita, non paruerit, poterit ab Epifcopo. nemine inquirente ex officio eius arbitrio puniri, & extra diocceſim, vel locum eijci, vt patet in Concilio Tridenti. Seſſ. 24. cap. 8. Ex quo apparet poſſe iudic. Eccleſ. contra concubinos procedere, & eos punire cap. 2. de coha. Cle. docent glo. in ca. eos 32. d. vbi Dominicus & Archi. Abbas in eareum ſit generale numer. 2. de foro competenti. Pala. Rub. in repetitione c. per veſtras notabili 32.

bili 32. num. 23. Romanus singulari 658. Et ita practicandum est siue concubina sit publica, siue occulta ex dict. consil. Et cum clericus sit tacite adstrictus voto castitatis ca. vni. de voto libr. 6. mulier fornicatrix committit crimen sacrilegij, & incestus cap. virginibus 27. quæst. 1. At sacrilegij crimen ad Ecclesiasticum pertinet cap. quisquis 17. quæst. 4. licet Boscius in practic. titu. de concubinato num. 18. Imò in cap. 1. de foro competentis, & Auiles in dict. capi. 47. verbo, ô clerigo, num. 2. affirmant iud. Ecclie. non posse punire concubinã clericici occultam, sed tantum publicam.

Clericus autem concubinarius hoc iure grauissime punitur, vt constat ex 30. pœnis, quas cumulauit Rebu. in concor. titu. de publi. concubina. in principio versicu. 1. & præcipuè pœnam suspensionis incurrit à iudice imponendam ca. presbiter. 8. d. ca. lator & ibi gloss. 7. quæst. 7. & est infamis c. infames. 6. quæst. 1. & si sit publicus concubinarius est ipso iure suspensus, & quo ad se & quoad alios, ca. nullus, ca. præter. 32. dict. ca. fina. de cohabitatione cleri. & mulie. Abb. in ca. cum non liceat. de præscription. Hostien. in summ. titu. de cohab. cleri. versic. qualiter imponatur. Guido Papæ de cisf. 458. Bar. Diaz ca. 79. num. 2. Menoch. dic. casu. 418. num. 2. Quis autè dicatur notorius concubinarius docet text. in d. ca. fina. vnde plures affirmant, si notorius concubinarius celebrauerit, esse irregularem ex dict. c. fina. iuncto c. fina. de re iudi. li. 6. & c. 1. de sententia excommunicationis eodem libr. 6. inter quos fuerunt Abbas in cap. vestra colum. 4. de coha. cle. Guido & Bernar. Diaz vbi supra Syluest. in summa verbo. concubinarius. §. 4. Florentinus 3. par. tit. 27. ca. 3. idem in clericis minorum ordinum committentes.

Sed eorum sententia, quanuis communis sit, vera non est, cum irregularitas solum inducatur in casibus à iure expressis, nullibi autem in concubinarium inuenitur expressum: nam quod de suspenso dicitur in dict. ca. 1. obtinet in suspensione, quæ à iure ciuili inducta est pro aliquo delicto in eius pœnã: hæc autem non in pœnam, sed ratione honestatis à iure indicitur. Et ita tenuerunt Innocen. & Ioan. Andre. in ca. si celebrat de cler. ex cõmunicato. Naua. in c. si quando, exceptione 11. de referip. Couarruu. in Clementina si furiosus, 1. part. §. 1.

numero 5. Salze. in additionibus ad Bernar. Diaz d. cap. 29.
litera. C.

Nouissimè autem à Concilio Tridentino, Sess. 25. cap. 14.
erdo præfixus est puniendi clericos concubinos. Si enim
termoniti non se abstineant, pro prima vice tertia parte fru-
ctuum vnus anni suorum beneficiorum priuantur: pro secun-
da si cum eadē, vel alia formina perseuerauerint, omnes vnus
anni fructus suorum beneficiorum amittentes, ab eorum ad-
ministracione per tempus Episco. arbitrium suspenduntur:
pro tertia ab officijs, & beneficijs priuantur, & inhabiles red-
duntur ad alia denuo obtinēda, & si nihilominus resipuerint
sunt excommunicandi, & ita quotidie practicitur. Solent ta-
men iudi. taxaciones fructuum beneficiorum sibi reseruare, &
in certa summa sibi arbitraria loco fructuum condemnare.

Monitiones autem, quæ à concilio exiguntur, hodie à præla-
tis non fiunt; sed his omisis statim procedunt ad pœnarum im-
positionem: quia in Synodis communiter admonentur cleri-
ci, ne concubinas habeant: & hæc monitio facta in Synodo
habet vim trinæ monitionis, vt docet gloss. notanda in ca. de-
inceps. 18. d. quam sequuntur Ioan. Andr. in ca. 7. super glos-
sam 2. ne clerici. Abbas in ca. ex literis de constitut. Rip. in
c. 1. num. 82. de iudicijs. Rotanoua decis. vltima. de dolo & cō-
tumacia. Rubeus in d. repetitione in princip. 6. 18. num. 19. &
in casu eleganti Federicus consil. 109.

Iure autem Regio coniugatus, qui habuerit concubinā so-
lutā condemnandus est *en diez mil maravedis*, ipsi concubinx
applicandis si intra annum honeste viuat: aliās 3. pars applica-
tur iudici, alia cameræ Regis, alia accusatori, aut pæ causæ l.
5. titulo. 15. li. 8. Ordinamenti. l. 5. titulo 19. libro 8. Recopi-
lationis.

Si verò habuerit concubinā coniugatā, & admonitus iudi-
ci nō obediērit, amittit dimidiam partem bonorū cameræ Re-
gis applicandorum. Et eandem pœnam patietur, si vxore re-
lictā cum concubina habitauerit, in l. 6. titul. 19. li. 8. Recopi.
Ipsa autem concubina coniugati, Clerici, aut Monach. pro
prima vice multatur pœna vnus marchi argenti, & exilij
vnus anni, pro secunda: eadem pœna vnus marchi, &
exilio duorum annorum: pro tertia, iterum incurrit pœnam
vnus

vnius marchi, & exilium vnius anni, & publicè verberatur l. 23. & 24. titu. 3. li. 1. ordinamenti l. 1. titu. 19. lib. 8. Recopil. & prohibitum est iudicibus ne pœnam pecuniariã imponant, nisi corporalem quoque exequantur, dict. l. 1. titu. 19. li. 8. Recopilationis.

Hæc autem cessabit pœna, primo si concubina non sit publica, sed occulta, vt ex dict. ll. probant Rubeus dict. §. 21. nu. 14. Auenda. dict. cap. 16. Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 20. Auiles dict. ca. 47. verbo manebat. num. 1. qui late explicat, quæ dicatur concubina. Secundo cessabit pœna, si concubina sit coniugata ex l. 2. titu. 19. lib. 8. Recopila. nisi cum clericus desponsauit famulo, & domi retineat, docent omnes vbi sup. & probat aperte text. in l. 3. dict. titu. 19. Episcopus tamen potest contra clericum indistinctè procedere, & si concubina sit coniugata, dum tamen processus fiat suppresso concubinæ nomine, vt docet in specie Auen. d. ca. 26. & in alio proposito Bern. Diaz in practic. c. 2. nu. 6.

Inter solutos autem concubinatus nullam pœnam habet à iure statutam, vt constat ex l. 11. Tauri. sed à iudic. solent morderi sub pœna vnius marchi. & exilij, quod non confabulentur domi, neq; in aliquo loco suspecto, quod si cõtēperint in prædicta pœna condemnantur, docent Auend. vbi supra Auiles d. c. 42. verbo, de casado num. 6.

De contrahente binas nuptias, Caput septimum.

VM in matrimonij institutione Gen. ca. 2. à Deo dictum sit: Et erunt duo in carne vna, clare deducitur, ab eo tempore fuisse prohibitum viris plures vxores, & vxoribus plures maritos eodem tempore habere. ca. gaudemus. §. quia vero. de diuortijs ca. ex parte el 3. de cõuersione coniuga. Ac proinde constat et si Indi, Thraçes, & Ægyptij Parthi, & Medi, & aliæ in numeræ nationes, quarum meminerunt Alexan ab Alexã. li. 1. dierum cap. 24. Tiraquel. in l. 7. connub. num. 10. Menoch.

de arbi. casu 42. à nume. 72. plures simul vxores habeant: ta-
men id naturali diuino, canonico, & ciuili iure esse interdi-
ctum, probatur, dict. capi. gaudemus Tridenti. Sess. 24. cano.
2. l. nemo. C. de iudicijs. l. 2. C. de inces. nupt. l. eum qui duas.
C. de adulter. docent & prosequuntur Alexand. consil. 175. vo-
lumine 7. Abbas in cap. cum haberet. colum. 2. de eo qui du-
xit in matrimonium. Gramma. decisione 17. Couarruu. in 4.
2. part. cap. 7. §. 3. per totum Tyraquel. & Menoch. vbi supra,
Pala. Rubc. in repetitione Rubric. §. 60. num. 6. & in repeti-
tione. ca. per vestras, in prin. 2. §. 18. num. 25. Romanus singu-
lari. §. 37. Anto. Gom. in l. 80. Tauri à num. 27. Simanc. de ca-
thol. institutio. cap. 40. per totum Rojas de hære. 1. par. num.
540. Iuli. Clar. §. fornicatio num. 31. Spina in tractatu, de po-
testate Papæ, super coniugio num. 33. 82. & seqq. Salze. in ad-
ditionibus ad Bernard. Diaz cap. 80. Briss. in practic. titu. de
coitu damnato num. 78. Nam licet Abraham Gen. ca. 16. Ia-
cob cap. 21. & 30. Helcana li. 1. Regum ca. 1. Moyfes Nume-
rorum cap. 12. plures legantur vxores habuisse, id quidem cõ-
tigit diuina dispensatione, & particulari reuelatione. d. capi.
gaudemus dic. ca. ex part. docent Menoch. vbi supra num. 16.
Spina num. 54. Coua. num. 20. ad sobolem Deo gratiam pro-
pagandam ea. obijciuntur. 32. quæst. 4. Cum forminis autem
nunquam legitur dispensatum propter sobolis incertitudinẽ
Coua. vbi supra. Lupus in tractatu de matrimonio, & legiti-
matione num. 20.

Hæc autem incesta matrimonia contrahentes, videntur
male sentire de sacramento matrimonij, & ideo possunt tan-
quam suspecti de hæresi ab Inquisitoribus puniri, vt quotidie
practicatur: docent Dominicus & Francisc. in ca. accusatus. §.
sane. de hære. li. 6. Villadiego in tractatu de hæretica prauit-
tate. q. 9. Rubeus dict. §. 18. num. 5. Couarru. & Simanc. vbi su-
pra ac proinde possunt à iudi. Ecclesiasticis ordinarijs, & In-
quisitoribus, & secularibus potestatibus sequentibus pœnis
puniri, licet Azeuedo in l. 5. & sequentibus titulo 1. libro. 5.
Recopilat. affirmet hodie solum Inquisitor. referuantum esse
hoc crimen.

Iure ciuili infamia notat l. 1. §. hna. l. quid ergo. §. 1. de his,
qui notantur infamia l. 2. C. de incestis nupt. & incidunt in
pœnam

poenam stupri, & l. cum qui duas. C. de adulterijs quæ in honestis personis publicationem dimidiæ partis bonorum, & in humilibus corporis coercionem cum relegatione inducit. §. item l. Iulia. Instit. de publi. iudi. & intelligi ita debet dict. l. cum, qui duas, licet Menoch. dict. casu. 4. o. nu. m. 103. contēdat ea l. inductam esse poenam mortis naturalis: Cuius sententiam contra eum, qui plures uxores, virgines, & nobiles per fraudem duxit, locum habere crederem, vt docent Gramma. dict. de cisione i. 7. Bossius dict. numero. 78. Romanus singulari 537. Didacus Perez in l. 3. titulo 1. libro 5. Ordinamenti versiculo Sed iuxta præmissa: quod etiam locum habebit attempto iure Regni.

Pontificum autem iure sunt excommunicandi cap. seculares 33. quæstione 2. & cum publica ignominia caluati separandi cap. de Benedicto 32. quæstio. 1. id est, capillis tonsis panni ante & retro sciinduntur, vt interpretatur ibi gloss. quam sequuntur DD. communiter, vt testatur Iuli. Clar. dict. numer. 31. Et ita communis Ecclesiasticorum vsus habet, vt publica ignominia plestantur: in locum enim illius succedit fastigatio, & mitra, & ad triemes per tempus arbitrium damnatio, vt testatur Didacus Perez in dict. l. 3. versicul. punitur præterea. Belosinius in præctie. iudiciali titulo de lenonibus, numer. 36. & ita præctitur. Et præterea si ab Inquisitoribus puniantur simul cum hæreticis, trahuntur ad publicum spectaculum, & abiurant hæresim de leui, vt refert Simancas d. c. 40. num. 1. in fine.

Hispano verò iure partitarum in insulam per quinquentium relegantur, confiscatis omnibus bonis, quæ in eo loco habent, & nouo iure loco relegationis in insulam sic condemnatio ad triemes l. 7. titul. 1. li. 5. Recopila. Iure fori si mulier nubat secundo marito, viuente primo ponitur in potestate mariti, vt de eis & eorum bonis faciat, quod libuerit, dum tamen non occidat l. 2. titu. 7. lib. 4. fori. legibus autem ordinamenti præter has poenas, debet in fronte signari ferro candenti ad similitudinem huius literæ. Q. vt disponit l. 3. titu. 1. li. 5. Ordinamenti. l. 6. titulo 15. libro 8. ordinamenti. l. 5. titulo 1. li. 5. Recopilatio. Sed Couarruuias, Antoni. Gomez, Dida. Perez & alij, contendunt signum esse literæ. B. quas bis contraxerit.

traxerit. Sed mihi verius videtur, signum esse crucis: ita enim in vetustissimo harum legum Codice inueni, & se inuenisse testatur Couarruias, quasi denotet male sensisse de fide, & præterea crimen committit de aleue; & idco amittit dimidiã partem bonorum l. 4. titulo. 7. libr. 8. ordinamenti. l. 6. titulo 1. li. 5. Recopilationis. Nouissimis vero pragmaticis, quia secundum iuris regul. facies hominis de honestanda non est l. si quis in metallum. C. de pœnis l. 6. tit. 31. partita. 7. docent omnino videndi Didacus Perez in dist. l. 3. Cuius li. 7. obserua. cap. 15. Pe. Greg. li. 31. syntagma. cap. 35. & li. 35. capi. 7. num. 35. statutum est quod in eius locum trahantur ad publicam ignominiam, & præterea condemnentur ad trimes per decennium l. 8. titu. 20. li. 8. Recopilationis.

Est autem aduertendum primo, quod si mulier committat hoc delictum, debet prius prædictis pœnis puniri, & postea, si à marito accusetur, imponi debent pœnæ adulterij, quia sunt duo delicta distincta, vnum in contemptum Ecclesiæ, alterum in contemptum mariti: & ita resoluunt omnes supra relati.

Secundò aduertes, huiusmodi pœnas locum non habere contra eas, quæ longum tempus maritos expectarunt, ideoque credebant vita decessisse. l. miles. §. mulier. de adulter. Quòd autem dicatur longum tempus dubitatur, & consul. in l. vxores, de diuor. putauit, esse quinquennium Constanti. in l. vxor. C. de repudijs quadriennium, Iustinianus postremo decennium statuit, in autentico, de nuptijs. §. nouimus.

Sed hodie apud Christianos, etiam si plures anni elaberentur non poterit maritus cum alia contrahere, quia debet esse certus de morte vxoris. ca. in præsentia de sponsa. ca. Dominus de secund. nupt. l. 8. titu. 9. parti. 4. Quæ autem probationes sufficiant, ut dici possit vxor certa de morte mariti resoluunt Dida. Perez in dist. l. 3. in fine Greg. Lop. in dist. l.

8. Couar. d. §. 3. num. 30. Menoc. d. calu. 420. à num.

118. Rolandus Valle. consil. 93. Decif. Peru-

lina 12. numero. 7. Mascard. de pro-

batio. consilio 174. à nu-

mero 2.

De

De Carcerum priuatorum Pœna, Caput
octauum.

CV. M. locus ad custodiam reorū destinatus carcer dicitur l. aut damnus. §. solent, l. credibile, ff. de pœnis l. 1. C. de custodia reorū, & in facinorosos animaduertere sit meri Imperij. l. Imperium de iurisdictione. omni iudi. quod apud Principem. residet cap. 1. quæ sint regalia, in vsibus feudorum. clare constat cum, qui ius à Principe non habeat, si aliquem in carcerem conijciat, vsurpare Regis Imperij, ac proinde læsa maiestatis crimen committere l. vnica. C. de priuatis carceribus. Neque illos à pœna excusabit consuetudo, docent Igneus in l. necessarios. §. non alias nume. 94. ff. ad Syllanianum Roma. in l. 1. §. denique ff. de aqua quot. & æstiu. docent & prosequuntur vltra ordinarios in dist. l. vnica Boerius decisio. 275. Afflictis decisio. 149. numer. 2. Bosius in practic. titulo de carcere nume. 26. & titulo de pluribus violentijs numer. 61. & 62. Follerius in practi. versicul. & incipere videntur Iulius Clarus li. 5. sententiarum §. fina. quæst. 46. numer. 3. & quæstione 68. numero 32. Menochi. de arbitra. casu. 305. Alcia. de præsumptio. Regula. 1. præsumptio. 3. numer. 2. Gregor. Lop. in l. 15. titulo 29. parti. 7. Auiles in capitu. prætorum cap. 18. verbo. carcer. Dida. Perez in l. 5. titu. 14. li. 3. Ordinar. col. 1264. Azenedo in l. 5. tit. 13. li. 4. Recop. glo. 1. & finali.

Aduertas primo, hoc crimen captura ipsa committi, neque necessarium esse inclusionem, vt docet Bar. in l. ca. 5. de adulter. De. consil. 100. colum. 3. Bosius dict. nume. 26. Ac proinde etiam si priuatus detrahatur aliquem in carcerem publicum propria autoritate, hoc crimine tenebitur, vt docet Grillaldus in tractatu de relaxatione carceratorum. Rubrica. de fuga incare. nume. 16. Sed longe verius est hoc crimen ab eo dumtaxat committi, qui habet locum carceri destinatum ad detrahendos quoscuque, vt suadent verba dist. l. 15. ibi. Priuati carceris exercere custodiam, & ex pluribus & text. ibi docet Gregorius Lopez in dist. l. 15. titulo 19. parti. 7. quanuis priuati, qui semel, aut iterum iniuste caperent, aut detinerent

E

grauif-

grauissime punirentur iudicis arbitrio.

Secundo, aduertat hoc crimen etiam committi ab eo, qui hominem detinuerit sine animo vsurpandæ iurisdictionis, vt patet in creditore, qui si ceperit debitorem vt consequatur sibi debitam priuati carceris pœna punitur, vt patet in l. 15. titul. 13. li. 4. Recopila. & optime defendit tibi Azeuedo gloss. fina cõtra Greg in di. l. 15. partit. Idque practicandum esset, nisi delator esset fugitiuus. ait Prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudem credi. vel facultatem ipse dedisset creditori, quod ipsum propria auctoritate caperet, vt disponit l. 2. titu. 13. lib. 8. Recopil. Sed his casibus & alijs similibus, quibus licet priuatis delinquentes capere, quos recëset l. 1. tit. 19. p. 7. Ripa. in cap. 1. numer. 88. de iudicijs, & Azeuedo vbi supra tenentur, ita caput præsentare iudici intra 24. horas l. c. 5. de adulterijs l. 2. titu. 10. li. 8. Recopil.

Puniuntur autem hoc crimen committentes iure ciuili vltimo supplicio l. 1. C. de priua. carceri. iure canonico pœna excommunicationis, si exercetur in clericum ipso iure ca. m. p. 29. versicul. nos igitur de sententia excommunicationis. docet Hieronymus Zanetus de differentijs veriusque iuris, numero 25.

Iure etiam Regio huiusmodi priuati carceres prohibentur, in l. 1. titu. 10. parti. 7. l. 5. tit. 23. l. 4. Recopil. & tanquam rei læsæ maiesta. vltimo supplicio plectuntur, ex l. 14. tit. 29. partita 7. & est casus de la hermandad d. l. 2. titu. 13. li. 8. Recopila. Sed hodie mortis pœnam pro hoc delicto non practicari, sed esse iudicij arbitriam, testantur Azeuedo in d. l. 5. gloss. final. Chrus diet. quarst. 68. numer. 32. Cerdon Telladæ in libello, visita de carcel cap. 3. num. 16. Hæc autem & quælibet alia pœna cessat in Domino respectu serui glo. in d. l. vni. & in d. l. 15. part. & in patre respectu filij, & in marito respectu vxoris, glo. fina. in cap. quemadmodum, de iure iura. docent Bossius & Aleia. vbi supra Franc. Luca. de fisco, & eius priuilegijs. rubrica de crimine læsæ maiestatis numer. 7. his enim permissa est modica coercitio l. 1. C. de emendatione seruorum & l. 1. C. de emendatione

propinquorum.

De exponente infantem, Caput nonum.

RATIō naturalis suadet liberos alij. l. alimentā C. de nego. gestis. l. neque filium. C. de patria potestate l. si quis à lib. de liberis agnoscendis, à matre vsque ad triennium, à patre vero abinde dict. l. ne filium vbi notat gloss. Lara de Cordoua in dict. l. si quis à liberis. §. si mater num. 2. Ioan. Gali. in tractatu de expensis, cap. 3 num. 29. Ac proinde parentibus est prohibitum à se liberos projicere, vel exponere, imò Senatus Consul. Plautiano iubentur sub pœna eos agnoscere, l. i. §. pœna de liber. ag. docet Anto. August. li. singulari de li. versic. Plautianus. Nā quanuis à Romulo permillum fuerit, omnem prolem foemineā exceptis primogenijs maiorem trienio cum iudicio. triuuiorum exponere, vt refert Diony. Alicarnaseus li. 2. antiqui Roma. & Pe. Gregor. lib. 44. Syntag. capi. 3. numer. 2. tamen ea exponendi facultas, & quæ occidendi permissa fuit. in suis de libe. & posthu. abijt in desuetudinem l. fina. C. de patria potestate docent, & prosequuntur vltra ordinarios in l. 1. & sequentibus. C. de infan. expo. in cap. 1. eodem. titu. glo. in ca. fina. 87. d. Bossius in praxi titu. de homi. num. 2. Clarus li. 5. sententiarum. §. fina. quæ st. 83. num. 7. Menoc. de arbi. casu 396. Petrus Gregor. li. 11. syntag. ca. 10. num. 1. & lib. 15. cap. 28. num. 5. 23. & 24. Paleotus de nothis & spurijs cap. 63. Lara in dict. l. si quis à liberis. §. si quis ex his numero 10. Martinus Lau. de legitimatione numero 152. Gregor. Lop. in. l. 4. tit. 20. parti. 4.

Aduertas autem primo, quod licet antiquiori iure infantes ita expositi efficerentur serui eorum, qui eos susceperunt, & educarunt l. 1. & 2. C. de infante expo. idque, vt esset contumelia cōsanguineis, qui propter res modicum permisissent filium & proximum seruituti mancipari, ignominia enim est liberi generis habere seruum in eo. l. 1. C. de libe. causa: tamen hodie liberi sunt & ingenui, quanuis à seruis, vel proscriptijs progeniti sint l. fina. C. de infan. expo. l. 4. titulo. 20. parti. 4. & præsumunt legitimi ac proinde possunt ad sacros ordines promoueri, & ad dignitates, vt docent Andre. in dict.

E 2 cap.

cap. 1. Felinus in ca. cum deputati num. 13. de iudi. Paleo. ybi supra num. 3. Menoch. nu. 16.

Secundo aduertat quod si ipsi parentes, aut his scientibus alij liberos exponant, non habent ius repetendi dict. l. 2. dict. l. 4. parte, capitulo. final. 87. dist. Sed si eis nescientibus exponantur, possunt eos repetere, ablati tamen expensis dict. l. 1. docent Gregor. Lopez in dict. l. 4. & gloss. in dict. cap. 1. & in dict. cap. final. ni euobro.

Puniuntur autem iure ciuili, si mors infantis sequatur poena capitis. necate de lib. agnosc. qua imponenda erit cum qualitatibus referendis in cap. de parti. Si vero non sequatur mors, arbitraria erit iudicis poena, vt docent gloss. in dict. l. 2. C. de infant. quam sequuntur omnes supra relati. Et si sciente patre exponantur amittit in eis ius patris potestatis, dicta. l. 2. licet aliquando legamus repensis expensis intergrum ius esse patri in filia exposita. l. patrem. C. de nuptijs.

Iure autem canonico infantes alijs serui, si exponantur, fiant ingenui, & ingenui a patria potestate liberi capitulo. in eodem titulo. ipsi vero parentes, si intra decem dies non compareant filios repetituri, deinceps non poterunt repetere. l. final. 87. dist.

Iure vero Regio, nisi pater aut alius eo sciente filium exponat, non potest eum repetere l. 4. titulo. 20. partit. 4. & ei erit credendum, si iurauerit nesciuisse l. 2. titulo 13. libro 4. fori. & tunc tenetur expensas soluere ei, qui educauit, quas vsque ad decennium fecit: reliquae enim compensantur cum seruitio dicta. l. 2. fori. Quod si infans moriatur, habet etiam hoc iure poenam mortis l. 3. titu. 13. libro. 4. fori. Has autem poenas excusabunt parentes, si vel probent egestate cogente filios exposuisse, vt docent Hostiens. in summa de infante exponere. numer. 4. vel id fecisse, vt suo honori consulere.

argumento l. sed isti quidem. ff. de eo quod metus causa, & ita fuisse iudicatum referunt Clar.

dict. §. final. quæst. 83. num. 7. Menoch. no. dict. casu 396.

¶ De

De falsariorum pœna, Caput decimum.

LITÆ R plures falsitatis species, quas late
prosequitur Bossius in practic. titul. de fals. à
nume. 1. ea grauior est, quæ ab his committi
solet, qui Ponti. Regis aut alterius indi. lire-
ras addendo aliquid, vel detrahendo vitiant,
quod vel ex eo apparet, quod licet vt com-
mittatur falsum semper dolus exigatur l. 1. ff.

ad l. Cornel. de fal. l. nequè exemplum. C. eod. ca. homines &
sequenti 2. l. quæst. 2. tamen si falsis litteris, quis etiam ignorã-
ter vtatur, quia tenetur eas ante examinari: falsum committit
c. sup. litteris de rescrip. ca. ad falsariorum iuncta gloss. verbo.
examinet de crimine falsi. & licet falsitas debeat esse nocua
vt pœna falsi locum habeat gloss. in l. damus. C. de falsis Ale-
xandi consil. 70. volumi 1. Fra. Mar. decisio. 737. 1. part. Tam-
en etsi rasura bullæ nemini sit nocua, falsi pœna locum ha-
bebit, vt docet eleganter. Afflictis in constitutiones Neapo-
litanas libro. 3. Rubric. 39. Vnde & qui apicem vel literã rase-
rit, vel mutauerit, etiam in parte, non substantiali pœnis infra
referendis puniendus erit, vt constat ex communi, quam re-
soluit Salzedo in additio. ad Bernar. Diaz cap. 117. additio-
ne 1. docent & prosequuntur hanc materiam vitra ordinarios
in dist. cap. ad falsariorum Boerius decis. 82. Afflictis decisi.
21. Franciscus Mar. decisione 667. & decisio. 700. numero. 1.
decisi. Pedemontana 117. Cassanous in consuetu. Burgundiæ
& Rubri. 1. num. 52. Rebusus in practica ad bullam in Cœna
Domini: versio: item excommunicamus falsarios. Mendel.
de arbitrarijs casu 306. Bernar. Diez in practica capi. 101. &
117. Iulius Clarus li. 5. sententiarum §. falsum. numer. 31. Pe-
Gregorili. 56. Syntagm. cap. 5. Fran. de Palatea in tractatu de
examinatione, §. 22. Florentinus eodem tractatu. ca. 14. Gre-
gorius Lopez in l. 8. titulo 9. partita 2. & in l. 6. titulo 7. parti.
7. Nicolaus de Bombino in tractatu de irregularitate reg. 50.
numer. 33.

Committitur autem hoc crimen nouem modis, quos recen-
set Pontif. in capi. licet ad regimen. de crimine falsi, vbi gl. 1.
alios

alios 7. refert, in quibus 7. licet cōmittatur falsum, vt ibi probat, non tamen contra falsarios referēda pœna locum habeat vt ibidem recte adnotauit Marianus Socinus numer. 5. In his autem explicandis non immoramur: quādam enim nescire melius est, quam scire cap. quanuis in fine 38. dict. & Seneca ad Lucillum epistola 76. monet ne quæ forent dediscenda, discamus.

Puniuntur autem iure ciuili tale facinus committentes, si liberi & nobiles sint aquæ & ignis interdictic ne l. fina. de falsis, & postquam in eius locum successit deportatio l. 2. §. 1. de pœnis l. 3. ad l. Iulia. pecula. notat gloss. in l. Gallus §. & quid si tantum de liberis & posthumis, deportantur l. 1. §. fina. de falsis. §. item l. Cornelia Instit. de public. iudi. Sed si humiliores sint, in metallum damnantur l. si quis. 37. §. qui viui, de pœn. si vero serui sint vltimo supplicio damnantur dict. §. fina. dict. §. item l. Cornel. quæ pœna hoc iure locum habet, etiam in eos, qui cuiusuis iudicis literas falsauerint, licet gloss. in cap. ad falsariorum de crimine falsi contrarium velit, quæ aut reprobanda est, aut de iure canonico intelligenda, vt statim suo loco dicemus.

Pontificum aut iure clericus falsarius literarum Regis, siue Imperatoris (hoc enim casu idem in Rege quod in Imperatore admittendum esse docet Marianus Socinus in dict. ca. ad falsariorum num. 12.) post degradationem, quam verbalem esse interpretamur cum Boerio, & alijs vbi supra caractere in facie notatus mittitur in exilium ca. ad audientiam de crimine falsi, & hanc pœnam etiam in laicos praticari alicubi testatur Boerius & Pe. Gregor. vbi supra num. 7.

Qui vero S. Ponti. literas falsauerit, si laicus sit incurrit ipso iure sententiam excommunicationis, à qua, nisi in mortis articulo, solus Pontif. eū absolueri potest dict. capit. ad falsariorum, & apertius constat ex Bulla in Cœna Domini, quam referunt Rubeus in practica folio 397. & Nauar. in manua. ca. de excommunicatione. Et licet non sint ipso facto priuati ab officijs, & dignitatibus secularibus: poterunt tamen à iudic. Eccles. per sententiā priuari, vt docet Marianus Socinus vbi supra num. 17.

Clerici verò literarum apostolicarum falsarij præter ex-
commu-

comunicacionis sententiā, quā ipso iure incurrit, sunt priuati omnibus officijs & beneficijs Ecclesiasticis, licet ad actualē degradationem plura regulariter exigantur, capi. cum non ab homine de iudicijs hic tamen specialiter sunt actualiter degradandi, & seculari potestati tradendi, vt poenis afficiantur quibus laici earundem literarum falsarij afficerentur, vt in d. c. ad falsariorum. Vnde quia iure ciuili huius criminis poena deportatio est, vt diximus vbicunque ius ciuile seruetur post degradationem clerici erunt deportandi. Apud nos vero quia poena mortis imposita est quotidie suspenduntur.

Vtentes autē falsis literis, licet ipsi non falsauerint, priuatur officio & beneficio, & laici sunt excommunicati dict. cap. ad falsariorum versicu. qui vero. ā qua poena non excusat ignorantia, nisi ostendant aut exhibeant deceptorem, vt resoluunt Archidiaconus & Torquemada in capi. in memoriam. 19. d. Bez. Diez vbi supra nume. 4.

De falsarijs vero aliorum iudicum literarum, agunt Boetius decisio. 82. Abbas in c. de rescrip. Hostien. in summa. titulo de crimine falsi. §. fina. Gregor. vbi supra num. 8. Bernar. Diez num. 2. Marianus Socinus in dict. cap. nume. 11. Guido Papæ decisio. 455. Dida. Pér. in l. 22. titu. 19. li. 8. Ordinamēti gloss. verbo. Archiep. Grego. Lop. in dict. l. 6. & si literæ sint Episcopi Archiep. vel inferiorum est poena de positionis ab ordine & beneficio & detrusionis in monasterium capi. si Episc. 50. di. quod si sint iudicis delegati puniuntur beneficijs & iure quod habeant in causa ea. olim de rescrip. & si sint capituli est poena suspensionis e. tam ex literis. de testibus. Hec autē intelligas nisi essent literæ meræ iusticiæ, vt citatoriar, & inhibitoriar, quia tunc non punirentur, vt falsarij ca. accidens de crimine falsi, sed potius arbitrio iudic. vt resoluunt Socinus dict. num. 11.

Hispanorum vero iure clericus falsarius literarum Regis eadem poena tenetur, quā iure cononi. teneri diximus ex l. 8. titu. 9. partit. 2. l. 2. titu. 12. lib. 4. fo. & si aliorum iudi. falsauerit literas, hoc iure omnia eius bona confiscantur Ecclesiæ, & extra regnū mittitur in exilium dict. l. 7. Episcop. vero vel Archiep. sigillum falsans committit crimen de aleue & amittit dimidiam partem bonorum cameræ Regis. l. tertia titulo sexto

sexto, l. 2. titulo 19. libro 8. Ordinament. l. 3. titul. 27. libr. 8. Recopilatio.

Falsarij autem literarum Regis aut Pontificis indistincte vltimo supplicio plectuntur, siue per se, siue per alios falsauerint l. 6. titul. 7. parti. 7. & hæc in vsu frequens est.

Quia vero diximus falsariū literarū Regis esse degradadū verbaliter, falsariū autem literarū apostolicarum actualiter aduertas duplicem esse degradationem, vnam verbalem, alteram solennem, vel actualem, cap. degradatio de poenis lib. 6. vbi DD. Sylues. in summa verbo. degradatio. Bertachinus in tractatu de poenis 8. part. li. 4. num. 2. Clar. libr. 5. sententiarum. §. final. quæstione. 74. Menoch. de arbitri. casu 415. numero 4. Pe. Gregor. libro 31. syntagma. cap. 32. num. 8. Dida. Per. in l. 3. titu. 4. li. 8. Ordinamen. pagi. 88. versicu. cum ergo poena.

Verbalis degradatio est idem quod depositio dict. capit. degradatio. fit enim quando iudi. in sententia declarat clericum esse degradandum, non tamen intendit procedere ad actualem & solennem degradationem, & taliter degradatus, non amittit priuilegium fori, neque capitis, si quis suadente 17. quæstione 4. Et de hac degradatione intelligendus est text. in dict. capitul. ad audientiam qui loquitur de falsario literarum Regis, & in cap. tuæ de poenis, & in ead. dictum 82. d.

Actualis vero degradatio est, cum illa verbalis degradatio reducitur ad actum, & cum solenniter clericus priuatur ornamentis, & gradibus Ecclesiasticis sibi in concessione ordinum concessis, & traditur potestatibus secularibus puniendus, & de hac loquitur text. in dict. ca. ad falsariorum. Et taliter degradatus amittit priuilegium fori, & quodcūque aliud personis Ecclesiasticis competēs tex. vbi glo. in d. c. degradatio. forma autem huius degradationis traditur in Pontificali Romano fo. 207. Dida. Per. vbi supra nu. 199.

Aduertas autem, quod olim soli Episcopi cognoscere non poterant de causis criminalibus clericorum, nisi in causa diaconi assisterent tres Episco. & sex in causa presbyteri capit. si quis tumidus, 15. quæst. 7. cum sequentibus. Et ideo licet hodie de generali consuetudine contrarium obseruetur, vt videmus

v idemus & docet Speculator titul. de causa. §. 4. loco. tamen in degradatione actuali clericorum in sacris constitutorum vetus illud ius obseruatur, vt constat ex dict. capi. degradatio; in quo summe notandum est hunc Episcop. numerum nō esse necessario adhibendū in ipsa actuali degradatione, sed in discussione causæ & probatione sententiæ, alias sententia erit nulla, vt constat ex dict. cap. degrada. vbi Ioan. Andre. & alij docent, eleganter Syluest. in summa. verbo. degradatio. quæf. 1. Clar. dict. quæst. 64. num. 4. Menoch. vbi supra numer. 25. Bernar. Diez in practic. c. 3. num. 6. Didac. Perez in dict. l. 3. Ordinam. pagin. 89. versic. est notandum. Bertachinus vbi supra lib. 4. 1. part. 8. partis. num. 5. in causa vero hæresis seruat formam cap. 1. de hære. lib. 6. vt docent Simanc. de catholicis institutis titulo. 45. num. 25. Villadic. de hære. quæst. 19. Floren. in tractatu de suspensione cap. 4. num. 40. & sequentibus & hodie generaliter diffinitum est in Triden. Sess. 13. c. 4. de reformatione, vt loco Episc. adsint Abba. vel alij prælati in dignitate constituti.

g De falsa moneta, Caput undecimum.

LS ac potestas cudendi monetam tantum competit Pontifici, Imper. & alijs Principibus in temporalibus non recognoscentibus superiorē, aut quibus hi speciali priuilegio cōcesserint c. 1. quæ sint regalia in vsibus feudorum l. 1. titu. 1. part. 2. docet Accur. in Rubri. C. de veterum numismatum libro. 11. Igneus in l. necessarios. §. non aliàs 2. par. num. 94. ff. ad Sylla. Hugo in tractatu de officio quatuor Prælatorum, C. de munerum executione nu. 8. Mar. Lauden. in tractatu de moneta, numer. 1. Curtius eodem tractatu numer. 1. Vnde si quis alius monetam cussit committit crimen læsæ maiestatis. l. 2. C. de falsa moneta Castaldus in tractatu de Imper. quæst. 118. numer. 18. Boerius in tractatu de seditionis §. 6. num. 2. quod intelligendum est in eo qui Prin. monetam cussit, secus si extranei docet Bald. in dict. l. 2. Capola, consul. 17. columna. 5.

F

Ægyptius

Ægydius Bossius in practico. titu. de falsa moneta numer. 6. ac proinde talis moneta & si sit legitimi ponderis & approbatæ materiz dicitur falsa teste Bar. in l. si quis falsam, de falsis, & probat l. 9. titu. 7. parti. 7. vbi Gregor. sicut è contrario dicitur falsa moneta, quæ ex adulterina materia sit, etiam si facta, & signata sit ab his, qui huic muneri sunt præpositi. Appellatur etiam falsa moneta, quæ non habet formam, & pondus à l. statutum, de qua in l. 78. titu. 21. li. 5. Recopi. docent & prosequuntur hanc materiam Igneus in d. 6. non aliàs 2. part. nu. 109. Afflictis in constitutiones Neapolis li. 3. reg. 40. Bossius vbi supra Pet. Phollerius in practico. in fragme. nris nume. 293. Franc. Lucanus in tractatu de fisco 2. part. principali num. 2. Iacobi. de Bellouiso in pract. iudiciaria cap. 1. de iniurijs à numer. 101. Cassaneus in consuetudines Burgundiæ reg. 1. num. 48. & reg. 2. §. 1. num. 21. Boerius decisione 254. numero. 12. Gramma. decisione 74. Guido Papæ decisione 341. Couarr. in collatione nummismatum capitulo octauo, pertotum Menoch. de arbitra. casu. 316. Clar. libro 5. sententiarum, §. falsum numer. 46. Pet. Gregor. li. 36. syntagma. capit. 2. Grego. Lop. in dict. l. 9. part. glo. 2. Did. Per. in l. 23. titu. 19. li. 8. ordi. nam. Ludo. à Pegue. decisionum criminalium cap. 46. Ioan. Gra. regula. 55. nume. 21.

Puniuntur autem fabricantes falsam monetam iure ciuili antiquo pœna legis Corneliæ de falsis, l. qui falsam. ff. de falsis, quæ autem sint diximus in ca. præced. Codicis autem nouiori iure omnes eorum facultates fisco addicuntur, ipsi vero igne occiduntur. l. 2. C. de falsa moneta. cui non obstat l. 1. eiusdem tituli, dum capitale tantum poenam esse affirmat, ac proinde perpetui exilij iuxta communem glossæ sententiam in l. 1. C. ne mancipium Christianum & in l. in criminali, verbo. capitale. C. de iurisdictione. omnium iudic. facit lex. heet 103. ff. de verbo. signifi. quia et si Accur. & cõmunis intelligat eum text. de moneta Regis, aut inferioris dict. l. 2. de moneta Imperator. mihi verior videtur alia eiusdem Accur. sententia in dict. l. 2. accipientis tantum ibi de moneta aurea & dict. l. 1. de argentea, aut alterius materiz, prout ex il. Codi. Theodosiani comprobatur eleganter Couarru. dict. cap. 8. nu. 3. domus vero seu fundus, in quo moneta facta fuerit, etiam si aliena sit,

fisco

fisco applicatur, licet dominus ignoret, si tamē in propinquo sit, vt in dict. l. 1.

Tondentes verò vel mutilantes, aut tingentes monetam (quemadmodum autem fiat docet Plinius li. 3. histo. naturalis cap. 3. in fine) hoc iure plestuntur vltimo supplicio. l. fin. C. de veterum numismatum. li. 11. id est, liberi ad bestias damnantur serui vltimo supplicio afficiuntur l. quicumque 8. de falsis, quæ pœna sine distinctione, an moneta argentea sit, vel aurea obtinebit, vt constat ex d. l. quicumque, ibi partim tingerit: ergo loquitur etiam Consultus de numis argenteis. hi enim pingi solent, aurei enim nemò ita resupinus est vt argenti colore pingat, vt cõtra Marfilium & Couar. docent Menoch. vbi supra numero 35.

Expendentes autem falsam monetam, si plumbea sit pœnam falsi meruerunt l. lege Cornel. 9. ff. de falsis. Si vero alia ratione falsa sit, vt quia non legitimi ponderis, punitur extraordinaria pœna arbitrio iudic. docet Bartol. num. 3. in dict. l. lege Corne. Couar. & Dida. Per. vbi supra Marti. Laudenfis numer. 28. Curtius num. 20. in dict. tractatu de moneta. Cessabit autem hæc pœna & pecuniaria tantum punientur, si ostendant à quo pecuniam illam acceperint argumentol. maiorem C. de falsis. docet Menoch. vbi supra num. 53. de eo autē, qui non expendit, sed habet in arca, videndus est Iaco. de Bellouso dict. c. 1. à nu. 106.

Pontificum autem iure clericus, qui falsam monetam cuserit ab ordine & beneficio depositus in carcerem perpetuo detrudendus est, ex sentētia Abb. summe notanda in cap. tuæ nu. 4. de pœnis, vbi ponit Regulã generalē, quod vbi iure ciuili imponitur pro delicto pœna mortis, clericus est deponēdus & in monasterium perpetuo detrudendus, quē in proposito sequitur Salzed. in additio. ad Bernar. Diez cap. 117. versic. fin. licet Did. Per. in d. l. 13. putauerit hoc casu propter sceleris immanitatem clericum, esse actualiter degradandum, & tradendum curiæ seculari.

Iure vero Regiõ cudētes falsam monetam incidunt in pœnam mortis naturalis l. 7. titu. 12. li. 4. fori. quæ per ignem imponenda est ex l. 9. titu. 7. part. 7. & ita quotidie practicatur, vt testatur Did. Per. vbi supra & præterea amittit dimidiam

partem bonorum l. 4. titu. 7. li. 8. ordinam. l. 5. titu. 17. li. 8. Recopila. Tondentes autem vel tingentes monetam hoc iure poena iud. arbitraria puniuntur, ex d. l. 9. p. hodie ex nouis prag. poena mortis indicta est & amissionis omnium bonorum, vt in pragmatica 18. *De la moneda*, quae habetur in l. 67. titulo. 2. recopila. expedientes autem falsam monetam hoc eodem iure puniuntur poena exilij quatuor annorum, & confiscationis dimidiae partis bonorum, vt habetur in dict. pragmati. 118. & in capitulo 62. & refert Didacus Perez, vbi supra, quod intellegendum est, quando indicat à quo falsam monetam habet, alias non punitur falsi poena l. 78. Stili. docet Coua. vbi supra. De his vero qui bonos iam numos factos liquefaciunt, agunt Bar. in d. l. lege Cornelia Pla. in l. fin. C. de veterum numismatum l. 11. Gregor. Lop. in dict. l. 9. glo. 5. & text. in l. 2. titu. 8. li. 5. Ordinanen. l. 11. titu. 21. lib. 5. recopila. l. 5. titu. 6. li. 8. Ordinamenti.

Qui vero probam & vsitatam monetam in solutione oblata accipere recusat, iure ciuili poena arbitraria punitur, vt in l. 1. C. de veterum numismatum lib. 11. docent Afflict. dict. rubric. 40. num. 3. Dida. Per. in l. 5. titu. 6. lib. 8. Ordinamenti in si. iure regio septentrionalis illius monetae soluere debet fisco l. 4. titu. 8. lib. 5. Ordina. dum tamen in minuta pecunia ultra tertiam partem solutio non offeratur: hanc enim esse huius Regni practicam testatur Ioan. Gutierrez quaestionum practica. libro 2. quaestione 106.

¶ *De furtipæna, Caput duodecimum.*

QUANTUM licitum fuerit furtum id laudicentes plura, & astute surari, vt referunt Aulus Ge. lib. 11. noctium aticarum capi. 18. Alex. ab Alex. lib. 6. dierum genialium capit. 10. Plutarc. in vita Licurgi, & problemate 168. & ex nostris Pe. Gre. lib. 37. syntagma. ea. 1.

Concius li. 1. successiuarum lectionum cap. 2. Menoc. de arb. casu 295. & ideo tentauit Alcia. in l. probum num. 4. ff. de verbo. sig. nific. furtum solum ciuili. prohibitum, verius tamen est

est & diuina Exodi cap. 20. Leui. c. 18. cap. pœnali 14. q. 5. c. meretrices 32. q. 4. & naturali l. esse prohibitū d. l. probū. 42. ff. de verbo. signifi. l. 1. in fine de fur. l. nam hoc natura de condic. inde. docēt Alcia. reprehendendo Anto. Aug. li. 4. emēda. ca. 4. Forcatulus in neciomantia, dialogo 29. Pinel. in Rubrica, C. de rescin. vendi. 1. part. cap. 1. nume. 21. Nec quod de Lacedæmonijs & Aegyptijs diximus, aliquid facit cum plura pluribus nationibus probentur, natura ipsa & ratione improba vt de adulterio diximus supra, & præterea non fuit perpetua Lacedæmonijs furandi licentia, sed licebat, modo non deprehenderentur in furto, deprehenso enim pœna erat vapulare, & esurire, vt ex Plutarcho refert Tiraquellus in addi. ad Alexan. vbi supra litera. I. neque Alciati sententiam iuuat tex. in cap. ius naturale 1. distin. ibi, communis omnium possessio: ergo eo iure cum omnia essent communia furtum esse non potuit, ac proinde nec prohiberi, quia verba illa: communis omnium; non sunt ita accipienda, communis omnium rerum, sed communis omnium hominum possessio. Tantū enim immobilia quæ verbo possessionis comprehenduntur eo iure fuerunt communia: mobilia vero iam erant distincta, vt constat ex dict. cap. ius naturale, ibi. rei depositæ restitutio, & ex cap. 3. Gene. vbi Cain & Abel habuerunt propria, vnus nimirum oues, & alter agriculturam, vt rectè interpretatur Paul. Castrenf. in l. 1. §. ius naturale num. 7. de iustitia & iure. Vaconius declaratione 11. num. 3. & 4.

Vnde cum furtum in rebus mobilibus tantum committatur l. quare. 38. in fine. ff. de vsucapio. potuit quoque eo iure committi & prohiberi, vt in dict. l. 1. ff. de fur. & plura de materia & pœna furti, vltra legistas & canonistas in titulis de furtis, tradunt Aul. Gel. Alexan: ab Alex. vbi supra Menoc. dict. casu 295. Pe. Gregor. dict. lib. 37. capi. 1. & sequentibus. Sceuola in autent. sed nouo iure à num. 35. C. de seruis fugi l. li. Clar. lib. 5. sententiarum. §. furtum Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 5. Coua. li. 2. varia. ca. 9. num. 7. Cassaneus in consuetudines Burgun. rubrica. 1. §. 1. per totum Bofsius in præctica. titul. de furtis Afflict. in consli. Neapol. lib. 1. Rubr. 63. à num. 15. & rub. 64. Boe. decisio. 219. & decisio. 173. nume. 3. & sequentibus Capitijs decisio. 104. Guido Pap. decisio. 589.

numero 1. *Quæfada in quæftionibus iuris capit. 19. Salazar de vfu & confuetudine curiæ cap. 5. num. 18. Bern. Diaz in prætic. capitul. 90. Ludo. Pegue. decisione crimin. capitul. 25. cum fequentibus Gregorius Lopez J. 1. tit. 14. part. 7. & in ill. fequentibus.*

Est autem furtum contrectatio rei fraudulosa, lucri facien-
di gratia, vel ipsius rei, vel etiam vſus eius, poſſeſſionis, ne,
quod lege naturali prohibitum eſt, admittere teſte Paul. in
l. 1. ff. de furt. §. 1. inſtit. de obligatio. quæ ex delict. le. 1. tit.
14. part. 7.

Ex qua diſſinitione primo deducitur, eum, qui rem ab alio
deperditam in foro iacentem ſuſtulerit, cuius dominum igno-
rat, ſi eam ſibi retineat non inquirendo dominum furtum cõ-
mittere: frauduloſe enim rem alienam contrectat lucri fa-
ciendi cauſa l. falſus. 43. §. qui alienum. ff. de furt. docent Boſ-
ſius num. 9. Anto. Gom. num. 2. vbi ſupra, Follerius in præcti.
in fragmentis nu. 130. tenetur enim inuentor dominum quæ-
rere, & ſi non inuenerit precium inuentæ rei pauperibus
elargiri, vt argumento tex. in autentica omnes peregrini. C.
communia de ſucceſſione docent Barto. in diſt. §. qui alienu.
Abbas in cap. dilecti numer. 22. de accuſatio. & in capit. fina.
nota. 3. ff. de furtis.

Quod limitandum eſt in animalibus deperditis, quæ tene-
tur inuentor iudici exhibere, & certa forma per præconium
denuntiare, aliàs tenetur de furto le. 1. titulo. 12. libro. 6. Or-
dinamenti,

Secundo deducitur, quod ſi crederemus Alcia. li. 1. diſpun-
ctio. c. 12. hæc verba, inuito domino, quæ in furti diſſinitione
habent nonnulli Codi. adulterina & delenda eſſe, tamen ex re-
liquo diſſinitio. colligitur, furtum non fieri, niſi domino inui-
to diſt. §. 1. l. fina. ff. de condic. furti. neque obſtat text. in l. in-
ter omnes. §. recte. ff. de furtis. vbi volente quoque domino
furtum fit, quia in furto. non veram domini voluntatem, ſed
æſtimationem eius, qui furatur conſideramus; vt ſi ipſe putet
dominum conſentire furto non ſit, & ſi putet diſſentire, quan-
uis vere conſentiat, furtum committat, vt diſt. §. recte. Quæ
interpretatio temperanda eſt, quando res ipſa furto non aufer-
tur: ſed iuſto titulo à principio cõcepta, ex poſſaſto incipit
con-

contrectari. Tunc enim licet vsum rei, puta commodatæ, aut depositæ contrectet, existimans dominum dissentire, cum vere consentiat, excusor à furto, §. se de tsi insti. de oblig. quæ ex delict. quia res facile tolerantur, quæ speciem boni contractus habent l. sed an vltro. §. final. ff. de nego. gestis.

Furtorum vero duo genera sunt, manifestum, & nec manifestum l. 2. de fur. Manifestum dicitur, quando fur deprehenditur cum furto, siue à domino, siue ab alio, siue in loco, in quo furatus est, siue in alio, dum tamen prius deprehendatur, quàm eo loci rem pertulerit, quo destinauerat eo die manere l. 3. 4. 5. & 6. de furt. §. furtorum institu. de obliga. quæ ex delicto. Nec manifestum autem apparet esse, quod deprehensum non est l. nec manifestum, de furtis.

Iure ciuili antiquo, id est, duode. tabu. in fures pœna indicta fuerat, vt nocturnus impune occideretur, diurnus ita si se telo defendat, his verbis: Si nocte furtum factum sit, si in eo aliquis occiderit, iure cæsus esto, prout referunt Cicer. in oratione pro Milo. text. in l. 4. ad l. Aquil. in l. si pignore. §. fur. de furt. in cap. 3. de Hom. Au. Ge. Alexa. ab Alexan. Contius & Anto. Aug. vbi supra, idem Anto. Aug. li. singul. de. ll. 12. ta. l. 29. Rebar. ad ead. ll. ca. 26. Contius ad ead. ll. l. 42. & 43. Couar. in Clementi. si furiosus. 3. part. §. vnico num. 6. quam l. interpretantur Consulti in l. si caluit. 233. §. telum. de verbo. signific. & in l. furem de furt. si autem non occiderent qui furtum manifestum commisissent, si liberi eadem. l. verberabatur & his addicebantur, id est, in seruis concedebatur, quibus furtum fecissent, si serui verberibus cæsi ex saxo Tarpeio præcipitabantur. Pueri vero impuberes prætoris arbitrio vapulabant, noxaque ab his facta sarciebatur, vt referunt Alexand. ab Alexand. Au. Ge. Contius & Anto. Augul. vbi supra. Et hinc Theophylus Institu. de perpet. & tempor. actio. in principio scribit capitalem pœnam ex. ll. 12. tabu. in dictam esse.

Eadem etiam l. continebatur, vt furta concepta per lancem, & licium, vt manifesta puniretur Quæ autem ea furta essent, non sat interpretes perceperunt & Forca. in neciomantia, dialo. 29. num. 8. existimauit fures aliquo licio & lance vfos fuisse, vt timorem incuterent rerum dominis, sicut in Arabia inimicorum,

micorum, prædijis quidam lapides ponunt, indicio futuros, vt qui cum agrum postea colerent malo letho perirent, vt refert Consultus in l. saculari. 8. §. sunt quædam aliàs est. l. sunt quædam de extraordinar. crimin. quæ igitur lance, & licio fecissent fures voluerunt Decemviri pœna furti manifesti vindicari Bald. tamen ad ll. 12. ta. l. 57. aduertit sacrorum ministros licio subcingi solitos indeque lictores sæpe dicebantur, vt clare ostendit Ouidius libro secundo. Fasto. Lances quoque fuisse olim inter sacrificia ex Virgilio deprehenditur lib. 4. Aeneidos, ibi, dona ferunt cumulantque oneratis lancibus aras. Vnde existimat hæc furta fuisse, quæ religionis obtentu fiebant. Nam si fures, vt reputarētur sacrifici lance & licio vterentur, quia tale furtum proximum est sacrilegio, vt manifestum puniri l. voluit, quam interpretationē sequitur Tiraquel. in additio. ad Alexan. ab Alexan. vbi supra litera. G. Aliter tamen interpretatur idem Alexan. lib. 6. cap. 10. aliter Tiraquel. ibi, litera. Y. & aliter Anto. Aug. lib. 4. c. men. ca. 4.

Sed longe falluntur, quia non agit ea l. de furtis commissis, aut fidei per lancem, & lictium, sed de furtis conceptis, id est, deprehensis per lancem & lictium, quod manifestum sit ex verbo illo concepta. Nam, vt referunt Caius li. 2. Institutio. Paolo. li. 2. sententiarum titul. 31. Alia erant duo furtorum genera, oblatum, scilicet, & conceptum. Quid esset oblatum explicat Insti. in §. oblatu. n. Inst. de obliga. quæ ex deli. Conceptū furtum appellatur cum apud aliquem testibus præsentibus res quæ sita, & reperta est. §. conceptum Insti. eo. Igitur concepta furta dicebantur, quæ in alicuius domo deprehenduntur, & de his loquitur l. 12. ta.

Vnde difficultas restat, in explicando qualiter per lancem & lictium deprehenderentur. Et sciendum est Decemvitorum temporibus moris fuisse, vt qui sibi furtum esse dicebat, & in alicuius aedibus furtum, quærere volebat, si à domino prohiberetur, illud faceret nudus, vt aptior esset ad furtū cōquirendū, iurabatq; Deos legū custodes sese reperiēdi furtū spe quærere, vt autem appareret iussum magistratum domum illam ingredi licio cingebatur. Olim enim qui magistratuū iussa exquebantur, licio trāuerso cingere se solebant, & inde lictores dice-

dicebantur, vt docet Aulus Ge. lib. 12. noctium Atti. capit. 3. Et præterea lancem ante oculos ponebant propter matrum fami. aut virginum præsentiam, id est, ne viderent vxores, aut mulieres, quas religiose Romani obseruarunt. Et tunc ille, apud quem furtum quærebatur, aperire & in obfignatis, & non obfignatis locis liberam furti inquirendi facultatem face re cogebatur. Atque tunc si res furtiua deprehenderetur furtū illud per lancem & licium conceptam, id est, inuentum & deprehensum tanquam manifestum ex dict. l. puniebatur. Ita eleganter ex Festo. Pompe. li. 10. de verborum signifi. docent Alcia. li. 5. parergon. c. 8. Othoma. in dict. §. conceptum, cñu tiatione. 6. Præcon. in lexi. iuris verbo. furta per lancem Rebar. ad ll. 12. ta. ca. 26. versic. ea quoque Anto. Aug. dict. l. 29. pagin. 178. Pe. Gre. li. 37. syntag. c. 1. nu. 18. Et hunc modum perquirendi furta mutuati sunt Romani à Græcis, vt constat ex Platone li. 12. dell. & referunt Othomanus Rebar. & Gre. vbi supra.

Quæ autem ratio fuerit, vt acerbius manifestum furtum, quam nec manifestum puniretur resoluunt eleganter Contius dict. li. 1. ca. 2. num. 5. Forcatulus dict. dialog. 29. numer. 7. & A Eguinarius Varus in dict. §. conceptum, & Vvensembichius in summa. ff. hoc titulo numero, decimo quarto.

Sed quia post ll. 12. ta. Roma. prohibuerunt, quem de saxo præcipitari l. si diutino. nu. 25. versic. fina. de pœnis, & liberū hominem seruum alterius fieri pœnæ causa noluerunt, prætores superiorem pœnam immutarunt, & quadrupli constituerunt, principium. Insti. de tempo. & per. actio. atque ita no uioriciuili iure, pœna quadrupli pro manifesto, & dupli. pro nec manifesto furto indicta est. §. pœna Insti. de obliga. quæ ex deli. §. in duplum. §. ex maleficijs Insti. de actio. l. quid ergo 13. §. fina. de his, qui notantur infamia. Sed hodie hanc quadrupli pœnam non esse in vsu testatur Iul. Cla. dict. §. furtum num. 16. licet res ipsa furata etiam parte non petente restituenda sit ei à Iudi. l. interdum § 8. §. qui furem de fur. docet Cassaneus in consuetudines Burgundix, Rubrica 1. §. 5. num. 2. Et ideo hodie etiam hoc iure agitur de furto criminaliter l. fina. de furtis, id est, ad pœnam corporalem, quæ est eo iure extraordinaria, id est, iudici arbitraria iuxta gloss. finalē

G in l.

in l. subtracto. C. de furtis. receptam à Sceuola, & alijs, quos sequitur Meno. dict. casu 295. numero. 8. & vsu receptum est quod fustigentur glo. in autent. sed nouo iure. C. de seruis fugi. & in l. capitalium. §. famosos verbo, furca. de pœnis. Pœna autem mortis pro furto imponi non potest, neque amputatio nis membri d. autent. sed nouo iure. autent. vt nulli iudic. §. pro furto autem, collatione. 9.

Quod primolimitandum est, quando pax aut tregua inter aliquos formata furto violaretur, text. sic intelligendus, aliàs difficilis in cap. 1. §. si quis quinque solidos, de pace tenenda in vsibus feudorum. Tunc enim etiam pro minimo furto pœna mortis imponenda est, vt interpretatur Sceuola in d. Autentica, sed nouo iure. num. 8. Cla. num. 7. Meno. num. 13. vbi supra. Abb. in c. tua nos. §. fin. num. 8. de homicid. Gom. in dic. §. ex maleficijs num. 2. & ibi Vsilus num. 35. Pegue. d. ca. 27. num. 4.

Secundo prædicta regu. limitanda est in famosis latronibus hi enim furca suspenduntur. l. capitalium. §. famosos, de pœnis. docet Cassan. in consuetu. Burgū. dict. §. 5. num. 1. & 3. Gom. Menoch. & alij, vbi supra, & quanuis Accur. in dict. autent. sed nouo iure putauerit famosum esse latronem, qui habet consuetudinem furandi, tñ verius est de eo tantum agi in dic. §. famosos qui in publicis itineribus, vel syluis per vim vel cum armis grassantur, quos Hispanè dicimus, salte adores, qui etiam pro minimo furto suspendendi sunt, vt docet Scepolà in d. autent. sed nouo iure nu. 103.

Quinimo & famosi fures, quanuis latrones non sint (longa enim differentia est inter fures & latrones. l. cum duobus §. 2. §. damna. ff. pro socio) id est, qui habent consuetudinem furandi etiam occulte, & sine armis suspenduntur. Dicuntur autem habere consuetudinem furandi, si tria furta commiserint, & ita communi consuetudine receptum est, vt pro tribus furtis pœna mortis imponatur, vt testatur gloss. & Bald. numer. 5. in l. 3. C. de episco. audientia, & verbo castigabitur in d. autent. sed nouo iure & ibi Bald. num. 3. Scepolà 84. sentit gloss. verbo. furca in dict. §. famosos. docent Clarus, Gom. & Pegue. vbi supra Gregor. Lop in l. 18. verbo, mater. titu. 14. parti. 7. Anto. Gom. dict. cap. 5. num. 6. latissime tradentes quomodo
tria

tria furta dicantur commissa, & Boerius decisione 219. Coua. li. 2. varia. ca. 9. num. 3. Maria. Socin. in cap. ea quæ num. 42. de pœnis.

Sed etsi vnum tantum furtum commiserint, dum tamen magnum sit, furca esse suspendendos argumento. 1. si is qui tres, 31. §. cæterum, de excusa. tutorum. docuit Bald. in dict. autentica, sed nouo iure, quem sequuntur DD. communiter, vt constat ex Guido. decisione 589. in princip. Couarr. dict. capi. 9. num. 7. Menochius vbi supra num. 9. Villus in dict. §. ex maleficijs num. 45. Pegue. dict. cap. 27. num. 6. & hoc esse in Hispania receptum refert Bernard. Diez in practica. ca. 9. nu. 2. Quod autem dicatur furtum magnum iudi. arbitrio relinquendum esse, testantur. Sed contraria sententia mihi videtur verior & practicanda, eam enim defendunt Salice. Pau. & Fulgo. in dict. autentica. sed nouo iure, & ibi Scevola numero. 61. Gome. in dict. §. ex maleficijs num. 13. Anton. Gom. 3. tomo variarum cap. 5. num. 7. Sala. de vsu & consuetudine curiæ. c. 5. num. 18. Clarus vbi supra num. 9. Gregor. Lop. in dict. l. 18. verbo, matar, Cassa. vbi supra num. 3. & nouissime Salze. in addi. ad Bernar. Diez. d. c. 90. & ita obseruandum est, nisi præter furti magnitudinem, aliæ qualitates adessent furtum aggrauantes.

Pontificum autem iure pro furibus, si inter furandum occidantur orandum non est capit. 2. de furtis: quia constat eos in mortali peccato decessisse capit. placuit 23. q. 5. clerici vero fures deponendi sunt ca. presbyte. 81. dict. ca. cum non ab homine de iudic. l. 61. titu. 6. parti. 1. quæ depositionis pœna, vbi res furata esset parui momenti, vt scribit Abb. in capi. tuæ nu. 1. de pœnis. Gregorius Lopez, in dicta. l. 61. verbo. el furto, quod si latrones sint verbaliter degradantur, & in monasterium detruduntur, capit. tuæ, de pœnis vbi Hostiensis, Socinus & alij Bernard. Diaz dict. cap. 90. Per. Gregor. li. 37. syn tag. ca. 2. nu. 13.

Iure autem regio partitarum fur manifestus punitur pœna quadrupli, nec manifestus pœna dupli. le. 18. titu. 14. parti. 7. Nouiori iure pro primo furto tenetur soluere nouenas, duplum parti, & septuplum fisco. Etsi non habeat, vnde soluat amputantur sibi aures, & profecundo, pœna mortis imponitur

tur lib. 6. titu. 5. le. 2. titu. 13. lib. 4. fori, sed pro secundo furto poenam mortis non praestari, sed flagellorum, & aurium abscissionem in eius locum successisse, testantur Gregor. in dic. l. 18. Anton. Gomez, nume. 5. in fine & Couarru. dist. num. 7. quare autem abscondantur aures furibus, declarat Vfillus in d. §. ex maleficijs nu. 22.

Hodie vero ex nouis pragmaticis sublata est poena nouenarum, & etiam pro primo furto trahitur ad ignominiam, & damnatur ad triremes per quadriennium, dum maior sit 17. annorum: & pro secundo flagellatur, & damnatur perpetuo ad triremes l. 7. & 9. titu. 11. lib. 8. Recopil. & pro tertio suspendendus est, quia cum non sit nostro iure poena specialis imposita standum erit poenae iuris civilis, vt Gomecius & alij testantur, vbi supra. Quod si furturni committatur in curia Regis etiam pro primo furto poena mortis imposita est, ex l. prima titulo decimotertio, libro octauo Ordinamenti, le. 1. titulo 23. libro 8. Recopilationis.

Sed nimium rigorosa visa est Gregori. gloss. final. in l. 13. titulo 16. partita 2. & ideo arbitrio Iudic. esse relinquendum testatur Didacus Perez in dist. l. Ordinamenti, verbo conuencido.

Vnde Rex noster Philippus in pragmatica anni 1552. ita poenam temperauit, vt pro primo furto centum flagellis cadatur, & per 8. annos damnetur ad triremes, pro

secundo, poena flagellorum duplicata perpetuo in triremibus seruire debet l. 7. titulo 11. libro 8. Recopilatio. sin autem com-

mittatur in eremo videnda est l. 1. 3. titulo 13. lib. 8. Recopilationis.

(. .)

¶ De

¶ De gestante alterius habitum, Caput decimum tertium.

Lacuit Romanis habitu & vestitu quodāmodo dignitates secernere: ideoque vestes habuerunt multiplicis differentiæ, vt patet ex l. vestis 23. ff. de auro, & arge. leg. docent Vuolfangus Latus lib. 2. commentariorum reipubli. Romanæ capit. 3. & sequentibus, & li. 8. Ioann. Rosinus libro. 5. antiquitatum

Romanarum, cap. 31. Tiraquel. ad ll. connubiales. li. 3. à num. 22. Petrus Gregor. lib. 9. syntagmatum cap. 19. num. 23. Fornierius li. 1. Selectionum ca. 1. Lazarus Balosius de re vestiaria seu in explicacione dict. l. vestis. c. 1. & seqq. Latus clauus dabatur senatoribus, erat autem tunica, quæ clauos, id est, quasi flores purpureos panno intextos habebat, teste Rosino vbi supra cap. 33. Barbo cap. 7. trabea potissimum præfectis prætorio, de qua Rosinus cap. 34. Vuolfangus li. 8. cap. 5. Barlius c. 10. in fine: paludamentū præcipue consulibus, quod erat chlamys Imperatoria, testatur Rosinus dict. ca. 31. toga prætexta, id est, quæ purpuram per oras habebat omnibus magistratibus, vt ex Cicero. & alijs, docet Rosinus ca. 32. & Grego. vbi supra. Hac toga prætextata à pubertate vsque ad decimum septimum annum utebantur pueri: vnde intelliges legem 3. §. si na. ff. de liberis exhibendis. §. iniuria. Insti. de iniurijs. Habuitque in animo Alexan. Seuerus Cæsar omnibus officijs genus proprium vestium dare, & omnibus magistratibus, vt à vestitu dignoscerentur, vt refert Lampridius in Alexan. Et aliquid quando Romani in ea sententia fuerunt, vt seruos à liberis cultus distingueret, sed deinde, quia apparuit quantum periculum immineret, si eorum serui eos dinumerare cõpissent, postmodum, vt inquit Seneca lib. de clementia, displicuit, quin & matrum familias virginum, ancillarum, & meretricum vestes distinctas fuisse ex Vlpiano patet, ex l. item apud. 15. §. si quis virginem. ff. de iniurijs, Horatio lib. 1. sermonum, satyra 2. & Tertiliano de cultu fœminarum, quam vestium distinctionem

ationem ab illis seculis petitam adhuc apud nos durare: aliter enim viri, quam foeminae, aliter monachi, quam clerici, & clerici quam laici, & nobiles, quam plebei, & scholastici, quam DD. ornantur, & vestiuntur: vnde qui alterius habitum assumpserit alienum vsurpat, & ideo non leuiter delinquit, vt docet Tiraquellus in dict. l. 3. connubiali à nume. 58. Bartol. Brixinius, quæf. dominicali 81. Rebusus de priuilegijs Scholarium priuilegio 94. Gregor. Lopez in l. 3. verbo, vestidura titulo 17. partit. 5. Didac. Perez in Rubrica titul. 18. li. 8. Ordinamenti pagina 252. Petrus Gregor. li. 39. syntagmatum ca. 11. Plaça in epitome delictorum cap. 5. per totum Bon. de Curt. 5. part. num. 165. in tract. de nobilit.

Quare qui causa ioci, vel voluptatis habitum alterius assumpserint, vt faciunt histriones poterunt puniri: faciunt enim cõtra iuris prohibitionem l. mima. C. de episcop. audientia. Et ideo foemina, quæ huius rei. causa virilem habitum induit, Deo facit abominabile, vt habetur Deuteron. capi. 22. & ideo potest ab episcopo excommunicari, cap. siqua mulier 30. di. notat Syluester in summa verbo, foemina & nouissimè in nostro Regno pragmatica anni 1587. prohibitum fuit foemina sub pœna fustigationis, ne in Scenis eo habitu vterentur. Et generaliter si mulier in viri habitu deprehendatur, virilem vestem amittit, & corporaliter punitur, iudicantis arbitrio, vt habetur in li. pragmaticarum fol. 771. licet causa custodiendæ pudicitia, vel licite alterius rei impune eo habitu vtantur, vt docet Tiraquel. in dict. li. 3. connubiali versicul. fina. Greg. Lopez vbi supra, verbo, vestiduras. Vir autem si muliebri ornamento vtatur, licet apud Romanos aliquando licuerit. l. in teruestem. ff. de auro & argen. lega. docent Tiraquel. dict. numer. 58. & Plaça dict. cap. 5. nume. 1. efficitur infamis ex sententia Rainutij, per text. ibi l. vestis. §. communia, ibi, sine reprehensione. ff. de auro, & argent. lega. docet Rebusus in l. mulieres 13. col. 3. ff. de verborum signi. Et ideo iure canonico tales ludi prohibentur cap. cum decorem de vita & honesta. Cleri. Et si clericus his deseruiat, si per annum id fecerit, vel ter admonitus non respuerit, amittit priuilegium clericale cap. 1. de vita & honesta. lib. 6. sunt enim infames l. 1. l. 2. §. ait prætor. ff. de his, qui notantur infamia, ac proinde etiam post

post peractam poenitentiam non possunt ad ordines sine Pontificis dispensatione promoueri ca. 1. ca. præterea § 1. d. docet Innocen. Abba. & Inno. in dict. cap. cum decorem, imo quam diu in officio durant ab Eucharistia prohibentur, vt in ca. pro dilectione. d. 2. monachorum quoque, & monacharum habitus loci causa prohibentur, vt docet Stephanus Costa. in tractatu de ludo. 2. artic. num. 13. nec possunt commodari, vt ait Franciscus Pauinis in tractatu de visitationibus 2. part. q. 8. num. 29.

Secundò vsurpari solet alterius habitus fraudis, & deceptionis causa, quæ res grauem coersionem meretur arbitrio iudicis. l. eos. §. qui se pro milite. ff. de falsis, vbi Bartol. & DD. Vnde qui se clericum fingit, cum clericus non sit arbitrio iudicis, puniendus est secundum Bartol. & Bald in l. qui sub prætextu, in fine. C. de sacro sanct. ecclie. maximè si celebrauerit: quo casu grauius puniendus erit, vt testatur, Bernar. Diez in practica c. 12. & Salzedo in additionibus, ad Berna. Diez. Maro. de irregular. li. 4. ca. 31. & qui nobilium insignia vsurpat, poenæ quoque subiacet, vt docuit Bonus de Curtili vbi supra num. 198: veluti si se Comitem dicat Bald. in l. data opera. C. qui accusare non possunt in cap. tertio loco colum. 1. de probatio. vel si habitum ordinum militarium deferat, dict. §. qui se pro milite: quo casu si viles sint, fustigari solent, & seholaris, qui DD. vestibus vtuntur reprehendendi sunt gloss. verbo. dignitatum in cap. vt Apostolica de priuilegijs li. 6. falsum enim committuntur, Boerius in praxi titulo de falsis nu. 131. & ideo possunt extraordinariè puniri Bar. in dic. §. qui se pro milite, idem Bartol. in l. reddatur. C. de professoribus & Medicis lib. 10. Saepe enim falsi pæna arbitraria est. Menochius de arbitrarijs casu 343. num. 3. Imo qui Scholasticorum vestes assumunt cum stantes non sint, erant grauius castigandi ex Rebaso de priuilegijs Scholasticorum, priuilegio. 94.

Vltimo alterius habitum opprobrii, aut contemptus causa vsurpantes iniuriarum actione tenentur. §. iniuria, iuncta, gloss. verbo. prætextatum. Insti. de iniurijs. Ideoque grauisissime puniuntur, glo. verbo. laruarum, dict. capi. cum decorem, id est, capitaliter, vt interpretatur Accursius verbo, Monachi in au-

in autentico de Sanctissimi. Episcop. §. fina. collat. 9. sustinebūt enim corporalia supplicia, & exilio tradentur, vt ait Iusli. in dict. §. fina. Plaça hunc. §. intelligit in gestante cuiuscunque habitum in ipsius contemptum, & ita erit practicandum ex omnibus supra dictis.

Et nouissime apud nos statutum est, ne quis larvis vtatur, quod nos dicimus mascarar, aliàs si plebeius sit fustigabitur, si nobilis sit exulabit per sex menses duplicata pœna in eos, qui noctu eis vtantur ex l. 7. titulo 15. libro octauo Recopilationis.

*De hereticorum pœna, Caput decimum-
quartum.*

Hereticus ab hæresi dictus est: hæresis autem non ab erro, erras, hercisco, vel ab hæreo, vt nonnulli male exillimauerunt, sed à voce Græca deducitur, quæ Latine sonat electio, quasi quis sibi eligat disciplinam, quam putat esse meliorem, ca. hæresis 2. 4. quæst. 3. docent Marianus Socinus, & alij in rubrica de hæreticis. Villadi ego tractatu de hæreticis in principio. Simancas de catholicis institutionibus titulo. 30. & 31. Petrus Gregor. li. 33. syntagma. cap. 4. numer 3. Cantera quæstionū criminalium 2. part. cap. 1. & sic à Cicero, in paradoxis, & in epistol. ad Atticum. 312. & ab alijs probatis autoribus vsurpatur, pro secta, vel opinione. Vnde placet inter plures hæresis diffinitiones, quas refert Symancas dict. titu. 30. Cantera dic. cap. 1. vt hæresis sit error pertinax contra Catholicam veritatem, ac proinde hæreticus erit omnia gloss. traditione verbo, hæreticum in cap. firmissime, de summa Trinitate, qui semel Christum confessus errorem contra Catholicam veritatem pertinaciter defenderit, vel, vt dicitur in l. 2. C. de hære. qui leutore argumento, deest à tramite, & iudicio Catholicæ religionis.

Ex qua diffinitione deducitur primo eum, qui nunquam Christum professus est. quia nondum baptismum suscepit, et si
malc

male de fide sentiat non esse hæreticum, docent Simanc. dict. titu. 31. num. 3. Iulius Clar. lib. 5. sententiarum. §. hæresis. nu. 2. Pe. Gregor. dict. cap. 4. num. 5. quæ sententia receptissimis DD. sententijs comprobata in eo fallit, qui se putaret baptizatum, puta quia ex Christia. parentibus natus est, qui etsi vere baptizatus non sit, est tamen baptizatus baptismo flami. vt docuerunt Gabriel in 4. distinct. 13. quæst. 2. Castro libr. 1. de iusta hæreticorum punitione. cap. 8. facit elegantem. in cap. fina. de presbytero non baptizato. Et inde apparet, quare Põtificia, & ciuilia iura permittant Iudæis antiquas habere Synagogas, & eas reedificare in l. fina. C. de Iudæis cap. 3. c. confuluit, de Iudæ. neque eos vnquam ad credendum in Christo coegerit. ca. sicut Iudæi. de Iudæis cap. de Iudæis 45. d. ca. ad fidem. 23. quæst. 5. hæreticos autem nunquam dissimulauerit, sed infestissimis poenis ad fidem redire coegerit: illi enim cū extranei sint, nihil ad nos, hi autem cum semel se per baptis. fidei & Christo obligauerint, modis omnibus compellendi sunt per vias, & sepes ad regnū Dei intrare, vt Luc. c. 14. Vnde dānanda est quorūdā opinio existimātū nō esse hæreticos ad fidē cogendos, quā refert Brunus li. 3. de hæreticis c. 3. & argumentis respōdent elegāt Pe. Greg. d. li. 33. c. 6. nu. 4. Siman. de Catholicis institutionibus, tit. 45. Villadiego in tractatu cōtra hæreticā prauitatem quæst. 6. latissime ex iure diuino & generali Ecclesię consuetudine, & vrgētissimis rationibus probantes hoc crimen acerbissime esse vindicandum.

Secundò ex dict. diffinitione deducitur, quod vt quis dicatur verus hæreticus, requiritur quod habeat errorem in mente contrarium fidei, id est, quod sciens catholicam fidem, ita sentire, ipse aliter sentiat. Vnde licet sine verbis possit quis hæresim committere, & dicatur occultus hæreticus gloss. 7. in summa 24. quæst. 1. quia tamen de mente constare non potest, nisi ad exteriora procedatur, necessario requiritur, quod talis error per verba exprimat, vt possit tanquam hæreticus puniri, vt docent Palatius Rube. in allegatione in materia hæresis. §. 1. Simancas dict. titu. 31. num. 5. Et hinc patet, quod nullum factum exterius, quantumcunque abominabile & horrendum est hæresis, neque directo probat, quem esse hæreticum. Veluti si quis imaginem Christi flagellaret, vel sacrosanctam

H

Eucha-

Eucharistiam in luto conculcaret: hæc enim licet vehementer hæresis suspensionem inducant, cum tamē possint absque errore perpetrari, hæresim non probant ea. nunc autem 21. d. facit regul. text. in l. neque naturalis. C. de probatio. docent Pala. Rube. & Simancas vbi supra. Florentinus in summa 2. part. titu. 12. cap. 5. §. 1. Syluest. verbo. hæresis 1. quæstione. 2. Albertinus in Rubrica num. 3. de hæreticis lib. 6. Rojas de hæreticis 1. part. num. 36. & 42. & 316. quinimo & DD. communiter placuisse referunt Calderinus consil. 4. de hære. & Claudi. §. hæresis num. 3. Quod si quis metu mortis, vel tormentorum neget aliquem articulum fidei, licet grauissimè peccet, & gloss. 2. in cap. non solum 11. quæst. 3. quia tamen non errat corde, non reputatur hæreticus, facit text. in dict. capit. nunc autem. Rojas. 1. par. num. 48. & 103. Quæ sententia in foro interiori verissima est, vt sint liberi in conscientia ab exco. & alijs pœnis contra hæreticos impositis, sed in foro iudiciali non videtur vera, cum solus Deus scrutator cordium sit, & nemo præsumatur loqui quæ non prius mente agitauerit. La beo. ff. de supelle. legata. disputat latissime Rojas dict. prima parte, & huius opinionis fundamenta ponit à numero. 276.

Tertiò ex dict. diffinitione deducitur, quod vt quis dici possit verus hæreticus, & statutis contra eos pœnis puniri, requiritur, quod errorem illum pertinaciter defendat, est enim hæresis error pertinax, vt probat text. in cap. firmissime capi. ad abolendam, cap. vergentis de hæreticis. ea. accusatus eodē titu. lib. 6. Clementina 1. §. porro de summa Trinitate Clementi. 1. §. cæterum de vsuris. c. dixit. c. qui in 24. quæst. 3. docent Gril. de hæreti. quæst. 1. num. 6. & quæst. 2. num. 5. Villa diego eodem tractatu quæst. 2. num. 3. Pala. Rubeus vbi supra §. 3. Simanc. dict. titu. 31. num. 7. Menochius de arbitra. casu 372. nu. 9. Dicitur autem pertinaciter defendere qui post admonitionem iud. vel Inquisi. in eodem errore perliterit, ex gloss. eleganti iuncto tex. l. 3. §. tutores. ff. de suspectis tutoribus quam ibi, in proposito sequitur Bartol. Pala. Rube. vbi supra Felin. in Rubrica de hæreticis, in principio, & optime deducitur ex dict. cap. dixit Apostolus, & in dict. cap. qui in Ecclesia. vnde cum is, qui de fide dubitat hæreticus quoque censetur

featur cap. 1. de hære. necessario quoque exigitur, quod in ea dubitatione pertinaciter persistat, docent Villadiego vbi supra Clar. dict. §. hæresis, numer. 2. Abb. in dict. cap. 1. Quod sane intelligendum est, quoad euitandam pœnam corporalem; non enim euitabitur peccatum, neque pœna spiritualis: & ideo publice cogetur hæresim abiurare, vt in dict. cap. ad abolendam docet Menoc. vbi supra nu. 10. cuius rei praxim inferius trademus.

Vltimò deducitur, quod cum heretici fidem ipsam, & Christum immediatè lædant, eorum crimen mere Ecclesiasticum est, ac proinde licet ciuili iure secularibus iudicibus commissum sit. l. 1. C. de summa Trinitate. l. quicumque, versicul. fina. C. de hære. hodie tamen nullus præter iudicem Ecclesi. de eo cognoscere, & pronunciare quomodolibet poterit e. vt inquisitionis. §. prohibemus li. 6.

Fuerunt autem à principio iud. huius criminis Episcopi in suis diœcesibus ca. ad abolendam. ca. excommunicamus, c. fina. de hære. Post modum tamen post varias Episco. curas, & aliquorum negligentiam & negocij vtilitatem delegati fuerunt à Ro. Pon. Iud. qui de hoc crimine diligenter inquireret, & vocantur Inquisitores in cap. Inquisitores de hære, libr. 6. & iudices deputati in Clementina prima, eodem titulo, & in Hispania primus omnium hoc munus Beatus Dominicus exercuit, & post eum fratres suæ religionis vsque ad Ferdinandū, & Elisabeth Reges Catholicos. qui anno Christi 1476. Pontificis permissu clericis secularibus commiserunt, & officium Inquisitionis prudentissimis institutionibus, quibus hodie regitur religiosissime instituerunt, vt referunt Siman. vbi supra titul. 34. num. 1. Salze. in additionibus ad Bernar. Diez in practic. cap. 114. litera. F.

Aduertas autem, quod per hanc Inquisitorum iurisdictionem non est derogatum iurisdictioni Episcoporum capi. per hoc de hæreti. li. 6. possunt enim communiter vel diuisim de hæresi cognoscere, vel inquirere dict. cap. per hoc extrauaganti. ex eo de hære. Sed quia ex ea diuisione magna oriebatur confusio, hoc iure vtimur, vt Episcop. Vicarius, aut alter ab eo delegatus adsistat Inquisitoribus, qui cum eis simul hæreticos inquirat, & condemnet, & sede vacante, idem facere

H 2 potest

potest Capitulum dict. capi. ad abolendam. Possunt tamen Inquis. sine diocesano aut eius delegato, & diocesanus sine Inquisitore hæc tria facere, inquirere, citare & capere, id est, ponere reos in custodia, Clementina 1. §. 1. de hæreti. ca. per hoc c. vt officium eodem titu. lib. 6.

Tria quoque excepta sunt, quæ vnus sine alio facere non potest, primum carceri duro magis ad poenam, quam ad custodiam reum mancipare, secundum reum tormentis subijcere, & tandem sententiam condemnatoriam proferre cap. 1. §. fin. de hære. li. 6. quanuis de pœnis eodem li. ca. nouimus, de verborum signifi. capi. penultimo de apostatis docent Simancas dict. titulo 34. num. 13. & 18. Pet. Greg. dict. li. 39. capi. 7. nu. 5. poterit tamen alter sine altero absolutoriam proferre sententiam glo. verbo contra eos in d. Clemen. 1. §. 1. recepta ex Petro Gregorio vbi supra.

Puniuntur autem grauissimè hæretici iure ciuili. Primo enim priuantur omnibus priuilegijs, quæ intuitu Christianæ religionis concessa sunt. l. 1. C. de hæreti. secundò priuantur tacita hypotheca pro bonis dotalibus, autentic. item priuilegium. C. eodem titulo. Tertio res Ecclesiæ emere, conducere aut in emphyteusim accipere prohibentur l. si quis orthodox. C. de hære. Quarto priuantur propriuorum successioneibus l. quid de Donatilis. ff. de his, qui supremam religionem in. C. Theodosiano. Quintò eis adimitur facultas donandi, emendi, vendendi, vel aliter contrahendi l. hæreticorum illo titulo. Sextò sunt intestabiles, actiue, & passiuè. l. 8. 15. 39. 40. & 56. eodem titu. in. C. Theodo. Iusti. quoque statuit filios hæreticos excludi à successione parentum, in l. cognouimus. l. diuinam. C. de hære. Septimo ob solam hæresis suspicionem, nisi se ab ea purgauerint, infames efficiuntur, & ban niti, autentica Gazaros. C. de hæreti. l. fin. C. de apostatis. Octauò immunitates eis adimuntur. l. curiales. C. de hære. ergo eorum testimonia in iudicijs contra Catholicos nõ admittuntur. l. quoniam multi. C. de hære. facit text. in ca. testimonium de testibus, & tandem ultimo supplicio plectuntur. l. Manicheos. C. de hære. quod mortem naturalem interpretatur. l. vltimum supplicium. ff. de pœnis.

Iure verò canonico hæretici sunt excommunicati capit. sane

fane 24. quæst. 2. cap. canonica 11. quæst. 3. cap. ecce ea. refecã
 dz 24. q. 3. ca. ad abolendam, cap. excommunicamus de here
 ti. docent eleganter Nauar. in Manuali capit. 21. Rebusus in
 practica beneficiali ad bullam in cœna Domini, versicul. 1. à
 qua excommunicatione si sit occultus hæreticus absolui po
 test solum ab Episcopo. & non ab eius vicario. Si autem sit ma
 nifestus solum à Romano Ponti. ex Concilio Tridentino Ses
 sione 24. cap. 6. Dicitur autem manifestus hæreticus, quando
 hæresis probari potest per testes, vt ex gloss. in cap. eorum 11.
 quæst. 3. docet Dominicus in cap. in fidei. num. 6. Francis. Es
 quitacenſis in tractatu de fide catholica cap. 13. num. 1. Hanc
 etiam excommunicationem incurrit hæreticus, quâumcun
 que occultus etiam si verbis hæresim non expresserit, vt contra
 vniuersos Theologos docet gloss. verbo, eo ipso in Clementi
 na. 1. de here. tradit late Cantera, quæstionum criminalium 2.
 part. cap. 1. num. 8. qua etiam excommunicatione fautores. &
 receptatores hæreticorum, vt constat ex dict. bulla in Cœna
 Domini dist. cap. excommunicamus. §. credentes de here. e.
 felicit. eodem titul. li. 6. Et qui dicantur receptatores, defen
 sores, & fautores eleganter declarant Rebus. vbi supra Fran
 ciscus de Platea in tractatu de excommunicatione. §. 22. nu.
 10. Florentinus eodem tractatu cap. 5. Simancas vbi supra ti
 tul. 15.

Deinde & secundo perpetua notantur infamia capi. infam
 es 6. quæst. 1. cap. alieni. 2. quæst. 1. Vnde nec iudices esse,
 neque aduocati, neque alia officia publica habere possunt. e.
 nulla officia. 5. 4. d. Imò eorum filij vsque ad secundam gene
 rationem ad nullum officium publicum neque ad beneficium
 Ecclesiasticum admitti possunt cap. 2. §. hæretici. ea. statutum
 el primero de hæreti. li. 6. quod limitandum est, iuxta benign
 nam interpretationem text. in ea. statutum 2. eodem li. & tit.
 Ex quo apparet non extendi ad descendentes per sexum for
 mininũ, nisi ad primum gradum: & filios hæreticorum esse in
 fames, quando eorum pater fuit condemnatus & in hæresi per
 durauit: secus autem esset, si reconciliatus fuisset Ecclesie.

Vnde etiam si traditus sit curie seculari, filij non erunt infam
 es si relaxatus sit tanquam relapsus: quia tunc reconciliatus
 Ecclesie, & desiluit ab hæresi, vt eleganter resoluit Cantera. d.

H 3

cap. 1.

cap. 1. num. 11. & 12. Tertiò hæretici omnibus bonis priuantur. ca. vergentis. ca. excommunicamus. §. damnati de hære. & à die commissi criminis eorum administratione priuantur. c. cum secundum ll. de hære. lib. 6. Vnde si post commissum crimen aliqua alienauerint vindicabuntur ab Inquisito. etiam nullo ablato pretio possessori, prout ex regul. l. 2. C. de furtis, docent Ioannes Andre. Dominicus, & Probus in dict. c. cum secundum ll. Tiraquel. in l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 267. C. de reuo. dona. Simancas vbi supra titu. 9. num. 21. Cetera dict. c. 1. num. 13. vbi eleganter in aliquibus casibus hanc regulam limitat. Et licet regulariter in confiscatione bonorù patris non comprehendatur legitima liberorum, autem. bona dānatorum. C. de bonis proscriptorù, in hoc tamen casu sine vlla liberorum miseratione omnia confiscantur dict. cap. cum secundum ll. argument. l. quisquis. C. ad l. Iuliã. maiest. sanxerunt Imp. in autent. Gazaros. C. de hære. & iustissime Pontifices probant, vt contra Coua. in. l. qui liberos num. 62. ff. de ritu nuptiarum eleganter comprobatur Simanc. dict. titu. 9. in principio, & rationem explicat Mercerius li. 2. opinionù ca. 14 Benignè tamen statutum est in prima institutione Hispaniensi cap. 22. vt filij minores hæreticorum nondum coniugati cura Inquisitorù educētur, & nutriantur apud Catholicos, & religiosos viros, quo iure nos vti testatur Simã. vbi sup. titu. 29. in principio. Sed licet talium bonorum dominium statim commissio crimine in fiscum ipsum transferatur, dict. cap. cum secundum ll. tamen hæreticus ante condemnationem nõ tenetur bona ipsa fisco deferre, licet videatur alienum possidere ex dict. capit. cum secundum ll. vbi occupatio bonorum, & executio confiscationis non antea fieri potest, quam Ecclesiasticus iud. sententiam proferat declaratoriam: igitur si fisco non potest antea capere, nec hæreticus tenebitur deferre.

Secundò ex glo. fina. in cap. fraternitas 12. quæst. 2. vltimo, quia ab hæreticis intra tempus gratiæ conuersis non auferuntur bona, vt inferius adnotabimus: si autem defert bona conuersus est, & intra tempus gratiæ: ergo offeret indebitum, vt eleganter resoluunt Syluest. in summa verbo. hæretis 1. quæst. 8. Couar. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 10. Simancas dict. titu. 9. à num. 27. contra Castrum lib. 2. de iusta hæreticorum punitione

tionem cap. 6. Tiraquel. dict. verbo. reuertatur, num. 236. qui tenuerunt contrarium. Hæc autem hæreticorum bona ex dispositione dict. cap. excommunicamus. §. condemnati, si clericorum sunt applicantur fabricæ illius Ecclesiæ, in qua beneficium obtinuit, si laicorum fisco Regis, ita docent Abbas, & Anania ibi, Bernard. Diaz in practica cap. 114. numer. 4. Ex dispositione autem Innocentij IIII. lata anno 1252. quæ refertur inter literas Apostolicas de officio Inquisitorum, folio 6. in fin. & ex alia dispositione Clementis IIII. edita anno 1266. relata fol. 30. vna pars datur in commune ciuitatis seu loci, 2. in fauorem & expeditionem Sancti officij datur officialibus, & tertia ponitur in tuto loco expendenda ad extirpandos hæreticos. Apud nos tamen sine distinctione, an hæretici clerici sint, vel laici fisco Regis applicantur ex generali consuetudine deductis primum expensis, alimentorum pauperum, & expeditionis Sancti officij, vt testantur Couar. lib. 2. variarum capit. 9. numer. 12. Simanc. dict. titul. 9. num. 112. Iul. Clar. dict. §. hæresis numer. 13. Quam consuetudinem & rationi & communi iuri consonam esse ex multis probat Salzedo ad Bernardum Diaz dicto capitul. 114. litera. F.

Quarto priuantur hæretici omni debito fidelitatis: dominij, obligationis, & obsequij, quo illis quicunque tenebantur a districti capi. fina. de hære. vnde eorum liberi efficiuntur sui iuris cap. 2. §. fina. de hære. lib. 6. & non gaudent immunitate Ecclesiarum, argum. ca. fin. de immuni. Ecclesia. docent Boe. decisio. 110. Simancastitul. 45. titul. 21. & probatur iure regni in l. 3. titu. 2. li. 1. recopilata.

Vltimò priuantur hæretici: nam & si solus Iud. Ecclesia. possit de heresi cognoscere. vt supra resoluius, vbi tamen cognouerit, & declarauerit esse hæreticum remittit eum iudici seculari, vt debitam pœnam imponat. ca. ad abolendam capi. excommunicamus. §. damnati, verbo, de hereticis: & ita quotidie obseruatur: & iudex secularis secundum illius prouincie. ll. & consuetudines, in qua ius dicit pœnam imponet sine vlla mora: nam eo ipso quod sibi hæreticus traditur tenetur eum condemnare: nec potest petere processum ad videndum, an iuste fuerit declaratus hæreticus, vt ex cap. vt Inquisitionis. §. prohibemus, de hære. libro. 6. docent Bald. in l. clericus

num. 11.

num. 11. in fine. C. de episco. & cler. Ancarra. Imò & Abbas in ca. 1. de officio ordinarij Pala. Rube. in repetitione c. per vestras notabili. 2. §. 1. num. 22. Quæ sententia vsu recepta est contra Bartol. l. Diuus num. 3. ff. de custodia reorum Paul. de Castro. in l. magistratibus num. 4. ff. de iurisdic. omnium iudi. Clerici quoque hæretici in quibuscunque ordinibus, vel dignitate præter episcopalem, constitui supradictis pœnis ab eisdem iudicijs plectuntur: sunt namque excommunicati, & infames, & omnibus bonis priuati & actualiter degradati: quæ degradatio per solûm proprium Episcopum fieri potest cap. 1. de hæreti. libr. 6. Traduntur iudi. secu. dict. cap. ad abolendam dict. ca. damnati, qui tam in eos, quam in alios pœnam mortis exequetur. Et præterea priuantur beneficijs Ecclesiasticis d. ca. ad abolendam cum alijs. Quam priuationem licet ante sententiam hæreticos non incurrere, æquius esse testetur Castro lib. 2. de iusta hæreticorum punitione cap. 9. Simanc. titul. 45. tamen ipso iure priuatos esse constat ex bulla Paul. 4. anni 1558. relata inter literas apostolicas de officio inquisitoris pagin. 101. & docuerunt Rebuf. in praxi. 3. par. tit. de modis amittendi beneficia num. 4. Bernard. Diaz dict. c. 114. num. 2. Vnde à die commissi criminis non poterit beneficium renuntiare, & reseruata est prouisio Sedi Aposto. vt cõstat ex bulla Pij. V. relata inter dictas literas pagin. 115.

Aduertastamen, quod hæc quæ de traditione hæreticorum faciendæ curiæ seculari diximus, in his hæreticis locum non habent, quos cito pœnitent errasse, & deponentes errorem ad fidei Catholicæ redeunt vnitatem, dict. cap. ad abolendam cap. vergentis, de hære. docent Abba. Felin. & alij ibi Berna. Diaz vbi supra numer. 3. Clarus dict. §. hæresis. numer. 8. Simanc. titulo 46. Rebuf. vbi supra numero. 6. Menoch. de arbitrarijs, casu 373. & quanuis ex his appareat nimis esse in iure cõtrouersum, quãdo dicatur continuo pœnitere vt admitti debeant: apud nos tamen hæc sententia obtinuit, vt hæretici conuersi, & restẽ pœnitentes admittantur vsque ad sententiã diffinitiuam, & eius prolotionem, & non vltra, vt constat ex prima institutione Hispalensi capi. 12. & referunt Iul. Clar. & Siman. vbi supra. Hi autem sic conuersi, licet illam traditionem effugiant, cæteris tamen pœnis sunt obnoxij: traduntur enim

enim perpetuo carceri cap. penultimo. 6. de hære. Quam poenam possunt Inquisitores ex causa moderari, vt ex Abba. & alijs docet Simanc. titu. 46. num. 6. & confiscationem bonorum patiuntur, nisi intra tempus gratiæ conuertantur, quia tunc solum arbitrio Inquisitorum elemosynas faciunt, & multam fisco præstare coguntur, tex. sic intelligendus in dict. c. vergentis, & infamiam incurrunt, & idcirco beneficia Ecclesiastica & officia publica habere nequeunt, vt diximus supra. Iniungitur etiam his conuersis publica pœnitentia, vt habitum quendam duplici cruce signatum publicè ferant, quem nos appellamus Sambenito corrupto Latino nomine, id est, sacco benedicto.

Habuit enim originem ab eo sacco & cilicio, quo olim utebantur publicè pœnitentes cap. in capite 50. distin. ca. à capite de pœni. d. 3. quo vti debent per tempus ab Inquisitoribus præfixum: quod si occultauerint vel dimiserint puniuntur, vt relapsi, vt statim dicemus. Præterea publicè hæresim abiurant de vehementi suspitione dist. capi. ad abolendam, cuius abiurationis ritus antiquissimus est, & vtilissimus cap. donatum cap. saluberrimum. 1. quaest. 7. Simanc. titu. 1. Salze. ad Bern. Diez. c. 114. liter. E. His etiam prohiberi solet vsus armorum equorum & vestium pretiosarum argumento. c. admonere capitulum 33. q. 2.

Vnde constat hæreticos pœnitentes non esse tradendos curiæ seculari, sed tantum pertinaces, vel relapsos dist. c. ad abolendam. ca. super eo. de hære. li. 6. Dicuntur autem pertinaces, qui aut perpetuo errore retinent, aut si deponunt non conuertuntur intra tempus iussitæ, id est, ante prolationem sententiæ, vt diximus & docet eleganter Simancas titulo 47. syntagma. Sunt etiam vt pertinaces secularibus iudi. tradendi, qui de hæresi accusati, & legitime conuicti negant se talia dixisse, asseruisse, vel credidisse, licet protestentur, & affirmant se totum contrarium credere, & credere quod credit Ecclesia: quia non est hæretico miserendum, nisi satisfaciat ad arbitrium superioris, dist. c. ad abolendam. Satisfacere autem non potest quem non pœnitet errasse: pœnitere autem non videtur, qui negat: quia pars pœnitentiæ est confessio cap. perfecta de pœnitentia dist. 1. Deinde tenetur hæresim abiurare dist. capitulum. ad

I

abolen-

abolendam: & in abiuratione tenetur profiteri se errasse: & iurare se nunquam ad illum errorem reuersurum ca. quoties eor-
dis 1. quæst. 7. Et ideo appellantur pertinaces negatiui & quo-
tidie iustissimè flâmis traduntur ex decisione Rotæ antiquæ
titulo de hære. decisione 1. Simanc. dict. titu. 47. nume. 20. li-
cet Cla. d. §. hæresis nu. 10. putet hanc opinionem esse nimis
rigorosam, sed prior sententia decreta est, in prima institutio-
ne Hispalensica. 14.

Relapsi autem dicuntur, vt ipsum verbum sonat, qui iterū
in hæresim labuntur, id est, qui postquam hæresim semel abiu-
rauerint, iterum in eam inciderunt dict. capi. super eo, in quo
plurimum interest inter abiurationem de leui, vel de vehemē-
ti suspicione. In his enim qui de vehementi abiurant proce-
dit quod diximus: nam si de leui tantum, licet iterum hæresim
incurrant, non puniuntur, vt relapsi cap. accusatus. de hæreti-
cis. lib. 6. Neque exigitur necessario quod incidat in eandem
hæresim, quia forma abiurationis est de non repetendo illam
hæresim, vel quæcumque aliam, vt patet in dict. cap. accusa-
tus. §. 1. vbi gloss. Villadiego, in tractatu de hæreticis, quæst.
20. num. 6. Simancastitu. 55. nume. 1. Dicitur etiam relapsus,
qui post eam abiurationem hæreticis, verbis, vel factis com-
municat, dict. cap. accusatus. §. ille quoque. Sed qui post pri-
mam condemnationem fugit à carcere, vel qui habitum pœni-
tentiæ dimittit, dicitur relapsus, vt constat ex Ioanne Arelata
no de hære. notabili 17. Et quanuis id controuertat Simanc. d.
titul. 55. num. 4. illud tamen constat in effectu pœnæ relapso-
rum subiacere, vt testatur idem Simancastitu. 47. num. 23. Iu-
Cla. dict. §. hæresis num. 11. Igitur omnes hi sine vlla misera-
tione tradendi sunt Iudi. secula. vt pœnis legalibus puniatur.
Regio autem iure vltra alias pœnas iuri Ciuili, & Canonum
conformes, quæ contra hæreticos in titulo 27. parti. 7. in titul.
1. li. 4. fori & titu. 4. lib. 8. Ordinamenti, statuuntur, expresse
decisum est, hæreticos postquam fuerint curiæ seculari tradi-
ti, ad mortem naturalem esse condemnandos l. 2. titu. 26. par-
tita. 7. quæ pœna apud alias nationes per ignem imponitur,
apud nos l. expressa in l. 1. & 2. titu. 1. lib. 4. fori. Quæ ita pra-
dicatur, vt si pœnitentiam egerunt etiam ipso mortis tempo-
re neque hæresim ipsam proterue ad mortem vsque proba-
uerint,

uerint, priusquam igni tradantur occiduntur, faucibus compressis.

Qui verò ita amplexi sunt hæresim, vt neque tunc poeniteant viui flammis traduntur, vt docet Couarru. lib. 2. variarū cap. 10. num. fina. vbi eleganter declarat, vnde habuerit originem hæc pœna ignis contra hæreticos, & Simanc. titulo. 45. num. 9. licet Zazius consil. 23. 1. part. nitatur defendere contra pietatem & rationem esse, quem optime refellit Couar. li. 3. miscellaneorum cap. 8. Et quanuis ex dict. l. 2. titu. 26 parti. 7. bona hæreticorum filijs Catholicis deferantur, & ex dict. l. 1. titu. 1. li. 4. fori & l. 3. & 4. tit. lib. 8. Ordinam. dimidia bonorum pars fisco applicetur, & ex l. 1. titu. 3. lib. 8. Recopilationis bona omnia deferantur fisco, tamen quia hæc pœna imponitur à iudicibus Ecclesiasticis, ius Regium non attenditur, sed seruat ius commune canonicum, & practicitur vt diximus supra.

*De Homicidij pœna, Caput decimum-
quintum.*

Homicidij crimen à primo fere homine Cain scilicet, originem trahens Geneseos capi. 4. ideoque pastorum crimen appellatur, in l. si quis homicidi. C. de accusationibus, si credimus Accursio ibi, verbo, non putauerit. Verius enim est pastorum crimen appellari latrocinium à pastoribus Isauris, qui hoc crimen frequenter exercebant, vt docent Duarenus libr. 2. disputationum n. cap. 12. Contius lib. 1. successuarum cap. 15. grauius cæteris & detestabilius est cap. si quid verius. 33. quæst. 2. ca. quæsitum de temporibus ordinationum, docet Abbas in cap. cum contingat colum. 6. de foro competenti, Mantua. in tractatu de consilio num. 73. Bernar. Diez. in practic. cap. 94. in principio D. Tho. 2. 2. quæst. 70. artic. 3. ex eo quia non habet rationem alicuius boni etiam delectabilis, vt idem Tho. ait 2. 2. quæst. 126. artic. 6. ideoque acerbissime puniendum.

Est autem homicidium interfectio corporis humani, ab ho-

mine violenter facta c. homicidium. 23. quæst. 5. cap. homicidium de poenitentia d. 1. docent Hostien. in summa titul. de homicidio. Syluester, verbo, homicidium. Marianus Socinus in Rubrica hoc titulo nume. 2. Couarruias in Clementina. si furiosus. 2. parte in initio num. 1. Plaça de delictis capit. 9. numero. 6.

Ex qua diffinitione primo deducitur eum, qui fortum in vtero (per quadraginta dies, si sit masculus, vel nonaginta si sit foemina, quo tempore dicitur animatus, vt ex medicis docet Plinius lib. 7. naturalis historix cap. 6. vbi supra nume. 8. gloss. in summa 5. dist.) abortionis poculo, aut istu interfecerit, homicidium committere: & ideo homicidij poena teneri, id est, vltimo supplicio, & irregularitatem incurrere. le. sed si quid. §. qui abortionis l. Cicero. ff. de poenis cap. Moy ses 32. quæst. 2. cap. sicut 2. de homicidio. Quod si nondum animatus sit, extraordinaria poena punitur l. Diuus. ff. de extraordinarijs criminibus l. si mulierem. ff. de sicarijs, l. penult. C. co-demtito. Quæ iura ita intelligit & componit gloss. in di. l. Diuus. sequuntur Couarru. in di. l. Clementina. 2. part. §. 3. num. 1. Plaça di. l. cap. 9. num. 7. decisio Perusina 6. numer. 6. Iuli. Clar. lib. 5. sententiarum. §. final. quæst. 68. num. 2. Et ita esset practicandum ex l. 8. titul. 8. partit. 7. licet hæc concordia expressse diuinet ad prædicta iura, vt agnouit Menoc. de arbitrijs, casu 357. est enim iure verius mortis poenam indictam non esse in di. l. Diuus. Neque obstat di. l. §. qui abortionis, in eo qui ea pocula publice habet venalia, neque. l. Cicero. quia loquitur in muliere, quæ pecunia corrupta, vt locum faceret substituto, abortum procurauit. Quæ sententia limitanda est, in puella minore, quæ suasionibus impiæ matris abortum fecit, vt resoluit Decius consilio 535. Menoch. vbi supra numero. 20.

Secundo ex eadem diffinitione deducitur, cum quis caput brachium, aut membrum hominis mortui amputauerit, quantum haberet animum occidendi si viuum inueniret, non esse homicidam, vel irregularem, vt docuit eleganter Archidia. c. in cap. periculosæ: de poenitentia d. 1. & in cap. fina. 15. quæst. 1. Hippolytus in l. fina. num. 37. ff. de quæstionibus. Couarru. in di. l. Clementina. 2. part. in initio numer. 1. Plaça vbi supra numero. 9.

num. 9. Verum, quia iniuria cadaveri irrogari potest ex doctrina Bartol. in l. 1. num. 3. ff. de his, quibus ut indig. Bald. in l. 1. numero. 19. C. qui accusare. Nouelli in l. 4. §. Cato. numero: 28. ff. de verborum obligatio. & est text. expressus in l. 1. §. & si forte. & §. quoties. ff. de iniurijs, poterit iniuriarum actione conueniri ab hæredibus defuncti, ex Afflictis & alijs, docent Plaçã vbi supra. Pro quibus facit text. in dic. §. & si forte, & in dict. §. quoties & in argumento. l. qui sepulchra. C. de sepulchro violato l. 1. §. aduersus. ff. eodem titulo. Quam iniuriam cadaveribus illatam acerbius esse vindicandam argumento est, quod de Heraclio refert Pomponius Lætus in genere Heraclij. Cum enim Fabiæ eius vxoris funus effretur, & Epiphania eius filia per fenestram forte spuens cadaver cõtigit, capta eius iussu simul cum Fabia combusta est. Ex quibus eleganter subinfertur, percutiens clericum mortuum sententiam excommunicationis incurrit, quia non tantum violenta manus iniectio, sed & iniuriosa in clericum prohibetur cap. contingit primo de sententia excommunicationis. Constat autem, vt diximus, cadaveri iniuriam fieri: & ita docuerunt Felinus in cap. à nobis 2. num. 4. de sententia excommunicationis. Dueñas Regul. 99. num. 6. Dida. Perez 1. par. Ordinamenti folio 105. & facit text. in cap. quod te. de pœnitentijs & remissio. gloss. in cap. licite 32. quæst. 7.

Postremò ex eadem diffinitione deduco, quod etsi expresse. l. Cornelia de sicarijs sancitum sit, eum, qui cum telo ambulauerit animo alium occidendi pœna homicidij teneri, vt in l. 1. in principio l. in l. 7. ff. de sicarijs. l. si is qui cum telo. C. eodem titu. ca. quisquis. de pœnitentia distin. 1. tamen nequam esse irregularem quantumcunque homicidium procurauerit, si tamen effectus sequutus non sit, vt docet gloss. in ca. si aliquis, de homicidio, & in cap. periculose. de pœni. d. 1. recepta communiter ex pluribus relatis à Couarruu. vbi supra, numer. 5. Quinimo & illarum decisio legum, etiam quo ad pœnam temporalem per contrarium vsum abrogata est, vt docet eleganter Couar. dict. 2. par. in initio num. 10. Menoc. de arbi. casu 360. num. 36. Gre. in l. 2. titu. 31. partit. 7. Anto. Go. 3. tomo variarum ca. 3. num. 30. Dida. Perez in 2. part. Ordinamenti pagi. 260.

Diuiditur autem homicidium in tres species, voluntarium, casuale, & necessarium gloss. verbo. consilium, in cap. sicut dignum. §. sine, de homi. sequuntur Mantua. & DD. in rubrica eodem titulo Petrus Greg. lib. 36. syntagmatum cap. 15. nu. 7.

Voluntarium homicidium est, quod dolo malo committitur ab habente animum occidendi, vel voluntarie dante causam actioni l. 1. §. 1. l. in l. 7. l. Diuus 14. ff. de sicarijs. text. elegans in l. cum autem versicul. capitalem. ff. de ædilitio edito, & in cap. 1. §. si quis hominem de pace tenenda, docent DD. in d. Rubric. Couarru. d. 2. part. in initio Nauarr. in Manuali cap. 27. nume. 24. Pla. de delictis cap. 10. num. 1. Ludouicus Carrerius in practica. §. homicidium 1. num. 2. Iul. Clar. lib. 5. sententiarum. §. homicidium num. 1.

Vnde constat homicidium non solum esse voluntarium, si ad id explicite occidens intendat, habens, scilicet, voluntatē occidendi, sed & quando eius voluntas tendit ad eum actum, ex quo immediate sequitur homicidium, vt in eo, qui solū voluit hominē vulnerare, vt sentit D. Tho. 1. 2. quæst. 20. arti. 5. docet Couarru. vbi supra, & Pla. nume. 9. & probat text. elegans in l. 1. §. 1. versicul. nam si gladium, ff. de sicarijs. Casuale vero homicidium dicitur, quod casu præter intentionem agētis, vel committentis contigerit, nam secundum Aristotel. 7. Physi. casus est causa agens præter intentionem, de hoc loquitur text. in l. 7. & l. 1. §. sed si clau. l. Diuus 14. ff. de sicarijs l. si putator. ff. ad l. Aquiliam Couarru. dict. 2. parte. §. 4. Mencha. controuerfiarum illustrium ca. 19. Meno. de arbitr. casu. 324. Iulius Cla. vbi supra.

Necessarium postremo homicidium est, quod quis se, suaque defendendo committit, quod iure naturali licitum est admittere l. vt vim. ff. de iusti. & iu. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperie §. quod vero Instit. de iure naturali. docent Couarru. vbi supra. 3. part. §. vnico Pla. de delictis cap. 28. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi arma. l. 3. §. cum igitur. ff. eodem titu. ca. significasti 2. de homicidio. Quod quemadmodum intelligendum sit dicemus infra.

Puniuntur autem homicidæ iure ciuili pluribus & grauis simis poenis. Prima est quod priuantur hæreditate, seu successione occisorum, siue ex testamēto, siue ab intestato essent
 successuri

successuri. l. sororem. ff. de his qui. vt indig. l. cum ratio. §. pre-
 terea. ff. de bonis damna. docent Barto. Bald. & reliqui in. l. si
 ab hostibus. §. 1. ff. soluto matrimonio l. af. nu. 4. in dict. l. sor-
 rem, Romanus singulari 461. Pala. Rube. in repetitione capi.
 per vestras. §. 7. num. 15. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 3.
 num. 51. Cla. dict. §. homicidium nu. 22. Est autem hoc vsque
 adeo verum, vt neque hæredi occiso possit hæres existere. l.
 Lucius. ff. de iure fisci. Imò neque nepos ex filio occisore po-
 test suo succedere, vt contra Bald. in. l. si quis incesti, nume. 4.
 C. de incestis nuptijs. docent Boerius decisione 25. numer. 8.
 Cla. dic. num. 2. Aduertendum tamen est, quod ea successio,
 quam l. fert ab occisore, aufertur tanquam ab indigno, ac pro-
 inde non defertur venientibus ab intestato, aut sequentibus in
 gradu, sed fisco, vt constat ex dict. §. præterea, & docet gloss.
 communiter recepta in dict. l. sorore. Vnde, licet certissimum
 sit, idem in maioribus obseruari, vt si successor occidat pos-
 sessorem priuetur successione, docet Bald. consil. 50. Molina
 lib. 3. de Hispanorum primogeni. cap. 2. num. 31. Controuerti
 tamen solet, an saltem vsque ad mortem occisoris pertineat
 ad fisci maioratus: quod videbatur ex l. Staius Florus. §. Cor-
 nelio Felici. ff. de iure fisci. Et verius est hoc casu statim ad-
 mitti in gradu sequentium excluso fisco, argumento dict. c. 1.
 versic. item si. iuncto versic. his omnibus. l. si ab hostibus. §. si
 vir. ff. soluto ma. & ita defendit Pelaez de maioribus Hispa-
 niæ quæst. 4. nu. 13.

Secunda pœna est, quod cum ex quolibet delicto oriatur
 duplex accusatio, criminalis ad pœnam corporalem, & altera
 ciuilis ad resarcienda damna, & interesse parti l. qui in homi-
 ne 25. ff. de falsis gloss. communiter recepta in l. defuncto. ff. de
 public. iudi. Quæ licet non possint equè principaliter inten-
 tari. l. 1. C. quando ciuilis actio l. interdum. ff. de public. iudi.
 poterit tamen cum criminali incidenter ciuilis intentari, vt
 docet Cla. li. §. sententiarum. §. fina. quæst. 2. numer. 2. Paz in
 praxi 1. tomo cap. 3. num. 32. Condemnabitur homicida ad sol-
 uendas mercedes medicis præstitas, ceteraque impendia, que
 in curatione facta sunt, & præterea operas quibus caruit, &
 vniuersum damnū, quod filijs & vxori sequutū est, vt probat
 tex. in l. ex hac l. ff. si quadrupes. l. fin. ff. de his qui deiecerint
 §. ob ho-

§. ob hominem Instit. de oblig. quæ ex qua. male. tex. elegans in cap. 1. de iniurijs. l. 23. titu. 15. parti. 7. Quæ II. licet loquantur in vulnerato in occiso quoque sunt intelligendæ, ex Acur. in dict. l. ex hac l. sequuntur Cla. dict. §. homicidium num. 23. Paz dict. cap. 3. num. 30. Nauarr. in Manuali cap. 15. num. 23. Anto. Gom. 3. tom. varia. ca. 3. num. 38. Pla. de delict. cap. 6. num. 31. Couar. li. 2. Variarum cap. 10. num. 7. Hanc vero condemnationem operarum esse à iud. faciendam iuxta computationem l. hæreditatum 68 ff. ad l. falcidiam docet Abba. in dict. cap. 1. Couar. Pla. & Anto. Gom. vbi supra Pala. Rubens in repetitione rubricæ de donatio. §. 25. num. 5. licet Hostien sis in summa titu. de iniurijs, quem sequitur Nauarr. dict. numer. 23. putauerit 50. aureis id iure æstimandum esse ex dict. §. ob hominem l. 1. §. 1. ff. de his qui deiecerint. Sed mihi videtur iudicem arbitraturum secundum qualitatem occisi, & intersectoris & ita quotidie practicatur. Et licet quando homicidæ imponitur pœna capitis cesset confiscatio bonorum, docet Bossius in practica titulo de homicidio numer. 114. tamen hæc pecuniaria operarum condemnatio etiam si capite puniatur, facienda est, vt ex Hippolyto singulari 575. docuerunt Coua. & Pla. vbi supra. Imò etiam si hi, quibus de iure competit necem defuncti vindicare accepta pecunia iniuriam remiserint, non prohiberentur has operas, & mercedes petere, vt ex pluribus docet Coua. d. nu. 7.

Postremo, quia omni iure in homicidas pœna mortis imposita est, vt constat ex Genesi. c. 9. & Leuitici capi. 24. & Matthæi, ca. 26. ca. duo ista. in fine 23. quæst. 4. cap. fina. 3. d. cap. 1. de homicidio, iure quoque ciuili pœna capitis imposita fuit, cum hac distinctione, vt honestiores deponerentur in insulam, humiliores bestijs subijciantur lacerandi, vt docet tex. in l. 3. §. legis & in l. penultima. ff. de sicarijs.

Nouiori verò ciuili iure hæc d. explosa indistincte mortis pœna tenetur, qui hominem occiderit l. 3. C. de episcop. audientia. l. 1. C. quando liceat vnicuiq; l. 3. C. de his, qui ad Ecclesias confugiunt. §. item. l. Cornelia. Insti. de publi. iudi. docent eleganter Hippol. ex l. penultima. C. de sicarijs in l. 1. à num. 1. eodem titu. Iacobus Baulen. in l. capitalium. §. famosas numer. 26. & 60. & sequentibus. ff. de pœnis. Bossius dict.

titulo

titulo de homicidio, titulo 109. Clarus num. 118. Petrus Greg.
lib. 36. syntagmat. ca. 15. num. 10. Anto. Gom. dict. capi. 3. nu.
1. Pla. cap. 10. num. 2. Clotus de in litem iurando. §. 40. num.
1. & ita in hoc solum est differentia, quod plebei suspendun
tur, nobiles vero decapitantur, vt docuit Iacobus in dict. §. fa
mosos, numero. 74. etiam glossa vero torquentur in l. deser
torem de re militari. Et in huius pœnæ consequentiam pri
uantur homicidæ omnibus bonis, quia vbi deportationis, aut
mortis pœna imponebatur bona omnia publicabantur. l. 1. ff.
de bonis dānator. Autētica bona damnatorū. C. de bonis pro
scriptorum, docent Clar. d. li. 5. §. fi. quæf. 78. n. 1. Menc. con
trouer. illustriū c. 96. n. 1. Pontificio quoque iure seuerissime
vindicta. Laici enim efficiūt irregulares, id est, quod ne
queunt ad clericorum ordines promoueri, & de facto promoti
ministrare non possunt, capit. si quis iudicium. 30. distinctio.
cap. lator de homicidio. Deinde ante Ianuam Ecclesiæ iacere
debent & communionem in exitum tantum vitæ recipere c.
si quis voluntariæ. 50. dist. & denique excommunicantur ca.
1. de homicidio ibi cum moriatur. Cum enim mortis pœna
canonibus sit ignota ea. sententiā sanguinis, ne clerici, vel mo
nachi, gloss. in c. præuaricator. 2. quæst. 3. Abb. in c. ad audien
tiam de crimine falli. Bartolus & Alexan. in l. 2. de pu. Iudi
cijs. Vbicunque de mortis pœna fit mentio in iure canonico
intelligitur de excommunicatione, vt notauit Abb. per text.
ibi & in cap. pervenerab. Qui filij sint, & in cap. 1. de furtis, &
in specie Soci. in dict. ca. 1. num. 7. Pla. cap. 2. num. 17. Cleri
ci vero hoc iure irregularitatem quoque incurrunt. c. minor.
50. dist. quod nequeunt ad maiores ordines promoueri, neque
in iam susceptis ministrare, vt constat ex pluribus differentijs
irregularitatis, quas tradunt Hostien in cap. 2. de clerico ex
communicato Socin. in. c. ad audientiam nume. 4. de homici
dio. Ledesma in 2. quæst. q. 26. artic. 2. Couar. in dict. Clemen
tina in initio num. 1. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 191. De
inde deponendi sunt vt in cap. presbyter. 81. d. ca. cum non ab
homine de iudicijs ca. Inquisitionis de accusatio. & in arctum
monasterium post depositionem detrudendi ca. sicut dignum
§. clericos de homi. Bernar. Diez in practica cap. 94. num. 1.
& si sunt incorrigibiles, sunt actualiter degradandi, & iudici
bus se.

bus secularibus tradendi dict. cap. cum non ab homine, ubi non tant omnes. Et hæc dispositio, & hæc depositio non est solùm ab ordine, sed & à beneficio: homicida enim priuatur beneficio non ipso iure, sed per sententiam dict. cap. presbyter. dic. c. cum non ab homine ca. veritatis, de dolo & contumacia ca. clericis, ne clerici vel monachi. c. ex literis de excessibus prelatorum docuit Innocentius in cap. cum nostris num. 1. de cõces. præbendæ. sequuntur Anania, & Felinus in dict. capi. Inquisitionis. Couar. in dict. Clementina 2. part. §. 3. num. 6. Iulius Clar. dict. §. homicidium num. 21. Plaça cap. 11. nume. 2. Bernar. Diez dict. cap. 94. nume. 2. vbi Salzedo in additione 1. infinitos allegat, estque verissimum, licet contrarium defendat Archidiaconus in cap. studeat. 50. distin. Siculus in dict. cap. cum non ab homine num. 13. & alij plures, quos referunt Clarus & Salzedo vbi supra, quorum argumentis respondet Præpositus in dic. ca. studeat nu. 7.

Ex qua doctrina primo deducitur posse clericum homicidam quousque per sententiam priuetur beneficio in alterius fauorem renuntiare, ex gloss. eleganti, verbo, finita in ca. 2. vt lite pendente. li. 6. quam sequuntur DD. ibi & omnes supra relati, Ferrara cautela 44. Rebusus de pacificis possessoribus num. 261. quod procedit, etiam si alius in curia Romana eius beneficium impetrauerit, vt docent Couarr. & Salzedo vbi supra Gomezius in regulas cancellariæ de amali possessore quæst. 42. num. 3. estque verissima hæc communis sententia in beneficijs acquisitis ante homicidium, alia enim de nouo adquirere non potest, & sic nec renuntiare, vt tenet Salzedo vbi supra versic. notatu tamen.

Secundò ex prædicta doctrina deducitur, clericum homicidam dum per sententiam non priuatur fructus ex suis beneficijs perceptos suos facere, quia si potest vsque ad sententiam beneficium licite retinere, poterit & fructus teste Cardinale in Clementina constitutionem §. ceterum. in fine de electione, & in proposito docuit Felinus in cap. de quarta nume. 33. de præscriptio. Boerius decisione 98. num. 4. Pla. dict. ca. 11. nume. 3. & 8. & sensit gloss. à nemine allegata in autentico de incestis nuptijs. §. 1. verbo. imminere in fine, neq; obstat tex. in. l. 1. C. de his, quibus vt indignis, & in extrauaganti cum detesta-

detestabile de simonia, vbi priuati hæreditate, vel beneficio nõ faciunt fructus suos. Quibus viribus moti Paulus & Iason ibi, Ripa. in l. fina. quæst. 46. C. de reuoc. dona. Hippoly. singulari. 555. Couar. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 7. contrarium tenuerunt, quia dict. l. 1. loquitur in hærede, qui necem defuncti non vindicauit, quem prohibet l. hæreditatem acquirere necesse non vindicata l. cum fratrem, l. si ea questio. l. minoribus C. eodem titulo: constat autem eum, qui aliquid acquirit prohibente. l. adquisitionem fructus suos non facere, quia titulum non habet. l. bonæ fidei 48. §. 1. ff. de acquirendo rerum domino, nos vero loquimur quoties clericus titulum habet, quem ante sententiam non amittit, extrauagans autem eum detestabile loquitur in clerico simoniaco, qui ipso iure priuatur beneficijs, & ideo fructus sibi non acquirit ex doctrina glo. verbo, imminere, in autentico de incestis nuptijs. §. 1. quam sequuntur Barto. & Ange. ibi Felinus in dict. c. de quarta num. 33. Couar. dic. 8. nume. 8. & eodem modo responderi potest ad dictam legem primam.

Iure autem regio varijs quoque modis homicidij crimen vindicatur, primo enim condemnandus est homicida in quingentis solidis. l. 4. titulo. 17. libro. 4. fori, & appellatur hæc pœna apud nos columna del homicilio, & licet quingenti solidi valerent *quatrocientos marauedis*, vt constat ex l. 11. titulo 11. li. 4. Ordinamenti tamen nouiori iure, & communi Hispanorum stilo hodie condemnatur in sexcentis marauedis ex l. 1. titulo 10. libro 3. Recopilationis. Hodie enim hæc pœna in usu est non solum vbi agitur de crimine homicidij, verum & de quocunque crimine ex quo pœna mortis sit imponenda, vt constat ex dict. l. 1. Recopilatio. & ex cap. 15. *De los Corregidores*, l. 3. tit. 10. libr. 4. Recopilationis. Practicatur autem contra homicidas contumaces & fugitiuos: si enim capiuntur cessabit pœna del homicillo, vt constat ex dict. l. 4. fori, ibi fugere & ex l. 12. tit. 13. libr. 8. Ordinamenti & dict. l. 3. Recopilatio. Est enim pœna contumaciæ, & ideo praxis est, quod proposito secundo edicto, quo ad iudicium vocantur absentes, & accusata secunda contumacia iud. profert sententiam, in qua condemnat absentem pœna del homicillo. dict. l. 3. Recopilationis, & quia vere sententia est, præcedere debet qualis qualis

probatio, qua præter fugam constare possit de delicto, vt docent plura in proposito cumulantes Auendanius in cap. prætorum prima parte, cap. 18. §. num. 5. Auiles cap. 15. verbo homicidio, Plaça de delictis cap. 10. numer. 13. Et licet in contumacia damnatus si compareat & velit se excusare, audiendus sit intra annum, non solum quo ad pœnam corporalem, sed & quo ad pœnam pecuniariam, post annum in pœna tantum corporali ex l. 3. titul. 10. li. 4. Recopilationis, tamen hanc pœnam non recuperat, etsi innocens sit l. 15. titu. 2. libr. 3. Ordinamenti. & est glo. verbo. vincet in l. & post editum 73. ff. de iudicijs.

Præterea hoc iure pœna mortis imposita est, & practicatur contra homicidas l. 2. titu. 8. partita. 7. l. 1. & 2. titu. 17. lib. 4. fori. l. 3. titulo 13. lib. 8. Ordinamenti. l. 3. titul. 23. lib. 8. Recopilationis. Et licet ex l. 15. titul. 8. partita. 7. nobiles hac pœna capitis non teneantur, sed deportationis in insulam, tamen hodie ex generali consuetudine mortis pœna etiam contra nobiles locum habet, vt diximus supra, & probat Gregorius Lopez in dicta. l. 15. verbo cauallero. Didacus Perez in l. 1. gloss. 1. titulo 1. libro 4. Ordinamenti, versiculo, item nobilis, & in l. 3. titu. 13. verbo. muera, lib. 8. Ordinamenti, et si contrarium velit Anton. Gomez, tertio tomo capi. 3. nu. 2. Qui vero occiderit sagita, vel percusserit vltra dictam pœnam, amittit dimidiam partem bonorum. l. 5. titulo decimo tertio libro 8. Ordinamenti. l. 5. titulo 23. libro octauo, Recopilatio. Qui vero occiderit con arcabuz, omnia bona amittit, diuidenda iuxta formam traditam in l. fin. titul. 23. libr. 8. Recopilationis.

Hæc autem omnia, & quæ hucusque diximus in eo homicidio procedunt, quod voluntarium esse diximus: nam si homicidium casu fiat, id est præter voluntatem & intentionem agentis, prædictæ pœnæ locum non habent l. 1. §. Diuus l. in l. 7. l. Diuus 14. ff. de sicarijs l. cum autē 23. §. capitale. ff. de ædilitio edicto. l. 5. §. si magister. l. idem iuris 8. §. mulicnem l. qui foueas. 28. l. si putator. 31. ff. ad l. Aqu. cap. lator 9. capi. ad audientiam 12. capit. dilectus 13. capit. ex literis primo, & secundo, capit. significasti 16. capit. exhibita, cap. Ioannes de homicidio, docent Doctores in dict. locis. Bofsius in præxi titulo

titulo de homicidio numero 37. Anton. Gom. di. et. capi. 3. numero. 17. Couarru. in di. et. Clementina 2. parte. §. 4. numero. 1. Iulius Clar. di. et. §. homicidium nume. 2. & sequentibus Menchaca controuersiarum illustrium ca. 19. à num. 4. Plaça de de listis cap. 26. Menochius de arbitra. casu. 324. Petrus Grego. lib. 36. syntagmat. cap. 20. In dubio autem semper præsumitur homicidium dolo & voluntate commissum l. 1. C. de sicarijs, nisi ex genere armorum aut ex alijs probationibus & indicijs contrarium appareat d. l. 1. §. Diuus. docent Bossius & Anto. Gom. vbi supra.

In hoc autem homicidio casuali distinguendi sunt aliqui casus. Prior est cum lata culpa præter voluntatem tamen homicidium committitur, tunc enim quia dolo proxima est l. quod Nerua. 32. ff. depositi. l. 1. ff. si mensor falsum modum. licet nec pœna mortis, nec ordinaria homicidij teneatur homicida, criminaliter tamen erit puniendus, puta ad triremes, aut exilio, aut deportatione, vt in eo, qui versus turbam hominum projicit lapidem, & in exemplo di. et. l. si magister. docet l. 9. titul. 8. par. 7. Clarus d. §. homicidium numero. 3. & §. fin. q. 84. Bossius in praxi titu. de defensione reorum nu. 68.

Alter casus est, quando homicidium sit culpa leui, vt in eo qui cum ramū ex arbore deijceret, non proclamauit, & transeuntem interfecit, & in exemplo di. et. l. qui foueas di. et. l. idem iuris. §. mulionem capit. continebatur cap. ad audientiam, de homicidio, & tunc licet apud nos l. partitæ pœna exilij imposita sit, ex l. 5. titul. 8. parti. 7. & deinde ad pœnam del homicillo restricta ex l. penultima titu. 13. libro. 8. Ordinantenti & ex l. 13. titul. 23. lib. 8. Recopilationis, tamen pœna erit arbitraria, vt notant Clar. Pla. Menchaca & Menoch. vbi supra.

Vltimus casus est quando homicidium sine culpa etiam leui sequitur vt in casu capituli, dilectus cap. significasti el primero cap. Ioan. de homici. vel quando quis sufficientem adhibuit diligentiam, vt in casu capi. ex literis el primero, de homicidio, & in eo, qui in loco solito & cōsueto equo currēs hominē offendit, & interfecit, & tunc verissimum est nulla pœna etiā extraordinaria occidentem teneri, si portabat cascade

leslib. 8. l. 13. titul. 23. lib. 8. Recop. dict. l. 23. vbi Bart. in sum-
 mario idem Bartol. in l. respiciendum. §. delinquent num. 4.
 ff. de pœnis gloss. in capi. 2. de constitutionibus Bossius dict.
 titulo de homicidio. num. 66. Menchaca dict. cap. 19. numer.
 11. Petrus Gregor. dict. cap. 20. num. 2. & sequentibus, & hæc
 sententia admittenda mihi videtur, etiam si homicida operã
 daret rei illicitæ dummodo necessariam adhibuerit diligen-
 tiam, ne homicidium sequatur, cum pluribus exemplis decla-
 rat Menchaca dict. cap. 19. num. 15. & Couar. dict. §. 4. num.
 2. vbi diserte scribit rerum esse illius actus illiciti, cui operam
 dabat, non vero homicidij, docet Soto lib. 5. de ius. & iure. q.
 1. artic. 9. contra S. Thom. 2. 2. quaest. 64. artic. 8. & Caietanũ
 ibi, & communem canonistarum, qui voluerunt contrarium,
 quibus non suffragatur text. in cap. dilectus cap. Ioannes, ca.
 ex literis, cap. fina. de homicidio, quia nihil directo probant,
 sed à contrario sensu, quod argumentum inefficax est, si abso-
 num aliquid resultat cap. à nobis el segundo de sententia ex-
 communicatio.

Quod vero diximus supra relatas pœnas in homicidio vo-
 luntario procedere, cessare autem in casuali, ita intelligentiũ
 est, vt irregularitatem non comprehendat: hæc enim perinde
 in homicidio casuali contrahitur, sicut in voluntario cap. pres-
 byterum, cap. continebatur capit. ad audientiam, de homici-
 dio. in modo tamen dispensandi longe differunt. Si enim ir-
 regularitas procedat ex homicidio voluntario licet possit Pa-
 pa dispensare, tam vt promoueat, quam vt ministret in sus-
 ceptis, vt ex regul. cap. proposuit. de concessione præbendæ
 docuerunt Abbas num. 12. & ibi communis in capi. sicut dig-
 num. de homicidio. Felinus num. 3. Socinus num. 390. in dic.
 cap. ad audientiam Couarru. dict. 2. part. §. 3. num. 3. Nauarr.
 in Manuali cap. 27. num. 239. tamen nunquam solet dispensa-
 re, nisi cum religiosis, aut volentibus ingredi religionem, vt
 docent Couarr. & alij supra & ita accipienda & reducenda est
 gloss. magna in dict. cap. sicut dignum. §. fina. quæ videbatur
 adimere facultatem dispensandi. Episcop. vero in hac irregu-
 laritate dispensare non potest, non solum quo ad ordines sa-
 cros, prout expressum est. in dict. capit. continebatur, verum,
 neque ad minores, vt docent Innoc. & Abbas num. 7. in ca. 2.
 de cle-

de clericis pugnantis Felin. num. 4. & Socinus num. 397. in dict. cap. ad audientiam. Salzedo in additionibus ad Bern. Diez dict. cap. 94. litera. B. licet contrarium voluerint, & male Hostiensis Anto & Ioan. Andre. in dict. cap. 2. Couar. dic. §. 3. num. 5. Nam text. in dict. cap. continebatur & in dict. ca. ad audientiam, quibus fundantur loquuntur de homicidio casuali: potest tamen Episcop. quoad obtinendum beneficium simplex cum homicida voluntario dispensare ex text. eleganti in dict. cap. 2. de clericis pugnantis, ubi notant Innocen. Abbas & communis. Felin. & Socin. in dict. capi. ad audientiam, Coua. ubi supra num. 6. Nauar. in Manuali capi. 27. num. 240. Saleed. ubi supra Staphileus de literis gratiæ, pagin. 78. In curato vero dispensare non potest argumento capi. 1. de filiis presbyterorum in 6. & ex cap. fin. de rescriptis, eodem li. & docent Abbas & cæteri ubi supra. Hodie vero ex dispositione Concilij Tridenti. Sessio. 14. capi. 7. de reformatione, expressa interdicta est Episcopis dispensatio in homicidio voluntario, etiam occulto, etiam quo ad simplicia beneficia, idque procedit etiam si homicidium adeo sit occultum, quod nequeat per testes probari, ut rectè sensit Salzedo ubi supra contra Couar. qui sub dubio tenuit contrarium.

Perpetuò tamē notabis quod si homicidium voluntarium sit occultum, & homicida probabiliter potest timere, quod incidet in suspicionem, si se à celebrando abstineat, poterit etiā sine dispensatione licite celebrare, post debitam confessionē, & contritionem, ut docuit Nauar. dict. cap. 27. numer. 239. in principio. Quod si procedat irregularitas ex homicidio casuali, licet neque tunc possit dispensare, nisi Roman. Ponti. ut docet Abbas in dict. capi. continebatur numero. 3. Socinus in dict. capit. ad audientiam numero 403. Couarruias, & Salzedo, ubi supra probat. l. 51. titulo 6. partita 1. tamen facilius dispensatur cum homicida casuali, ut constat ex dict. cap. continebatur, & dict. ca. ad audientiam, imò hodie si homicidium sit occultum, poterit Episcop. dispensare ex Concil. Tridenti. Sess. 24. ca. 6. de reforma.

Quod autem diximus irregularitatem contrahi ex homicidio casuali, in duabus prioribus speciebus obtinet indistincte, id est, quando aliqua culpa etiam leuis interuenit, si vero leuissimi-

leuissima interueniat culpa, non est sufficiens ad inducendam irregularitatem capit. quæsitum, de pœnitentijs & remissio. vbi notat Abbas Villadiego in tractat. de irregularitate capi. de percussore. column. 7. Syluester in summa, verbo homicidium 2. column. 2. Couar. in dict. Clement. 2. parte. §. 4. licet gloss. in cap. significasti in principio, de homicidio teneat cõtrarium. Quod multo magis procedit, si nulla culpa, sed casu tantum contingat homicidium, vt in eo, qui necessariam adhibuit diligentiam cap. ex literis 1. cap. dilectus de homic. & in hoc conueniunt Theo. & Canoni. cum distinctione tamen actus liciti, vel illiciti, vt si is, qui leuissima culpa, aut casu hominem occidit, dabat operam rei licitæ, & ex eo actu inopinante sequatur homicidium, immunis sit ab irregularitate, si vero daret operam rei illicitæ efficiatur irregularis, ita docet gloss. verbo. consilium in cap. sicut. §. fina. de homi. Abb. Anania, & Felin. in cap. presbyterum eodem titu. Castro. li. 2. de potestate l. pœnalis capit. 14. verbo. 2. D. Thom. 2. 2. quæst. 64. artic. 8. vbi Caieta. Soto lib. 5. de ius. & iure quæst. 1. arti. 9. Villadiego vbi supra column. 6. Alber. Troctius de vero & perfecto clerico. l. 2. cap. 17. & iuxta hanc distinctione. interpretantur text. in cap. tua nos, in cap. sicut, in cap. dilectus in ca. ex literis el segundo cap. Ioan. cap. exhibita. de homicidio. Mihi vero qui superius docui committentem homicidium casualiter, etsi operam daret rei illicitæ immunem esse à pœna etiam extraordinaria, longe verius videtur etiam si operã dederit rei illicitæ, si necessariam adhibuit diligentiam, non fieri irregularem, quia hæc irregularitas aut oriri debet ex culpa illius actus illiciti, cui operam dabat, aut ex culpa, quæ contigit ex negligentia non præcauendi. Ex hac autem oriri non potest cum proponamus nullam culpam fuisse: ergo oritur ex illa quod esset absurdum, cum illicito actu præter homicidij, aut detruncationis non incurrat quis irregularitatẽ. Et ita pluribus exemplis confirmando docuerunt Couar. dic. §. 4. num. 10. Mench. controuersiarum illustrium cap. 19. numer. 13. Socinus in dict. cap. ad audienciam, num. 403. Pla. de delictis cap. 26.

Neque obstant tex. in dict. cap. dilectus, & in dict. ca. ex literis secundo cum alijs supra, vbi Pontifices fundari videntur,

tur in opera licita, vel illicita: quia & ego fateor discrimen esse. Nam si actus illicitus sit ordinatus sua propria natura ad homicidium, aut saltem est periculosus, vel ex illo frequenter sequitur mors, quia agens videtur esse in aliqua culpa homicidij, efficietur irregularis, ut sentiunt illa iura, & docent Socius in dict. cap. ad audientiam num. 49. Soto dict. artic. 9. Couarra. dict. nu. 1. vnde in hac specie solum is dicitur rei illicitæ operam dare, qui actum fecerit prohibitum ratione vitandi homicidium, aut membri abscissione.

De homicidio autem necessario, id est, ad vitæ defensionem illud est adnotandum superius relatas pœnas in eo quidem cessare: cum enim cuiilibet se ipsum defendere iure naturæ permittatur. l. vt cum. ff. de ius. & iure. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperiem. l. 1. §. cum vi. l. 3. §. cum igitur. ff. de vi, & vi arma. c. 2. cap. significasti. de homicidio cap. dilecto. de sententia excommunicata. in 6. qui alium se defendendo occiderit, ab omni pœna immunis erit. l. 2. & 3. C. de sicarijs, & apud nos confirmatur ex l. 3. titu. 8. parti. 7. l. 1. titu. 17. iibr. 4. fori. l. 4. titu. 13. li. 8. Ordinamenti. l. 4. titu. 23. lib. 8. Recopie. Et id non solum in pœna procedit, verum & in culpa, ut contra Acursum in dict. l. vt vim, verbo, nam iure docent Bartol. & Paulus ibi, vbi Fortunius Bologne. & communis D. Tho. 2. 2. quæst. 64. artic. 7. Soto. lib. 5. de iustitia & iure quæst. 1. artic. 8. Couar. in dict. Clementi. 3. part. §. vnico num. 1. Plaçca cap. 28. num. 2. quod intelligendū est, dum tamen modum defensionis non excedat. l. 1. C. vnde vi. Clementi. si furiosus, de homicidio.

Quando autem modum excessisse dicatur iud. arbitrio relinquitur, ut docent Tiraquel. in l. si vnquam, verbo, omnia num. 31. C. de reuocandis donationibus Menoch. de arbitra. casu 277. num. 5. si vero modum excesserit non teneri ordinaria homicidij pœna, sed aliqua extraordinaria arbitrio iudicantis probat text. elegans in l. si adulterium, cum incestu. §. Imp. ff. de adulter. & in ea. significauit. de pœni. & remissio. docet gloss. in summa 23. quæst. 1. Romanus singulari. 3. Decius in dict. l. vt vim num. 18. Couar. dict. §. vnico num. 3. Plaçca dict. cap. 28. num. 13. Menoc. casu 278. num. 2. Ex quibus constat, si eum, qui in percussit, iam fugientem occidam non esse

L

esse

esse omnino immunem a poena, licet non teneat ordinariā gl. verbo secularibus in c. 3. de homicidio. Coua. vbi supra Ver. 3. & Plaça num. 7.

Quod vero attinet ad irregularitatem, licet plures existimauerint eam omnino contrahi ex homicidio necessario, vt constat ex gloss. verbo. consilium in cap. sicut. §. fina. de homicidio D. Thom. dict. quaest. 64. articu. 7. tamen hodie certum est, immunem esse ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens alterum occiderit, ex text. vnico in Clementina, si furiosus, de homicidio, docent Coua. & Plaça vbi supra Nicolaus Plobinus de irregularitate. 35. irregularitatē. Quod si aliter mortem vitare possit, id est, moderamen in culpatae tutelae excedat, quia sufficit homicidium esse culpofum, vt contrahatur irregularitas, vt supra fiet irregularis dict. Clemē tina, & omnes ibi tex. elegans in ca. significasti. el segundo de homicidio.

Ex quibus primo deducitur, quod etsi liceat laico propter vitandam iniuriam personalem, quam vel alapa, vel fustibus, sibi inferendam aliter vitare non poterat, inferentem occidere Hippolytus in l. 1. limitatione 9, de sicarijs, Carterius in praxi capitulo de homicidio. §. 6. numer. 94. Couarru. dict. §. vnico numer. 4. tamen eo casu efficietur irregularis, vt docet Plaça num. 17.

Secundò deducitur, quod quanuis is, qui fugiendo potuit mortem euadere si noluit fugere, & occidat aggressorem, non teneatur de homicidio vt docuit Bartol. in dict. l. vt vim, num. 10. & ibi Iason num. 38. & communis Alexand. consil. 109. volu. 1. tamen incurret sine dubio irregularitatem, vt notat gloss. in dict. Clemen. glo. & ibi Abbas in ca. suscepiimus de homicidio, quod intelligendum est, nisi fuga mortis induceret periculum, vt voluerunt Abb. vbi supra Syluest. verbo. homicidium 1. q. 9. & verbo homicidium 3. q. 4. Plaça nu. 10. & Couarru. num. 4.

Vltimò ex his deducitur, quod licet vtroque iure liceat non solum ob defensionem personae, sed etiam rerum hominē occidere l. furem vbi gl. & DD. ff. de sicarijs l. 4. ff. ad l. A qui liam l. 1. C. vnde vit. cap. 3. de homicidio, docet glo. verbo, iure in dict. l. vt vim vbi Bartol. Iason nu. 23. Decius, Fortunius & Bo-

& Bologne. et si in iure canonico dissentiat glos. in summa 23. quæst. 3. & Canonistæ in capit. 2. de homicidio, quos refellit Couar. dict. §. vnico numer. 6. tamen si pro rerum defensione occidat incurreret irregularitatem, glo. in dict. ca. 2. vbi Abb. & Felin. Plaça, Coua. & alij, vbi supra.

*De iniuriarum pœna, Caput decimum-
sextum.*

LATISSIME patet iniuriæ verbum, significat enim quidquid non iure fit. l. ff. de iniurijs, principium Inst. eod. titu. ius enim & iniuria contraria sunt. Vnde & iniuriam facere bruta negantur, quia neque iure quidquam facere possunt. l. 1. §. 1. ff. si quadrupes pauper. & inde iniquitatem & iniustitiam verbum, iniuria, sæpe significat, vt cum dicimus iudi. contra ius aliquid fecisse, vt in l. qui proprio. §. procurator. ff. de pro cura. l. si peri imprudentiam. §. 1. ff. de euitiõibus. l. 3. ff. quod metus causa l. 1. C. de rerum permutatione. Specialiter tamen in hoc cap. pro contumelia sumitur, quæ quia à contemnendo dicta est, dict. l. 1. tribus modis irrogari potest, facto, verbis, aut scripto dict. l. 1. versic. iniuriam autem. §. 1. instituta. eod. De ea, quæ fit facto, diximus in præcedentibus, & dicemus in sequentibus capitibus. Verbis vero fit, si cui conuictum fiat dict. l. 1. dict. §. 1. Vnde cum hoc conuictij verbum, quod proprie quamlibet reprehensionem significat, vt ex Cice. & alijs probatis autoribus docet Rebardus lib. 1. variarum capit. 3. & in eo sensu accipitur in l. iudici. 42. ff. de iniurijs in l. illud. 8. ff. de appellat. interpretetur Consul. in l. item apud. 15. §. conuictum. ff. de iniurijs pro concitatione & vocum tumultu, nõ videbatur verbis iniuria fieri, nisi quid cū vociferatione dicitur, dict. l. item apud §. ex his.

Sed verius est, & si quid infamandi & iniuriandi animo dicitur, iniuriam fieri dict. §. ex his. ex quibus constat, non solum eum, qui crimen aliquod in specie, vel in genere alicui obiecerit, iniuriam fecisse videri, vt notant DD. communiter

L 2 in l. 3.

in l. 3. in principio. ff. de libe. & posthumis, vel qui aliquid bonis moribus contrarium Titio dixerit, vt docuit Corneus consilio 80. volumin. 3 sed etiam ille, qui quęcunque verba etiam quę iniuriam non sonant, animo tamen iniuriandi dixerit: vt si quis diceret coniugato, tu es vir bonus, tunc enim iniuriarū tenebitur, quia illis significauit adulterium vxoris patienter pati, vt docent Clar. li. 5. sententiarum. §. iniuria. num. 1. Did. Per. in l. 2. verbo. cornudo, titu. 9. li. 8. Ordina. Parladorus rerum quotidianarum 1. p. c. 17. nu. 4. plura tradit Boerius cons. 4. à nu. 9. Iniuria enim ex animo & affectu facientis consistit illud. §. 1. ff. de iniurijs. l. qui iniuriæ. l. verum est la segunda ff. de furtis. Multum autem interesse puto inter verba, quę natura ipsa iniuriosa sunt, vt latro, proditor, & similia, & ea quę per se iniuriam non sonant. Nam qui iniuriosa verba protulerit semper præsumitur iniuriandi animum habuisse, vt docet Parisius consi. 149. nu. 19. lib. 4. Cla. d. §. iniuria nu. 12. quia talis animus præsumitur, qualia sunt verba. l. Labeo. ff. de supell. legata l. scire. ff. de tuto. & cura. datis. Ac proinde si velit se excusare quod non dixit animo iniuriandi, tenetur illud probare iuxta tex. in l. si non conuicij. C. de iniurijs. Si vero verba non iniuriosa obiecerit vt si mulieri diceret, *Soys buena muger*, tunc onus probandi, quod habuit animū iniuriandi incumbet ei, qui se his verbis dicit offensum ex dict. l. Labeo, cū alijs. Et ita intelligenda doctrina Iaco. de Belouiso in practi. iudiciaria. c. de iniurijs nu. 6. Pro qua sentētia facit doctrina Grammatici in decisione 37. nu. 5. in fine, & sensit Petrus de Belapertica in repetitione dict. l. si non conuicij, num. 14.

Varijs autem modis poterit qui aliqua crimina alteri obiecit, probare non iniuriandi animo obiecisse, vt à poena iniuriarum excusetur. Primus erit, si ea crimina in iudicio contra testes sibi aduersantes opposuerit, asserens hæreticos, periueros, vel latrones esse: quia licet ea non probauerit iniuriarū non tenebitur maximè, si protestetur sui iuris cōsequendi causa non iniuriandi obijcere, ex tex. in l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de bonis libertorum. l. fiscus in quæstionem. §. delatoris. ff. de iure fisci. l. iniuriarum. §. is qui iure. ff. de iniurijs, l. fin. ff. quod quisque iuris. Vbi ita docuerūt Bal. Pau. & alij, idem Pau. in l. 3. ff. de liberis & posthu. dicit communem Cot

rafius

rafius eam probans in causis capitalibus, aut infamiae in l. si tã angusti. nu. 7. ff. de seruitutibus. Sed mihi verius videtur, si crimina testibus opposita non probet iniuriarũ teneri, quia qui non probat quod excipiendo proponit, videtur etiam calumniari. l. 1. C. de aduocatis diuerforum iudiciorũ. Deinde quia illa protestatio non releuat iniuriantem, vt dicemus statim, & ita probant Alex. & Iason num. 2. in dict. l. fina. Abbas in cap. cum te num. 28. de re iudicata, Boerius consil. 4. num. 23. Petrus Gregor. li. 3. syntagm. cap. 5. num. 6.

Alter modus est, si conuicium irrogans protestetur, se non iniuriandi animo facere, vt si in his verbis, Tu mentiris, quæ sine dubio iniuriosa sunt, Bar. in l. item apud. §. ait Prætor numer. 3. ff. de iniurijs. Alexan. in dict. l. 3. Boerius dict. consil. 4. nu. 10. Bossius in praxi titu. de iniu. nu. 7. dicat quis saluo tuo honore, mentiris, quo casu non teneri iniuriarũ, testantur Ange. in repertorio versic. verba illa, tu mentiris Bertachinus in repertorio verbo iniuria col. 3. licet si verba illa, tu mētiris præcedant & sequatur protestatio saluo honore tuo non excusari testetur Bart. in l. si quis extraneus in principio nu. 3. vbi Cumma. & alij. ff. de adqui. hære. Sed ego indistincte verius puto, siue sequatur iniuria, siue præcedat protestationem non excusari protestantem ex reg. generali protestationem contrariam facta non releuat protestantem capit. cum. m. de constitutione. ca. sollicitudinem de appellatio. dict. l. si quis extraneus, docent Alex. & Iason num. 3. in d. l. fin. ff. quod quisque iuris idem Alex. in dict. l. si quis extraneus & in l. turpia legata in fine de lega. 1. idem Iaf. in l. non solum. §. morte nu. 49. ff. de noui operis nuntiatione Abbas in dict. ca. cum te, Cla. dic. §. iniuria nu. 13. Corra. vbi supra num. 5. Couar. lib. 1. varia. cap. 11. num. 1. Plaça cap. 1. num. 11. Dida. Perez in l. fina. versic. vltterius quæritur, titu. 1. li. 1. Ordinamēti idemque foret, si quis diceret, non dicis verum ex Couar. vbi supra.

Tertius modus erit, si verbũ iniuriosum obijciēs, alio prius esset prouocatus: tunc enim licet iniurijs non sit locus mutue compensationi, vt notat Abb. in capi. 1. de iniu. Felin. in c. dilecti nu. 10. de exceptio. Bossius. d. tit. de iniurijs nu. 8. & probat text. in ca. veniens, ibi, alternatim conuicia inferendo, de iure iurã. tamē quia prouocatus censetur propulsandi conuicij

gratia, non iniuriandi animo verba iniuriosa retorquere, cessabit iniuria, & poena l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de honoribus liberto. tex. elegans in l. quæ omnia 25. §. 1. ff. de procu. in l. si ex plagijs. 52. §. tabernarius. ff. ad l. Aquiliam. Quod sanè intelligendum est, si conuicium à prouocato obiectum tēdat in defensionem prioris, vt puta si dicenti. Tu es latro, replicetur, mentiris: fecus si dicatur, & tu es hæreticus.

Ita docet eleganter Bart. in dic. l. quæ omnia vbi Paulus & alij Alexand. de Iaf. in. d. l. fin. ff. quod quisque iur. Claudius in l. vt vim num. 100. & ibi Curtius num. 40. ff. de iust. & iur. Abb. in dict. cap. cum te num. 25. Corrasius vbi supra num. 6. Boerius num. 25. Menoch. consil. 41. num. 9. & 10. lib. 1. Et ita esset iudicandum, licet contrariam sententiam communem esse dicat Clarus dict. §. iniuria num. 14. Ema. Suarez li. communium opinionum, versic. iniuriarum num. 13. Quorum sententia procedere posset, si conuicium, cui prouocatus replica uit, mentiris, esset verum, vt ex. l. cum qui nocentem. ff. de iur. docent supra relati, & Felinus in dict. cap. dilecti num. 11. de exceptio.

Puniuntur autem verbis iniuriantes antiquo iure ciuili factis molliter. Ex l. enim 12. tabularum poena. 25. denarijs imposita erat, his verbis. Si alteri iniuriam facit 25. denarijs poena sunt, vt referunt Aulus Gel. li. 20. noctium Actiarum ca. 1. Alexand. ab Alexand. lib. 6. dierum cap. 10. Anton. Augu. de ll. ad ll. 12. tabul. l. 33. Otomanus ad easdem ll. pagin. 218. Verum quia ea. l. nimis erat indulgens, & poena contemnebatur, referant enim Lucium Neratium improbum ciuem pro delictamento habuisse faciem liberi hominis manu sua verberare, aut conuicium ciuibus inferre, sero quoque, quem cum crumena asium plena ducebat iubere solitum, vt iniuriam passus. 25. asses ex. l. 12. tabu. numeraret, ideoque abiit in desuetudinem, & nouiori iure huius criminis poena effecta est arbitraria. §. in summa Insti. de iniurijs. Serui enim flagellis casti dominis restituuntur, liberi vero humiliores fustibus subijciuntur, cæteri vero exilio temporali coercentur. l. fin. ff. de iniur. docent Felinus in dict. ca. cum te num. 3. Clar. dict. §. iniuria. num. 7. Grammaticus de cessione 37. num. 11. Menochius de arbita. casu 263. num. 3. Et præterea iniuriantes efficiuntur infames

famosi l. 1. ff. de his, qui notantur infamia. Quod non solum procedit in atroci iniuria, sed & in minima, vt probat text. in cum te. de re iudicâ. & docent ibi Abbas num. 8. Felin. num. 9. & communiter DD. Cla. vbi supra num. 7. Corsetus in tractatu de minis 2. part. numero. 26. Salzedo in additio. ad Bern. Diez. 66. litera. A. licet contradicant plures relati à Felin. vbi supra Plaça dicit. cap. 1. num. 27. Fuit quoque eo iure alter vindicandæ iniuriæ modus, quia reus abiurabat se iniuriam non fecisse, aut cui fecerat indignum esse iniuria, vt probatur ex Marciale libr. 2. epigram. 80. ibi. Nihil in te scripsit Bitinice credere non vis, & abiurare iubes malos satis facere, & ex Terentio in Adelphis actu 2. Scena 1. vbi Samio indignis acceptus modis ab Eschino inter alia dicit. Noui ego vestra hæc nollem factum, dabitur, qui iurandum esse te indignum iniuria hac, & confirmatur ex adductis per Brisonium li. 8. de formulis pag. 818. atque ita interpretandus est tex. difficilis in l. lex Cornelia. §. hac l. ff. de iniurijs.

Pontificum autem iure clerici conuicijs iniuriantes pœna quoque iudi. arbitraria tenentur cap. 1. de maledicis, docent Hostien. in summa eodem titul. num. 3. Felinus vbi supra numer. 3. & Gra. num. 11. Bernar. Diez in practica. ca. 66. nu. 1. Sunt tamen cogendi veniam ab iniuriato postulare, quod si facere recusaerint deponendi sunt cap. clericus maledicus. 46. dist. Et præterea si hac actione condemnentur efficiuntur infames dicit. cap. cum te vbi DD. notat Bernar. Diez vbi supra & ibi Salzedo in additio. Murmurantes vero si religiosi sunt, & superioribus suis detraxerint, illis pœnis subiacebunt, quæ secundum eorum regulam pro grauibus culpis imponi consueuerunt Clementina 1. §. quibus, de priuilegijs. Ex quibus apparet quod et si huius regni iure, vt statim dicens maiora cõuicia inferentes teneantur ad satisfactionem iniuriati, palinodiam canere, & possit Ecclesi. Iudex quãdo pœnæ canonice deficiunt imitari consuetudinem, & Il. Regni, vt docet Pala. Ruheus in repetitione Rubricę, in initio num. 15. & ibi Baraona in additionibus liter. H. tamen hoc casu non poterit clericum condemnare, vt cantet palinodiam, tum, quia certa pœna iure canonico indicta est ad partis satisfactionem in dicit. ca. clericus maledicus: tum quia nobiles, quos hidalgos appellamus, quibus

quibus æquiparantur clerici glo. in cap. studeat. 50. d. & in l. miles. ff. de re iudicata, ea pœna non tenetur, vt dicam statim. Et ita contra Bernar. Diez dict. cap. 66. in fine tenuerunt Dida. Per. in l. 9. titu. 1. li. 1. Ordinamenti Pla. d. ca. 1. nu. 24. Paddilla in l. quanuis nu. 9. C. de iuris, & fac. igno. Parladorus. 1. par. rerum quotidianarum ca. 17. nu. 10.

Iure quoque Regio pœna contra iniuriantes arbitraria est l. 1. titu. 9. part. 7. Et quanuis pro minoribus conuicijs centum morabet inorum pœna indicta esset in l. 3. titu. 9. libr. 8. Ordinamenti tamen de nouo arbitraria effecta est in l. 3. titu. 10. li. 8. Recopila. exceptis tamen quibusdam verbis, scilicet, *Gaso, Jo metico, cornudo, traydor, hereje*, aut mulieri coniugata, puta. Quæ qui obiecerit certa huius regni pœna tenetur: condēnatur enim in trecentis solidis, quorum valorem tradit Coua. li. 1. variarum ca. 11. num. 3. Pla. de delictis ca. 2. & cogitur palinodiam canere l. 2. titu. 3. li. 4. fori. l. 2. tit. 9. li. 8. Ordinamen. l. 2. titu. 10. li. 8. Recopila.

Ex quibus constat, quod cum hæc pœna cantandi palinodiam omnem adimat honorem & per se irroget infamiam, vt constat ex l. 8. titu. 3. parti. 7. l. 2. titu. 5. eadem partit. l. 2. titu. 8. libr. 8. Recopila. quod damnatus actione iniuriarum pro his maioribus conuicijs efficietur sine dubio infamis, vt docet Plaça dict. cap. 1. num. 22. Inde que subinfertur optimo iure nobiles, quos hidalgos appellamus, exceptos fuisse in eadem l. 2. ab hac pœna canendi palinodiam, hos enim non oportere ignominiosa pœna punire late comprobatur Plaça dict. c. 1. num. 23. & alij supra. Verba autem quibus debet palinodiam canere hæc sunt. *Digo que menti en dixir tal cosa de Juliao*, prout expressè probat. l. 8. titu. 3. part. 7. neque sufficeret dicere, quod errauit, deceptus fuit, aut non bene dixit, vt notat Greg. Lopez in dict. l. 8. verbo. *mintio*, quem sequitur Parla. d. cap. 17. num. 16.

Circa quam retractationis pœnam nonnulla sunt aduertēda. Primum expresse in dict. l. 2. cautum esse, eam pœnam pro alijs quoque iniurijs, similibus tamen illis conuicijs imponendam esse. Dicimus autem eas esse similes, quæ maiores aut æquales fuerint l. neque. ff. de ll. & probat. l. 3. eiusdem tituli. Vnde si quis dixerit, *Soys alenoso, hechizero, bruxo, o alcabucte*, eadem

eadem pœna tenebitur, quia hæc crimina proditori hæretico & meretrici æqualia sunt, aut saltem non minora. Vnde contingit dubitari, quid in eo admittendum sit, qui aliquem appellauit Iudæum, & Couar. lib. 1. variarum cap. 11. num. 2. in fine, & Pla. dict. cap. 1. num. 14. testantur eandem pœnam locum habere, & esse præxi receptissimam: & ita fuisse iudicatum testatur Peguera quæstionum criminalium cap. 13. num. fina. A quibus dissentit Parlado. dict. cap. 17. num. 8. Salazar de vsu & consuetudine curiæ cap. 1. à num. 87. Quibus ego libenter accedo, tum quia hoc conuicium simile non est hæretico, cum non eo sensu obijciatur, quasi sectam Iudæorum sequatur, sed ut indicet ex genere Iudæo descendere ut late probat Peguera dict. cap. 13. tum quia in eadem l. 2. pro conuicio illo, tomadizo, cui simillimum est id, de quo loquimur, diuersa pœna, quam retractationis imposita est, scilicet, de diez mil marauedis.

Secundò obseruandum est, quod si conuicium Titio obiectum verum sit obijciens non tenebitur actione iniuriarum, ut probat text. in l. cum qui 18. ff. de iniu. meliortext. in l. 1. tit. 9. parti 7. Quod in his conuicijs verum esse intelligit ibi Bartol. quæ nota esse expedit Reip. ut si appellarem latronem hæreticum, &c. quod si ea conuicia nota esse non expediret, perinde iniuriarum actionem locum habere affirmat, ac si falsa fuissent obiecta ex text. in l. 2. C. quando & quibus 4. pars, lib. 10. sequitur Alexand. num. 6. & Iason in l. 3. in principio, ff. de liberis & posthu. Abbas in cap. cum te num. 27. vbi Felinus de re iudi. Boerius dict. consil. 4. Clarus dict. §. iniuria, num. 15. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 6. num. 2. dicunt communem plures relati in 1. tomo communium opinionum, pagin. 22. 23. & 25. Didac. Perez, in Rubric. tit. 9. li. 8. Ordnamenti columna 3. Salazar dict. cap. 1. num. 101. Ego vero longe aliter se hanc rem habere existimo, Nam cum in principio dixerim iniuriam ex affectu & voluntate facientis consistere l. 3. §. 1. ff. de iniu. necessarium quoque esse affirmo, ut quoties animo iniuriandi conuicia inferuntur, sine vlla distinctione, an sint vera vel falsa, producant iniuriarum actionem: facit text. in cap. cum minister, cap. relegantes 23. quæst. 5. li. 2. C. de officio Rectoris, l. 1. C. de famosis libellis. Et ita defendunt

M

Couar.

Couarr. dict. capit. 11. numer. 6. Plaça dict. cap. 1. numer. 3. Paguera dict. capit. 13. numero. 9. & 16. Salzedo ad Bernard. Diez in practie. dict. capit. 66. litera. B. & in regulis, regu. 784. vbi late Dida. Pe. vbi supra Parlado, dict. cap. 17. Quod ita temperandum est. vt si conuicium sit verum, licet teneatur conuicians a catione iniu. tamen nō ordinaria poena, sed aliqua extraordinaria puniendus erit, siue notum esse expediat Rei pub. siue non, vt resoluunt Couarr. Pla. Salze. & Parlad. vbi supra.

Tertio obseruandum est, quod licet iniuriam absenti fieri certissimum sit ex l. item apud. 15. §. conuiciū el segundo. ff. de iniurijs l. 1. titul. 9. parti. 7. tamen vt is, qui absens fuit, possit iniuriarum agere, necessarium erit, vteo animo conuicia dicta sint, vt in eius notitiam perueniret, quod ex loco & personis facile erit deprehendere, docet Couar. d. ca. 11. num. 4. versic. erit vero, Parla. num. 14.

Quarto obserua, pro vna iniuria sæpius repetita in eadem rixa vnicam tantum poenam imponendam, notat Bartol. in l. item apud. §. ait prætor. ff. de iniu. quod si diuersæ speciei iniuræ iniuriæ obijcerentur, puta, ladron, cornudo, hereje, tot essent pecuniarum multæ imponendæ, quot fuerunt iniuriæ, l. nunquam plura, vbi gloss. Ordinaria. ff. de priua. delict. docet Plaça dict. cap. 1. num. 17. Sala. vbi supra cap. 10. nu. 18. vbi id limitat in matraca. Couar. tamen l. 2. varia. cap. 10. nu. 8. indistinctè existimat, vnicam tantum poenam imponendam, cuius sententia praxi seruatur teste Pla. vbi supra.

Vltimo obseruabis super iniuria verbali non posse iud. nisi ad accusationem partis procedere, vt dispositum est in l. 4. titulo, 10. libro. 8. Recopilatio. & hæc de iniuria, quæ verbo fit.

Scripto verò dupliciter iniuria fieri potest; aut cū aliquid contumeliæ causa absque infamæ nota in aliquem scribitur, vocando eum stultum, aut spurium, aut quid simile ludibrij causa, quo casu eadem poena imponitur, quæ pro verbali iniuria esset imponenda, vt docuit Vvesembichius ad titulum. ff. de iniurijs numero. 19. aut ad infamiam alicuius imputatur ei delictum aliquod infamæ, aut notabile; & hæc iniuria appellatur famosus libellus in Rubrica. ff. de iniurijs, & C. de famosis

famosis libellis. Sæpe enim quod irrogat infamiam, dicitur famosum l. si quid. ff. de solutio. l. sed et si hac. §. prætor. ff. de in ius vocando. l. neque. ff. de vi. & vi. l. Diuus. ff. de in integrum restitutio. l. furti. ff. de his, qui notantur infamia. Et cum hoc delictum grauius conuicio secum consulto factum sit, & diutius duret in conspectu hominum, vt in l. 1. titul. 9. part. 7. seuerius quoque puniri solet.

Iure enim ciuili antiquo pœna capitis imposita fuit. Ita enim in 12. tabulis scriptum erat: Si quis occentauisset, siue carmen condidisset, quod infamiam faceret flagitium ve alteri, capitale esto, vt ex Cicerone & D. Augustino referunt Alexand. ab Alexand. li. 6. dierum cap. 10. Ostromanus ad l. duodecim tabu. pagin. 218. Anton. August. ad ead. l. l. 348. Deinde hæc pœna mutata fuit, & ad iustus fustium redacta, vt constat ex Horatio. libro. 2. Epistolarum Epistol. 1. ibi. Vertere modum formidine fustis, ad bene dicendum delectandumque redacti. Eamque fuisse auguror Corneliam de iniurijs, non quod nominatim eam pœnam imponeret, sed quia id iudi. arbitrio puniendum reliquit. l. lex Cornelia. §. final. & l. sequenti. ff. de iniurijs. Et quodam Sena. Con. hoc additum fuit, vt de hoc crimine damnati essent intestabiles. l. ad carnem. ff. de testibus. l. is cui. §. primo. ff. de testamentis. Et tandem Imperatorum iure pœna 12. tabula. fuscitata fuit, in l. 1. C. de famosis libellis.

Quæ ita temperanda est, vt tunc mortis pœna locum habeat, quando crimē in libello comprehensum deductum in iudicio vltimum supplicium mereretur: alias enim iudicis arbitraria pœna locum habet, prout eam l. primam eleganter interpretatur Accur. ibi gloss. 1. quem sequuntur Cinus, Salicetus, & alij, ibi Plaça de delictis cap. 3. numer. 2. Anton. Gomez 3. tomo variarum cap. 6. numero. 1. Gregorius Lopez in l. 3. verbo, aquella pena, titul. 9. parti. 7. Menoc. de arbitrarijs casu 263. numer. 43. in fine, notat gloss. fina. in ca. fina. §. q. 1. & ibi ordinarij.

Pontificum autem iure flagellorum, & excommunicacionis pœna imponitur in ca. 1. & fin. §. q. 1. Sed hodie clerici deponuntur, vt notat Plaça dicit. ca. 1. num. 4. Menoc. vbi supra nu. 35. Syluest. in summa verbo, libellus nu. 5.

Regio vero iure famosos libellos componentibus ea poena imponitur, quæ diffamato esset imponenda, si crimen obiectum probaretur in iudicio. l. 3. titu. 9. partit. 7. Et tandem plurimum in ea re poterit arbitrium iudicis, ut constat ex dicto l. 3. docet Clarus libro quinto, sententiarum. §. final. quaestione 68. num. ro. 25.

Aduertas autem in hoc crimine non excusari reum, etiam si probet vera esse in libello contenta glos. 1. in dicto l. cum qui 18. Angel. in dicto l. 1. & approbatur in dicto l. 3. licet contrarium docuerit glos. verbo fieret in. §. 1. Inst. de iniurijs & Sallietus in dicto l. 1.

Secundò etiam hoc crimine teneri qui versus, epigrammas, aut epigrammata canunt, aut componunt in alterius dedecus vel infamiam. l. lex Cornelia. §. fina. vbi Angel. ff. de iniurijs. Sunt enim puniendi corporaliter vel pecunialiter arbitrio iudicis. l. 3. parti. & idem si pictura alicui infamia irrogaretur dic. l. lex Cornelia. §. fin. Clar. dicto num. 25.

Vltimò aduertas eadem poena teneri & eum qui libellum reperit, & statim non laeserit dicto l. 1. dicto l. 3. parti. etiam si non publicauerit, ut docent Anto. Gom. & Pla. vbi supra quibus contradicte Menoch. num. 39.

De incestus poena, Caput decimum-septimum.

ESTVS erat cingulum Veneris, quo antiquitus nuptiarum solemnia celebrabantur, vnde coniunctio eorum, quæ aut moribus contrahere prohibentur, incestus appellatur, quasi in his nuptijs minime adhibet cessus id est, cingulum illud Veneris, ut docet Co-uarru. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 1. Petrus Gregor. li. 9. syntagmatum cap. 11. & li. 39. capit. 7. Sed licet quælibet interdicta coniunctio incestus possit prædicta ratione appellari, ve in l. sororis 30. ff. de ritu nuptiarum. l. si adulterium. 38. §. 1. ff. de adulterijs, tamen quia grauior prohibitio est inter affines & consanguineos, incestum accipimus in hoc

hoc cap. pro coitu inter sanguine coniunctos cap. lex illa. 36. quæst. 1. docent Couarru. & Greg. vbi supra Anton. Gom. in l. 80. Taurinum 15. Iuli. Clar. lib. 5. sententiarum §. incestus numer. 1. & probat lex fina. ff. de ritu nuptiarum. Inter eos autem, qui ascendunt, vel descendunt in infinitum coniunctio est prohibita, ideoque si coeant, incestum committunt. Inter collaterales vero vsque ad quartum gradum. Hæc enim regu. perpetua est, quod is committit incestum, qui iure prohibente cum ea, cum qua coiuit contrahere nõ potest. Constat autẽ in quarto consanguinitatis gradu nuptias esse prohibitas. ca. non debet. de consan. & affini.

Vnde deducitur, quod cum ex copula etiam illicita cõtrahatur affinitas inter coeuntes, & eorum consanguineos capit. discretionem, de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ cap. in literis de testibus, cap. 2. de consanguinitate, docet gl. verbo prohibendum in. l. 1. ff. de concubiniis, sequuntur Decius in cap. per tuas, notabili secundo de probatio. Coua. vbi supra cap. 6. §. 7. num. 3. Paleotus de nothis, & spurij. cap. 7. licet contradicat Corr. li. 1. miscellaneorum c. 3. nu. 22. si quis coierit cum consanguinea eius intra quartum gradum, cū qua antea fuerat fornicatus, committit incestum, & poterit puniri eius pœna, vt contra Hippolytum singulari 254. docent Ber. Diez in practic. cap. 84. numero. 3. & ibi Salzedo litera. D. Couar. dict. cap. 6. §. 8. num. 3. Hodie autem, cum noua sanctione Concilij Tridentini. Sess. 24. cap. 4. de reforma. matri. affinitas ex fornicatione illicita cõtracta solum impediatur matrimonium in 1. vel 2. gradu, si quis rem habeat cum cõsanguinea eius in tertio gradu, cum qua antea coiuit, non committit incestum cum solum hoc crimen committatur, inter affines prohibitos contrahere matrimonium, vt diximus & in specie probat Didac. Perez in l. 5. gloss. 2. titul. 15. li. 2. Ordinamenti. Salzedo vbi supra, versicu. hodie vero. Neque obsat quod decretum Concilij solum loquitur, quia ad discrimendum matrimonium iam contractum ac proinde videtur prohibitionẽ contrahendi non auferre, quia Pij. V. Ponti. Max. motu proprio ad eam rem facto die. 26. Nouembris anni 1566. & relationem inter motus proprios pagin. 52. declaratum fuit, affinitatem ex fornicatione in tertio, vel quarto, gradu, non solum,

non dirimere verum nec impedire contrahendum.

Vterius deducitur, quod si vera esset D. Thomæ sententia in 4. distinet. 41. quæst. 1. artic. 1. existimantis ex sponsalibus de præsentibus etiam ante copulam oriri affinitatē, quem sequitur Florentinus in summa 3. part. titu. 1. c. 11. in fine principij, sequeretur incestum committere eum, qui sponsalia cōtraxit cum Berta, & postmodum eius consanguineam cognouit, licet Bertā non cognouerit. Sed tenenda non est, D. Tho. sententia, quia ex sponsalibus ante copulam non oritur impedimentum affinitatis, sed tantum publicæ honestatis. Vt docēt Abbas, & Præpositus in capi. sponsam de sponsalibus. Syluester in summa, verbo, matrimonium 8. §. 14. Coua. d. c. 6. §. 7. nu. 3. Vnde in prædicto casu nō punietur pœna incestus, sed iudici arbitraria, vt ex gl. verbo, eos, in Clem. vnica, de cōsanguini & affinita. docet Coua. d. c. 6. §. 8. n. 4. & Salze. vbi sup. licet cōtrarium censet gl. in d. c. lex illa. 36. q. 1. Hodie vero impedimentum publicæ honestatis ex Conc. Trid. Sess. 24. c. 3. de reformatio. mat. ad primum gradū restrictū est. Quod nouissime à Pio. V. prima die Iulij anno 1568. declaratū fuit procedere in impedimēto ex spōsalibus de futuro, secus ex matrimonio de præsentibus, vt habetur inter motus pprios pag. 191.

Hoc autem incestus crimē, cū sit adulterio grauius c. adulterij 32. quæst. 7. licet apud multas nationes fuerit impunitū, vt refert Alexan. ab Alexan. li. 1. dierum ca. 2. & 24. Tiraque. in l. 7. connubiali à num. 32. iure ciuili eadem pœna vindicatur, qua adulterium, eo iure diximus vindicari l. si adulteriū cum incestu vbi glo. Bartol. & DD. l. inter liberas. ff. de adulter. docet Couar. dist. §. 8. num. 2. Clarus lib. 5. sententiarum §. incestus num. 2. Anto. Gomez in l. 80. Tauri num. 15. Dida. Perez in dist. l. 5. Ordinamenti. Quod intelligendum est quando sine figura matrimonij consanguinei aut affines coeunt. Nam si contracto matrimonio incestum committerent alijs afficerentur pœnis. Principio enim dos, donationes propter nuptias, & quod ab alterius liberalitate in alterum procedit, vt indigno, indignæue auferitur, & fisco vindicatur l. 4. l. si quis incesti. C. de incestis nupti. deinde nouiori iure omnibus priuantur bonis, ipso iure & in exilium mittuntur nobiles omni dignitate priuati: humiles vero flagellantur, autentico

tentico de incestis nuptijs. §. 1. collat. 2. autentica incestas. C. de incestis nuptijs docent Coua. Anto. Gom. Cla. & Didac. Per. vbi supra Decius in l. certū numero. 7. C. vnde legitimi. Crotus in Rubrica. ff. soluto matrimonio. num. 49. & seqq.

Iure vero Pontificio laicus, si sit coniugatus priuatur perpetuo, ne possit ab vxore, cuius consanguineam cognouit debitum petere: & vxore mortua non potest cum alia matrimonium contrahere ca. 1. & 2. de eo qui cognouit consanguineā, c. si quis cū matre 34. q. 2. speculum coniugiorum 1. p. arti. 33. & potest excommunicari, docet Pau. Grillan. de pœnis omnitiarum coitus q. 33. Clericus autem deponendus est, notat gl. in ca. non debet 30. q. 1. glo. prima iuncta textui in cap. lator. 2. q. 7. docent Bernar. Diez in pract. dic. ca. 84. & ibi Salze. Couar. dict. 9. 8. nu. 3. Clarus dicto. §. incestus num. 2. Quod si in figuram matrimonij committatur sunt excommunicati ipso iure, ex Clementina vnica de consanguinitate & affinitate: possunt tamen ab Epif. absolui, vt notat ibi gloss. verbo. obtinere, recepta communiter ex Cardinale in Clementina, monasteriorum, versic. si quis num. 4. de rebus Ecclesie Dida. Perez in dict. l. 5. Ordinamenti Salzedo vbi supra, & Coua. nu. 19. Idque intelligendum est quando scienter contraxerunt, vel prætermisissis denuntiationibus, quæ hodie desiderantur ex Concilio Tridentino Sessio. 24. ca. 1. Quibus casibus hodie ex eodem Concilio dict. Sess. 24. capi. 5. separandi sunt, sine vlla spe dispensationis. Cæterum si ignoranter contraxerint, & præmissis dictis denuntiationibus non incurrun excommunicationem, & facilius gratisque dispensabitur ex d. ca. 5. Sessio. 24.

Regio autem iure incestus in figura matrimonij commissus eandem pœnam habet, quam iure civili imponi diximus in dict. autentica incestas nuptias ex l. 3. titu. 18. parti. 7. Si vero sine matrimonio committatur, viro & fœminæ adulterij pœna imponitur, in dict. l. 3. Vnde in viro erit mortis, in fœmina flagellorum, & detractionis in monasterium. l. penultima titulo. 17. partita. 7. resoluit Gregor. in dict. l. 3. verbo. la muger, & præterea bonorum dimidia pars fisco erit applicanda l. 5. titu. 15. lib. 8. Ordinamenti. l. 7. titulo. 20. li. 8. Recopilatio. Cæterum quia noaioribus huius regni ll. ca. adulterij pœna

pœna immutata fuit, neque alia certa constituta, vt constat ex l. 81. Tauri, pœna quoque incestus incerta est, & Iudi. arbitraria, vt tradit Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri num. 15. Auedan. responso. 7. nume. 3. Et ideo erit imponenda attendenda gradus proximitate, & qualitate personæ. Nobiles enim pecunia multari & in exilium mitti solent, Plebeij fustigari, & ad triremes damnari. Si vero committatur inter consanguineos in primo gradu, vt Frater cum sorore, pater cum filia, aut filius cum matre, non dubitare mortis pœnam imponere, cum ita sæpius iudicatum esse referant Iulius Cla. dict. §. incestus num. 2. Boerius decisione 318. Pet. Greg. li. 36. syntagm. ca. 7. num. 7. & semper facienda est confiscatio dimidiæ partis bonorum ex dict. l. 5. & 7.

Aduertas autem primo in totum excusari ab incestus pœna eum, qui ignorans consanguinitatis, vel affinitatis coniunctionem comisit incestum. l. qui contra. C. de incestis nuptijs docent Bartol. & Angel. in d. l. si adulterium cum incestu Alciatus li. 1. de verborum signific. pagin. 34. Bald. Nouellus in tractatu de dote 1. part. 11. part. numero. 8. Auedan. in dictionario, verbo, incesto. Clarus num. 9. Coua. dict. §. 8. num. 22. Imò ignorantia etiam iuris cum lata culpa excusaret incestas nuptias contrahentes à confiscatione bonorum, vt ex Bar. & alij tradit Couar. nu. 19.

Secundò aduertas, quod licet ad probandam copulam sufficiant regulariter præsumptiones relatæ in ca. literis, de præsumptionibus, scilicet, quod reperiatur nudus cum nuda, vel in eodem lecto iacentes, tamen non videntur sufficere ad probandum incestum, cum inter consanguineos fœdus naturale non patiatur aliquid inhonestum præsumi. l. eum qui. 19. C. de Episcop. & cle. l. si qui adulteri. C. de adulte. ca. cum in iuuentute de præsumptio. ca. penultimo de cohabita cleri. Unde prædictas præsumptiones inter consanguineos non sufficere ad probationem criminis testantur Butrigarius & Salicetus in dict. l. si qui adulteri. Ange. in l. 2 §. fina. numer. 3. ff. de adulterijs & Craueta consil. 321. defendit fratrem ab incestus suspitione, qui biennio in eodem lecto cum sorore iacuerat. Contrarium tamen verius esse probat tex. in dict. capi. literis expresse loquens inter consanguineos, & probat ibi Abbas in fine

fine Felin. colum. 1. Anto. Gomez in dict. l. 80. Tauri nume. 17. Ego autem iudi. arbitrium plurimum in ea re posse existimo, qui ex gradus proximitate, personarum qualitate, & bona, vel mala fama æstimabit, an sit probatum incestum, vt videtur in effectu sentire Anto. Gom. dict. num. 17.

*De incendiariorum pœna, Caput decimum-
octauum.*

In vrbe exoriatur incendium quantum reip. periculum immineat testes sunt veteres, qui plures magistratus arcendis incendijs crearunt, & se ptem cohortes, vt super binis vrbis regionibus vigilarent D. Augustus constituit l. 1. 2. & 3. ff. de officio præfecti vigilum, docet Alex. ab Alex. li. 6. dierū c. 20. Suetonius in Augusto cap. 30. Rosinus li. 7. antiquitatum Romanarum cap. 34. Pe. Gre. li. 36. syntagma. cap. 19. numer. 13. Et hinc malicia incendiariorum pessima depopulatrix, ac horrenda appellatur in cap. pessimam. 13. quaestio. 8. Et hinc grauius incendia in vrbe, quam rure exorta puniuntur, vt suo loco dicemus, & docet Iosephus Ludouicus de c.isione. Perusina 25. nu. 8. 1. parte.

Hinc etiam iuste poterit vicinus ædes alienas vicini demoliiri, iuste timens ne ad se ignis perueniat. l. si quis fumo. 49. §. quod dicitur. ff. ad l. Aquiliam, docent eleganter ibi Florianus, Bald. in. l. 2. ff. de officio præfecti vigilum. Afflictis in cōstitutiones Neapolis, li. 1. Rubrica. 26. num. 1. Rebusus de priuilegijs scholarium, priuilegio 103. num. 7. Cassaneus in consuetudines Burgundiæ Rubrica 1. num. 50. Quod ita accipiendum est, si ignis postea ad eas ædes peruenit l. si alius. 7. §. est & alia. ff. quod vi aut clam. & licet is qui eas ædes demolitus est, ad damnum non teneatur, vniuersa tamen vicinia ad refarciendum damnum tenebitur, ex text. eleganti in l. si laborante. §. 1. in fine. ff. ad l. Rodiā. vbi hoc notat Bald, Bartol. in dic. §. est, & alia Florianus in dict. §. quod dicitur Benedictus in cap. Rainuntius verbo. domum num. 27. Felinus in capi. signi ficasti el segundo, num. 14. in fine. de homicidio. Inde quoque

N

fit

fic quæcunque incendia etiam leui culpa exorta, esse puniendâ vt omnes cauti sint, vel ignem extinguere, vel ita munire ne euagetur l. si feruus 27. §. si fornacarius. ff. ad l. Aquiliam, exceptis tamen his quæ fortuito contingunt. l. si fortuito. ff. de incendio ruina, Menoc. de arbit. casu 390. num. 2. decisio perusina 25. num. 2. 1. parte.

Sed dubium facit, qualiter possit incendium fortuito accidisse videri, & casum esse fortuitum in di. l. si fortuito, & in l. cum res. C. de periculo tutorum, & in l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio, cum sit regula generalis incendium inhabitantium culpa semper exoriri. l. 3. versiculo, & quia plerumque. ff. de officio præfetti vigilum. l. si vendita. ff. de periculo & commo. rei vendita. l. qui Insulam. §. final. ff. locati. docent Grammaticus decisione. 3. Afflictis decisione. 57. Socinus regul. 178. Menochi. consilio. 53. volumine. 1. Verum facile resoluo, incendium etiam dolo malo exortum, casum esse fortuitum respectu eius, qui in nulla culpa fuit, vt videmus in rapina & incurfu latronum, & probat Iusti in. §. item is, cui. Instituta quibus modis re contra. Et hoc incendium licet casu accidat, est tamen punibile respectu eorum, qui in dolo, vel culpa fuerunt.

Deinderegula illa di. versiculi, & quia plerumque, solum inducit præsumptionem in casu dubio. Cæterum si probetur ex igne maximo in platea propter aliquod magnæ lætitiæ nuntium succensoscintillam aliquam in domum euolasse, ætque inde incendium fuisse excitatum, certum est fortuito accidisse, & omnino esse impunitum. Itaque in casu dubio cum de causa incendi non constat, contra domum habitantes ius præsumit, ideoque eos teneri ad damni emendationem vicini, licet nihil vicini probauerint, testatur Alexã. cons. 50. numer. 2. volum. 1. Barto. in l. prætor ait. §. in vero. ff. de edendo, reperiuntur Felini. versic. incendium. Sed cum incendiū non solum culpa patris familias, sed & familiæ, & seruorum possit exoriri di. l. si vendita, videtur illa præsumptio esse generalis, neque contra certam personam indicta, & ideo ratione incertitudinis nullius esse momenti, æ proinde non esse condemnandos inhabitantes ad resarciendum damnum, nisi specialiter de alicuius culpa probetur, testatur Afflictis decisione

cisione 57. Molineus in additionibus ad Alexand. dict. consilio. 50. num. 5. Menoch. num. 4. Iosephus Ludouicus decisione. 25. num. 17. vel nisi vna tantum persona domum habitaret, vt docet Iaso. in dict. l. prator ait. num. 31. Menoc. vbi supra, nume. 11. Quod magis suadetur ex eo, nam licet in dubio præsumatur culpa inhabitantium, ea tamen culpa leuissima est gloss. verbo. debet in. §. præterea iust. quibus modis re con. recepta communiter ex Croto in. l. 4. §. Cato. nume. 33. ff. de verbo. Saliceto in. l. quæ fortuitis colum. final. C. de pignoratitia actio. Iose. Ludo. vbi supra nu. 15. Menoch. nu. 6. Constat autem ex incendio leuissima culpa exorto non teneri ad damni emendationem, vt resoluunt plures relati à Iose. Ludo. num. 13. licet contrarium velint Afflict. dict. ru. 26. numer. 12. Gramma. decisione 3. num. 18. moti. ex. l. capitalium, §. incendiarij. ff. de p̄cnis.

Ex quibus deducitur, quod si res aliena sit penes inhabitantem domum ex contractu gratia tantum dantis celebrato, vt ex deposito, quia in eo solū recipiē teneatur de dolo, vel lata culpa l. contractus. ff. de reg. iur. l. quod Nerua. ff. depositi, licet incendio pereat nō tenebitur ad æstimationem, etsi eius culpa incendium exortum esse præsumatur. Idemque erit in cōtractibus celebratis gratia vtriusque, vt in locato, & pignore, cum enim solum recipiēs teneatur de dolo, culpa lata, & leui, l. in iudicio. C. locati dic. l. contractus. l. si vt certo. §. nūc videndum. ff. commo. etiam si culpa leuissima præsumatur in incendium exortum, non tenebitur conductor aut creditor. Cæterum si gratia tantū recipientis cōtractus fieret vt commodatum, quia in eo etiam leuissima culpa præstatur c. 1. de cōmo. d. §. nūc videndū, teneretur recipiens ad rei æstimationē, ex eo solū, quod in eius domo incendiū exortum probetur, vt docēt eleganter Alex. d. consi. 50. nu. 9. Isf. in l. sed etsi quis. §. quæ sitū nu. 4. ff. si quis cautio. Fran. Marc. decis. 61. nu. 7. 1. p. Meno. d. casu. 390. nu. 7. Iose. Ludo. dict. decis. 25. num. 13. & 19. Possunt tamen facile hanc iuris præsumptionem eneruare inhabitantes, si legitime pbauerint se diligētiam adhibere solitos, quam diligētissimi quiq; solēt adhibere, vt notat Mari. Soci. in c. si egressus à n. 37. de iniurijs, Iose. Ludo. n. 22. Meno. n. 18. Et hæc de incendio, leuissima culpa exorto.

N 2

Quod

Quod si leui culpa domus succendatur, quæ autem sit leuis culpa colligitur ex Bart. & Accur. in dict. l. quod Nerua glos. verbo. debet in. §. præterea Insti. quibus modis re contra. & in proposito docet Maria. Socin. in dict. cap. si egressus num. 21. tunc si conducta sit tenebitur conductor locatori ad æstimationem. quia tenetur de leui culpa l. si quis fundum. §. Imperat. ff. locati. docent in terminis Bald. consil. 149. volum. in. 2. Cro- tus in dict. §. Cato. numer. 74. Menochius. nume. 12. Imò ad damni emédationem tenebitur vicinis. l. qui occidit. 30. §. in hac. ff. ad. l. Aquiliam. Hippolytus in l. 1. num. 115. ff. de sicarijs. Bald. vbi supra Iose. Ludo. num. 10. est que à iudi. punien- dus criminaliter suo arbitrio, vt docent Meno. & Iose. Ludo. vbi proxime.

Si vero lata culpa incendiū exortum fuisse probetur (est autem lata culpa facere, vel omittere id, quod nullus cōmuni- ter fecisset vel omisisset. lata culpe. ff. de verbo. signi. glo. & Bar. in dict. l. quod Nerua. dict. gloss. verbo. debet, in dict. §. præterea Maria. Socinus in dict. cap. si egressus num. 19) tunc rei incendio peremptæ æstimatio ab eo præstanda est, qui in ea culpa fuit, siue eam ex contractu haberet, gratia dantis ce- lebrato, siue gratia recipientis, vel vtriusque cum de dolo & la- ta culpa qui libet teneatur dict. l. contractus. Tenebitur etiam ad resarciendum damnum vicinis, vt constat ex dict. l. qui oc- cidit. §. in hac, docent Bald. in. l. data opera num. 4. C. qui ac- cusare non possunt. Menoch. dict. casu 390. num. 24. & pro- batur in l. 10. Vbi Gregor. verbo. fuisse daño, & in l. 11. titul. 15. partit. 7.

Huius autē damni æstimatio, si aliunde probari non possit, probabitur per iuramentum damnum passi, vt docent Iose. Ludo. num. 9. Plotus in l. si quando nume. 731. C. vnde vi. l. 9. vbi Gregor. verbo. iurarem, titul. 10. partit. 7. Imò criminali- ter puniendus est, l. si fortuito. ff. de incendio, ruina. Et hanc criminalem pœnā mortis esse testatur Iaco. de Aretio à Bald. relatus in dict. l. data opera num. 4. Sed verius est citra mor- tem arbitrio iudicis esse imponendam, attenda qualitate per- sonæ, culpæ, & incendiij magnitudine, vt argumento. l. in. l. iuncta. l. 1. in princi. ff. de sicarijs, & §. suspectus Insti. de sus- pectistutoribus, docent Bald. vbi supra & ibi Salicetus Affli

Et

ca profana denuntiatio necessaria sit, capitulo pessimum 23. quaestione. 8. Ita gloss. final. in dict. capitul. tua nos. vbi Felinus & Abbas. Menoch. numer. 39. à qua excommunicatione post denuntiationem generaliter, vel nominatim factam à solo Papa absoluuntur, Syuester in summa verbo, excommunicatio septima, in septima excommunicatione Ioannes de Lignano in tractatu de censura Ecclesiastica. §. 26. numero. 1.

Contra Clericos vero hoc iure certa poena indicta non est, vt testatur Bernard. Diez in practic. capit. 105. ideoque iudic. esse arbitrariam testatur Marcus Anton. Cucus in instituta canonica libro. 4. Rubric. de diuersis delictis, versiculo. Ego autem ex sententia Abba. in capit. tuae de poenis, quam nos supra in cap. de falsa moneta probauimus existimo, deponendos esse ab ordine & beneficio, & in monasterium detrudendos, beneficia nanque amittere testatur Rebu. in praxi. titulo de modis amittendi beneficia numer. 60.

Regio vero iure ultra damni satisfactionem, incendiarij comburendi sunt. l. 11. titulo. 5. libro. 4. fori, quæ poena partitarum iure in nobilibus temperata est, mutata in exilium perpetuum. l. 9. titulo. 10. partita. 7. Hodie vero etiam contra dominos nobiles, & prælatos mortis poena imposita est in l. 6. titulo. 12. libro. 8. Recopilatio. Et si hominis necandi causa fiat incendium etiam si mors non sequatur dimidia bonorum pars confiscanda est. l. 36. titulo. 19. libro. 8. Ordinamenti. l. 8. titulo. 26. libro. 7. Recopilatio. & tandem immunitate Ecclesie non gaudent

l. final. titulo. 5. libro. 1. fori. l. 3. titulo. 2. libro. 1. Recopilationis.

(.)

De in-

*De infringente domum alienam, vel carceres,**Caput decimum nonum.*

Si vim inferre videtur, qui de domo sua in ius aliquem vocat, quia sua cuique domus tutissimum refugium est. l. pleriq; ff. de in ius vocando. l. nemo. ff. de regul. iuris, quod quemadmodum intelligendum sit docent relati ab Alfano collectanea vigesima quinta, Robertus libro tertio sententiarum capit. 1. Scepolia in l. qui neque numer. 2. ff. de verborum significat. Didacus Perez in l. 42. titulo. 19. libro octavo Ordinationenti, dubium non est grauiter delinquere, qui alienas aedes infringunt; & hi proprie appellantur effractor, in l. prima. ff. de effractor. docent Menochius de arbitrar. casu 299. numero quarto. Pet. Gregor. lib. 37. syntagma. capi. 14. numero. 2.

Puniuntur autem iure ciuili, si furandi causa fractura fiat grauius, quam fures vt ex capitul. 12. Exodi probant Scepolia in autentica, sed nouo iure nu. 93. C. de seruis fugitiuus Boerius decisione 173. num. 4. Menoc. vbi supra num. 5.

Vnde si die fecerint plebeij in opus publicum dantur, honestiores vero relegantur. l. 1. in fine. ff. de effractoribus: si vero nocte fustibus cæsi in metallum dari solent. l. fina. ff. de effractoribus. Quod si nō furandi animo, sed violandæ castitatis causa fractura fiat, mortis pœnam incurrunt vt argumento. l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cler. docet Bald. in l. fina. ff. de rerum diuisione, & eum sequutus Greg. Lopez in l. 18. verbo, matar, columna 4. versiculo, item si bene aduertis titulo. 14. partita. 7. Et si cum armis infringat. l. Iulia. de vi publica tenentur. l. penultima. ff. ad l. Iuliam de vi public. §. item l. Iuliam. de vi. Insti. de public. iudic. docent Menochius de arbitra. casu. 394. numero. 91. Didacus Perez in l. 42. titulo. 19. libro. 8. Ordinationenti, ac proinde pœna deportationis dist. §. item. l. Iulia. Et tandem pœnam esse arbitrar. docet Consul. in dist. l. 1. ff. de effractor. Menoc. dist. nu. 15. & dist. num. 91.

Pontifi-

Pontificum autem iure effractores Ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, & ante denuntiationem possunt ab Episcopis absolui, post denuntiationem vero à solo Papa cap. conquesti. vbi gloss. Abb. Felin. & Mar. Socinus, de sententia excommunicationis, Iul. Clarus libro. 5. sententiarum. §. final. quaestio. 77. num. 20. Florentinus in tractatu de excommunicatione cap. 12. Quæ excommunicatio propter solam effractionem non incurritur, quia dictum cap. conquesti, simul requirit spoliationem, docent Stephanus Aufrelius in tractatu de potestate Ecclesie numero. 39. Remigius de Goni. in tractatu de immunitate Ecclesiarum fallentia. 33. Clarus vbi supra.

Clerici autem effractores, quia pro delictis atrocibus deponendi sunt essent etiam deponendi ex regula. capitulo tuæ de poenis. Constat enim hoc delictum esse de atrocioribus l. final. ff. de effracto. ita docet Scevola in dicta autentica, sed nouo iure nu. 93.

Regio vero iure partitarum, si fractura fiat furandi causa poena mortis imposita non est, sed verberum ex l. 18. titul. 14. partit. 7. vbi Gregor. gloss. mag. iure vero fori mortis poena in dicta est, ex l. 6. titulo. 5. lib. 4. fori. Imo & qui inuenit in frangentem domum propriam poterit eum occidere propria auctoritate l. 4. titu. 25. lib. 8. Recopila. & qui ascendit per parietem, vel fenestram eandem mortis poenam incurrit l. 74. del. stilo. Hodie autem infringentes alienam domum cuiusque maleficij causa dimidiam bonorum partem amittunt, & eorum persona sunt à merced del Rey, l. 6. titulo. 26. libro. 8. Recopilatio.

Aduertas autem, quod ut prædictæ poenæ locum habeant, & hæc nouissima. l. 6. Recopila. cum loquantur de his, qui horadaren, requiritur quod violenter parietem foderint, aut fenestrâ, aut portam, aut vestes, aut cardines frugerint, vel positus scalis ascendunt, ut in specie docent Franc. de Platea in tractatu de excommunicatione. §. 29. numero. 5. Florentinus eodem tractatu capitulo. 12. numero. 2. Stephanus Aufrelius dict. numero. 39.

Hi quoque, qui in carceribus detenti cum ipsorum carcerum fractura aufugiunt grauiter delinquant, & mortale peccatum

catum incurrunt: etiam si sine vi commentariensi illata recedant, vt docent Henricus quodlibeto 9. articu. 25. Anca. in regu. possessor quæst. 3. Couar. lib. 1. variarum cap. 2. nume. 14. Plaça de delictis, cap. 23. num. 5. Salze. in additioni. ad Bern. Diaz regu. 303. versic. ex quo inferit. licet contradicat Caieta nus 2. 2. quæst. 69. articul. 4. & Soto libro. 5. de iustitia & iure quæst. 6. artic. 4.

Quod intelligendum est in his, qui iuste carceribus detinētur, nam si iniuste detineantur possunt data occasione licite à carcere fugere: imò si iniuste damnentur possunt carcerem infringere, & vincula dirumpere, notat gloss. verbo, per violentiam, in Clementina Pastoralis, de re iudicata sequuntur Bar. & DD. in l. vis eius, C. de probationibus. Hippoly. in pract. §. diligenter nu. 50. Dueñas regu. 393. limitatione 4. Gratia. regu. 406. num. 2. Boerius decisione 25. num. 30. Couar. vbi supra num. 11. & 12. Plaça dict. nume. 5. Menochius de arbitra. casu 301. num. 14. Non peccarent tamen etsi oblata sibi fugiēdi occasione non vterentur, vt constat in martyribus, quia nō faciunt actum immediatum ad mortem, vt resoluit elegantissime Coua. dict. nu. 10.

Puniuntur grauissime ciuili iure, ea enim afficiuntur poena, qua essent afficiendi si delictum, pro quo detinebantur, verum & legitime probatum esset, fuga enim facit, vt habeantur pro confessis, tex elegans in l. in eos vbi gloss. verbo. puniendi. ff. de custodia reorum docent ibi Bartol. Angel. & Alberi. Bald. in l. 1. C. de seruis fugitiuis. Felinus in cap. nullus num. 3. de præsum. Paul. Grillandus in tractatu de relaxatione in carceratorum, titu. de fuga incarcerati quæstione. 1. numer. 7. Vibius libro. 1. communium opinionum, opinione 119. & sequenti Bernar. Diez dict. regula 303. limi. 2. & ibi Salzedo, Gratian. regula 127. num. 5. Boerius decisione. 215. nu. 9. Cla. li. 5. sententiarum. §. fina. quæst. 21. numer. 25. Doctor Paz in praxi. 1. tomocap. 3. §. 3. num. 7. Pet. Gregor. lib. 36. syntagm. cap. 25. nume. 33. quod verum esse intelligunt, quando fractis carceribus effugerent, secus si per negligentiam commentariensis, vel fractis ab alio carceribus, tunc enim fugiendo non peccant, vt constat ex Imo. & Ancarrano in dict. Clementina pastoralis, Archidiacono in capi. cum homo 23. quæstione. 5.

O

Couarru.

Couarru. d. ca. 2. nu. 20. versic. in secunda, neque pro confessis habentur, sed solum puniuntur arbitrio iudi. vt ex pluribus resoluunt Lanfrancus in repetitione. l. admonendi. num. 36. de iure iurand. Iuli. Cl. dict. nu. 25. Couar. num. 11. in fine. Melnoch. num. 2. & 5. Azeuedo in l. 3. titu. 10. li. 4. Recop. nu. 87. plures refert Salze. vbi supra Aniles in capitula pratorum. c. 18. nume. 39. Ego vero indistincte verius esse puto, iuncti ceteros fugientes, siue cum effractione carceris, siue non, nunquam haberi pro confessis, nec puniendos esse pœna delicti, pro quò detenti sunt, sed arbitrio iudi. quia l. eos, qua funditur Ac cur. & communis sententiam euidenter probat, dum solum ait, & si innocentes repertiãtur puniendos esse: cum enim certam pœnam non exprimit eam videtur iudi. arbitrio remississe, vt est text. ad hoc celebris in l. 1. ff. de effractoribus, & in specie contra communẽ docent Ripa. in dict. l. admonendi. nu. 170. C. r. rus dict. nu. 25. Anto. Gom. 3. tom. Varia. c. 9. num. 11. & in l. 76. Taurinu. 12. Peguera quæstionum criminalium ca. 1. per totum, & ita hodie erit practicandum vt infra subijciam. Ceterum dict. l. in eos, loquitur de his, qui conspirauerunt, vt facerent, non tamen cũ effectu fugerunt: his pœna capitalis hoc iure imposita est in l. 1. ff. de effractoribus l. milites 13. §. eius fugam. ff. de re militari. l. si quis. 38. §. miles. ff. de pœnis, & ita docent Coua. Meno. Pe. Greg. & Peguera vbi supra.

Qui vero carcerem effregerint, vt aufugiant carcerati, siquidem de crimine condemnatus aut cõfessus, aufugerit tenetur crimine læsæ maiestatis. l. cuiusque versic. penultimo. ff. ad l. Julia maiestatis. Ber. Diez reg. 98. Quod intelligendũ est quãdo is qui iam cõfessus aufugit erat detentus crimine læsæ maiestatis, vt docuit elegãter Acursius ibi, verbo, reum Ant. Go. 3. tom. variar. c. 1. nu. 7. Greg. Lo. in l. 14. tit. 29. parti. 7. Graecia. regul. 112. nu. 5. Pe. Gre. d. c. 15. nu. 30. & probatur in l. 1. titu. 2. parti. 7. versic. la onzena, alias enim solum ea pœna puniuntur, qua tenerẽtur hi, qui aufugerunt l. 1. C. de his, qui latrones. docent. Ange. & Alex. in le. 1. §. 1. Bart. in l. si quis in fine. ff. ne quis eum, qui in ius vocatus est. Meno. d. casu 301. nu. 26. & approbatur in l. 14. tit. 29. part. 7. l. 5. tit. 12. li. 2. Ordin. faciel. 4. C. de custodia reorum ca. diffiniunt 17. quæst. 4.

Iure vero pontificio tenetur carceris effractor in foro interiori

rioni precium vinculorum ruptique carcēris refarcire, & ad restituendum damnū quod reipubli. commentariensi, vel alijs priuatis illatū fuit, ex effractione; puta, si alij pro delictis aut ære alieno detenti aufugerint. l. quoties. C. de exactoribus tributorum li. 10. docet Bar. in tractatu de carcēribus nu. 18. Caietanus 2. 2. quæst. 79. arti. 4. Couar. dict. ca. 2. num. 14. Menoch. vbi supra num. 23. Clerici vero quotidie arbitrio iudi. puniuntur vt resoluunt omnes supra relati.

Regio autem iure carcērati, si facta conspiratione fractis carcēribus omnes vel plures aufugiant, habentur pro confessis & pœna criminis, pro quo singuli sunt detenti puniuntur. Si vero his non concurrentibus aufugiant arbitrio iudi. plectuntur. l. 13. titu. 29. parti. 7. iuxta quam l. partitæ distinctionē accipienda sunt nouiora iura in l. 34. titu. 19. li. 8. ordina. in. l. 7. titu. 26. li. 8. recopilationis, quæ indistinctè à carcēre fugientes pro confessis haberi iubent. Sunt namque intelligenda, si cōspiratione & effractione facta fugiant, vt docent Gre. in. d. l. 13. Auiles in capitula prætorum. ca. 18. nu. 37. Salze. ad Ber. Diez dict. reg. 303. versic. 10. Azeuedo in l. 3. nu. 87. tit. 10. li. 4. recopila. licet contradicat Olanus in suis antinomijis, litera F. nu. 115. Hodie vero communi præceptum est, vt carcērum effractores flagellis cædantur, vel alia simili arbitraria, puta, ad remos vt docent Clarus dic. q. 21. nu. 25. Peguera dic. ca. 1. Dida. Pe. in dict. l. 34. ordina. versic. tu dic.

Aduertas autem, quod si quis à carcēre fugerit, & se statim præsentauerit coram maioribus iudicibus, nulla pœna puniuntur. l. quis sit fugitiuus. ff. de zdilicio edito. l. sed si per prætorē. §. final. ff. ex quibus causis maio. docent in specie Paul. Grillan. vbi supra num. 20. Auiles dict. c. 18. nu. 50. & Dida. Pe. in dict. l. 34. in fine.

De pœna autem commentariensis, cuius culpa incarcerationatus aufugit, vidēda est. l. 4. C. de custodia reorum, & ibi

DD. l. 12. titu. 29. parti. 7. Anto. Go. 3. tom. variar.

ca. 9. num. 11. versic. item adde, Auiles d. c. 18.

numc. 7. & sequentibus Menoch.

de arbi. casu 302.

De Lenocinij p̄na, Caput vigesimum.

LENOCINIVM ab alliciendo dictum quod iuvenes ad stupra alliciat, varijs modis committitur, vt docent glos. & DD. in l. 2. C. de adulterijs Iacobus de Belouisu in practi. titule de lenonibus num. 11. Pe. Gre. li. 36. syntagm. capit. 11. & primo à marito, qui adulterio vxoris consentit dic. l. 2. l. sine metu. C. de adulterijs. l. 2. §. lenocinij. l. mariti. ff. eodem titulo, & hoc longe grauius est adulterio, docet gloss. in l. athletas §. qui lenocinium. ff. de his qui notantur infamia. Bartol. & Imo. in l. is qui reus. ff. de publi. iudicijs. Plura enim in huius criminis detestationem cumulant Guillelmus Benedictus in cap. Raynutius verbo, cuidam Petro num. 62. Pala. Rubeus in repetitione cap. per vestras notabili 3. §. 21. num. 23. Auiles in capitula prætorum cap. 43. verbo. manceba num. 3.

Tunc autem dicitur maritus consentire, quādo vel aliquid accipit ab adultero dict. l. 2. §. lenocinij. l. mercalem. C. de cōditione ob turpem causam, vel quando vxorem in adulterio deprehensam retinuerit dict. l. 2. C. de adulterijs, dict. l. mariti. l. auxilium. §. fina. ff. de mino. Est enim marito turpe carnale commercium habere cum vxore adultera, quæ nondum poenituit cap. si vir. de adulterijs, cap. 1. cap. si quis 32. quæstio. 2. Imo peccaret mortaliter maritus si debitū redderet vxori publicæ adulteræ nisi scandalum ab eo vitetur, & correctio vxoris salua, docet Caieta. in summa, verbo, matrimonialis vsus cap. 10. Couarr. in 4. 2. part. cap. 7. §. 2. nu. 4. Et hinc est quod maritus eam carnaliter cognoscens, quia leno est, efficitur ipso iure irregularis ac si à principio cum corrupta contraxisset text. & gloss. in cap. si cuius. 3. dist. & in cap. 2. de biga. sequitur Abbas in cap. constitutus colum. 2. de conuersione coniugatorum. Bene. dict. num. 62. Et licet gloss. in autentici. sed hodie. verbo. recipere. C. de adulterijs. putauerit hodie ex illo text. posse maritum absque suspitione lenocinij vxorē adulteram retinere, quam sequuntur Salicetus in dict. l. sine metu. & Angel. in dict. l. mariti, tamen contrarium verius est, quia
di ct.

dict. autentici. loquitur quando vxor illa esset emendata, & correcta prout etiam intelligitur text. in cap. inter opera de sponsalibus, & docent in specie Iaco. de Belouiso vbi supra num. 12. Petrus Follerius in practic. 1. parte, 2. partis, versicul. item quod fuit leno. num. 27. Peguera quæstionum criminalium. c. 15. num. 9.

Item videtur maritus vxoris adulterio consentire, si adulterium dissimulet, tacendo, puta cum sit in vicinia publicum. Tunc enim licet ad imponendam pœnam ordinariam hoc nõ sufficeret l. mariti. §. qui quæstum. ff. de adulterijs: hodie tamen apud nos sufficere cum pœna extraordinaria puniatur, vt dicemus, & ad hoc facit dict. l. mariti in principio versicu. tunc docet Salicetus in dict. l. 2. & Grego. Lop. in l. 2. verbo. à su muger, titul. 22. parti. 7. Follerius vbi supra nu. 26. Pe. Gre. dict. c. 11. nu. 9.

Puniuntur autem mariti lenones iure ciuili: nam ab accusando vxoris adulterio exceptione lenocinij repelluntur. l. cum mulier. 47. ff. soluto matrimonio. Quod intelligendum est, si exceptio opponatur, antequam nomen vxoris receptum sit in ter reos. l. si maritus la segunda. §. præscriptiones. ff. de adulterijs, & licet ab accusando excludatur maritus hoc iure impunitum non est adulterium vxoris. l. 2. §. si publico. ff. de adulterijs. Alij enim admittuntur ad accusandum l. constante. ff. de adulterijs.

Punitur etiã infamiz nota. l. 1. l. athletas. §. qui lenociniũ, ff. de his, qui notantur infamia: & pœna adulterij tenetur dic. l. 2. dict. l. mariti. §. plectitur, & postremo mortis pœna indicta est in autentico de lenonibus. §. præconizamus, docent Iacob. de Bellouisu dict. numer. 12. Follerius numero. 8. & 10. Peguera num. 10. Gui. Benedict. num. 62. & alij infra referendi.

Regio verò iure maritus leno repellitur ab accusatione adulterij. l. 7. titu. 17. parti. 7. Vnde cum apud nos marito non accusante nullus admittatur ad accusandum adulterium. l. 2. titu. 19. li. 8. Recopilationis, adulterium eo casu non punietur, & ita practicatur ex Gregor. Lop. in dict. l. 7. verbo. porquitta, & incurrit infamiam. l. 4. titu. 6. parti. 7. vbi Greg. Pœna quoque mortis imposita est in. l. 2. titu. 22. parti. 7. quam pra-

sticari testatur Ludo. Gomecius in cap. mulieres, num. 23. de iudicijs lib. 6. Menoch. de arbit. li. 1. quest. 88. num. 16. Salazar de vsu & consuetudine curiæ cap. 1. num. 91. Hodie tamē hanc mortis pœnam de generali totius regni consuetudine nō seruari, testantur Iul. Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. quaest. 68. num. 23. Anto. Gomez. l. 80. Tauri num. 75. Peguera dict. cap. 15. num. 13. Dida. Perez in l. fina. verbo, rufianes, titu. 14. lib. 8. ordina. Sala. vbi supra & cap. 2. num. 24. Auiles dict. c. 47. verbo. manceba, num. 3. Vnde varie puniūtur. Alibi, enim à propria vxore manipulo aliorum publice flagellatur, alibi ad ignominiam trahitur cum mitra & colo cornibus circumdato, vt testantur Anto. Gomez, Dida. Per. Auiles & Sala, vbi supra. Et licet leuis hæc pœna videatur Anto. Gom. vbi supra & mortis pœnam libenter à iudicibus esse imponendam affirmet Pala. Rubeus dict. §. 21. nume. 23. tamen nouissime noua pragmatica lata anno 1585. quam refert Salazar dict. numer. 91. dict. mortis pœna innouata est, & inductum quod pro prima vice ad ignominiam publicam trahantur, & per decem annos damnentur ad remos: pro secunda flagellentur seruiātque perpetuo, & illa ignominia fieri poterit prædicta solemnitate,

Secundò committitur lenocinium à viro vel foemina, cum muliere intercedente, vt cum alio fornicetur. l. palam. §. lenocinium. ff. de ritu nuptia. l. mariti. §. plectitur. ff. de adulterijs, l. 1. titu. 22. parti. 7. & hos appellamus internuntios, seu aleahuetes. Et quanuis dict. l. 1. & 2. eiusdem tituli videantur exigere quod aliquid pro mercede accipiāt; tamen id exprimūt non quia necessarium, sed quia frequentius contingit. Docet gloss. in dict. §. lenocinium Gregor. Lopez in dict. l. 2. verbo, por algo. Et non solum qui verbis, & intercessione hoc delictum luadet, lenocinium committit, sed qui domum suam, vt adulterium, vel stuprum fiat præbuerit. l. qui domum 8. ff. de adulterijs dict. l. 1. part. etiam si gratuito amico, puta, concedat. l. et si amicis 9. ff. de adulterijs.

Quod tamen verum esse intelligo, quando mulier, quæ in amici domo stupratur coniugata eilet, virgo vel vidua, quo casu loquitur dict. l. qui domum & dict. l. et si amicis, secus autē esset si mulier esset soluta. Tūc enim cum hic accessus inter ipsos

ipſos non ſit punibilis, neque iſ puniri debet, qui domum gratuito præbuit ex doctrina Bald. per text. ibi in l. cum anulis nume. 8. C. de inceſtis nuptijs. Iſ vero qui domum locauerit, indiſtincte tenetur, vt docet Gregor. Lopez in diſt. li. verbo en ſa caſa. Matres quoque quæ accepta pecunia filias proſtituunt & fornicandas vendunt læna dicuntur, & grauius ſunt puniendæ. Apud Neapolitanos enim truncatione natiuum puniri teſtantur Afflictiſ in conſtitutiones Neapolis li. 3. Rubri. 49. num. 1. Follerius vbi ſupra nume. 29. Quin etſi nihil accipiant, ſed ſolum filia fornicanti conſentiant, ſunt arbitrio iudicis puniendæ, vt idem Afflic. docet diſt. li. 3. rubri. 45. num. 3. Ex quo conſtat, quod cum pœna, qua hodie puniuntur hæ lænæ extraordinaria ſit, vt dicemus eadem ſunt plecenda matres filiabus conſentientes.

Puniuntur autem internuntij iure ciuili, ſi fuerit virginis, viduæ, coniugatæ, aut alterius honeſtæ fœminæ perfectio ſlagitio pœna capitis diſt. l. qui domum, diſt. §. plectitur, & Conſtantineſ ſtatuit, vt eis qui miniſterium violandi puellas præbuerunt, meatus oris & faucium, quibus nefaria horæta menta præbuerunt liquentiſ plumbi ingeſtione claudantur, in. l. prima. C. de raptu Virginum in. C. Theodoſiano.

Imperfecto vero ſlagitio in Inſulam deportantur. l. 1. §. final. ff. de extraordinarijs criminibus. Si vero contra aliam mulierem hoc crimen committatur, imponenda eſt pœna extraordinaria, vt teſtatur Anto. Gomez in l. 80. Tauri num. 74. efficiuntur præterea infames. l. 1. l. athletas. §. qui lenociniũ, ff. de hiſ, qui notantur infamia.

Regio autem iure præter infamiam notam inductam in l. 4. titul. 6. parti. 7. mortis pœna puniuntur l. 2. titul. 22. parti. 7. Et iure fori imperfecto ſlagitio, ſicum nuptia intercedant, traduntur nuptæ vel ſponſo, vt de hiſ faciat, quod liberit, excepta morte, vel membri mutilatione. Perfecto vero delicto mortis pœna confirmatur. Si vero cum alijs intercedant pœna pecuniaria inducta eſt in l. 7. titul. 10. libro. 4. fori. Hodie vero contrario iudicium vſu hæ omnes pœnæ in deſuetudinem abierunt, vt teſtantur Dida. Pe. in. d. l. final. titu. 4. li. 8. ordin. & Sala. de vſu & conſuetudine curiæ cap. 2. nume. 24. Vſu enim receptum

receptum est, vt vini melle & plumis vestiti cum mitra flagellentur, vt docent Did. Per. & Sala. vbi supra Pegueira dic. cap. 15. nu. fina.

Aduertas autem, quod non solum internuntij hac, quam diximus, poena puniendi sunt, sed & is arbitrio iudi puniendus est, qui eorum opera vtitur l. 1. §. omnem l. sed est quæ situm, §. fina. l. item apud. §. si quis Virgines. ff. de iniurijs. §. iniuriarum. Inflicta. eodem titu. l. 7. titu. 10. li. 4. fori. l. 5. titu. 9. partita. 7.

Tertiò committitur lenocinium ab his, qui foeminas habent prostitutas, iucris causa, quos vulgò appellamus, rufianes, l. palam. §. lenocinium. ff. de ritu nuptiarum. l. 1. titu. 22. parti. 7. Est autem necessarium vt infra referendis poenis puniantur, primo quod eas alijs prostitui patiantur. Secundo quod aliquid ab eisdem mulieribus accipiant ex eo lucro, quod ipsæ faciunt, vt constat ex autentico de lenonibus in principio, & apertius ex dict. l. 1. part. ibi, tomando su parte de lo que ellas ganau, docet Iacob. de Belouisu in practic. Rubric. de lenonibus num. 14.

Vnde apparet non solum eos hoc crimine teneri, qui huiusmodi foeminas prostitutas in publica lupanaria ducunt, & reducunt, sed & eos, qui alicuius artis, vel officij occasione domi habent foeminas se prostituentes, vt caupo, stabularius, & tabernarius. l. palam. §. si qua cauponam. ff. de ritu nuptiarum dict. l. athletas. §. siue autem, docet Peguera dic. capi. 15. nu. 5. Quod est vsque adeo verum, vt prædicti tabernarij, vel caupones etiam ex eo solo teneantur, quod lenones apud se receperint, dict. autent. de lenonibus. Id autem intelligendum est quando scienter continuo & per plures dies eos receptassent, secus si ignoranter ex doctrina Bald. in l. omnes. C. de agricolis lib. 10. & in specie Follerius dict. versicul. item quod fuit leno. nu. mero. 49.

Puniuntur autem ciuili iure lenones infamiae nota dict. l. 1. dict. §. qui lenocinium, docet Alexand. ab Alexand. libr. 5. dierum cap. 5. quauis idem referat lib. 6. cap. 20. Eliogabulum Imperatorem omnes lenones ad præfecturam vrbis pro venere destinasse. Demum Iustinia. mortis poenam imposuit in dict. autentico de lenonibus. §. præconizamus, docent omnes

nes

nes supra relati. Regio autem iure, si domini lenones sint suarum ancillarum, id est, eas prostitui faciāt, ut lucrum inde cōsequantur priuantur dominio, & ipsæ fiunt liberæ l. 4. titu. 22. partit. 4. Quæ poena iure quoque ciuili cognita fuit in l. si lenones. C. de episc. audientia. Lenones vero aliarum sceminarum tenentur eas dotare. Quod si nolint, aut non possint morte puniendi sunt. l. 2. titu. 22. partit. 7. Nouiori iure lenones indistincte pro prima vice flagellantur, pro secunda eijciuntur perpetuo à ciuitate: pro tertia furca suspenduntur, & amittunt vestes, & arma l. fina. titu. 14. libr. 8. Ordinament l. 4. titu. 11. libr. 8. Recopila. Et nouissime ex l. 5. titu. 11. libr. 8. Recopilati. pro prima vice trahuntur ad ignominiam, & per sex annos condemnantur ad triremes, quod tempus ad decennium extensum est in l. 10. eiusdem titu. pro secunda vero publice flagellantur, & perpetuo seruire debent remis. Mulieres autem, quæ lenones habent verberibus publice ceduntur, & vestes amittunt dict. l. fina. titu. 14. li. 8. Ordinam. dict. l. 4. titu. 11. li. 8. recopilationis.

De Læsæ maiestatis crimine, Caput vigesimum primum.

LX quocunque delicto lædūtur Princeps, Magistratus, & pars ipsa offēsa l. si quis in tantā l. meminerint. C. vnde vi. l. si quis ad se fundum. C. ad i. Iuliam, de vi, notant Canonistę in cap. 1. de restitutione spoliatorum.

Sed quia non princeps læditur principaliter, sed secundo, non quocunque delictum appellatur læsæ maiestatis, sed illud dumtaxat, in quo ipse vel res publica læditur principaliter, ut in exemplis. l. 1. & 3. cum sequentibus. ff. ad l. Iuliam maiesta. l. quisquis. C. eodē titulo, plura tradunt in proposito Angelus in sua practica versiculo, que ha tradito la sua patria, in principio. Clarus lib. 5. sentētiarum. §. læsæ maiestatis nu. 1. Bofsius in practi. hoc titulo numer. 2. cum sequentibus Follerius in praxi versicul. item quod commisit crimen læsæ maiestatis per totum. Martinus

P

Lauden-

Laudensis in tractatu de crimine læsæ maiesta. quæst. 1. 2. & sequentibus Petrus Greg. lib. 33. syntagma. capi. 3. & lib. 35. capit. 1. Imo requiritur, quod principi iniuria fiat, tanquam superiori, puta machinando aliquid contra eius vitam, vel statum. Nam si cum vxore eius adulterium committatur, aut fur tum ei fiat, quia hæc iniuriæ ipsi tanquam priuato fiunt, non committitur crimen læsæ maiesta. vt in specie docent Bartol. in extrauagante, qui sint rebelles verbo, rebellis, Bossius vbi supra numero. 2. & 3. hincque fit, vt si aliquid contra consiliarios Regis in eorumque iniuriam fiat, quia membra sunt corporis Principis læsæ maiesta. erimen committitur text. elegans in l. quisquis. C. ad l. iusta. maiesta. Quod intelligendum est de his consiliarijs, qui assistunt Principi & appellatur supremi Bossius vbi supra numero. 5. Clarus numero, item 5. Hinc etiam cum hoc crimen non solum contra Principem temporalem, sed & contra Papam committatur cap. in primis §. de persona. 2. quæstione. 1. & docent omnes supra relati, si quis Cardinalem occidat, aut aliquid in eum molitur incidet in hoc crimen text. elegans in cap. felicis, de pœnis, libr. 6. docet Gigas in tractatu de crimine læsæ maiesta. quæstio. 5. Clar. vbi supra numero. 4. quia Cardinales reputantur tanquam membra Pontif. docet Hostien. in cap. antiqua numero. 5. de priuilegijs, vbi ex hac ratione scribit Cardinales fidelitatis iuramentum Pontifici non præstare, relatum in cap. ego N. de iure iuran. Requiritur præterea, vt hoc crimen committatur, quod is, qui aliquid in Principem machinatur ei subditus sit. tex. in Cle. pastoralis vbi glo. verbo, non subfuit, de re iudicata, dicunt communem Rolandus consi. 4. nu. 1. Cla. vbi supra nu. 6. Bossius nu. 8.

Ex quo inferunt quod clericus per sacri ordinis susceptionem eximatur à potestate & iurisdictione principis temporalis, licet aliquid in eum principem molitur, non incidere in crimen læsæ maiestatis, notat gloss. magna in dict. Clementina pastoralis versicu. nota, & ibi. Imo. & Cardina. Boerius in tractatu de seditiosis versic. præsuppone etiam num. 2. Bossius num. 86. & Cla. 7. vbi supra Bern. Diez in præf. ca. 119. & ibi Salze. litera. B. infinitos refert. Sed mihi contrarium videtur verius, quia clericus quoad temporalia, & protectionem, subest

subest principi secula. c. omnis anima de censibus, facit optimus tex. in ca. fin. §. 1. de officio delegati, li. 6. Et sic quotidie videmus peccatum iniungi episcopis, & iudicibus Ecclesia. vt aliquid faciant sub pœna amittendi temporalia: & ideo ratione huius originis, & subiectionis possunt crimen læsæ maiestatis committere, vt in specie docet Barbacia consi. 21. col. 1. volu. 3. Et licet hoc ita sit, verum esse agnosco, quod præciti docent, non posse iudicē, aut principem secularem propter crimen læsæ maiestatis clericum capere, aut punire, antequā sibi à iudice Ecclesiastico remittatur, quāuis de facto aliquando principes seculares contrarium seruent, Florētix enim Archiepiscopum quendā fuisse suspensum testatur Clarus dict. num. 7. & Medinæ fuit quoque suspensus Episcopus Zamorēsis, docet Salze. in dict. additione litera. B. in fine.

Committit etiam hoc læsæ maiestatis crimen, qui sciens fieri machinationem in principem nō reuelauit, d. l. quisquis §. pœnultimo. Idque adeo verum esse intelligit Bart. in l. vtrū ff. ad l. Pompe. de parricidis, vt licet regulariter non teneatur quis delictum accusare, quod legitime probari nō potest. l. nostris. C. de calumniatoribus, tamē in hoc crimine tenetur prodicionem etiam improbabilem reuelare, ne ipse incidat in crimen. Ita tenet idem Bart. in l. 1. §. occiforum. ff. ad Syllanium, Abbas in cap. 1. num. 9. de resti. spoliatorum Iason in l. vt cum num. 32. & ibi Curtius Iunior nu. 60. de iustitia & iure, & praxi seruari testatur Decius in c. 1. nu. 7. de officio delegati Bossius vbi sup. nu. 48. Sed ego existimo hanc Bart. traditionem esse falsam, cum is qui hoc crimen defert, si legitime non probauerit tormentis sit subiectus. l. 3. C. ad l. Iulianā. maiesta. Nullus autē tenetur se periculo aut carceris squalori exponere. l. fin. C. de accusationibus. l. neminem & ibi glo. C. de infamibus. Et ita contra Bart. docuerunt Felin. in ca. de cætero num. 17. de re iudicata Decius vbi supra, & Bossius num. 48. Hippoly. singulari 164. Follerius dict. versi. nu. 102. Capius decisione 102. num. 65. & 68. elegantissime decisio Pedemontana 80. nume. 2. & sequentibus, dicit magis communem Cagnolus in l. cu'pa caret. n. 12. de reg. iur. Alci. in l. 4. §. Cato, notabili. 4. ff. de verborum & facit glo. in clementina volentes. §. notari. verbo. valeant, de hæreticis.

Sed quanuis qui non releuauit mortis poena puniendus nõ sit, vt dixi, tamen arbitrio iudi. puniendus erit, quia reuelando potuit delictum vitare, vt tradit dict. decisio Pedemontana 80. n. 6. & confirmatur ex traditis à Meno. de arbitrarijs ca su 355. num. fina.

Paniuntur autem seuerissime hoc crimē committentes iure ciuili. Primo enim licet hodie bona ad mortem damnatorum non applicentur fisco autentica, bona damnatorum. C. de bonis proscriptorum, tamen in hoc crimine bonis omnibus priuatur. I. quisquis. C. ad l. Iuliam maiesta. autentico, vt nulli iudicium. §. fina. collatio. 9. Et hæc bonorum priuatio incurritur ipso iure à die commissi criminis, vt constat ex l. fina. C. eodem titu. Vnde ab eo die censetur dominium in fisco esse translatum l. commissi. ff. de publicanis & vectiga. Quo fit vt res quaelibet ab eo post crimen alienata possit à fisco vindicari precio emptori non soluto, prout ex regula. l. 2. C. de furtis docuit Bartol. in l. post contractum, & ibi Annibal 2. part. nu. 360. ff. de donationibus, Simancas de catholicis institutionibus, titu. 9. num. 21. Couarr. in 4. 2. part. cap. 6. §. 8. nume. 8 & huc pertinent plura, quæ de bonis hæreticorum diximus supra cap. 14. Hinc etiam fit vt licet crimina extinguantur morte. l. 1. & 2. C. si reus, vel accusator cap. admonere 33. quæstio. 2. cap. causam quæ, el segundo, qui filij sint legitimi, vbi glos. tamen etiam si is, qui hoc crimen comisit iam decesserit, quia eius bona ipso iure fisco applicantur, poterit fise us ab hære di bus vel alijs ea repetere gloss. singularis in l. 3. §. quod autem ff. quod quisque iuris, facit text. in cap. accusatus. §. penultimo iuncto ca. cum secundum. ff. de hæreticis lib. 6. sequuntur plures relati à Couarru. dict. §. 8. numero. 6. Hinc etiam fructus à die commissi criminis suos non facit, gloss. notanda in autent. de incestis nuptijs. §. 1. verbo, imminere, quam sequuntur DD. communiter, vt diximus supra cap. 15.

Amittit autem omnia bona, quæ eo tempore habuit: futura enim non publicantur text. elegans & difficilis in l. si manda uero tibi. §. is, cuius ff. mandati. Vnde in publicatione non veniunt bona quæ ex substitutione proueniunt. l. ex factio. §. fina. ff. de vulgari. neque si filius hoc crimen committat & eius bona publicentur comprehendetur ipsius legitima, si pater

eotempore viciat, docent Alexand. consil. 37. volumi. 1. Couarru. li. 2. variarum cap. 8. sub num. 8. versicul. sic delinquente. Et quanuis huius criminis rei sint priuati ipso iure dominio & administratione bonorum, vt diximus, licite tamen ea bona retinent quousque feratur sententia declaratoria, dic. ca. cum secundum. ll. in fine & notauimus supra cap. 14. & facit gloss. singularis in capit. fraternitas 12. quæstione. 2. communiter recepta ex Couarru. dict. §. 8. numer. 10. versicu. prima ratio.

Secundò puniuntur: nam licet regulariter filius ex delicto patris puniendus non sit. crimen paternum. ff. de pœnis. l. 1. C. ne filius pro patre cap. crimen. 1. quæst. 4. tamen in huius criminis detestationem propter rationes ab Imperatore expressas, & aliam, quam adducit Merferius lib. 2. opinionum capi. 14. filij committētis hoc crimen in perpetua viuēt infamia intestabiles, bonis priuati, & incapaces successione paternæ, & maternæ dict. l. quisquis. §. filij. Et hanc pœnam esse iustā eleganter defendunt Couar. li. 2. variarum capi. 8. per totum. Simanc. dict. cap. 9. num. 2. & sequentibus Pet. Gregor. dict. li. 35. cap. 1. numer. 25. & sequentibus contra Corrasium in l. qui liberos num. 62. ff. de ritu nuptiarum, & licet constitutionem dict. §. filij. fuisse sublatam per l. sancimus. C. de pœnis doceat Budeus in l. 1. ff. ad l. Iuliam maiestatis. Et Igneus in l. fina. ff. ad Syllanianum contrarium tamen verius, & receptius, est vt notauit gloss. marginalis in dict. §. filij. Sed tamen quia odiosa est & contra regulas communes semper in dubijs erit restringenda. Vnde exillimo in filijs susceptis, aut conceptis ante commissum crimen, hanc pœnam locum non habere argumento. l. si quis Decurio latere. C. de decurionibus, li. 10. l. si cohortalis. C. de cohortalibus lib. 12. l. fin. C. de his qui sponte munera subeunt. libro. 10. & ita docuit gloss. in l. Diuo Marco. ff. de quæstionibus. C. inus, Petrus, & Ange. in dict. l. quisquis Castro. li. 2. de iust. hæreticorum punitione, ca. fina. Horosio in l. emancipatum. ff. de senatoribus Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 7. num. 16. Couar. li. 2. variarum capit. 8. num. 5. versicul. 2. plures refert Gracia. regul. 55. numer. 24. Cla. vbi supra num. 12. Bofsius num. 138. & apud nos hæc sententia probata est l. 6. ticu. 27. parti. 2. l. fina. titul. 31. partit. 7.

l.3.titul.9.lib.4. Ordinamenti, ideoque practicanda erit, licet in puncto iuris contraria verior sit, vt testantur Anto. Gomez, & Couarru. vbi supra Gregor. Lopez in dict. l.6. verbo, sus hijos, glo. in cap. si quis. §. filij vero. 6. quaest. 1. Salice. & Albericus in dict. l. quisquis plures, quos refert Gra. dict. nu. 24. eandēque distinctionē admittendā censeo in filijs hæreticorū cum Calderino consi. 3. sub tit. de hæreticis, Præposito in ca. quo iure 8. d. colu. penultima. Tiraq. de iure primogenitorum quaest. 31. num. 4. Simancas vbi supra titu. 29. num. 4. Clarus, §. hæresis num. 16. licet Coua. d. ca. 8. nu. 5. & Greg. d. reg. 55. nu. 25. contrarium teneant, existimo tamen hanc poenā etiam filios naturales comprehendere, licet in potestate patris non sint, principium Insti. de patria potestate. §. fna. Insti. de nuptijs. vt docent Cinus in dict. l. quisquis Claudius in l. ex facto §. si quis rogatus nu. 11. ff. ad Trebellia. Cla. d. §. lxxi maieft. nu. 11. Vnde nō fatis mihi probatur Accur. sententia glo. 1. in dict. l. quisquis. §. emancipationes, existimantis hanc poenam ad emancipatos filios nō pertinere, quem sequitur Pe. Gre. d. ca. 1. nu. 23. item licet hæc poena non solum habeat locum patre delinquēte, verum & matre, vt docet Accur. verbo. minus in. d. l. quisquis sequuntur Ange. de maleficijs verfi. que a tradito nu. 12. Marsil. consi. 53. post numerum. 8. tamē in persona filiarum non procedit, his enim assignanda dos est ex bonis patris, vt docet Impe. in d. l. si quis. §. ad filias, vbi notant omnes. Et quanuis filij omnibus priuentur bonis, tamen si clerici sint non priuantur beneficijs ex gloss. ad id singulari per text. ibi in cap. satis peruersum §. 6. distin. pro qua facere videtur text. in cap. non imputatur. 1. quaest. 4. Qui secundum veram interpretationem nihil facit, quia dum loquitur de officio & beneficio Ecclesie intelligendus est de suffragijs, & eorum cōmunionē, Sacramentis & eorū perceptione: Quia August. ibi solum dicit pro peccatis parentum filios nō esse plebendos spirituali poena, priuatio autē beneficij Ecclesiastici in alio sensu non est spiritualis poena, sed temporalis, vt rectē considerauit Coua. dict. ca. 8. nu. 6. versiculo, cæterum.

Tertiò puniuntur huius criminis rei mortis supplicio l. 3. ff. ad l. Iuliam maieftatis, l. quisquis. in principio. C. eodem titu. §. 1. Insti. de public. iudi. docent Clarus dict. §. lxxi maie. num. 8.

numer. 8. Boſſius vbi ſupra num. 131. quam à multis principi-
bus, & varie fuiſſe impoſitam, refert Pe. Greg. diſt. l. 35. cap.
1. à nume. 9. Hodie verò ita imponi ſolet, quod in fruſtati-
duntur, vt refert Clar. diſt. num. 8. & nobiles poſſunt ſuſpen-
di non obſtante privilegio nobilitatis ſecundum Bald. in cap.
cùm quidam, de iur. iuran. Hipp. ſingulari 16. Quia & ciuita-
tes & vrbes eidem ſubiacent pænæ, multas. n. propter rebellio-
nē fuiſſe exciſas, & deletas refert Pe. Gre. d. c. 1. n. 19. & 20.
& id Carthagini contigiſſe probat conſultus in. l. ſi vſus fru-
ctus. ff. quibus modis vſus fruſtus amittatur ibi, & aratrum in
ea inducatur. Nā ſicut in condendis vrbiſus ſolebant antiqui
iunctis boue, Tauro, & vacca, aratro ſulcū facere, intra quem
oppidum muniabant ædificabātque, & inde vrbes dicebātur
ab vrbando, vrbare autem eſt aratro definire l. pupillus 239. §.
vrbes. ff. de verbo. ſigni. ſic & idē mos in iſdem evertendis ob-
ſeruabatur, vt declarat Calius Rodigiſius lib. 14. lectiōnū anti-
quarum ca. 5. & conſtat ex Horatio lib. 1. carminū ibi im-
meretque muris hoſtile aratrum, & Cicce. in Philippica. 1. ibi,
vt vexillum tolleret, & aratrum circunduceret.

Pontificum autem iure laici excommunicantur, & relictō
ſeculo monaſterium, vt perpetuo pæniteant, ingredi debent.
Clerici verò degradandi ſunt ca. ſiquis laicus 22. q. 5. Verum
quia duplex degradatio eſt. degradatio. de pæn. l. 6. & nos
diximus late ſupra. c. 10. ſæpe in practica dubitatur, de qua de-
gradatione ſit accipiendus text. in diſt. capit. ſiquis laicus, &
verior ſententia eſt verbaſem tantum degradationem non
verò actualem, id eſt, deſignationem ab ordine & beneficio cō-
tra clericum eſſe imponendam. Ita reſoluit Albertinus in ca.
quoniā q. 15. de hare. lib. 6. Ber. Diez in pract. diſt. cap. 119.
Curtius Iunius conſ. 159. n. 1. Villalobos in theſauro cōmuniū
opinionū liter. F. nu. 99. Coua. li. 2. variarū cap. 20. ſub num.
7. Quæ ſententia aperte confirmatur ex ſynodo Toletana 16.
à ſexaginta & vno Episcopis celebrata, anno 663. quam refe-
runt Bar. Diez vbi ſupra in fine Pe. Gre. libr. 35. ſyntagma.
c. 2. nu. 9. vbi patres ſecundū canonū veterū inſtituta Ciſher-
tū Toletanæ ſedis præſulē ſolū loco & honore priuarūt, eo q̄
Flaviū Egicātū Castellę Regē nō tantum priuare regno, ſed
& cum alijs interimere diſſimuluit. Ex quibus apparet falſam
eſſe

esse opinionem Abb. in cap. atsi clerici. in fine de iudicijs exi-
stimantis clericum pro hoc crimine degradatum tradendum
esse curiæ seculari, quæ sequitur Pet. Gregor. dict. nume. 9.
ex cap. nouimus 27. de verborum significa. Sed ille text. nihil
facit eum loquatur de clericis degradatis propter crimen fal-
si: traditio autem facienda non sit, nisi specialiter exprimatur
ex reg. ca. cum non ab homine de iudicijs, & ita in proposito
contra Abba. docuerunt Barbacia in dict. cap. atsi clerici. fina-
libus verbis Bossius vbi supra numero. 86. & capitu. de foro
competenti num. 137. Iulius Clarus. li. 5. sententiarum. §. fina.
quæst. 36. nu. 27.

Regio vero iure plures casus recensentur, in quibus com-
mittitur hoc crimen læsæ maiestatis. in l. 1. titu. 2. parti. 7. l. 1.
titu. 7. lib. 8. Ordinamenti. l. 1. titu. 18. li. 8. Recopi. & iuris ci-
uilibis pœnæ aperte confirmantur: omnia enim eius bona confis-
cantur. l. 2. titu. 7. lib. 8. Ordinamenti. l. 2. titu. 18. lib. 8. Recopila-
tio. excepta tamen vxoris dote, & dimidia parte bonorū
quæsiturum constante matrimo. l. 10. titu. 9. libr. 5. Recopila.

Deinde eius filij perpetua notantur infamia sue cessione &
bonis priuati, & incapaces l. 2. titu. 2. parti. 7. vbi elegantissi-
me Gregor. Lopez in dict. l. 1. Ordinamenti, & tandem vlti-
ma mortis pœna in omnibus supra dictis. ll. expressa est, quæ
ita imponenda erit vt prius ad caudam equi per terram traha-
tur, deinde furca suspendatur. l. 12. titu. 13. lib. 8. Ordina. Et li-
cet ex doctrina Bald. vbi supra, hæc furcarum pœna etiam cō-
tra nobiles esset practicanda, tamen quia deformis est, & im-
pura, vt eleganter tradit Tirac. in tracta. de nobilitate ca. 20.
num. 106. Dida. Per. in dict. l. 12. verbo y enforquendo, apud
nos etiam pro hoc delicto nobiles non suspendi, sed retro de-
capitari testatur Coua. li. 2. variarum. c. 9. nu. 4. Dida. Per. in
dict. l. 1. Ordina. Et quia proditoris insignia delenda sunt. l.
eorum qui. ff. de pœnis, notat Romanus singulari 476. & 669.
Couar. d. nu. 4. l. apud nos expressum est eius ædes diruendas
esse in l. 6. tit. 13. l. fin. tit. 19. l. 6. titu. 27. parti. 2. quæ pœna ita
practicatur, quod diruto ædificio sal aspergitur, docet Grego.
Lop. in l. 2. verbo. camara, titu. 2. parti. 7. Parladorus 1. tomo
rerum quotidianarum cap. 21. vbi huius consuetudinis ratio-
nem explicat.

De

De Ludi pœna, Caput vigesimum-
secundum.

LVDVS dicitur, quod serium non est: vnde si eo vtamur, vt relaxetur animus a rebus serijs defessus, nullum crimen committimus: est enim virtus eutrapeliæ, vt docet D. Th. 2. 2. quæst. 168. articu. 3. Ludo enim & ioco vti licet inquit Cice. li. 1. officiorum, vt somno & cæteris quietibus, ita si grauibz exte-

rijsque rebus satis fecerimus, & id probat late Pet. Greg. li. 39. syntagmatum cap. 2. Parlado. 2. tomo rerum quotidianarum, capit. 7. vnde licet ex Soti sententia libr. 4. de iustitia & iure quæstione 5. articulo. 2. sacerdotibus citra mortale peccatum vti non liceat ludis vetitis, ac præsertim religiosis, & præsulibus, tamẽ etiam sine veniali culpa his permittitur ludere ad recreandum animum, & absque alicuius l. iustæ violatione, vt docet Nauar. in Manuali cap. 19. num. 3. Sed quia raroludentes modum non excedunt ludus indistinctè appellatur crimen in proœmio digestorum. §. fina. vbi Cagnolus num. 2. tot enim vicia ludus producit, quot sunt in taxillis puncta, docet Hostiensis in summa titul. de excessibus prælatorum. §. clericus. Florentinus 2. part. summa tit. 1. cap. 23. §. 6. columna. 1. & 2. Petr. Gregor. diæt. li. 39. cap. 3. num. 10. Paris de Puteo, & Casalupus in tractatibus de ludo Mepoc. de arbitrarijs casu 399. numer. 1. elegantissime additio ad Didac. Perez in l. 37. titul. 19. lib. 8. Ordnamenti, & ideo indistinctè ludus prohibetur, autentica alearum vsus. C. de religio. & sumpti. fune. Quauis enim proprie alearum appellatione solum comprehendantur ludi pendentes à fortuna, vt taxillorum, & similes: alea enim ipsiis consultis incertum significat, vt in l. neque emptio. 8. ff. de contrahenda emptio. tamen sub illa prohibitione omnes ludi continentur, etiam si à casu ancipiti, & industria hominum simul pendeat vt chartarum, tabularum & similes, docet Clarus lib. 5. sententiarum §. ludus numer. 2. Exceptis tamen his, qui Græce ab Imper. recēsentur in diæt. l. alearum vsus. quos explicat A. ciatus libro. 1. prætermislorum colum-

na 2. Adrianus Turneus lib. 27. aduersariorum cap. 33. & generaliter omnibus, qui industria & ingenio hominis tantum exercerentur, vt schacorum, id est, delaxedrez, in quo neminem dissentire refert Benedictus Capra, reg. 96. numer. 3. Clarus vbi supra. eumque ludu clericis quoque esse permiffum docet glos. in autentico. de Sanctis. Episcop. §. interdicimus collatione 9. glos. in autentica interdicimus. C. de Episcop. & cleric. vbi Odofredus & Albericus, Archidia. & Præpos. inc. Episcopus 35. d. Abbas in ca. clerici numer. 4. de vita & honestate clericorum Gre. Lop. in le. 57. verbo, teuelo titul. 5. p. 1. Salzedo in add. ad. Ber. Diez in præf. ca. 70. littera A. versiculo sed an clerico, Parladi. dict. cap. 7. Quia ratione dicendum est ludos, quos dicimus de pesota, bolos, argolla, & similes, nunquam videri prohibitos cum ex industria solum pendeant, indeque interpretanda est l. 3. & 9. titul. 7. libr. 8. recopil. in quibus prohibetur, ne in ludis permiffis ludatur habita fide, vel sub pignore. Ludi enim permiffis ex prædictis sunt in quibus nihil fortuna, sed industria totum potest. Et licet hi permittantur ludi tamen præcium moderatum esse debet: antiquo enim iure vltra vnum aureum ludere fuit prohibitum dict. leg. alearum vsus. apud nos tamen vsque ad triginta aureos singulis diebus extensa facultas est in dict. leg. 9. titul. 7. libr. 8. recopilat. Et consuetudine induci poterit, vt in his ludis permiffis liceat vltra summam lege. præfixam ludere, vt docent Bald. & Salic. in dict. l. alearum vsus. Capra dict. regul. 96. nume. 13.

Puniuntur autem ludentes iure ciuili, quod mutuas pecuniam ad ludendum eam deinde repetere non potest, dict. lex alearum vsus, argumentol. 2. ff. quarum rerum actio non datur. Quod intelligendum est quando is, qui mutuum dedit simul ludere gl. in l. quod si minor. §. penul. ff. de minoribus, glo. in l. si quis cum sciret. ff. pro emptore, & ibi Bartol. Abbas, Imo & alij in dict. c. clerici. Grammaticus decisi. 40. num. 3. Viuius l. 2. communium opinionum opinione 166. Parladi. dict. 2. tomo capit. 7. numer. 14. vel quando ludum vel ludentes in domo sua receptabat, secundum Imo. & Abb. vbi supra Ca. cialupum in dict. tractatu de ludo quest. 8. numer. 33. Parladi. dict. numer. 14.

Secus

Secus autem esset si mutuum fieret à tertio, vel extraneo nõ ludente: tunc enim & datur actio ad repetendum secundum glos. in l. fina. ff. de aleatoribus, notat omnes vbi supra Capra dict. regula. §. 6. numer. 64. Stephanus Costa in tractatu de ludo, articulo 6. principali num. 1. & sequentibus, Deinde puniuntur quod compellendi sunt lucrum restituere dict. l. alea- rum vsus. glos. verbo, aleas in dict. cap. clerici. vbi canonistæ. Aufrerius decisione. 192. Guid. Papæ decisione. 48. Alex. cõ- filio. 77. in fine volumine. §. quod intelligendum est, si à parte petatur. Acquisita enim in ludo etiã à l. improbato in foro cõ- scientiæ non sunt restituenda, vt ex multis probat Coua. in reg. peccatum 2. parte §. 4. Meno. dict. casu 399. numer. 8. Clarus vbi supra numer. 7. Et tandẽ licet alia pœna legibus expressa non sit, puniendos esse arbitrio iudi. testatur Cacialupus dict. tractatu de ludo. numer. 60. Clarus num. 6. & Meno. nume. 7. Receptatores autem ludentium, hoc est, qui domum & aleas paratas habent ad ludendum, (nam si semel & incidenter id cuenisset non dicerentur receptatores, vt docet Paris de Puteo dict. tractatu. nume. 46. Meno. vbi supra nume. 18. nulla certa pœna tenentur cum nec ludentes ipsi teneantur, dict. l. alea- rum vsus, docet Meno. nume. 16. Est tamen hoc iure statutum vt si qua eis iniuria irrogetur, aut furtum fiat, denegetur actio leg. 1. ff. de aleatoribus, docent Pe. Gre. dict. cap. 3. num. 4. Me- nochius numer. 23. & casu 400. nu. 16. vbi refert itã fuisse de facto iudicatum, Scepolæ cautela 55.

Quod si ipsi ludo admixtum sit aliud delictum falsitatis, puto, quod falsis chartis, aut taxillis ludit, tunc ex magis recep- ta opinione pro qualitate personæ punitur pœna iudici arbi- traria, vt notat Bald. in rubrica numero. 2. C. de conditione ob turpem causam Paris de Puteo tractatu de ludo. numer. 45. Et hoc siue falsitas sit latens siue occulta, vel clara, docet Meno. contra antiquiores dict. casu 399. nu. 11.

Eademque pœna imponenda erit, si aleator per vim sociũ compulsius ad ludendum, vel etiam blanditijs & suasionibus ex dict. l. 1. §. fin. ff. de aleatoribus, & hoc casu est in carcerem detrudendus, vt docet consultus in dict. §. fina. ibi aut in loto- mias. Latomia enim carcer erat apud Romanos à Tarquino Superbo inuentus, vt ex Alex. & alijs docet Meno. vbi supra

Q 2

numer.

numer. 14. Et his casibus tenetur ad restitutionem pecuniarum in animarum iudicio, ut docet Couarru. dict. reg. peccatum 2. part. §. 4. num. 7.

Pontificum autem iure clericus publicus aleator beneficium obtinere non potest, & si ei conferatur collatio erit nulla. ca. 1. 34. distin. notant. DD. in cap. inter dilectos de excessibus prelatorum Meno. dict. casu 399. nume. 3. Ber. Diaz in practi. ca. 70. num. 2. Pet. Greg. dict. ca. 3. num. 14. Quod si iam est beneficiatus, & a lege indulget mitiori poena plestendus est, ut notat Abb. in dict. ca. inter dilectos, nisi admonitus non desistat, dic. ca. inter dilectos, iuncta glos. verbo, ad aleas in cap. clerici. de vita & honestate clericorum. Tunc enim deponendus est, ut constat ex canone. 42. Apostolorum ca. Episcopus 35. distinctione, ubi hoc notant Domin. & Præpositus Abbas, Bernar. Diez & alij ubi supra Syluester in summa, verbo ludus versi. quarto queritur.

Regio vero iure ludus taxillorum adeo improbatus est, ut qui eos fecerit vel vendiderit extra Regnum exulare debeat per biennium, & domus publicetur, in qua fecerit, vel vendiderit, eademque poena tenetur, & qui ad eos luserint, hoc addito ut multa viginti millium marabetinorum imponatur, & omnem pecuniam perdant, quam inuenti fuerint ludetes l. 7. tit. 8. lib. 7. recopila. quæ poena nouissima pragmatica extensa est, contra eos, qui ludunt à los bueltos, l. penultima titu. 7. li. 8. recopila. in nouo quaderno.

Qui vero chartis luserint, si duo regalia non excedant, nullatenentur poena l. 11. tit. 7. lib. 8. Recopila. Si vero dict. summam excedant tenentur lucrum restituere parti intra 8. dies petenti l. 2. titu. 7. li. 8. recopila. quibus elapsis summam deperditam non recuperant, nisi sint scholares, ut tradit Salzedo in additio. ad Bern. Diez dict. cap. 70. litera. F.

Vnde pro prima vice damnandi sunt poena de se y cientos maravedis, pro secunda en mil, y dozientos, pro tertia, en mil y ochocientos: & si non habent unde soluant carcerantur, per decem dies pro secundo, per viginti, pro tertio, per triginta, ita disponente. l. 2. titu. 10. li. 8. ordinamenti l. 2. titu. 7. li. 8. recopila. & ita praticatur: non tamen amittunt pecunias, cum quibus fuerint deprehensi ex. l. 11. titu. 7. li. 8. recopilat. tradunt

dunt plura Salzedo vbi supra additio. ad Dida. Perez in l. 37. titu. 19. li. 8. Ordinamenti Auenda. de exequendis mandatis, 2. parte, cap. 9. Auiles in capitu. pratorum cap. 29. verbo, jue gos, verbo, tableros, Doct. Paz in praxi 1. tomo 8. part. capit. vnico, num. 12

Receptatores autem, neque furti, neque iniuriarum agere possunt. l. 6. tit. 14. parti. 7. & deinde puniuntur pœna de cinco mil marauedis, por cada vez ex l. quarta, titulo decimo, libro octauo Ordinamenti. l. 3. & 5. titulo septimo, libro octauo Recopilationis.

De mouente limites, Caput vigesimum-tertium.

Vēadmodum limina introitus exitusque domibus præstant, similiter limites agris introitus exitusque præbent, quos aliquando terminos appellamus, vt in titu. ff. de termino moto. Cum enim magna inter vicinos iurgia & lites ex limitibus, & occupationem proximorum agrorum orientur, vt constat ex

Virgilio libr. 12. Æneidos sibi,

Limes agro positus litem vt discerneret aruis.

Cap. forus de verborum signifi. fines concludi certa que quædã nota distingui oportuit, & ne quæ alterius essent agri vsurparentur insignia quædam apponi, quorum memoria posteros doceret vt ex Iulio Frontino docet Pet. Gregor. li. 39. syn tagmatum cap. 13. num. 4.

Vnde Numa Pompilius Romanorum Rex statuit vnumquæque fines suos circūscribere, & finibus apponere lapides, quos sacrauit Ioui Terminali, & fines ipsos terminos vocauit vt auctor est Diony. Alicarna. li. 2. idemque l. Manilia seu Mamilia cauit, vt refert Anto. Aug. li. singulari de ll. ca. de Mamilia pagina. 103. Et hæc circunscrubendi agros consuetudo hucusque durauit, licet termini varij sint, vt itinera, fossæ, riuus, aliq quando quoque lapides, quod & apud Roma-

Q 3 nos

nos obtinuisse testis est Ouidius lib. 2. Fastorum ibi.

Termine siue lapis, siue es defossus in agro,
Stipes ab antiquis tu quoque nomen habes.

Vnde qui eos limites aut terminos mouet, occultat, vel tollit grauius delinquit, vt habetur Deuteronomij ca. 19. & 27. Prouerborum 22. cap. tanta 86. distinct. cap. in. 11. 12. quaest. 2. Ideoque grauius puniendos docent Plato. li. 8. de. li. Bofsius in practica titul. de termino moto. Petrus Gregor. dict. c. 13. Iul. Clar. lib. 5. sententiarum. §. fina. quaest. 83. num. 10. Menoch. de arbitra. casu 393. per totum. Romulus autem primus omnium statuit, vt qui vicini terminos occupasset, is cui uoluisset, eripere, totum agrum vsurpantis in poenae locum acciperet, vt refert Plutarc. problemmate 14. quam poenam probauit Constantinus in l. 4. C. finium regundorum, in eum qui terminum mouerit pendente controuersia finium, & ante difinitum negotium à iudice. Numma uero Pompei. mouentem limites sacrum Deo esse sanciuit his uerbis. Qui terminum exarasset ipsius & boues sacri sunt, vt constat ex Diony. ubi supra Ange. Aug. dict. li. 1. de. ll. ad. ll. regias sub Numma Popilio. l. 5.

Deinde Caius Caesar poenam pecuniariam quinquaginta aureorum pro singulo termino indixit, vt constat ex. l. lege agraria. ff. de termino moto. Postea uero Nerua decimus tertius Imperator sanciuit, in seruos & seruas terminorum motores capitale supplicium: in liberas uero personas poenam pro qualitate personae. l. fina. §. alia quoque. ff. de termino moto. Postremo Adrianus decimus quintus Imperator poenam induxit relata in l. 2. ff. de termino moto, quam constat esse corporalem: & in hoc eam probauit Alexand. Seuerius vigesimus quartus Imperator, reseruando iudi. arbitrio qualitatem poenae, vt habetur in l. 1. C. de accusationibus. Et ad hanc Alexand. constitutionem referendus est Modestinus in l. 1. ff. de termino moto.

Ex his apparet terminorum motores diuersimode pro uarietatetemporum & constitutionum puniri. Sed adhibenda distin-

distinctione. Aut enim quis mouet terminos non vt protendat fines, sed vt lapides ipsos furentur, & tunc pœna furti non a motione terminorum inducitur, cum delicta ex animo, & proposito delinquentis distinguantur. l. qui iniuriæ. ff. de furtis. Ita docent Salicetus in dict. l. 1. C. de accusatio. Abbas in capit. ex literis, in fine de probatio. Hieronymus à Monte in tractatu finium regundorum cap. 34. num. 7. Iulius Clarus, & Menoch. vbi supra. Nisi lapides quos furatur terminales esse sciat: tunc enim vt fur item & vt motor punietur, verberibus scilicet. l. 2. in fine. ff. de termi. moto. Aut quis eo animo terminos mouet, vt sui agri fines extendat, & tunc iudicis arbitrio pro qualitate personæ punietur dict. l. 2. docent supra relati.

Quod si eo animo faciat non vt suos, sed vt vicini fines in damnum alterius vicini extendat, quia vicino suo negotium facit castrigatur, & in opus publicum per biennium datur, dict. l. 2. verliculo, si vero sic intelligenda, vt testatur Menochi. numero. 22.

Auti deo mouet terminos, non vt in vicini agrum fines suos extendat, sed vt litem de finibus inter eos pendentem in sui fauorem faciat definiti: atque ita agit vt obscurètur limites, hoc casu ex constitutione Neruæ relata in dict. l. fina. §. alia quoque pœna adhuc arbitraria pro conditione personæ, & factorum violentia imponitur, vt docet Abbas in dict. capit. ex literis numero. 30. Plotus in l. si quando nume. 726. C. vnde vi. Sed ego existimo Romuli. l. hoc casu durare cum constitutione Constantini comprobata sit in dict. l. 4. C. finium regundorum.

Pontificum autem iure, de hoc crimine agitur in cap. ex literis de probationibus, multa tamen certa pœna expressa est, & ideo testatur ibi, Abbas num. 13. contra clericos mouentes limites pœnam iudic. arbitriariam locum habere ex. l. 1. & 2. ff. de effraçto, sequuntur ibi Decius in fine, & Bald. in l. 1. C. de accusationibus.

Regio vero iure, qui terminos mouerit, vt alienum occupet incurrit multam quinquaginta solidorum auri fisco applicandam, & præterea amittit ius, si quod habet in eo fundo, quod si nullum ius in eo habet tenetur reddere occupatum, & tantundem de suo. l. 30. titu. 14. parti. 7. quod si alia de causa limi-

tes

tes moueat, recurrendum est ad iudi. arbitrium, quoniam ea. l. part. solum prædicto casu procedit, vt notauit ibi, Greg. Lop. verbo. Cinquenta maravedis. Iure fori si scienter moueat terminos, tenetur iterum eosdem reponere suo loco, & occupatum restituere, & tantundem de suo simul cum decem marabinis applicandis domino fundi. Quod si arando, vel ignoranter moueat nullam meretur poenam, sed tantum suis expensis tenetur reponere l. 6. titu. 4. lib. 4. fori, & vide. l. 104. del esillo, & nouissimo iure non gaudet immunitate Ecclesiæ. l. 3. titu. 2. li. 1. Recopilationis.

De notario falsum committente, Caput vigesimumquartum.

MT esset rerum, gestorumque probatio certa, quæ fidem sine dubio faceret, creati ceperunt tabelliones, quos vulgo appellamus scriuanos, qui partium conuentiones, morientur iudicia, & acta iudiciorum in scriptis redigerent, vt docuit eleganter Pet. Gregor. lib. 47. syntagma. cap. 42. num. 23. & colligitur ex autentico de tabellionibus collatione. 4. & ex principio titulo. 19. partit. 3. & ex l. 1. titulo octauo, libro primo, fori, & licet varijs nominibus antiquitus appellarentur, vt constat ex. l. præcipimus, l. in offerendis. C. de appellatio. & rubrica. C. de tabularijs libro decimo. l. si libentarios. ff. de reg. iuris. l. scriniarios. C. de testamento militis, & vbi que gloss. & DD. principio tamen huius instituti officij, serui publici appellabantur, vt constat ex. l. non. num. 18. ff. de adoptio. l. 1. ff. rem pupilli. l. 2. C. de adoptio. non quod reipu. seruiant. & omnibus possint stipulari contra. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum, & inde inuiti compellantur quæcunque instrumenta ad partis requisitionem conficere vt docet Gregor. Lopez in l. 4. verbo, fagan las cartas titu. 19. parti. 3. Rojas in Epitho me. successionum cap. 10. num. 30. Doct. Paz in praxi. 1. tomo adnotatione vltimanum. 19. & 20. sed quia quæcunque Ciuitas seruos ipsiusmet ciuitatis, vel reip. huic muneri solebat adhibere,

hibere, siquidem id postmodum Archadij. l. vetitum fuit, in l. generali. 3. C. de tabularijs li. 10. Vnde qui post eam constitutionem de iure ciuili scripserunt, non seruos sed personas publicas eos appellare exeperunt. l. Orphanotrophos 30. C. de episco. & cleri. §. cum autem. Instituta de adoptio: agnouit Duare. in Rubri. ff. de seruitutibus, in principio.

Hinc primo sic quod licet officium tabellionis de iure ciuili esset vile, quia seruus publicus erat, tradunt gloss. Bartol. & Platea in l. vniuersos. C. de Decurio. lib. 10. Pala. Rub. in repetitione cap. per vestras notabili. 3. §. 10. num. 7. Greg. Lo. vbi supra, & Montalius in dict. l. 1. fori. non obstantibus l. 1. C. de mandatis Principum. l. laudabile. C. de aduō. diuer. Iudi. quia intelligendæ sunt de notarijs principum, quos appellamus secretarios de camera, secundum supra dictos: tamen hodie apud nos prædictum tabellionis officium honorificum est. l. 1. 4. titu. 19. parti. 3. l. 3. titu. 8. lib. 1. fori, ibi, he honrado, vbi Montal. & Gregor. hoc limitant in tabellionibus regijs, quos appellamus escriuanos reales, sequitur Paz vbi supra numero. 7.

Secundo ex prædictis fit, quod cum ad indubitatam probationem inuentum fuerit tabellionis officium eius instrumento omnimodo fides erit adhibenda, non secus ac si testibus probaretur. J. in exereendis. C. de fide instr. Adeo vt non aliter instrumenti fides tollatur, quam si duo testes in eo contenti in contrarium testificentur cap. tam literis de testibus, vel quatuor extranei, docet gloss. in cap. cum Ioannes, verbo, quodeū que de fide instrumentorum, explicant eleganter Couar. li. 2. variaruni cap. 13. à num. 10. Menoch. de arbitra. casu. 105. Paz dict. adnotatione vltima. nu. 33. Azeue. in l. 13. tit. 25. li. 4. recopil. à nu. 36. Montal. in l. 18. tit. 8. lib. 1. fori. & comprobatur ex l. 32. titulo. 11. parti. 5. Quod in ciuilibus intelligendū est: in criminalibus enim ex dicto ipsius testis examinati instrumenti fides vacillat vt ex l. fina. C. de probat. docent supra relati.

Tertio ex dictis fit, eum, qui tabellio non est, vel est quidē non tamen creatus præcedente forma. l. 1. & 2. titu. 25. li. 4. recopilationis, si conficiat instrumentum, vt falsarium esse puniendū poenis de quibus infra vt constat ex dict. l. 2. vbi Aze-

R uedo

uedo numero. 7. & 8. Paz vbi supra numero. 40.

Vltimo ex prædictis omnibus deducitur grauissime delin-
 quere notarios, quorū tres species proponit Azeue. in rub. d.
 tit. 25. à nu. 17. qui falsum aliquid attestantur, vel committant
 falsitatem. Dicitur autem falsitate committere cū contra veri-
 tatem aliquid attestantur, falsum enim nihil aliud est quam ve-
 ritatis mutatio. l. quid sit falsum. ff. de falsis. & inter plures ca-
 sus, in quibus à notario committitur falsum, quas recensent Ioā.
 de Canis in libello de tabellionibus, ca. de poenis notariorum
 per totum, Bossius in practica, titu. de falsis nu. 15. & sequenti-
 bus, Clarus li. 5. sententiarum. §. falsum, non omittendus est,
 si signū quod in titu. regio tabellionatus appositū in aliquo in-
 strumento mutauerit, vt docet Bal. in procmia. C. nu. 4. Aze-
 ue in l. 2. nu. 13. & 14. tit. 25. li. 4. Recop. Sed quamuis in hoc
 & alijs casibus habeatur notarius pro falsario, notantur tamen pœ-
 nis est pœna ordinaria falsi, nisi vere falsarius sit, docet glo. in
 l. 1. ff. de receptoribus, Bal. in ca. ad nulli. §. sunt & alij, de re-
 scriptis Azeue. in l. 2. nu. 9. d. tit. 25. Et plura quæ tabelliones
 obseruare debent, ne incidant in pœnam priuationis videbis
 in l. 1. 2. 8. & 14. d. tit. 25. l. 11. & 12. tit. 1. li. 4. recopi. l. 2. titu. 8.
 li. 1. recopi. l. 31. tit. 16. & li. 2. recopi. l. 26. tit. 8. li. 4. recopi. l. 13.
 tit. 9. li. 3. recopi. l. 30. tit. 6. li. 3. recopi. le. 34. tit. 18. lib. 6.
 recopi. l. 6. tit. 2. li. 7. recopila. l. 20. titu. 3. lib. 7. recopila. l. 8.
 tit. 9. parti. 2. l. 23. tit. 11. parti. 3.

Puniuntur autem notarij falsum instrumentum conficien-
 tes iure ciuili perpetua infamia. l. Lucius. ff. de his, qui notan-
 tur infamia amissione officij, sic vt ad ipsum nunquam de cæ-
 tero reuertatur, notat glo. per tex. ibi in l. si aliquid. C. de suf-
 ceptoribus li. 10. glo. & Bar. in l. si quis. §. 1. ff. de edendo ext.
 cum glo. in autent. de armis in fine verbo sollicitudine, colla-
 tione 6. Et licet damnatus de falso, non possit amplius instru-
 menta conficere, qui officio priuatur, vt diximus, tamen pote-
 rit ea instrumenta perficere, de quibus antea fuerat rogatus, vt
 docent in terminis Orosius in l. Barbarius nu. 20. ff. de officio
 prætoris, & in l. si quis. §. cogentur num. 4. ff. de edendo. Ca-
 stillo in l. 50. Tauri nu. 7. Azeue. in dict. l. 23. li. 4. recopi. nu.
 7. Et præterea puniuntur pœna falsi, quæ deportatio est, & ho-
 norum publicatio l. 1. §. fina. ff. de falsis l. vbi. C. eodem titulo

notant Clarus dict. §. falsum nu. 22. Menoch. de arbitrarijs ca. su 306. in principio, nisi falsum immunitatis instrumentū conficiant: tunc enim cremandos esse Imperatores decreuerunt in l. 1. C. de immunitate nemini concedenda lib. 10. plura tradunt Couartu. in pract. cap. 19. cum sequentibus Dida. Per. in l. 2. titu. 5. l. 2. ordinamenti Pe. Gre. li. 36. syntagmatum ca. 3. num. 2. & sequentibus.

Pontificū autem iure notarij apostolici eisdem pœnis subiacebunt si falsum instrumentum conficiant argumento ca. 1. & 2. de noui operis nuntiatione. Et episcopos posse proprios notarios suis officijs propter falsitatem priuare clare deducitur ex Bal. consi. 350. volum. 1. Ber. Diez in pract. c. 58. num. 5. vbi Salze. litera. F.

Regio autem iure, si notarius falsum committat circa quantitatem centum quadrantium bonæ, & antiquæ monetæ, sibi amputatur manus, si vero circa maiorem summam mortis pœnam incurrit ex l. 1. titu. 12. li. 4. fori. Sed quia ex ll. fori, vel stili non aliter iudicare licet, quam si probatum sit eas. ll. in caso obseruari, vt testantur Greg. Lop. gloss. fina. in l. 3. titu. 3. parti. 5. Anto. Gom. in l. 1. Tauri. Lara in l. si quis à liberis. §. si mater, num. 80. ff. de liberis agnoscendis, Paz in praxi. 1. tomo adnotatione vltima numer. 30. in dubio recurrendum erit ad aliam pœnam alijs. ll. expressam, quibus indistinctè imponitur pœna amputationis manus, cum infamia & amissione officij. l. 1. fina. titu. 19. parti. 3. l. 6. titu. 7. parti. 7. Qua in re erit aduertendum, quod licet iure communi quando manus est amputanda, veniat amputanda sinistra ex gloss. in autentica, sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis, las. in l. de quibus num.

36. ff. de ll. hoc tamen casu de dextera erit amputanda, vt docet Hippolyt. singulari 218. Montaluis in dict. l. 1. fori, & Gregorius in dict. l. finali.

R 2 De

*De occidente proditorie, Caput vigesimum-
quintum.*

HOMICIDII poena, quam supra ca. 15. tradidimus augeri solet, si fiat homicidium non in rixa, sed ex proposito, vel proditorie, hoc est, à traycion. Dicitur autem homicida proditorius, qui infidiosa industria aliquem interfecit text. sic intelligendus in cap. 1. de homicidio, hoc est, qui absque causa rixæ, aut inimitiæ alterum nihil tale sibi præcauentem interimat, vt colligitur ex gloss. iuncta textui in ca. clericus. 46. dist. 1. propter insidias. C. qui accusare non possunt. l. fina. C. de delatoribus lib. 10. l. 4. ff. ad l. Iulia. maiesta. cap. si cupis 16. q. 1. explicat Bartol. in l. respiciendum. §. delinquent. ff. de pœnis. Lucas de Pena. in dist. 1. fina. & in l. 1. C. de petitionibus bonorum sublati li. 10. Couarru. lib. 2. variarum capi. 20. nu. 7. Cassaneus in consuetudines Burgundiæ Rubr. 1. nom. 60. & 61. Anto. Gom. 3. tomo variarum cap. 3. nume. 5. Dida. Per. in l. 1. titu. 3. lib. 5. Ordinamenti. & in principio titu. 7. lib. 8. Ordinamenti. & in l. 12. titu. 13. eodem lib. versicul. proditor ergo. Plaçã de delictis, cap. 21. Menoch. de arbitrarijs, casu 361. numer. 26. Azeued. in l. 3. nu. 10. tit. 2. li. 1. recopi. Pet. Greg. li. 35. syntagmatum ca. 5. nu. 2.

Ex quibus primo deducitur, non solum eum, qui amicum, aut saltem non inimicum à tergo percutit prodicionem committere, sed eum, qui facie ad faciem eundem percussit nulla præcedente rixa, aut contentione, cum ille nihil tale sibi præcaueret, docent Anto. Gom. Coua. & Azeue. vbi supra Pla. d. cap. 21. nu. 5.

Secundò è contrario deducitur, eum, qui inimicum suum occiderit, etiam si à tergo percutiat non esse proditorem homicidam, cum inimicus sibi præcauere debuisset, vt testantur in terminis Bart. in dist. §. delinquent. Bald. in cap. 1. quibus modis feudum amittatur columna. 4. Anca. Felin. & Marian. Socinus in dist. ca. 1. Ange. in §. interdum num. 6. Infti. de hæreditatibus, quæ ab intest. Gerardus singulari. 14. Et ita apud milites

militēs ex l. duelli obseruari testatur Azeued. in dict. l. 3. nu. 11. Sed apud nos contrarium verius est attenda. l. fina. titu. 7. l. 10. titu. fina. libr. 8. Ordinamen. quibus is censetur proditor, qui aliquem offendit extra pugnam, vel rixam, & ita contra Bartol. & alios docent Couarruias. Anto. Gomez, Plaça, & alij supra, licet difficulter id praxi reciperetur propter contrariam militum consuetudinem, vt assenerat Azeuedo dict. numero. 11.

Tertiò deducitur, quod quauis ex dispositione dict. l. regiz homicidium in rixa perpetratum non censetur proditorium, tamen si aliqui prauia inter eos facta fraudulenta passione incipiant rixari, vt alium sic secure occidant inter eos mediantem sine dubio dicentur homicidæ proditorij, & proditorum pœnis punientur, cum percussus non potuerit sibi ea uere, & ita fuisse de facto iudicatum testatur Did. Per. in dict. l. 12. verbo. a traycion, versiculo proditor ergo pagina. 278. colum. 1.

Hi igitur homicidæ, quia abominabiles sunt Deo, hominibus, & iuri vt testantur Hippoly. singulari. 16. Cassane. dict. Rub. 1. num. 61. grauius reliquis puniuntur.

Iure autem ciuili, quia pro simplici homicidio mortis pœna imposita est, vt resoluimus dict. capi. 15. quam constat esse summam l. capitalium. ff. de pœnis, iuncto Paulo lib. 5. sententiarum titu. 17. nulla. l. grauior pœna contra proditores inuenitur imposita: ideo forte quod mortis pœna solum gladio imponi poterat l. aut damnum. 8. ff. de pœnis.

Posteriores tamen aduertentes homicidium proditorium grauius esse, vt diximus in principio, adiecta qualitate, eam homicidij pœnam ita auxerunt, vt proditores prius per terram ad caudam equi ignominiose trahantur, deinde suspendantur & in frustra scindantur, vt docet Lucas de Pena in. l. final. C. de delatoribus, li. 10. & vsu esse receptum refert Cassaneus dict. Rubric. 1. num. 6.

Pontificum vero iure contra clericos pœna imposita videtur in cap. 1. de homicidio: ex quo affirmauit Abbas ibi clericum homicidam proditorium causa cognita à iudice Ecclesiastico actualiter fore degradandum & tradendum iudici seculi. etiam nulla data incorrigibilitate, interpretando text. in cap.

R 3

clericus

clericus 46. d. qui degradationis poenam imponit de degradatione actuali: quâ sententiam repetit idem Abb. in ca. atsi clerici nu. 39. & in ca. cum non ab homine de iudicijs, vbi Alcia. nu. 22. sequitur Feli. in cap. 1. nu. 49. de constitu. Guil. Bene. post repetitionem ca. Raynuntius in quaest. de homicidio. Sed mihi verius videtur propter hoc crimē non data incorrigibilitate non esse clericum actualiter degradandū, sed tantum verbaliter, id est, deponendū ab ordine & beneficio. Et ita de verbali degradatione esse accipiendū dicit. ca. clericus 46. d. idq; ex reg. d. ca. cum nō ab homine, & ca. tuæ de poenis & ex ca. clerici de excessibus prælatorum deinde quia dictum ca. 1. de homicidio loquitur contra laicos, quos priuat eo casu immunitate Ecclesie. Et ita contra Abb. docuerunt Azeue. in. d. ca. cum non ab homine, col. 9. Decius in dict. ca. atsi clerici colu. fin. Ber. Diez in præc. c. 96. in fine, & ibi Salze. addit. 2. Couar. li. 2. variarū ca. 20. nu. 7. Pla. dict. ca. 21. nu. 13. & ita obseruandum est, nisi aliud casus postulet, inspectis loci, temporis, & qualitatibus personarum.

Regio autem iure homicidæ proditorij, per terram ad caudam equi ignominiose sunt trahendi, & deinde furca suspendendi, & confiscantur eorum bona pro dimidia parte. l. 7. tit. 7. l. 12. tit. 13. l. 16. tit. fin. li. 8. Ordinam. l. 2. titu. 12. li. 4. fori. l. 7. & 10. tit. 23. li. 8. Recopil. Hæc tamen furcarum poena, licet nobiles amittant nobilitatem Pla. vbi supra nu. 9. contra eos locum nō habebit, vt resoluimus supra, ca. de læsæ maie. deinde priuantur immunitate Ecclesie. l. 3. tit. 2. li. 1. Recopi. & facultate appellandi à sententia condemnatoria l. 16. titu. 23. parti. 3. Et licet regulariter non soleat puniri effectus, nisi sequatur effectus l. cogitationis. ff. de poenis, & diximus supra in ca. de assassinio, tamen in hoc proditorij crimine puniendus erit eadem poena ordinaria, dum tamen procedat ad aliquem actum proximum, puta quod percutiat,

docent Antonius Gomez dict. capitu. 3.

numer. 5. Plaça numero. 4. &

Couarruias nu-

mero, 7.

De

De Occidente veneno, Caput vigesimum-
sextum.

VGETVR etiam homicidij poena & cri-
men si veneno fiat, l. 1. C. de maleficis, & ma-
thematicis. Et merito cum prodicionis deli-
ctum & hoc casu committatur vt ex. l. 1. §.
occiforum. ff. ad Syllanianū docuerunt Bal.
in l. nemo colūm. 2. C. de summa Trinitate,
& in l. cum fratrem. C. de his, quibus vt in-
dignis, Couarru. libro. 2. variarum capit. 20. numer. 7. versic.
eadem his. Follerius in practica versiculo, item quod foro-
rem venenauit, num. 3. Bernar. Diez in practica cap. 95. num.
1. & ibi Salze. additione prima Anto. Gom. 3. tomo variarum
cap. 3. num. 7. Pla. de delictis ca. 20. in principio Pe. Gregori-
li. 36. syntag. ca. 18. nu. 6. in fine. Dicitur autem venenū ideo,
quod statim per venas it, vt tradit Rebuf. in l. qui venenum
236. ff. de verbo. signifi. & iade medicamenta dicuntur vene-
na dict. l. qui venenum. Et inde hoc vocabulum, & bonum, &
malum esse potest l. 3. §. 1. ff. de sicarijs. Communiter tamen lo-
quendi vsu in malam partem semper accipitur, vt notat Re-
bufus vbi supra, & etia veneno medicamenta fieri probat tex.
in l. quod saepe. §. xeneri. ff. de contrahenda emptione.

Ex praemissis autem deducitur, quod cum is, qui veneno
tentat occidere prodicionem committat, vt diximus non so-
lūm poena inferius referenda tenebitur, si homicidium sequa-
tur, sed etiam quando venenum propinavit, medicamentis
tamen adhibitis, vel alia ex causa mors sequuta non fuit.
Tunc enim quia fecit actum proximum consummationi cri-
minis, & vltimum agendum ab occidente eadem ordinaria
poena tenebitur, vt gloss. verbo, ad mortem in capitulo pri-
mo, de praesumptionibus docuerunt ibi Baldus, Bofsius in
praxi titulo de homicidio numer. 13. & titulo de mandato ad
homicidium numero. 14. Bernard. Diez, dict. cap. 95. num. 2.
& ibi Salzedo additione 2. Pla. & Folle. vbi supra Couarr. in
Clementina si furiosus 2. part. in initio numer. 11. Menoe. de
arbitrarijs casu 360. numero. 47. Pe. Gregor. dict. capit. 18.
numer. 17.

numer. 17. Anto. Gomez dict. capit. 3. numer. 6. in fine. Et ita obseruandum, & practicandum est, licet contrarium velint Hippoly. in l. 1. ff. de sicarijs Alexand. in apostillis ad Barto. in l. 1. ff. ad l. Pöpeiam, de parricidijs. Gramma. decisione. 2. numer. 7. Folle. vbi supra numer. 32. Iulius Clarus. §. homicidium numer. 14. & alij communiter, asserentes tantum pœna extraordinaria eo casu puniendum. Quorum opinio tunc obseruanda erit quādo solum venenum emit, præparauit, aliūue actum remotum fecit, non vero propinauit, vt relictissime docuerunt Couarruias, Plaça, Menochi. & Salzedo, vbi supra. Neque obstat l. 1. in fine. ff. de parricidijs, quæ etiam hoc casu mortis pœnam imponit, quia intelligenda est, prout loquitur, quando filius emit venenum, vt patri daret. Tunc enim propter immanitatem criminis, & maximam reuerentiam patri debitam, filius morte mulñatur, vt docuit Anto. Gom. dict. cap. 3. num. 7. in fine, licet male Pla. existimet nullam specialitatem in ea. l. 1. contineri.

Hoc autem crimen primum capit vindicari apud Romanos, anno ab vrbe condita 423. Compertum enim fuit matronas Romanas infano quodam consilio venenata quædam medicamenta coxisse, & damnata fuerunt. 182. vt debet Liiuius lib. 8. Apud Persas veneficorum capita inter duo saxa contundebantur, vt refert Alexand. ab Alexand. li. 3. dictum capi. 5. Balduinus in. §. item l. Cornelia numero. 38. Insti. de public. iudi.

Iure autem ciuili pœna. l. Corneliæ, de sicarijs, quæ capita lis est tenentur alterum venenantes, venenum vendentes, vel hominis necandi causa domi habentes. l. 3. §. eiusdem. ff. de sicarijs. §. eadem l. Insti. de public. iudicijs. Quæ autem pœna sit l. Corneliæ explicat Consultus in dict. l. 3. §. legis & nos explicauimus supra cap. 15.

Pontificum autem iure ea pœna locum habet, quæ & pro homicidio esset imponenda, id est, de positionis ab ordine, & beneficio, vt diximus dict. cap. 15. Cæterum, quia grauius est veneno occidere, digne post de positionem grauiori detrusione & longiori opus est, vt tradit Bernard. Diez, dict. capi. 95. Et quia supra resoluius pro homicidio proditorio pœnam degradationis actualis & traditionis curiæ seculari, non esse imponen-

imponendam contra Abb. & alios, idem hic repetendum est, nisi ex circumstantia delictum aggravetur, puta, quod clericus aliquem tentavit occidere, vel occidit veneno in calice propinato, id enim duobus monachis contigisse refert Bernard. Dicit ubi supra & Imperator Robertus utriusque Sicilæ Rex interfectus fuit die. 15. Augusti anno 1313. Eucharistia entoxeata, vt refert Molineus in consuetudines Parisienses i. par. tit. 1. in principio nu. 99.

Regio vero iure huius criminis reus bestijs traditur deo-
randus, vt in l. 7. titu. 8. partita. 7. Ceterum quia hæc pœna in
desuetudinem abiit, vt testatur Ange. in dict. l. 3. §. legis Gregor. Lopez in dict. l. 7. verbo, à los Leones, hodie imponetur
pœna quæ pro alio homicidio proditorio esset imponenda,
iuxta notata in cap. supra proximo, cum & hoc homicidium
proditorium sit, & in terminis docent Anto. Gomez, & Pla-
ça ubi supra.

Qualiter autem probetur, quem interfectum esse veneno,
vide eosdem Anto. Gom. num. 9. Pla. num. 10.

*De parricidij pœna, Caput vigesimum-
septimum.*

Vodcunque homicidium vocabatur olim
parricidium: dicitur enim quasi Paris homi-
nis excidium, vt ex Festo, & Plutarcho do-
docent Pla. de delictis cap. 21. numer. 2. Pet.
Gregor. lib. 36. syntagma. cap. 24. in princi-
pio, postmodum tamen per abusionem inter-
fectio, matris, aut patris dicitur parricidiū,
quasi per synecopam parenticidium.

Ex quibus primo constat, non solum filium, qui patrem le-
gitimum & naturalem occidat, pœna infra referenda punien-
dum, sed & eum qui spurius & bastardus est, cum vere & hic
filius sit: facit doctrina textus & ibi Bartol. in l. hos accusare,
§. fina. ff. de accusatio. docent in specie Bald. in cap. naturales,
numer. 12. si de feudo fuerit controversia, Alexand. in l. ex fa-
cto. §. si quis rogatus num. 43. ff. ad Trebellia. Fortunius Gar-
cia de

S cia de

cia de ultimo fine iuris illatione secunda Clarus lib. 7. sententiarum. §. parricidium nu. 2.

Secundo deducitur, quod licet occidens ascendentem in finitum parricidij pœna plestatur, vt docet gloss. verbo, pœna, in l. 1. ff. de parri. & verbo, sustinebit in. §. alia Insti. de publi. iudicijs, tamen longe aliud erat in occidente liberos, siquidẽ iure eos poterat occidere. l. in suis. ff. de liberis & posthu. & cõstat ex dicta allusione vocabuli. Sed postmodum ea pœna in parentes extensa est, qui liberos occiderint, ex. l. 1. C. de his, qui parentes vellibe.

Quinimo ad occidentem fratrem, sororem, vel transuersalem, vique ad quatuor gradum extensa est, vt constat ex dict. l. 1. ff. de parricidijs, & in maritum interficientem vxorem, vel econtra dicta. l. 1. docet gloss. verbo, iuxta modum in cap. fina. de statu monachorum, gloss. verbo, existimes in capi. admonere 33. quaest. 2. conducunt notata per Carrerium in practica titul. de homicidio num. 149. Anto. Gomez 3. tomo variarum cap. 3. numer. 3. Pla. dict. cap. 22. nume. 30. Qui dum numero. 31. interpretatur idem obtinere in sponsis de futuro ex l. sciendum. ff. de parricidis, quam ita esse interpretandam affirmat, mihi lapsus videtur ex his, quæ supra capi. 1. de sponsa de futuro adulterium non committente resoluius. Existimo etiam opinionem Accursij in autentico, vt iudices sine quoquo suffragio. §. illud existimantis eandem pœnam in occidentem magistratum, vel iudicum locum habere cum loco parentum sint, aut falsam esse, aut hodie non practicari.

Hoc autem immane crimen committentes Solonis. l. nulla certa pœna tenebantur, sicut nec Romuli, quia non sperauerunt legislatores vllum futurum parricidam, sed tandem anno 600. ab urbe condita Lucius Hostius primus omnium patre occiso parricidium commisit, indeque capit hoc crimen seuerè vindicari. Tripliciter enim iure ciuili punitur, aut. l. Cornelia de sicarijs, quæ caput etiam habebat de parricidis, vt constat ex. l. fina. ad. l. Corneliam de falsis in. C. Theodor. cuius pœna recensetur in l. 3. §. legis. ff. ad. l. Corneliam de sicarijs, aut. l. Pompeia. de parricidijs, cuius pœna capitalis fuit. l. pœna versiculo qui alias. ff. de parri. aut tandem more maiorum punitur.

obair

2

Hæc

Hæc autem pœna talis fuit, quod parricidio virgis sanguineis verberatus culeo deinde insuitur, cum cane, gallo gallina ceo, vipera, & simia deinde in mare profundum, aut flumen proximum culeus iactatur. Cuius imponendæ pœnæ rationem explicat eleganter Cicero in oratione pro Roscio Amerino, Iaso. in l. ius ciuile numer. 28. ff. de iustitia, & iure Petr. Gregor. dict. capit. 24. Placa dict. capit. 22. Forcatulus in nechiomancia. dialogo. 24. Couarruias in Clementina si furiosus. 2. part. in initio numer. 12.

Cæterum hoc iure solum is ea posteriori pœna tenebatur, qui ascendentem aliquem occidisset, ceteri enim alias personas occidentestantum l. Pompeia. aut Cornelia puniebantur, dict. l. pœna versicul. fina. Vnde intelliges text. in l. Diuus, ff. de parricidijs, in quo putabant Doctores propter patriam potestatem patrem occidentem filium mitius fuisse punitum.

Pontificum autem iure matricida pœnitere debet per decem annos iuxta formam cap. latorem. 33. quæstione. 2. Si filios quis occiderit in monasterium ad peragendam pœnitentiam recluditur capit. 1. de his, qui occiderunt. Quod intelligendum est in foro pœnitentiali.

In contentioso enim si contra clericum procedatur, ex his quæ resoluimus in capitulis præcedentibus. verius puto solum depositionem ab ordine, & beneficio, & detractionem in monasterium, aut hodie damnationem ad triremes locum habere, vt contra plures resoluunt Maria. Socin. in dict. ca. 1. Ber. Diez dict. cap. 96. in fine.

Regio autem iure approbata est pœna legis pœna. ff. de parricidijs in l. 12. titu. 8. parti. 7. Et licet Bald. & Salicetus in dict. l. 1. C. de his qui parentes, affirmant hanc pœnam in vsu non esse, apud nos tamen quotidie prædicatur, vt referunt Iul. Clar. Couar. Petr. Gregor. vbi supra Gomez 3. tom. variarum cap. 3. num. 3. solum hoc immutato, quod prius strangulantur, vt testantur Clarus & Gomez vbi proxime.

S De

De perjury pena, Caput vigesimum-
oſtauum.

Quodcunque iuramentum, vt licitum fit, tres comites habere debet, veritatem, iudicium, & iusticiam cap. etſi Christus. §. Iacob. de iure iurando capit. animaduertendum 22. quæst. 2. docet Diuus Thomas 2. 2. quæst. 89. artic. 3. Abb. & Canonista in dict. cap. etſi Christus Corral. in Præluſijs. l. admonendi nu. 7. ff. de iure iurando. Sed si deficiat iudicium, quia temere & indiscrete iuratur, vel iustitia quia iuratur illicitum, licet semper & indistincte peccetur aliquando mortaliter aliquando tantum venialiter cap. qui sacramento 22. quæst. 4. c. verum de iure iurando glo. in summa 22. quæst. 2. Syluest. verbo, periurium num. 1. non tamen proprie dicitur periurium, sed tunc demum cum deficiat veritas, docet Diuus Thomas 2. 2. quæst. 98. artic. 1. ad primum.

Secundario tamen & illud dicitur periurium, videtur enim etiam tunc veritas deficere: nam qui iurat illicitum ex hoc ipso falsitatem incurrit, quia obligatus est contrarium facere, & qui iurat indiscrete maximo subiacet periculo falsitatem committendi, vt declarat eleganter Diuus Thom. vbi proxime, & in quinto sententiarum distinctione 39. articu. 4. Iuxta quam distinctionem intelligendus est text. in dict. cap. animaduertendum, gloss. verbo, iustitia in dict. c. etſi Christus, & Syluest. vbi supra qui quolibet comite deficiente periurium committi affirmarunt.

Vnde proprie periurium est mendacium iuramento firmatum D. Thom. & omnes Theologi in tertio sententiarum distinctione 79. Bald. in l. fin. C. de rebus creditis, Boerius de cessione. 305. Tiber. Decia. consil. 48. num. 30. volumi. 3. Clar. li. 5. sententiarum, §. periurium, in principio Menoch. de arbitra. casu 319. in initio. Indeque inter varias iurandi formulas, quibus utebantur Romani, quas referunt Alex. ab Alex. libro. 5. Dierum genia. c. 10. Briso. li. 8. de formulis pag. 807. Duar. in titulum de iure iurando, c. 11. Pet. Gregor. li. 50. synagoga. cap. 8. numer. 4. cuiuslibet enim licebat proprium ali-quod & peculiare iurandi genus vsurpare, ex quo intelli-
ges

gesl. non erit. §. 4. Diuus de iure iurando ea frequentior erat, vt iuraturus per Iouē, lapidem scilicet tenens, his vteretur verbis: si sciens fallo, qui me despicit, salua vrbe arceque bonis, ei jciat, vt ego hunc lapidem, vt ex Festo docet Corrasius vbi supra. nume. 2. Briso. pagi. 811. Calepinus in dictionar. verbo, flex, ad quam Alluisse videtur Consultus in leg. qui iurasse, 26. ibi. quia sciens fallere non videatur, de iure iurando vt aduertunt Cuija, libro primo obseruationum capitulo 21. Rebar. libro 5. variorum capitulo 5. in fine, & text. in capitulo. ecce dico 22. quaestione. 5. ibi qui super lapidem falsum iurat periurus est, id est, qui per Iouem iurabat lapidem in manu tenebat, vt tenet contra glossam ibi, agnouit Ti raquellus in additionibus ad Alexandrum ab Alexandro dict. capite 10. litera V.

Ex his primo deducitur pœnas periurij infra referenda contra eum dumtaxat locū habere, qui mendacium iuramento attestatur, mendacij autem octo species referuntur, in c. primum est. 22. q. 2. a Magistro sententiarum in. 3. dict. 38. vbi S. Thom. & Theologi. Et quia vt quis videatur mentiri, requisitur animus fallendi c. beatus, c. ne quis. 2. q. 2. hic etiam animus in periurio requiretur c. 1. eadem causa & quaest. vnde absque dolo periurium committi non potest, teste Bal. in l. obseruare §. proficisci ff. de officio proconsulis, recepto comuni ter ex Iaso. in l. videamus nume. 7. ff. de in litem iurando. Claro dict. §. periurium num. 9. Indeque qui iurat falsum quod tamen putat esse verum, licet mendacium iuramento attestetur, immunis erit à culpa c. 1. de scrutinio, nisi ignorantia esset crassa, aut supina iuris, vel facti. tunc enim peccaret argumento. l. neque supina, l. regula §. sed facti ff. de iuris & factiigno. l. ea quæ ff. de contrahenda emptio. Et vtroque casu excusatura pœna exprædictis, & quia tunc solum temerarie iurare dicitur cap. homines 22. q. 2. Quo fit, vt è contra qui verum iurat putans esse falsum, quia animum fallendi habet, dicatur peierare vt in dic. c. omnes pœnæ que infra relatæ locū habeant docuit Pe. Greg. dict. lib. 50. cap. 10. num. 2. Postremo ex dictis efficitur, vt qui contra promissionem iuratam venerit periurus dicatur, c. querelam de iure iuran. l. si quis maior, C. de transactio. iuramento enim falsum fuit attestatus &

contraueniendo in dolo fuit, vt notant Bal. & communis in d. li quis maior.

Secundò ex prædictis deducitur, quod cum in periurio Deus adducatur in testem, in iudicem falsitatis l. final. §. si actor in fine. C. de iure iurando, ac proinde Deus ipse principaliter lædatur, grauisimum est periurij crimen gloss. verbo, de ieravit in cap. 2. de re iudica. li. 6. Comparatur enim homicidio & sodomix in autentico, vt non luxurientur homines, imò & his omnibus esse grauius probat text in capit, ille qui 22. quæstione. 5. Diuus Thomas quodlibeto primo articulo. 18. Cardinalis in Clementina. 1. §. final. quæstione. 14. de sponfalibus Ripa. in cap. 2. numero. 2. de rescript. Abbas in capit. sicut de testib. Tiberius Decianus dict. consilio. 48. numero. 30. neque dissentit Coua. in ca. quanuis pactum 1. par. §. 7. numero. 1. Menoch. de arbitra. casu. 319. numero. 2. licet contradicat gloss. in dict. cap. ille qui. & in cap. 1. 13. distinctio. Nam text. in eo capi. 1. quo fundatur nihil probat, cum loquatur de eo qui iurauit homicidium committere, & sic non tenetur iuramentum observare cap. cum iuramento de homicidio capi. quinta uallit de iure iurando. Vel dici potest grauius peccatum esse periurium homicidio: homicidium tamen esse grauius malum: malum enim dicitur à nocendo, plus autem nocet homicida, quam periurus, vt in dict. capitu. 1. vt cum text. eleganter acceperunt Archi. & Turrecre. ibi, & plura in huius criminis detestationem videbis apud Afflictum in tractatu de iure prothomiseos. §. 4. numero. 2. Petrus Gregorius dict. libro. 50. capit. 10. à numer. 5. Salzedo in additio. ad Ber. Diez in practica capit. 92. litera. A. Auenda. de exequendis mandatis 2. part. cap. 27. numero. 1. Vnde apud omnes nationes quibusdam tamen exceptis, quibus nulla iuramenti religio fuit, grauisimum semper fuit contra proprium iusiurandum venire, vt constat ex Alexan. ab Alexan. dict. li. 5. ca. 10. in fine, & apud Romanos de re nulla Censores grauius iudicabant, quam de iure iurando violato teste Tullio libro tertio, de officijs, summa enim eis iuramenti religio. & inuiolata fuit, vt refert Aulus Gellius libro septimo, nostium atticarum capitulo. 28. neque obstat text. in l. secunda. C. de rebus creditis, vbi nulla periurij pœna videtur in foro iudiciali: quia

quia relictis varijs interpretationibus ad eum tex. quas referunt Accurf. & Doctores ibi Padilla in le. si quis maior à num. 7. C. de transactio. Coua. Abenda. & Meno. vbi supra Clarus lib. 7. sententiarum. §. fina. q. 45. li. 2. disputationum cap. 37. Cui. li. 2. obseruationum cap. 19. & lib. 8. cap. 7. Rebar. li. 2. variorum cap. 3. Robertus lib. 2. sententiarum cap. 20. Ioan. Gutie. de iuramento confirmat, prima parte. cap. 47. no. 16. vere resoluendum est in ea l. non probari aliam vltionem præter diuinam pro periurio nõ esse, neque id significat verbũ satis, sed potius significat pro vt alibi sæpe idem quod multum aut valde, vt in l. si debitor. 45. §. in fidei commissoria ibi, satis iniuriam facit ff. de fidei commissis. liberta. l. fina. ff. ad Turpilianum l. si alius 7. §. bellissime ibi nisi ex magna & satis nec essaria causa ff. quod vi aut clam l. scio 4. ff. de in integrum restitutione.

Quo sensu passim dicimus satis inutile satis iniquum, & à Cice. varijs in locis hac significatione vsurpari testatur Thesaurus Ciceronis versiculo: satis, & ita sensus dic. l. 2. est, Deus satis, id est, multum & valde vltor est iuris iurandi: contemptæ religionis, grauissimisque pœnis solet hoc crimen vindicare.

Sunt tamen aliqui casus, in quibus periurium pœnam temporalem non meretur; Primus est in periurio, nemini dānofo vt quādo, qui iurat nõ comedere carnes, vel ieiunare, vel abstinere à ludodocet glo. & cōmunis in dist. le. 2. Couarr. Aben. & Menochius & alij vbi supra Iason in leg si duo patroni §. fina. ff. de iure iurando. Secundus erit in iuramento iudiciali litis decisorio, quod defertur parte parti, de quo in le. quod si deferente 21. ff. de dolo & in le. actori. C. de rebus creditis cuius violatio solum Deum habet vltorem, vt in dist. le. secunda quia sufficit ei perjurij pœna, vt in le. nam sufficit. ff. de dolo. & probatur in le. 26. titulo 11. partita tertia gl. fina. in capitulo quicumque 6. quæstione prima recepta communiter ex Boerio decisione 305. num. 4. Cla. dist. §. periurium. in fine. Neque obstat huiusmodi periurium valde esse nociuũ parti quia respōdet Vlpianus in d. le. quod si deferente partis cōuentione remissũ esset: tacite. n. trāsfigere cōsetur, qui parti iuramentũ defert. Item nõ obstat huic scētitiæ tex. in l. si duo

duopatroni. §. fina. ff. de iure iuran. Quia vel superior sententia intelligenda est quando per Deum pars, cui delatum fuit iuramentum iuravit: tunc enim Deum habet vltorem dict. l. 2. secus si per Principem, quia tunc Princeps ipse punit, vt in dict. §. fina. ita tradiderunt Rober. & Rebar. vbi supra. Vel accipiendus est ille tex. non de iuramento iudiciali voluntario, sed de iuramento promissorio de futuro, vt constat ex litera.

Tertius casus erit in iuramento calumnie ad excludendam malitiam prestito, quanuis enim contra veritatem iuretur actio nem, vel persecutionem, exceptionem, vel recusationem non esse malitiosam periurij pœnæ locum non habebunt glo. verbo, religione in principio Insti. de pœna temere litigantium, recepta communiter ex Bald. consil. 299. lib. 5. Rebuf. in tractatu de pacificis possessoribus num. 219. Couarru. dicto. §. 7. num. 7. Menoch. vbi supra numer. 28. Auend. num. 16. in fine. Quod si periurium committatur in iuramento calumnie, quod appellatur de veritate dicenda, per quod scilicet, positionibus respondetur propter magnum ipsius partis præiudicium seuerè puniendum erit, vt resoluunt Auenda. vbi supra num. 17. Couarru. Menoch. & alij, exceptis tamen criminalibus causis, in quibus etsi reus respondendo inquisitioni, aut positionibus dei eraverit impunitus erit, nemo enim tenetur seipsum prodere cap. quis aliquando versic. item illud de pœnite. d. 1. l. 1. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam & in proposito docent Clar. dict. §. fina. quaest. 45. Auend. vbi supra Rodericus Xuarez in declaratione l. 4. titu. de las juras, li. 2. Ordinationi num. 16. quinimo, & hic reus excusaretur à culpa, si antequam sibi manifestentur indicia, quæ sunt contra eum etiam exacto iuramento veritatem celaret, vt docet D. Thomas. 2. quaestio ne. 69. articulo. 1. vbi Caieta. Soto de ratione tegendi, & detegendi secretum, secundo membro quaestio. 7. Doctor Paz in praxi, primo tomo §. parte. capitu. 3. §. 4. numero. 11.

Neque obstat huic resolutioni text. in l. fina. ff. de crimine stellionatus, vbi propter periurium veritatis pœna exilij imponitur, quia licet gloss. ibi Cuius. & Rebar. vbi supra tentauerint criminis non periurij pœnam esse eos, tamen rectè reprehendit

hendit Meno. dict. casu 319. num. 11. & est verius periurium de quo ibi, neque esse de calumnia neque iudiciale, sed extra iudiciale in contractu pignoris adhibito ad decipiendum creditorem, quo casu non negamus periuros debitis pœnis afficiendos vt ibi.

Puniuntur autem periuri iure ciuili varijs pœnis. Primo enim efficiuntur infames. Scribit enim Cice. lib. 2. de legibus in hæc verba: Periurij pœna diuina exitium, ciuilis dedecus, & probatur in l. si quis maior C. de transactio. vbi glos. & cõmunis. est tamen practicanda solum in eos, qui super iuramento promissorio de futuro de ierauerint, quo casu loquitur text. in dict. l. si quis maior. Secus autem si periurium esset assertorium, id est, de præterito, vel præsentis vt ex le. Lucius ff. de his qui notantur infamia docet ibi glo. in cap. quicumque 6. q. 1. D. Tho. 2. 2. q. 98. art. 3. ad tertium, Bar. Bal. & alij in dict. l. si quis maior Guido Papæ decis. 178. num. Clarus dict. §. periurium num. 1. Abbas in c. testimonium & ibi Felinus nu. 20. de testibus Coua. dict. §. 7. num. 4. Cassaneus in consuetudines Burgun. rubri. 10. §. 12. num. 26. Iason in dict. l. si duo §. si na. ff. de iure iurando, & ita erit obseruandum licet contradicat Padilla in dict. leg. si quis maior num. 19. ex qua pœna oritur secunda. Nam cum infamibus portæ dignitatum patere non debeant regula. infamibus in. 6. leg. 2. C. de dignita. libr. 12. periuri omni priuantur honore & dignitate leg. quoties C. de dignitati. Item in hoc periurio promissorio periurus pœnam contractus soluit, & actionem omneque conuentionis commodum amittit dict. leg. si quis maior. vbi Doctores. Iason in. §. item si quis numer. 63. Insti. de actio. Selua in tractatu de iure iuranq. vltima, iuxta quam pœnam accipienda est glos. verbo causa in cap. paruuli 22. quest. 5. existimans periurum non admitti ad agendum recepta ex Iaso. in dict. leg. si duo §. final. numer. 2. Cassaneo dict. §. 12. num. 30. intelligenda est enim si agat ex eo contractu super quo commisit periurium: alias enim non reperitur, quod periurus repellatur ab agendo, vt docuit Alexander in dict. leg. si quis maior columna final. sentit Abbas in cap. intelleximus in fine de iudicijs Ripa in ca. 8. num. 4. de rescrip. Denique hic periurus corporali pœna

castigationis punitur, dict. l. si duo patroni §. fina. Quam tamen pœnam hodie in vsu non esse, sed periuros mitrari docuit Angelus in dict. §. fina. & ibi Iason numero fina. Tibe. Decia. consilio 48. numero 30. libr. 3. Ripa in dict. capitulo 2. numer. 8. Petrus Gregorius lib. 50. syntagmatum cap. 12. numero. 2. & hanc mitra pœnam cum infamia sit, ortum habuisse existimauit Ange. a dict. §. fina. ibi. & ei super indicio sed vt Iason in fine aduertit tex. ille venit à remotis. Illa enim verba veterem Romanorum morem in sumendis de criminosis supplicijs designant: Cum enim damnatis pœnas imponebant in loco supplicij titulum affigebant, qui causam supplicij contineret, vt & populus breuiter admonitus pœnæ causam intelligeret, & ex hoc more imposita fuit inscriptio cruci Christi, vt doctè admonuit Aleiatus libr. 4. dispunctio- num capitulo secundo. Vnde in illis verbis solum significa- uit Consultus periuro fustibus castigato, inscriptio nem esse ponendam in loco supplicij, qua indicaretur reum ob temerarium iusiurandum plecti.

Qui verò periurium commiserit super iuramento assertorio, id est de presenti, vel præterito, quia stellionatus crimen committit l. fina. ff. de crimine stellionatus. extraordinaria; id est, arbitrio iudicis punietur, l. 2. ff. illo titulo Iudex tamen vsque ad exilium arbitrabitur, vt in dict. l. fin. docet Couar. dict. §. 7. sub numer. 4.

Pontificum autem iure in foro pœnitentialem puniuntur per iuri ieiunio quadraginta dierum in pane & aqua capitulo qui- cunque 6. quæst. 1. eademque pœnitentia, quæ adulteris & homicidis imponitur capitulo prædicandum 22. quæst. 1. In foro autem iudiciali grauius puniuntur: amplius enim non admittitur ad iurandum dic. c. quicumque c. paruuli 22. q. 5. c. testimonium c. sicut, de testibus glo. in l. 3. §. l. Julia ff. de testibus, quod obtinet non solum in sibi fauorabilibus, puta, quod ei non deferatur iuramentum in defectum probationis iuxta l. admonendi ff. de iure iuran. docuit in specie Socinus consilio 136. post numerum nonum l. 1. Meno. de arbitrarijs. casu 190. numero 12. vel quod eius iuratoriæ cautioni non stetur, vt tradit Iason in l. 1. ff. de qui satisfacere cogantur. Cassaneus dict. §. 12. numero 29. Masçar. de probatio. conclusione 1138.

num.

num. 2. sed & in odiosis, non enim admittitur ad testificandum gloss. verbo adulterij, in cap. pertuas, de simonia, dicit cōmunem Albericus in l. Lucius num. 3. ff. de his qui notantur infamia. Clarus dict. §. periurium num. 7. Habebitque locum hæc pœna etiam si nondum per sententiã condemnatus sit de periurio, vt docuit Bal. in l. si vteris. C. de fide instrumentorum, recepto ex Cassaneo dict. nu. 29. Pe. Gre. d. ca. 11. nu. 4. licet cōtradicat Auiles in capitula prætorũ c. 48. verbo punitio. n. 7. Item sunt & hoc iure infames cap. infames, ca. quicumque 6. quæst. 1. ca. si quis conuictus. 22. quæst. 5. gloss. verbo, periurij in cap. querelam de iure iurando, vbi Abbas, & communis in qua infamia admittenda erit cōmunis distinctio, quã supra de iure ciuili fecimus ex Abb. ibi & sentit decisio rotæ prima de iure iurando in antiquis. Ex qua pœna oritur alia, quod sci licet, collatio beneficij Ecclesiastici facta periuro est ipso iure nulla, vt tex. in ca. accedens, de accusationibus. docuerunt Innocentius in ca. constitutus, el segũdo, de appellationibus Abb. in dict. ca. querelam. capella Tolosana decisione 17. De eius in cap. dilecti colu. 2. de exceptionibus. Verum ego hæc pœnam adhibita distinctione admitterem. Cum enim periurus solum notetur infamia canonica, quæ facti est cum pœnitentia tollatur, & regula illa collationem factam infami esse nullam ipso iure solum obtineat in infamia iuris, non vero facti, vt docuit Abbas in cap. inter dilectos, num. 6. de excessibus prælatorum. idem Abbas in cap. super eo. ad finem de electione. Feli. in ca. 2. num. 4. de rescrip. Nauarrus in ca. si qua do colum. 52. eodem titu. Selua de beneficio 3. part. q. 3. col. 5. existimarent tunc esse collationem nullam ipso iure, cum fieret periuro iam per sententiam condemnato: tunc enim incipit teneri infamia ciuili ac proinde inficitur ipso iure ei facta collatio, vt in specie docuerunt Rebusus de pacificis possessoribus numero. 221. Couarru. in dict. cap. quanuis pactum 1. par. §. 7. num. 3. Bern. Diez in practica ca. 92. num. 4. & ibi Salzedolitera. C.

Postremò clerici periuri deponuntur ab ordine & priuatur beneficijsca. presbiter. 81. d. ca. querelã, ca. cum quidã. de iure iuran. c. cū nō ab homine de iudicijs, & in hoc cōueniunt omnes: disputat aut̄ latissime an hæc pœnuatio beneficij inducatur

T 2

ipso

ipso iure contra periuros, an per sententiam, hoc est, an sententia condēnatoria requiratur. In quo verior & receptior sententia est, periurum non priuari ipso iure, sed per sententiam, vt probatur in dict. ca. querelam, in capi. 2. de rescript. capi. peruenit. de fidei iussoribus, docuit gloss. 1. in cap. illud. de excessibus prælatorum, & in ca. fin. ne prælati vices suas, docet Abb. & communis in dict. ca. querelam. Abbas & alij in dict. ca. 2. vbi latissime Ripa. à num. 13. Bernar. Diez dict. cap. 92. num. 3. & ibi Salzedo Couarr. dict. §. 7. num. 3. Menoch. dict. casu 319. num. 4. & ita obseruandum est, licet contrarium velit Barbacia in dict. ca. 2. de rescript. & in dict. capi. cum non ab homine. Rebusus vbi supra num. 218. cuius fundamentis respondet Ripa. vbi supra. Effectus autem maximus est propter acquisitionem fructuum, & liberam renuntiationem vsque ad sententiam, vt late diximus supra cap. 15. Quauis enim Dominicus consil. 105. colum. 2. & Probus in additionibus ad monachum in cap. ad Apostolicæ num. 12. de re iudica. libr. 6. putauerint posse superiorem non admittere renuntiationem beneficij factam à periuro quousque causa terminetur, contrarium tamen superiori ratione probandum erit, vt doctè considerauit Salzedo vbi supra & plures alias pœnas contra periuroscumulant Castañeus dict. §. 12. à num. 26. Ripa. in dic. ca. 2. de rescript. à num. 2. Dida. Perez in l. 1. titu. 4. li. 3. Ordinamenti. verbo: positiones col. 918. ^{q. 20. in eod. A. in p. 10. v. 18.}
 313 Regio vero iure periuri notantur infamia. l. 26. titu. 11. partit. 5. l. 2. titu. 5. parti. 7. Et præterea si periurium fiat super iuramento judiciali delato à parte parti, licet de iure partitarum esset impunitum ex dict. l. 26. tamen hodiè opunitur pœna de seyscientos maravedis. l. 2. tit. 6. l. 10. tit. 19. di. 8. Ordinem. l. 2. titu. 17. libro. 8. recopilationis, quas hoc casu accipiendās testantur Villalobos in antinomijs iuris. litera. P. número. 1. E. & Olanus in concordia antinomiarum litera. P. número. 26. Eò præterea hoc casu actor falsum iurans causam amittit, reus vero habetur pro confesso, vt in l. 42. capitul. 12. li. 1. pragmaticarum Regum Catholicorum, quam refert Didacus Perez. in dict. l. 1. verbo. positiones, col. 919. in fine: Quod si periurium committatur super iuramento promissorio, in pœnam priuatur periurus omnibus bonis Camera: Regis applicandis. l. 75. titu. 6.

titul. 6. lib. 8. Ordinamenti. l. i. titul. 17. lib. 8. recopila. quam
elegantè explicant Auenda. dict. 1. parte. cap. 27. à nume. 8;
& Auiles in capitu. p̄xco. cap. 48. si vero periurium sit asser-
torium arbitrio iudicis iuxta damnum & offensam proximo
illatam & personæ qualitatem punitur.

Aduertas autem primo quod licet apud Hispanos in vsu ad
huc vigeat quædam forma præstandi fidem, maximè inter no-
biles, quæ latine homagium vt in cap. fina. de reg. iur. vulgari
autem lingua, pleyto homenage appellatur, & ideo species
iuramenti videatur dict. capit. in. cap. grauem de excessi. præ-
lato. ca. men. et si quis homagio contrauerit, non dicitur peri-
urus, neque supra relatâs pœnis afficietur, vt docuit elegan-
tes Gregor. in l. 186. verbo. o. le fiziere titu. 1. parti. 3. Auenda.
dict. cap. 27. num. 7. Dida. Perez in dict. l. i. titu. 6. li. 8. Ordi-
namenti columna. 186. Padilla in l. si quis maior nume. 36. C.
de transactio.

Et ratio curâ est, quia ad committendum periurium requi-
ritur necessario quod præcedat iuramentum: ad iuramenti au-
tem substantiam, quod Deus adducatur in testem capitu. et si
Christus, de iure iurando. In homagio autem nihil per Deum
neque Deo iuratur, vt constat ex eius forma, quam prædixi
in l. 4. titu. 26. parti. 4. l. 85. titu. 16. parti. 3. Auenda. & Di-
da. Perez vbi supra Couarru. in dict. cap. quantum pactum 1.
part. 6. nume. 1. Neque obstat text. in dict. l. 2. partit. 3. vbi
si quis homagio contrauerit appellatur periurus, quia l. illa
intelligenda est referendo singula singulis: quæ vbi interue-
nit iuramentum sit pœna periurij, vbi vero homagium, sola
infamia, vt in l. 2. titu. 5. parti. 7. ad quam se refert, vt eam l. ac-
ceperunt supra relatâ. Ex quibus apparet falsam esse gloss. sen-
tentiam in ca. s. laicus. ca. de iure iurand. & in cap. querela. ne
prelati vices suas. existimantis eadem periurij pœna puien-
dum, qui contra fidem præstitam venit ex capiti iuramenti,
22. quæst. 5. capitu. ad aures de his, quæ vi. quam sequi videtur
Arch. in summa 22. quæstio. 1. relatus à Fel. in dict. ca. que-
rela. nisi eo. ca. si accipiatur, quo quis fide. Christi interposi-
ta aduersum se rogaturum p̄dmit, vt docuit Couarr. dict. l. p.
§. 2. num. 2. Padilla in dict. l. si quis maior. num. 36. & Dida. Perz
vbi supra Auenda dict. 27. quæst. 8. l. 37. C. de iur. iur.

Secundo aduertat supra relatas poenas solum eo casu imponendas, quo agitur principaliter de periurij crimine, id est, per accusationem, secus si incidenter, vt probat text. in capit. 2. in fine. de ordine cognitionum, capitulo primo, de exceptio. declarat latè Auiles dict. capit. 48. verbo. otros juezes, num. 2.

Vltimò aduertat laicos periuros non solum posse à iudice seculari superioribus pœnis puniri, vt in capit. lex debet. 2. 4. quaestione. 5. sed & à iudi. Ecclesiast. cap. nouit. de iudicijs. Est enim crimen mixti fori, vt docent Ioannes Andreas in casu licet mulieres, de iure iurand. lib. 6. Auenda, vbi supra numel. 1. Couar. in 4. 2. part. ca. 6. num. 20. Salzedo ad Bernar. Diez dict. cap. 92. additio. 3. & est communis secundum Xuarez in communibus opinionibus, verbo. periurium num. 95.

De Raptu virginum, Caput vigesimum

RAPERE verbum commune est ad res, & ad personas: nam & qui personam rapit raptor dicitur, in rubrica, de raptoribus. ff. vi honorū l. si quis ex domo. ff. de furtis, & qui personam abducit proprium raptorum raptū committit l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. docent Rebusus in rubrica de verborum signi. Et hoc casu raptus dicitur à corrupendo ca. 1. 36. qui. is enim committit raptum, qui de loco ad locū per vim mulierem aut virum amouet abducendi animo, libidinis causa, quæ omnia probantur in dict. l. vnica, vt in ca. lex illa verbo, raptus 33. quaest. 1.

Ex qua descriptione primo deducitur ad hoc, quod raptus committatur requiri quod motio fiat de loco ad locum, vt ex dict. l. vnica, & verbo, raptus ibi, à domo patris abducitur, docuerunt Bal. in l. sed eximendi in principio, vbi Alexand. in l. eū qui. ff. ne quis eū, qui in ius Bossius in practica titu. de raptu mulieris nu. 3. Vibius lib. 1. communium opin. num. 1. op. nione 158. Petrus Greg. li. 36. syntagma. ca. 36. nu. 1.

Vnde

Vnde & si quis in propria domo, vel lecto mulierem per vim cognoscat, raptum non committit, neque infra referendis pœnis punietur, vt in specie docuerunt Albericus in 2. pa. statutorum quæst. 31. & 66. Bosius in 4. Guido Papæ singulari 1007. Marsili singulari 65. & probatur in l. mariti lenocinium. 29. §. fina. ff. de adulte. Et ita obseruandum est, licet contrarium defendat Rebu. in l. Marcellus verbo, rapere. ff. de verbo. signifi. Neque obstat text. in ca. fin. in fine. 36. q. 1. vbi & is appellatur raptor, qui per vim virginem stuprauit, quia cum, vt diximus quidquid vi eripitur rapi dicatur l. si eximendi, ff. ne quis eum, qui in ius vocatus est l. 3. §. non solum. ff. de incendio, ruina, & qui virginem stuprauit raptor dici poterit, non virginis, sed virginitatis, vt ibi nos vero de raptu virginum disputamus: ex quibus apparet eum qui per vim cognouit mulierem, cum non committat raptum, vltimo mortis supplicio non esse plectendum. Probat enim l. 3. verbo, præterea ff. ad l. Iuliã. de vi. & argum. into à contrario sensu text. in l. qui vacantem eodem titul. §. item lex Iulia. de vi. Instituta de publicis iudicijs, & in specie docent Albericus in l. raptus, quæstione. 1. & ibi Paulus numero quarto. C. de episcop. & clericis.

Idem Albericus in dict. l. vnica. columna finali, & ibi Marfilij nu. 12. idem Marsili dict. singulari. 65. Sed eorum opinio in hoc falsa est, quia licet non committatur raptus committitur tñ rapina, quæ mortis pœna dicta est, vt probat tex. iusta glo. verbo, sine vi, in dict. §. 13. Iulian. de adulterijs, Instituta de publicis iudicijs, docet Baldus in dicta. l. si quis non dicã rapere quæstione finali Antonius Gomez in l. 80. Tauri numero. 41. Rebuf. vbi supra Clarus libro. 5. sententiarum. §. fornicatio num. 33. & §. raptus num. 1. Greg. Lopez in l. 3. verbo. o jaziendo titul. 20. partit. 3. Et apud nos ex hoc l. partitæ ita erit practicandum.

Secundò deducitur ad committendum raptum vim quoque requiri dict. cap. lex illa. verbo. raptus. 36. quæst. 1. ibi, violenter notant omnes in dict. l. vnica. Idque ipsius verbi significatio postulat, eum rapi solum dicatur, quod vi eripitur, dict. l. si eximendi dict. l. 3. §. non solum.

Vnde si fœmina propria voluntate consentiens rapiarur, quia

quia ibi nulla vis intercedit, nō committetur raptus cap. cum causa de rap. cuius tex. decisio intelligenda est, quando inter eos præcessit tractatus matrimonij, & ea ratione consentit rapta se rari. Hoc enim casu iure canonico, cui in hoc standum est, vt rectè docuit Maria. Socinus in dict. cap. cum causa nu. 5. hoc crimen cessat. Iure ciuili etiam si nuptiarum conuentio præcessisset raptoris punietur pænis, vt in dict. l. vnica, & dicemus infra. Regulariter autem, etiam si à principio, vel postea foemina raptori consentit, quia parentibus dissentientibus vis infertur, hoc committitur crimen, dict. c. lex illa, cap. de raptoribus 36. q. 1. cap. nullus 36. q. 2. docent Albericus in dict. l. raptores num. 7. Clarus dict. §. raptus num. 3. Maties. notabili 98. Mascar. de probationibus. conclusioe. 1234. nu. 26. Bosius vbi supra num. 5. Marianus Socinus in dict. cap. cum causa, & ibi canonistæ Petrus Gre. dict. cap. 8. num. 2.

Ex quibus apparet multò fortius raptum committi, vbi suasionibus donis aut alijs amatorijs artibus, mulier viro consentit, habent enim vim persuasoria verba l. 1. §. persuadere. ff. de seruo corrupto. Imo Solon grauius puniuit eum qui verbis pellexit mulierem, quam qui vi, vt refert Plutar. in Solone & condicunt notata per Mascar. de probatio. consi. 141. a num. 26. vt in specie docent Verberanus in viatorio iuris titulo de raptoribus. Clarus & Bosius vbi supra. Quod si nullis præcedentibus donis, & suasionibus mulier ipsa libera, & spontanea voluntate consentiat, vt rapiatur non punietur iste raptor, vt docuit Bal. in dict. l. vnica verbo vltèrius oppono, cuius sententia admittenda est quo ad pænam ordinariam: extraordinarie etiam, hoc casu punietur, vt docuit Bosius vbi supra num. 7. & faciunt fundamenta Maria. Soci. in dict. ca. cum causa num. 1.

Vno autem casu indistincte vera esset Bal. doctima, quando scilicet foemina, neque parentes aut propinquos haberet, sub quorum esset potestate: tunc enim si raptui non donis & suasionibus, sed libera voluntate consentiret excusaretur à pæna raptus. volenti enim & scienti non fit iniuriæ leg. nemo videtur de regu. iuris leg. cum donationis C. de transactio. nibus l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniurijs. & in specie docet Hip. potitus in dict. l. vnica, num. 16, Carrerius in practica. §. circa quar-

quartam nu. 284. Mascardus die. conclusione 1254. n. 29. Sed quia in dubio mulier semper præsumitur seducta blanditijs, & suasionibus viri, vt aperte probatur in dict. l. vnica tenebitur hoc casu raptor probare, neque suasiones neq; dona intercessisse ipsamque vltro consensisse, recte aduertit Mascardus num. 30. quæ probatio satis difficilis est, nisi ipsa met confiteatur, arg. gloss. verbo. confessus in l. penultima C. de fidei iusso. docet Bosius vbi sup. nu. 7.

Tertio ex illa descriptione deducitur foeminas quoque si viros rapiant, raptum committere, & poenis infra referendis plectendas, vt voluit gloss. verbo, sponsam, in dict. l. vnica quam sequuntur Marsilijs ibi nu. 223. & in l. si quis viduam num. 6. ff. de quæstionibus Antonius Gomez in dict. l. 8. Tauri num. 37. Ange. in dict. l. vnica, in fine. Vbi refert se vidisse Florentiæ quandam meretricem comburi, quæ adolescentulum rapuerat, & ita est obseruandum, licet contradicat Clarus dict. §. raptus num. 6. & Grillandus, de diuersis criminibus lib. 3. quæst. 10. num. 23. plures autem foeminas hoc commisisse crimen constat ex Tiraquello de vtroque retracto tomo 1. §. 20. num. 5. & de legibus connubialibus l. 9. numero 112.

Quarto deducitur, quod raptus requirit honestatem ex parte raptæ dicta l. vnica in principio ibi raptores virginum honestarum, notant Carrerius dict. §. circa quartum num. 276. Mascardus vbi supra nu. 10. Vnde si quis rapuerit meretricem non incidere in crimem & poenam raptus testatur glo. 1. in dicta l. vnica argumento le. in l. quæ adulterium C. de adulterijs, & l. verum, vbi Bar. ff. de furtis, sequuntur Grammaticus decis. 107. num. 5. Cephalus con. 140. li. 1. Grillandus de poenis omnifariam coitus quæst. 10. num. 25. Cla. & Mascardus vbi supra Anton. Gomez num. 45. Et ratio est, quia meretrix non præsumitur vim pati à cognoscente, cum ex sententia Decij in l. nemo inuitus ff. de reg. iur. meretrix compelli possit ad faciendam sui copiam, quemadmodum caupones, & stabularij, quem tamen recte reprehendunt Couar. lib. 3. capit. 14. Plaza de delictis cap. 34. numero 9. Constat autem ex prædictis sine vi raptum non committi. Quod vsque adeo verum intelligebat Alcia. responso 469. numero 2. & Bero. quæst.

317. num. 8. vt existimauerint omnino esse impunitum, quod tamen falsum est. Licet enim nō commitatur raptus, arbitrio tamen Iudicis puniendum esse recte docuit Bal. in l. penultima ff. de rerum diuisione. Menochius de arbitrarijs casu 291. à num. 2. Quod euidenti argumento probatur. Is enim qui se nestras, vel ianuam meretricis infringit, licet furti ex eo sequuti non teneatur dict. l. verum ff. de furtis & ibi Bar. tenetur tamen actione iniuriarum, poena Iudici arbitraria, secundum qualitarum iniuriæ, & damni, vt docet Grillandus dict. quæst. 10. num. 26. Meno. num. 5. ergo multo fortius tenebitur si eam rapiat. Sed quia ea solum meretrix est, quæ passim & sine delectu multorum libidini inseruit cap. vidua, vbi glo. 34. d. l. palam §. rectissime ff. de ritu nuptiarū, glo. verbo, publicas in cap. inter opera, de sponsalibus, declarant eleganter Meno. vbi supra numer. 7. Couar. in 4. 2. part. cap. 8. numer. 4. latissime Mascardus de probatio. conclusione 1254. à nu. 4. dubitari contingit, an idem admittendum sit, si ea quæ non meretrix est, sed semel, aut iterum in corpus peccauit rapiatur. Et glo. verbo viduam in §. item lex Iulia. Instituta de publi. iudicijs, existimauit, & hoc casu raptum cessare, & clarius Pau. de Castro consilio 305. & Hippolitus singulari 74. num. 4. Mas. dict. conclusione 1254. num. 32. Quorum sententia admittenda est non vt omnino excusetur à raptu, sed vt mulieri incumbat onus probandi violenter & contra propriam voluntatem abductam, quæ enim semel cognita est non præsumitur per vim rapta secundum Carrerium vbi supra num. 283. & Mascar. dict. num. 32. ea autem id probante poena raptus locum habebit facit doctrina Bofsij vbi supra num. 10.

Quinto ex dict. descriptione deducitur raptum eo animo fieri oportere, vt in alio loco contra voluntatem suorum retineantur. Vnde si commodioris coitus mulier de loco ad locum etiam per vim moueatur, non committi raptum docuerunt Bertrandus consilio 39. volumine 6. quem sequuntur Clarus dict. §. raptus num. 1. Vibius lib. 1. communium opinionum, opinione 158. Mascardus vbi proxime numero 20. & sequentibus.

Vltimò inferitur, quod vt poenæ infra referendæ contra raptos locum habeant, oportet raptum committi causa libidinis,

nis, vt ex dictal. vnica probatur ibi, cum virginitas, vel castitas corrupta restitui non possit, docent D. D. ibi cōmuniter Anto. Go. Iulius Cla. Vibius & Mas. vbi supra. Hinc fit, vt raptorē puniri eū qui foeminā eo animo rapuit, vt eā cognosceret, licet postea nō cognouerit, vt ex l. qui cætu §. qui vacantē ff. ad l. Iuliā de vi l. 1. §. fina. ff. de extra ordinarijs criminibus c. de raptoribus 36. q. 1. docuerunt Bal. in l. raptores oppositio ne 1. C. de episco. & cleri. Bofius in praxi titul. de raptu mulieris nu. 14. Castaneus in consuetudines Burgūdiæ rubrica 1. nu. 40. Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri nu. 40. Sed contrarium probari videtur in dict. l. vnica ibi, maxime cum virginitas, & in versiculo quæ multo magis, & in capit. raptus 36. quæst. 1. vbi raptus à corrumpendo dicitur: ex quibus in rapiente, sed non corrumpente locum non habere poenas dict. l. vnice, sed aliam extra ordinariam docuerunt Anania in dicto capit. cum causa, columna penultima, Boerius de cise 316. post numerum 4. Silua nuptialis lib. 4. num. 46. versiculo 2. limitatur, & apud nos approbata est hæc opinio in l. 1. titulo 10. lib. 4. fori.

Vnde dicendum est priorem opinionem veram esse, quoties copula non fuit sequuta, ideo quod raptor non potuit ipsa rapta potiri.

Secunda vero opinio admittenda erit, si raptor poenitentia ductus à corruptione abstinuerit. Tunc enim, licet videatur crimen raptus perfectum, tamen mitiori & extra ordinaria poena punietur, vt eleganter distinguit Marsilijs in dict. l. vnica numero 254. Clarus dicta §. raptus numero 3. Antonius Gomez dict. num. 40. in fine Couarruias in clementina si furiosus 2. parte in initio numero 8. Meno. de arbitrarijs, casu 360. numero 32, Mascardus vbi supra num. 37. Et iuxta hanc distinctionem ego interpretandam existimo legem primam titul. 10. lib. 4. fori. & l. si quis non dicam rapere. C. de epif. & cleri. nam quod ibi dicitur poena raptoris puniendum non solum qui rapit, sed qui tentat rapere intelligendum est de eo, per quem non stat, quominus perficiat, vt eleganter interpretatur Couarruias vbi supra nu. 6. Mascard. dict. n. 37. & facit glo. in principio in l. de vi bonorum raptorum.

V

Puniu

Puniuntur autem raptores scuerissime iure ciuili. Si enim in ipso raptu deprehendantur possunt impune propria auctoritate à propinquis, vel cognatis ipsius raptæ occidi dict. l. vnica versicul. ne igitur.

Et hæc eadem pœna imponitur ibi contra auxilium præbentes inuasionis tempore. Et hæc mortis pœna à iudicibus sine distinctione personarum, vel raptæ, vel raptoris imponenda est ex dict. l. vnica. l. si quis non dicã, l. raptores. C. de episcopo. & clerici. l. qui cętu. §. qui vacantem. ff. ad l. Iuliam de vi. §. item l. Iulia. de vi. Instituta de publicis iudicijs. bona quoque eorum licet regulariter bona ad mortem damnatorum eo iure fisco applicarentur, autentica bona damnatorum. C. de bonis proscriptorum, ipsius raptæ dominio si ingenua sit applicantur dict. l. vnica versicul. & si quidem ancillæ. Nisi matrimonium rapta contrahat cum raptore: tunc enim eis priuatur ex eodem versicul. autentico de mulieribus raptis, in principio, ideo certe quod iure ciuili rapta contrahere non potest, cum raptore dicta. l. vnica versiculo, nec sic facultas, vbi notant omnes.

Quæ prohibitio contrahendi matrimonium licet aliquandiu durauerit etiam Pontificio iure ca. de puellis ca. placuit, 36. quæst. 2. postmodum tamen Pontificum sanctionibus subblata fuit, vt constat ex ca. fina. de raptoribus ca. tria, ca. denique 36. quæst. 2. docent Clar. dict. §. raptus, num. penultimo, Anto. Gomez in dict. l. 80. Tauri num. 43. Couar. in 4. 2. par. ca. 3. §. 9. num. 1. Diuus Thomas 2. 2. quæst. 154. articulo. 7. ad tertium.

Hodie autem quandiu rapta in potestate raptoris manserit, nullum inter eos consistere potest matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in locotuto, & libero constituta in eius matrimonium consenserit, obseruabitur dispositio dic. ca. fina. de raptoribus, ita disponente Concilio Tridentino Sessione 14. ca. 6. de reformatione matrimonij. Est tamen dubiũ, si rapta iuris canonici permissione vtatur, & raptori nupserit, amittat bona raptoris, quæ eius dominio iure ciuili applicabantur si raptoris non nupsisset. Ei enim nubens ex dispositione iuris ciuilis ea bona amittebat dict. autentico de raptis mulieribus ca. cum secundum, ll. de hæreticis li. 6. & gl. ibi verbo. certoque

certoque casu, putabit etiam hodie si raptori nubat bonorum emolumento priuari, quam sequitur Anto. in ca. 1. de sponsalibus & ibi Felinus nume. 15, & Salicetus in dict. l. vnica numero. 12.

Sed quia poena, quæ potest impedire matrimonium, pro non imposita habetur. l. Titia. ff. de verborum, & priuatio bonorum per legem acquisitorum posset impedire raptæ consensum, verius docuit gloss. in cap. de puellis 36. quæst. 2. etiam si ipsa nubat raptori, bona tamē eius lucrari, & cōprobant Abb. Aretinus, & Decius nu. 34. in ca. Ecclesi. de constitutionibus idem Decius in l. nuptias num. 11. de regulis iuris Pala. Rub. in repetitione ca. per vestras notabili. 3. §. 20. num. 8. Coua. in 4. 2. part. cap. 3. §. 9. numer. 2. Gregor. Lop. in l. 3. verbo, cassasse, titul. 20. parti. 7. Et denique parentes raptæ, si ab accusatione raptoris desistant, & sic iustum dolorem deponant transigendo hoc iure deportantur dicta. l. vnica 'versiculo', nisi etenim.

Pontificum autem iure raptores eorumque fautores à communione suspenduntur ca. raptores 36. q. 2. & laici anathematizantur, clerici à proprio decidunt gradu, id est, ab ordine, & beneficio deponuntur ca. 1. ca. si quis virginem, cap. nullus, eadem causa & quæstione. Quæ poenæ à Concil. Triden. dic. ca. 6. Ses. 24. confirmantur: sunt enim raptores ipso iure excommunicati perpetuo infames, proprijs dignitatibus priuantur: Clerici vero à proprio decidunt gradu, & tenentur insuper raptam arbitrio iudicis dotare. Quam Tridētini sanctionem eo tantū casu obtinere interpretatur Salzedo in additio. ad Ber. Diez in praxi. c. 78. quo raptus causa contrahendi matrimonij cōmitteretur, alias alia poena pro modo culpæ plestēdos esse affirmat.

Sed ego indistincte excommunicationis & cæteras poenas locum habere existimo, cum ex iuribus supra relatis constet antiquis sanctorum patrum sanctionibus easdem poenas impositas fuisse, quas concilium innouare voluisse, verosimile est.

Regio vero iure antiquo raptores, si raptam cognouerint ultimo supplicio plestuntur: si autem copula non sequatur poena pecuniaria plestuntur, de cien maraue dis, quinquaginta

Regi, & quinquaginta applicādis raptæ. Et si rapta nupta fuerit licet non cognoscatur à raptore ponitur in potestate viri, vt de eo eiusque bonis disponat prout voluerit l. 1. 2. & 3. titul. 10. lib. 4. fori. Partitarum autem iure contra raptores, & corū fautores pœna mortis indicta est, & bona applicantur raptæ, nisi contrahat cum raptore: tunc enim applicantur fisco l. 3. titul. 20. parti. 7. Quæ pœna pro solo conatu ad actus exteriores deducto locum habet, licet non perficiatur raptus l. 2. titu. 31. partit. 7. Quod si raptus committatur in eremo, vel raptor fugiat ad cremum est casus de la hermandad, & idcopunuitur pœna flagitæ l. 2. titu. 13. li. 4. recopilationis.

Aduertas autem pœnam mortis omni iure impositam aduersus raptores cessare, si raptam ducat in vxorem, ex dict. ca. final. de raptoribus, alias enim parum prodesset validitas matrimonij, vt ex capit. 2. de adulterio docuerunt Calderinus in dict. ca. fina. Paulus in l. raptores. C. de episcop. & cleri. Et ita fuisse Salmanticæ practicum refert Anto. Gomez in dict. l. 80. Taurinum. 43.

Sed in puncto iuris contraria sententia verior est, vt docuit Gregor. Lopez in di. l. 3. verbo, ca. f. titu. 20. parti. 7. Anto. Gomez. vbi supra Clarus in di. 4. raptus in fine. Apud nos autem prior opinio practica erit ex l. 22. titulo. 1. partita. 7. disponente quod facta concordia inter partes non imponatur pœna corporalis.

De Sacrilegij pœna, Caput trigessimum.

VM grauius multo sit diuinam, quam humanam lædere maiestatem cap. vergentis de hæreticis, rectè significauit Consultus in l. 2. ff. ad l. Iuliam maiestatis grauius esse sacrilegium læsæ maiestatis crimine, & in expresso docuit Ludouicens Montaluuus de reprobatione sententiæ Pilati numer. 64. Dicitur autem sacrilegium, quasi rem sacram lædere, vel legere, teste D. Isidorolib. 10. etymologiarum capi. 18. Diuo Tho. 2. 2. quæstione. 99. articul. 1. Montalto vbi supra numero. 70. Legere

gere enim aliquando furari significat, ut tradit Seruius in eclo-
ga, Virgilij, 9. Prateius de verbis iuris. versicu. sacrilegi sunt.
Indeque inter plures sacrilegij diffinitiones, quas cumulauit
gloss. in ca. sacrilegium 17. quæstione. 4. Verior, & receptior
est, quod sacrilegium sit sacra rei violatio, vel eiusdem usurpa-
tio, quam probauit D. Thom. 2. 2. quæstione. 99. articulo. 1.
Syluester in summa verbo sacrilegium Pau. Grillandus de pœ-
nis omnifariam coitus quæstione. 1. num. 5. Bernard. Diez in
practica ca. 87. & ibi Salzedo additione 1. & recte Paul. in l.
sacrilegij. 9. ff. ad l. Iuliam peculatus, scripsit ad sacrilegium
considerandum esse, an res sacra sit, ut declarat Pet. Greg. lib.
33. syntagmatum ca. 14. in principio.

Ex qua diffinitione deducitur primo sacrilegiũ cõmittere,
qui virginem Deo dicatam carnaliter cognouerit, corrumpit
enim rem sacram ca. impudicas 2. quæstione. 1. l. si quis in hoc
genus. C. de episco. & cleri. glo. in virginibus. 27. q. 1. D. Th.
di. q. 99. artic. 3. ad tertium, Bal. in l. si nondum. C. de furtis,
Grillandus di. q. 1. nu. 4. & 10. Ber. Diez vbi supra Menoc.
de arbitrarijs casu 389. nu. 22. Et de huius sacrilegij pœnis egi-
mus iam supra ca. 5.

Secundo deducitur eum quoque, qui clericum læserit ma-
nus scilicet, in eum violetas inferendo sacrilegium committe-
re cap. si quis suadente 17. quæstione. 4. docent Bald. in di. a.
l. si nondum Bernard. Diez di. cap. 87. Menoch. vbi supra nu-
mer. 15. Imo hoc grauius est cæteris sacrilegijis secundum D.
Thom. di. quæst. 99. articulo 3. Grillandum di. quæstio. 1.
num. 9. Imo & si læsio non fieret in persona clerici, sed in ve-
stibus puta eas lacerando, idem esset admittendum ex gloss. in
dic. ca. si quis suadente, recepta cõmuniter ex Inno. in ca. nu-
per. de sententia excommunicatio. Bar. in l. 1. §. hoc autem. ff.
de noui operis nuntia Marfilis singulari 188. Menoc. vbi sup.
nu. 107. Hic autem sacrilegus punitur iure ciuili pœna capi-
tis l. si quis in hoc genus. C. de episco. & cleri. ca. in primis. §.
si quis 2. q. 1. Et nouiori iure exilij pœna ordinaria est, nisi ali-
qua in percussione concurrant, puta, quod diuina celebrètur,
quod sit in Ecclesia, & quod diuinum officium perturbetur, ut
ex autètica, sed nouo iure. C. de episco. & cle. docuit ibi Bal.
receptus ex Menoch. vbi supra num. 15.

Iure

Iure autē pontificio verberans vel vulnerans clericum ipso iure est excommunicatus, neque absolui potest, nisi à Romano Pontifice dict. cap. si quis suadente 17. quæst. 4. cap. nō est dubium, cum sequentibus de sententia excommunicationis, cap. religioso, cap. eos qui, cap. cum quis, eodem titulo li. 6. l. 4. titulo 9. partit. 3. declarat eleganter Naua. in Manuali cap. 27. num. 76. Didacus Perez in l. 1. titulo 3. li. 1. ordinamenti, colūna 104. vers. priuilegiatus etiā. Hodie autē ex priuilegijs concessis per bullam cruciata potest sacrilegus à quocunque sacerdote absolui, & iure communi ab episcopo pluribus casibus absolui potest, quos refert tex. & glo. in cap. mulieres de sententia excommunicationis, & ibi communis, Naua. vbi supra num. 88. Sed quia poena excommunicationis spiritalis est cap. nemo contemnat 11. quæst. 3. sacrilegus autē spiritalia contemnit, inductum est, poena quoque pecuniaria mulctari, vt citius recipiscat cap. quisquis inuentus 17. quæst. 4. Et ita in ecclesiasticis tribunalibus obseruari testatur D. Thom. dicta quæst. 99. art. 4. Salzedo in additionibus ad B. Diaz dicto cap. 87. additione 1. in fine.

Aduertas autem, quod et si sacrilegij crimen mixti fori sit cap. cum sit generale de foro competenti l. 7. titulo 5. lib. 1. fori, l. 10. titulo 18. parte 3. ideoque possit ecclesiasticus vel secularis Iudex, ex præuentione cognoscere secundum Abba. in dicto cap. cum sit generale num. 27. vbi communis decisio pedemontana 103. num. 7. Clarus lib. 5. sententiarum §. fina. quæst. 37. Montaltus vbi supra à num. 52. tamen in hac specie sacrilegij, de qua loquimur solum ecclesiasticum punire posse sensit gloss. verbo, ab ecclesia in autentica, item nulla. C. de episcopo. & cle. sequitur Bar. in l. 1. num. 44. C. de summa Trini. Maranta in speculo aduocatorum 6. part. nu. 141. Sed ex generalitate dict. cap. cum sit generale, verius multo mihi videtur, & hoc casu mixti fori esse vt aduertit Clarus vbi supra. Guido Papæ decis. 562. num. 3. Illud tamen non nego, quod et si secularis iudex super crimine processerit, laicūque condemnauerit, poterit de nouo ecclesiasticus contra eū propter sacrilegium procedere ad poenas canonicas sacrilegij, teste Couar. li. 2. variarum cap. 20. num. fina. decisio Pedemontana 103. num. 7. Quæ sententia non solum habet locum, quando

quando secularis solum de crimine principali pronunciauit, Sed & quando laicum de sacrilegio puniuit; vt receptum apud ecclesiastica tribunalia testatur Salzedo vbi supra littera B. versiculo alij vero, licet contrarium defendant Socinus in cap. postulasti num. 16. de foro competenti. Rolandus Valle consilio. 24. num. 13. libr. 2.

Tertio ex prædicta diffinitione deducitur, quod cum omnibus ecclesijs & locis sacris in eorum fauorem, & debitam reuerentiam hoc priuilegium concessum sit, quod nullus possit inuitus cuiuscunque criminis reus etiam à proprio iudice abinde extrahi. l. 1. & sequentibus C. de his, qui ad ecclesias confugiunt. cap. inter alia de immunitate ecclesiarum capit. miror, cap. reum 17. q. 4. exceptis tamen nonnullis, qui hoc priuilegio non gaudent, quos recenset tex. in dict. cap. inter alia, & in cap. firma. de immunitate ecclesiarum l. 3. & 4. titulo 11. partita. 1. l. 3. titu. 2. lib. 1. recopilatio. Coua. lib. 2. variarum cap. 20. Ber. Diaz in practica cap. 123. & ibi Salzedo Remigius de Goni de immunitate ecclesiarum prima fallètia cum sequentibus Clarus libr. 5. sententiarum §. fina. quæst. 30. Quæfada quæstionum iuris cap. 1. Azeuedo in dict. l. 3. & fina. l. titu. 2. libr. 1. recopila. D. Paz in praxi primo tomo cap. 3. §. 3. per totum, & huius immunitatis originem eleganter tradiderunt Remigius vbi supra Calepinus in dictionario, verbo asellus, Corrasius lib. 5. miscellaneorum cap. 23. Ioannes de Vifchis in tractatu de immunitate ecclesiæ nu. 70. Si Iudex secula. de facto inuitum extrahat de ecclesia quia locum ipsum sacrum lædit eius immunitatem corrumpendo, committit sacrilegium cap. frater, cap. quis quis 17. quæst. 4. l. 4. tit. 11. partita. 1. docent Bal. in l. si nodum C. de furtis, Grillandus vbi supra quæst. 1. nu. 4. Ideoque poterit ab ecclesijs Iudice puniri ex Ioanne de Vifchis vbi supra numer. 2. D. Paz dic. §. 3. numer. 15. & probatur in dict. cap. miror. De iure autem ciuili puniatur pœna vltimi supplicij l. fina. C. de his, qui ad ecclesias confugiunt, vbi cõmunis. Ioãnes Igneus in repetitione legis primæ in principio numer. 42. ff. ad Syllania. De iure autem canonico quod in hac re seruandum est, alia pœna imponitur, videlicet, excommunicationis, quo vsque reum ecclesiæ restituat dict. cap. miror & pecuniaria 30. librarum argenti,

ti, & restitutione damni dict. cap. quis quis 17. quest. 4. & publica pœnitentia capitulo si quis contumax, eadem causa & questione. Docent Abbas in dict. cap. penultimo, columna fina. de immuni eccle. Magnerius in l. nemo de domo iume. 29. ff. de regulis iuris. Ioannes de Vischis vbi supra nume. 65 D. Paz dict. §. 3. numer. 16. & approbantur de iure Regni in l. 4. titu. 11. partita 1. & hodie in concilio Tridentino sessione 25. cap. 20. de reformatione.

Aduertas autem, quod pœna illa pecuniaria applicanda est ecclesie à qua extractus fuit criminofus argumento capitulo si quis in atrio 17. quest. 4. & docuit in expresso glo. in capitulo sacrilegium & in dict. capitulo si quis contumax, eadem causa & questione sequuntur Archidia. ibi & Ioan. de Vis. numer. 66.

Secundo aduertas, quod quia ecclesia raro exigit illam pœnam pecuniariam per defuetudinem perdidit ius eam exigendi, vt firmat glo. verbo connubio. in capitulo cum multæ 15. quest. vltima recepta comuniter ex. Claro dict. §. fina. q. 30. numer. 1. Paz & Ioan de Vis. vbi supra Vnde glo. in dict. capitulo si quis contumax affirmauit pœnam in hoc crimine esse arbitriam, & Hostiensis in summa hoc titu. §. qua pœna, & Archidia. in dict. capitulo quis quis. Quorum opinio vera est quoad quantitatem condemnationis: nam cum in dict. capitulo quis quis imponatur pœna triginta librarum argenti, & in dict. capitulo si quis contumax nougentorum solidorum, poterit Iudex arbitrari, cum enim iura varias pœnas imponunt optio datur Iudici, vt notat Abbas in capitul. at si clerici. §. de adulteris. de iudicijs, & in capitu. 2. in fine de cohabitatione clericorum & mulie.

Tertio aduertas quod etiam hodie aliquando imponitur pœna publicæ pœnitentiæ, quam inducit tex. in dict. capitulo si quis contumax, contra seculares Iudices. Et licet olim plures solemnitates obseruarentur in publica pœnitentia, quas omnes recenseat tex. in capitulo in capite 50. distinctione tamen hodie hæc pœnitentia Iudicibus imponitur, vt dum res sacra celebratur, ipsi assistant nudis pedibus sine pallio & manibus lucernam tenentes, sed raro id patiuntur supremi Iudices, nisi propter magnum & notabile scandalum.

Qua

Quarto ex prædictis deducitur sacrilegium committere eum, qui rem sacram de loco sacro fuerit furatus. sacrilegij 9. ff. ad l. Iuliam peculatus, capitulo quis quis 17. quæst. 4. glo. in capitulo sacrilegium, eadem causa & quæst. Imo hoc proprie esse sacrilegium probat eiusdem etymologia supra relata, & diffinitio Consulei in dict. l. sacrilegij & docent Bar. in l. Diui numer. 1. ff. ad l. Iuliam peculatus, Meno. de arbitra. casu 389. numer. 2. & plures ex infra referendis. Sed an idem sit si res profana è loco sacro surripiatur à Doctoribus cotrouer titur, & diuersum esse probat tex. in l. Diui ff. ad l. Iuliam peculatus & contrarium tex. in capitulo quis quis 17. quæst. 4. Vnde crebrior sententia fuit differentiam constituentium in ter ius ciuile & canonicum, vt illo attentio sacrilegium nõ sit: Ex iure autem canonico sacrilegij pœnæ locum habeant, ita glos. in dict. capitulo quis quis & in dict. l. Diui & in l. si nondum C. de furtis sequuntur Bar. Bal. & Salicetus ibi Gri Handus dict. quæst. 1. numer. 5. Clarus libr. 5. sententiarum §. sacrilegium numer. 1. Meno. vbi supra Bosius in practica tit. de sacrilegijs in principio Iacobus de Belo visu in practica rubrica. de furtis & latronibus numer. 46. Hieronymus Zane tus de differentijs vtriusque iuris num. 128. Sed ego verius esse exillimo nullam in hoc casu fuisse ciuilibus & pontificij iuris differentiam, sed sine vlla distinctione semper sacrilegium committi.

Idque vt sentiam moueor primo autoritate Ciceronis lib. 2. de legibus. vbi hæc verba habentur sacrilego pœna est neque ei soli, qui sacrum abstulerit, sed etiam ei qui sacro commendatum. Secundo ex l. vt facta 16. §. locus. ff. de pœnis vbi Consul scripsit locum facere vt idem vel furtum vel sacrilegium sit. Et ita contra comunem alijs rationibus tentauit Cuiacius lib. 13. obseruationum cap. 19. Petrus Gre. lib. 33. syn tagmatum cap. 14. numer. 8. & apud nos hæc opinio certa est ex l. 10. titu. 18. partita 7. Et generali consuetudine receptum esse, vt omnis sacrilegus, siue rem sacram de loco sacro, siue non sacram de loco sacro subriperit, semper puniatur pœna mortis: tradidit Iodocus in practica cap. 111. num. 6. Cla. dic. §. sacrilegium num. 1. Neque obstat tex. in dict. l. Diui, qua mouetur communi siquia quod ibi scribitur, furti non sacrile-

gij actionem esse, intelligendum est, quo ad repetitionem competentem priuato, cuius res subtracta fuit, quo ad punitionem enim delicti & publicam emendationem non negat ibi Consultus sacrilegium committi. Et eadem interpretatione accipiendus est tex. in l. si nondum C. de furtis. Ex qua opinione apparet, quod cum res ipsa sacra, vel locus sacer sufficiat vt dicatur sacrilegium, idem quoque esse admittendum, si res sacra de loco non sacro surripiatur, vt probat tex. in dic. capitulo quis quis & docent Doctores vbi supra.

Puniuntur autem hoc sacrilegium committentes seuerissime iure civili mortis scilicet pena. sacrilegij 9. ff. ad legem Iuliam pecula. l. aut facta 16. §. locus ff. de pœnis l. 1. in principio ff. ad l. Iuliam maiesta, iunctis his, quæ supra cap. 21. diximus, docent glo. & Bar. in dict. l. sacrilegij, glo. verbo sacrilegij in cap. felicis de pœnis lib. 8. Ludou. Montaltus in tractatu de reprobatione sententiæ Pilati dubio 1. num. 63. Bosius dict. titulo de sacrilegij numer. 6. Anto. Gomez 3. tomo variarum cap. 5. num. 11. Ex quibus apparet falsam esse opinionem Meno. dict. casu 389. num. 4. Clari dict. §. sacrilegij nu. 4. Pe. Grego. dict. lib. 33. cap. 14. existimant tium hoc iure sacrilegij pœnam esse arbitrariam. Neque obstat tex. in l. 4. §. mandatis, & in l. sacrilegij 6. ff. ad l. Iuliam pecula. quia quod ibi scribitur Iudicem posse arbitrari interpretandum est circa genus mortis, & modum illius pœnæ: poterit enim vel ad bestias damnare vel viuos comburere, vel furcis suspendere Quæ interpretatio euidenter probatur in dict. l. sacrilegij 6 ibi & scio multos etiam. Ex æquitate tamen licebit Iudici propter minimum rei valorem, vel delinquentis minorem ætatem mitiorem pœnam imponere, ex Boerio decisione 254. Meno. vbi supra num. 6. Cla. dict. num. 4.

Pontificum autem iure in foro pœnitentiæ seueræ pœnitentiæ puniuntur, quam refert tex. in cap. de viro 12. q. 2. In foro autem contentioso pœna ex communicationis serendiæ puniuntur, vt constat ex canone 71. Apostolorum: dict. capitulo quis quis, capitulo indigne 12. q. 2. docet Abbas & comunis in capitulo fina. de furtis. Nam licet is qui sacrilegium in personam committit, sit excommunicatus ipso iure, vt supra tamen is qui id committit in rem non est excommunicatus glo. in dict.

diſt. capitulo ſacrilegium Montaltus vbi ſupra in principio num. 16. Neque obſtat tex. in capitulo conquēſti de ſententia excommunicationis, vbi iubentur denuntiari & ſic præſupponitur quod ſint excōmunicati capit. paſtoralis §. verum de appella. quia ibi agitur de his, qui cum effractione res eccleſiæ ſurripuerunt: cum enim hæc duo concurrunt ſunt ipſo iure excōmunicati, vt docet Nau. in manuali c. 17. n. 95. & c. 27. 97 Salzedo in additionibus ad Ber. Diaz diſt. cap. 87. littera D. Item ſunt infames capitulo infames 6. q. 1. & pecuniaria pœna mulctantur diſt. cap. quis quis. & perpetuo carceri aut exilio mancipantur capitulo attendendum 17. quæſt. 4. In clericis autem eſt crimen dignum de poſitione ab ordine & beneficio, vt docet Bonacola in communibus opinionibus verſiculo ſacrilegium impertinenter ad id allegans Socinum in capitulo eccleſia num. 45. de ſacrilegijs ibi enim non ſacrilegos, ſed ſacrilegos. deponendos eſſe tradit. Poſteſt tamen probari eius doctrina ex ſententia Abbatis in capitulo tuæ. de pœnis a nobis ſupra relata & probata in capitulo de falſa moneta.

Regio vero iure in alijs ſpeciebus ſacrilegij pœna arbitrio Iudicis imponenda eſt, attendente qualitate perſonæ, conditione rei ſtatus & ætatis ex l. 12. titu. 18. par. 1. In eum autem, qui rem non ſacram de loco ſacro abſtulerit pœna imponitur triginta librarum argenti ipſi loco applicanda, dominoque rem ipſam & nouem plus reſtituere debet le. 10. titu. 18. par. 1. In eum autem qui rem ſacram de loco ſacro furatur, mortis pœna impoſita eſt ex l. 18. titu. 14. par. 7. quam apud nos ſine aliquad diſtinctione, an res ſacram agni, vel parui valoris ſit prædictari teſtantur Gre. Lopez ibi glo. 9. Ant. Gom. 3. tomo variarum capitulo quinto numero 11.

De Sepulchro violato Capitulo 31.

AD ſacrilegij crimen pertinere videtur ſepulchrorū, & ſepulcorū rerūque, quæ eorum ſunt violatio l. 1. l. Pergit 5. C. de ſepulchro violato. Locus autem vbi cadauer oſſa ve hominum ſepulta ſunt ſepulchrum appellatur, teſte Feſto Pompeioli. 16. de lingua Ita

tina ex eo sic dictum, quasi seorsum à pulchro, propter factorem, qui illo concluditur.

Qua ratione verosimile est legem duodecim tabularum his verbis, Hominem mortuum in vrbe sepelito, neue vrito, vt referunt Alexder ab Alexandro libro sexto dierum cap. 14. & ibi Tiraquel littera G. Anto Auguf. libro singulari de ll. ad ll. 12. tabularum l. 44. prohibuisse Romanos cadauera in vrbe sepelire, non vt Cicero putabat libr. 2. de ll. propter ignis periculum probat l. 3 §. Diuus. ff. de sepulchro violato l. mortuorum C. de religiosis. Post modum tamen cines eorum qui triumphassēt summorumque ducum & Virginum Vestalium in vrbe ferri, & in foro condi licebat, vt testantur Alex. ab Alex. vbi supra Plutar. in problematibus capit. 79. Fuerunt autem Græci, & Romani in mortuis sepeliendis extruendis que sepulchris religiosissimi, vt constat ex Valerio Maxi. lib. 1. capitulo de somnis & lib. 5. cap. 4. Meno. de arbi trarijs casu 387. nume. 3. & sequentibus & merito nam a Deo ipso laudantur cadauera sepelientes Geneseos cap. 23. & lib. 2. Regum cap. 2. & Thobia cap. 1. 2. & 12. Hinc iure ciuili in ductum est, pro nullo debito detineri posse corpora à creditoribus, ne sepeliantur l. cum sit iniustum & autentica item qui C. de sepulchro violato. quod praxi receptum est, quamuis debitum sit liquidum, etiam per instrumentum guarentigium ex l. 13. titu. 9. par. 7. l. 11. titu. 16. lib. 3. ordinamenti, & ibi Di da. Pe. Guiller. Bene. in capitulo Raynutius verbo mortuo itaque el primero num. 56. Coua. lib. 2. variarum capit. 1. nu. 10. Anto. Go. secundotomo cap. 11. num. 56. Bacca de inope debitore num. 19. Licet contrarium docuerit glo. in capitulo ei qui. §. si quis ausus. 2. quæst. 6. quam sequuntur Ange. in autentico vt defuncti seu funera §. 1. Felinus in capitulo sicut Iudæi de dæis. Hippol. sing. 199. imo hoc casu puniuntur l. Iulia de vi pub. l. qui cætu ff. ad l. Iuliam de vi Meno. dict. casu 387. num. 20. & casu 393.

Hinc etiam eodem iure inductum est, eos, qui iusta mortuis faciunt in ius vocari non posse l. 2. in fine ff. de in ius vocando Dicuntur autem iusta facere qui exequias vel sacrificia pro mortuis faciunt. l. pro hærede 20. ff. de adqu. hære. Funeralia enim sacrificia appellantur iusta quod iuste his impendantur, qui

qui de nobis viuentes bene meruerunt, vt contra glo. in dict. l. 2. docuit ibi Horosius num. 19. Corra. lib. 1. miscella cap. 12 vel quod hæc solemnia à l. 12. tabula. descenderent vt tradiderunt Berofius, & Brisofius de verbis iuris versiculo iusta. Quia verò huiusmodi solemnia per nouem dies durabant, septem enim diebus cadauera domi seruabantur & calida abluebantur aqua, octauo autem die vt homines ad honestandas exequias conuenirent, euocabatur populus ad funus per præconem, nono vero condebatur, vt ex Seruio docet Ioan. Rosinus lib. 5. Romanarum antiquitatum cap. 29. Tiraquel, in adnotationibus ad Alex. ab Alex. lib. 6. dierum cap. 14. littera C. secunda. Nouiori iure tempus nouem dierum præfixum est, ne possint interim in ius vocari autentico, vt cum de appellatione cognoscitur. §. meminimus collatione 8. & in autentica sed neque C. de sepulchro violato. actusque cum ipsis celebratus est ipso iure nullus, vt in dict. iuribus l. fina. titu. 13. par. 1. l. 13. titu. 9. par. 7. docent Ripa in tractatu de peste. titulo de remedijs præseruatiuis num. 104. Meno. vbi supra num. 22. Vnde apparet recte Accursium & recentiores in dict. l. 2. huiusmodi priuilegium ad familiares tantum defuncti pertinere docuisse, & in persona hæredum vel vxoris tantum vel liberorum praticari testantur Albe. ibi & Corra. dict. cap. 12 nume. 8. Eadem quoque ratione apud eos sepulchra violare graue delictum fuit. l. enim 12. tabul. vt Cicero lib. 2. de ll. testatur, cautum erat, nequis sepulchra deleret, neue alienum inferret. Quam legem suis edictis, pœnis, & constitutionibus Prætores & imperatores in dies auxerunt, vnde plures sunt huius criminis distinguendi casus.

Priorem, si quis in sepulchrum alterius cadauer deferat inuito domino l. 3. §. si quis in hæreditarium ff. de sepulchro violato. Fuerunt enim apud Romanos sepulchra vel omnibus plebeijs comunia, vel familiaria, vel hæreditaria l. 5. ff. de religiosis. familiaria dicebantur, quæ quis sibi familiæ que suæ parauit; hæreditaria vero quæ sibi vel hæredibus dict. l. 5. & 6. Ita & hodie licet Christianis sepulturæ in comuni fiant cæmeterio vel ecclesia ibi tamen quædam loca sunt certis familiaribus, vel personis interdum designata, quæ alijs non possunt à sacerdotibus comunicari, vt docent Conradus Brunus lib. 4.

de ceremonijs c. 2. Aug. Clauasius in ſūma, verbo ſepultura n.
 4. Vnde effectum eſt quod licet quilibet habeat certam ſepul-
 turam poteſt enim quilibet ſibi eam eligere, etiam ſi vxor
 ſit capitulo de vxore de ſepulturis, vel filius familias eodem
 titu. lib. 6. ſi tamen non elegerit in ſepulchro maiorum ſepeli
 ri debet cap. 1. de ſepulturis cap. vnaquæque §. Ioseph 13.
 quæſt. 2. docet eleganter Aſinius in diſt. l. familiaria ff. de reli-
 gioſis. Medices in tractatu de ſepulturis quæſt. 7. & 8. Et inde
 ſi quis in alienum ſepulchrum cadauer deſerat ipſum violare
 dicitur. Videtur enim mortuus iam antea ſepultus alterius ſepul-
 turam in poſſeſſione ſui loci turbari quia naturaliter ad mor-
 tuum pertinere videtur locus, in quem inferitur l. ſcriptus ff. de
 religioſis, vnde punitur pœna pecuniaria, & tenetur in factum
 aſtione ad precium loci l. 2. §. prætor ait l. is qui inculit, l. ſi-
 nali §. 1. ff. de religioſis. Medices vbi ſupra quæſt. 17. At ta-
 men dominus ſepulchri non poterit propria auctoritate cada-
 uer ab alio illatum eſtodere, vel eruere ſine Põtiſicis decreto,
 quod ſi fecerit iniuriarum aſtione tenebitur, vt in l. oſſa. 8.
 ff. de religio. Licet regulariter liceat domino iure ſuo tollere
 ab alio ædificatum l. quemadmodum ff. ad l. Aquiliam.

Secundus caſus eſt quando quis cadauera ipſa veſtibus &
 alijs precioliſis rebus ſpoliareſciendum enim eſt moris fuiſſe
 antiquis non ſolum apud gentes, ſed etiam apud fideles veri
 Dei cultores Reges & optimates precioliſa quæque quæ in vi-
 ta habebant ſecum poſt mortem in ſepulchris reponere, vt
 conſtat ex Iob cap. 3. & ibi glo. ordinaria. Iosepho lib. 7. iu-
 daicarum antiquitatum cap. 16. & lib. 13. cap. 15. & libr. 16
 cap. 7. & ex l. ſina. §. ſina. ff. de auro & argento lega. Quem
 morem improbat Vlpianus in l. & ſi quis 14. §. funeris ff. de
 religioſis l. ſeruo alieno §. ſina. ff. de lega. Hodieque propter
 ſacerdotalem dignitatem ſacerdotes, epiſcopi & primates
 cum veſtibus ſunt ſepeliendi iuxta glo. Et Doctores. in capi-
 tulo nemo per ignorantiam de conſecratione diſtinctione
 prima Abb. in quæſt. incipiente, Semprocius clericus num.
 8. Aſina. in diſt. §. funeris num. 11. Quod tamen laicis inter-
 dictum eſt ex diſt. capitulo nemo, & docet Ange. in l. 1. num.
 2. C. de his, quæ poenæ nomine. Medices in tractatu de ſepul-
 turis quæſt. 28. Qui igitur hæc ornamenta mortuis auſulerint
 meri-

merito sepulchra violare dicuntur, & si vi faciant puniuntur pœna mortis, si autem sine armis vsque in metallum l. 3. §. aduersus ff. de sepulchro violato docet Meno. dict. casu 387. num. 13 Medices vbi supra quaest. 14. num. 6. Ripa in tractatu de peste titul. de remedijs præseruatiuis num. 115. quæ pœna iure regni approbata est in l. 12. titul. 9. par. 7. Solum hoc immutato, quod de iure comuni quando sine armis fit spoliū pœna est arbitraria vsque ad metallum, vt in dict. §. aduersus, dictio enim vsque stat exclusiue vt docet Meno. de arbitra. lib. 1. quaest. 80. num. 92. De iure vero regni est certa pœna damnatio, scilicet ad opus publicum.

Tertius casus est, quando eo animo cadauera effodiuntur & à sepulchris eruantur, vt aliqua iniuria & contumelia afficiantur, tunc enim præterquam quod permissum est hæredibus iniuriarum agere l. 1. §. quoties ff. de iniurijs & diximus supra cap. de iniurijs committitur hoc crimen de sepulchro violato, & humiliores vltimo supplicio afficiuntur, honestiores vel deportantur, vel relegantur l. fina. ff. de sepulchro violato. & nouiori Constantini constitutione in l. 4. C. eodem tit. pœna decem pōdo auri indicta est, quæ simul cum pœna corporali prædicta imponenda erit, siue quod per nouā ab statuto indictam non videtur à priori iuris communis recessum, vt docuit Bar. in l. 1. in fine ff. de vi bonorum raptorum, Abbas in c. de causis num. 14. Beroius num. 75. de officio delegati Meno. de recuperanda remedio 9. num. 169. & sequentibus siue quod id ea l. expressum est in versiculo nihil enim vt placuit Meno. dict. remedio 9. num. 375. & dict. casu 387 num. 14. Iure autem Regni ex dict. l. 12. titu. 9. par. 7. plebei hoc committentes crimē mortis pœna plestuntur, nobiles vero quos hijos de algo in exilium perpetuum mitti debent.

Quartus casus est quando sepulchrorum ædificia demoluntur, vel lapis sepulturae impositus aufertur: tunc si serui ignorant domino id faciant metallo addicuntur, si vero domini auctoritate, vel iussione relegantur l. 2. C. de sepulchro violato. liberi autem humiliores morte mulctantur honestiores verò in metallum dantur, vel relegantur; dict. l. fina. ff. de sepulchro violato, quam & hoc casu obtinere interpretantur Meno. dic. casu 387. num. 15. Medices in tractatu de sepulturis q. 14. nu.

§. Quod si lapis, vel quid aliud de sepulchro detractum in vil-
lam deferatur, vel in edificio ponatur, villa vel edificium pu-
blicatur, dict. l. 2. Iure autem Regni ex l. 12. tit. 9. par. 7. hæc
pænâ temperata est, ædificia enim lapidibus sepulchrorum
structa fisco vindicantur, nulla tamen corporalis pœna impo-
nitur, sed decem librarum auri, nisi has exolvere non possint.
tunc enim in perpetuum exulant, ut ibi bene aduertit Grego-
rius Lopez.

Aduertas autem primo hæc omnia obtinere, quando de
hoc delicto agitur criminaliter, secus vero si agatur ciuilitè, id
est ad pœnam pecuniariam, quod iure permittitur l. de sepul-
chro ff. de sepulchro violato, tunc enim si agatur, cuius interest,
sepulchrum non violari, in quâ tum æquum prætori videbitur
condemnatio fiet l. 3. in principio. ff. de sepulchro violato si
verò agatur, cuius nihil interest, est enim hæc actio popularis
dict. l. 3. §. fina. si simpliciter sepulchrum violatum probetur
in centum aureos violator condemnabitur, dic. l. 3. §. si nemo,
si verò in loco sepulchri ædificauerit simile ve quid egerit, du-
centorum aureorum pœna mulctabitur, dict. l. 3. §. si quis in se-
pulchro, sed iure regni pœna centum aureorum indistinctè
approbatur, in dict. l. 12. tit. 9. par. 7.

Secundo aduertas prædictas pœnas cessare, si violatio se-
pulchri fiat in eos, qui de iure sepeliri prohibentur, ut constat
ex traditis a Meno. dict. casu 387. num. 26. Medices dict. q.
14. in fine Cum enim in pœnam denegari soleat sepultura, do-
cet Petrus Gre. lib. 31. syntagmatum cap. 27. nu. 10. & lib. 32.
cap. 29. nu. 1. & sequenti. Plures casus, quibus quis sepelien-
dus non est, refert glo. in cap. ex parte. de sepulturis. & ibi
Doctores tex. in clementina 1. de sepulturis Coua. lib. 2. varia-
rum cap. 1. num. 11. Franciscus Pauius in tractu de visitatio-
ne quaest. 2. 2. partis num. 57. Selua in tractatu de beneficio
1. parte quaest. 5. nume. 108. & 112. Nicholaus Plobinus in
tractatu de excommunicatione num. 14. Florentinus eodem
tractatu. cap. 33. per totum Anto. Go. 3. tomo variorum cap. si-
na. num. 8. præcipuus tamen est, quando quis de cedit in torne-
amentis capitulo primo de torneamentis, quod ad eos que que
extensum est, qui decedunt in duello quod appellamus de
sasio in concilio Tridentino sessione 25. capitul. 9. de reso-

matione, vel moriuntur in agitationibus taurorum, ex motu proprio Pij Quinti relato inter motus proprios folio 75. & 307. Alter casus est quando sententia Iudicis ultimo supplicio reos condemnantis expresse continetur, vt eorum cadauera ad tempus, vel in perpetuum in loco publico suspenſa & insepulta maneat, hoc enim permittitur Iudici, vt notant Coua. & Anto. Gomez vbi supra regulariter tamen puritorum cadauera tradenda sunt sepulturæ capitulo quaesitum 13. quaest. 2. glo. verbo pœnitentiæ in clementina .1. de pœnitentijs & remissio, l. fina. ff. de cadaueribus punitorum l. fina. titul. 31. par. 7. etiam si exusti sint, ossa enim & cineres collecta sepulturæ tradi possunt l. 1. versiculo fina. ff. eodem tit. neque obstat tex. in capitulo placuit 23. quaest. 5. quia loquitur de cadaueribus punitorum impœnitentium.

De Simonia pœna Caput. 32.

Inter grauiora delicta imputari solet simoniae crimen capitul. fina. de purgatione canonica. imo cæteris omnibus esse detestabilius probat tex. in capitulo fina. 1. quaest. 7. capitul. sicut, capitul. licet. Heli de simonia. continet enim se hæresis crimen, quia in hoc quod quis vendit donum Spiritus sancti quodammodo affirmat se esse dominum spiritualis doni, quod est hæreticum, vt docet D. Tho. 2. 2. quaest. 100. articulo 1. ad primum. Et hoc sensu sæpe apud nos simonia appellatur hæresis in capitulo quicumque. capitulo qui studet, capite cum liqueat, capitulo presbyter 1. quaest. 1. capitulo quoties capitulo sicut. de simonia. Sed ego verius esse existimo simoniacum non posse hæreticum appellari, nisi censeat licere sibi emere, vel vendere ius spirituale, docet Abb. in dist. c. licet Heli. columna penultima Ioannes de Liriel libr. 3. de primogenitura quaest. 7. num. 8. Neque obstant illa iura, in quibus simonia appellatur hæresis, quia hoc nomen hæresis propriè sumitur pro secta, vel opinione diuersa, vt diximus in ca. de hæreticis, in principio. Vnde quia qui vendunt, vel emunt

Y 2

iura

iura spiritualia sequuntur sectam & opinionem Simonis Magi qui spiritum sanctum numerata pecunia emere tentauit, vt patet ex actibus Apostolorum cap. 8. dict. capitulo qui studet capitulo saluator. 1. quaest. 1. dicuntur haeretici, id est, sectatores illius opinionis, & inde ab ipso Simone auctore huius erroris appellantur simoniaci dict. capitulo qui studet docent summissæ verbo simonia. Laurētius Vallali. 4. elegantiarum cap. 19. Meno. de arbitrarijs, casu 401. nume. 20. Petr. Greg. lib. 33. syntagmatum cap. 13. in principio. Sed licet primus post Christi aduentum Simon ille Magus hoc tentauerit crimen, tamen rerum spiritualium venditio iure diuino antea prohibita fuit, vt constat ex pluribus sacrae scripturae autoritatibus à D. Thoma relatis dict. quaest. 100. ar. 1. Vnde constat & ipsum Romanum Pontificem simoniae crimen committere posse, vt testatur D. Tho. dict. articulo. 1. in fine, iuris enim diuini prohibitionibus tenetur capitulosunt quidam 25. q. 1. Quod vt perfectius intelligas aduertas, quaedam esse prohibita, quia simoniaca vt sacramenta vendere, quaedam vero esse simoniaca, quia prohibita vt pactum opponere in renuntiatione beneficij. Si itaque Papa faciat ea quae sunt prohibita quia simoniaca non excusabitur à crimine simoniae, si vero faciat quae sunt simoniaca, quia prohibita, immunis erit à crimine, vt docuit glo. verbo, dimittere in capitulo ex parte el. 1. de officio delegati, & verbo illicite in capitu. cum pridem de pactis & vtroque Doctores Abbas in cap. 1. num. 5. de simonia. Villadiego in tractatu de legato q. 15. num. 34. Soto lib. 9. de iustitia & iure quaest. 5. articulo. 2. Vnde falsa est doctrina in l. Barbarius Philippus columna. 2. ff. de offic. praetoris & aliorum, quos referunt Romanus in additionibus ad tractatum de potestate Papae, num. 7. Franciscus Pambinus in tractatu de visitatione q. 4. 2. partis num. 9. Quod scilicet in curia Romana, non committitur simonia ex l. vnica, ff. ad legem Iuliam. de ambitu. Sed pro doctrina Bar. facit frequens & assidua Romanae curiae consuetudo exigendi grandem pecuniae quantitatem pro habenda resignatione coadiutoria, aut noua gratia alicuius beneficij ecclesiastici, neque potest dici quod autoritas Papae excusat à simonia, vt voluit in proposito Hostiensis in cap. 1. de simonia, Pambinus vbi supra num. 8. quia id obtinet

net in his, quæ sunt simoniaca, quia prohibita, conferre autem beneficia accepta pecunia, si habent vsum clauium, aut executionem alicuius ordinis est prohibitum, quia simonia cum vt docet Abbas Siculus in dist. cap. 1. & in capitulo extirpanda. §. qui verò de præbendis. Villadiego vbi supra nume. 36. D. Thomas dist. q. 100. art. 4. Vnde resoluendum est optimo iure posse pecuniã pro prædictis rebus in curia exigi, absque labe simonia. Bonifacius enim 9. primus omnium statuit annuam soluendam ab his, qui beneficia à sede apostolica impetrant, vt videlicet is cui de beneficio excedente valorem annuum viginti quatuor ducatorum auri de camara prouideretur, dimidium valorem annui beneficij impetrati soluat fisco apostolico, vt refert Platina de vitis Pontificum, sub Bonifacio 9. quam constitutionem sequentes Pontifices confirmarunt, & iustissimam esse probant Gomecius in regula cancellariæ, de exprimendo valore num. 6. Ioan. Echius in libello, qui inscribitur enchiridion locorum communium contra Lutheranos titu. de annatis, Gigas de pensionibus q. 26. Et inde pecunia, quæ cameræ apostolicæ soluitur non datur pro titulo, & gratia beneficij, quod esset simoniacum sed pro annata, quæ ex summorum Pontificum constitutionibus præstanda est pro quolibet beneficio, vt diximus, indeque curiales hanc exactiõnem vocant compositionem.

Ex quibus deducitur interpretatio ad concilium Tridentinum sessione 25. cap. 18. de reformatione. vbi cautum est dispensationes, à quibuscuque, ad quos dispensatio pertinebit, gratis esse præstindas. Quamuis enim aliquid accipere pro dispensatione sit simoniacum, tamen quia ideo est simonia cum, quia prohibitum prædicta concilij dispositio non comprehendet S. Ponti. qui absque labe simonia poterit in gradibus iure positio ad contrahendum prohibitis, accepta pecunia, aut alio temporali dispensare, ceteri autem inferiores, in quibus casibus dispensare possunt obseruare tenentur Tridentini decretum vsque adeo, vt neque pro receptione, & examinatione testium, neque approbatione informationis super narratione facta Pontifici super causis ad dispensandum necessarijs, cuius verificatio committi solet locorum ordinarijs, licet at Episcopis, vel eorum vicarijs aliquid temporale recipere.

Hunc enim casum sub dicto concilij decreto contineri declaratum fuit à congregatione Cardinalium contra vicarios Archiepiscopi Burgenfis.

Definitur autem simonia magis communiter, vt sit studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituales annexum pro temporali vel è contrahita colligitur ex capitulo quicumque, capitulo qui studet 1. q. 1. capitulo non satis capitulo cum ecclesia. de simonia. tradit glo. in rubrica eodem titulo & in summa 1. q. 1. recepta cõmuniter secundum Doctores vtrobique Abba. in capitulo nemo nume. 6. de simonia D. Tho. 2. 2. dist. q. 100. arti. 1. Victoria in relectione de simonia in principio num. 10. Syluest. & summissas verbo, simonia Sot. lib. 9. de iustitia & iure q. 5. ar. 1. Naua. in manuali cap. 23. num. 99. Circa quam definitionem aduertendum est emptionis & venditionis verbum large sumi, non solum pro actuali, & vera venditione, verum & pro quocunque pacto, vel cõuentione, vt in l. statuliberi §. Quintus ff. de statuliberis Quodcunque enim pactum non gratuitum super spiritualibus afficit contrahentes vitio simoniæ capitulo cum pridem, capitulo fina. de pactis capitulo quæsitum de rerum permutatione, capitulo nisi essent de præbendis.

Est autem simonia triplex, mentalis, conuentionalis, & realis. Mentalis est, quæ tantum menti inest, neque ad actum exteriorem tacite vel expresse redacta est, de qua loquitur text. in capitulo fina. de simonia. Et hæc licet mortale peccatum afferat nulla tamen ab ecclesia punitur pœnã enim iudicat de occultis capitulo tua nos de simonia. & ideo sola pœnitentia remittitur dict. capitulo fina. Ex his deducitur, quod licet simonia iudicetur conferre beneficium fauore, vel amore humano, siue proximitatis, seu consanguinitatis, habita ratione capitulo sicut nonnulli 1. q. 1. capitulo tuam de ætate & qualitate cap. cum in eo §. in omnibus in verbo, carnalitatem, vt ecclesiastica beneficia, tamen hæc simonia solum est mentalis. Ideoque licet beneficia per simoniam aduista vacent ipso iure, & obtineri non possint, vt infra dicemus, tamen in hac specie, quia pœnæ contra simoniam mentalem in eisdem non sunt, vt diximus poterit consanguineus collatoris iure optinendo beneficia retinere, licet collator ipse peccauerit committendo

tendo simoniam mentalem idemque dicendum est, quando eo animo conferuntur famulis, ut loco sint salarij, vel ut debita stipendia remittant. Nam licet & hoc casu committatur simonia dict. capitulo sunt nonnulli capitulo perpendit. l. q. 3. non tamen inde inficitur collatio labe simonia, quia est solum simonia mentalis, nisi deduceret in pactum, vel conventionem, quod famulus remittat stipendia, tunc enim esset simonia realis. Et ita interpretandus est tex. in dict. capitulo sunt nonnulli. ideoque omnes pœnæ statim referendæ locum haberent eo casu. Quod autem diximus simoniam committi, si beneficium proximo aut consanguineo conferatur, quod ita intelligendum est, nisi semota humana affectione proximo conferatur idoneo, ut extraneo: quo casu magis laudandus est, quam vituperandus collator capitul. non satis 86. dist. glos. & Doctores in capitulo. de cohabitatione clericorum & mulierum capitulo. filium l. q. 1. capitulo. dilectus. & ibi Abbas notabili. l. de præbendis. idem Abbas consilio 96. volumine 2. quia cæteris paribus quis tenetur potius suis quam extraneis benefacere capitulo omnino 31. dist. capitulo non satis, nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed eam fouet & nutrit capitulo non æstimemus l. q. 2. Idemque in famulis admittitur, famulis enim dignis semota omni pactione vel renuntiationis spe non est improbatum beneficia conferre capitulo. cum in cunctis. de electione.

Secundo ex prædictis deducitur, quod licet confidentia, hoc est, conferre beneficia eo animo & conditione, ut is, cui collata sunt post certum tempus in fauorem alicuius renuntiet, non dicatur simonia, ut constat ex motu proprio Pij Quinti, relato inter sanctiones apostolicas folio 77. & folio. 112. & omnes pœnæ simoniae relatæ in confidentijs locum habeant, ut constat ex dict. motu proprio, licet confidentia simonia sit tantum conventionalis, tamen si collator nihil cum recipiente conuenit, sed ipse hac spe factus ei beneficium contulerit solum committitur simonia mentalis, ideoque dictæ pœnæ locum non habent.

Conventionalis autem simonia dicitur, quæ non solum mente retinetur, sed expresse, vel tacite cum alio confertur, neque tamen effectum sortitur, saltem ex vna parte, ut declar-

rat

rat Naua. in manuali capitu. 23. num. 104. vel quæ interuentu conuentionis committitur, cum simonia sit conuenire, vel pacisci in spiritualibus capitulo cum pridem, capitulo fina. de pactis & tunc si precium non interueniat, quia ex sola conuentione committitur, dicitur simonia conuentionalis.

Realis verò simonia est, quæ ultra pactum vel conuentionem interuentu rei committitur, accepta scilicet pecunia, aut alia quacunque re temporali pro spirituali. Ex his apparet simoniam conuentionalem vere & proprie esse simoniam, cum ei competat simoniæ diffinitio. Cum enim ratione pacti committatur & pactum succedat loco rei l. fundi partem ff. de contrahenda emptio. videtur dari res temporalis pro spirituali. Vnde pœnas inferius referendas contra simoniacos conuentionales locum habere testantur Caietanus in summa verbo simonia, Soto lib. 9. de iustitia & iure q. 8. artic. 1. Rebusus in praxi. 3. part. titul. de simonia in renuntiatione numer. 9. Sed contrariam sententiam, imò prædictas pœnas non comprehendere simoniam conuentionalem, indeque si præcedente pacto expresso, vel tacito alter dat temporale, alter vero non tradit spirituale vterque peccat mortaliter, & recipiens debet restituere pecuniam, neuter tamen incurrit priuationis, & excommunicationis pœnas contra simoniacos indictas, vt docent Nauarro in manuali capitu. 23. numer. 104. & in capitulo fina. num. 2 & 28. de simonia & apud rotam ita receptum fuisse probat Casiodorus decisione 5. de constitutionibus, Gom. in regu. cancellariæ de triennali possessore q. 12. num. 3. Coua. in reg. peccatum 2. parte §. 8. numer. 7. Et hæc sententia probatur in extrauaganti, cum detestabile, de simonia ibi, dando & recipiendo, quæ verba solum verificari videntur in reali simonia, cum vtriusque partis traditionem requirere videantur. Deinde quia cum lex illa sit pœnalis non debet extendi, vt pœna, quæ in reali simonia inducitur in conuentionali locum habeat.

Puniuntur autem simoniaci, primo quod spiritualia recepta tenentur resignare, temporalia vero restituere cap. si quis episcopus, c. presbyterum 1. q. 1. c. audiui mus de simonia, secundo excommunicantur excommunicatione papali cap. reperiu tur 1. q. 1. Tertio sunt suspensi ab ordine per simoniam suscep

to dict. capitulo si quis episcopus .4. infamia & depositione
 plestantur cap. sane 15. q. 3. capit. inquisitionis de accusatio.
 Ultimo puniri possunt alijs pœnisiudici arbitrarijs secundū
 personæ & simoniae qualitatem, vt docent Bal. in l. in eos ff.
 de tutelis Anania in rubrica. de simonia num. 3. Ber. Diaz in
 practica ca. 91. Meno. de arbitra. casu 401. num. 28. Et hæc an
 tiquo iure obtinuerunt, nam Paulus secundus in extrauagan
 te, cum detestabile de simonia inter cōmunes, quam inuolabi
 liter obseruari mandauit Pius Quintus in motu proprio inci
 pienti, cum primum. versiculo & vt simoniae prauitatis, anti
 quam excommunicationis papalis pœnam renouauit. Sed quia
 dicta extrauagans solum loquitur de simonia circa ordines,
 vel beneficia, nullus alius simoniacus erit ipso iure excommu
 nicatus, vt notant Syluester in summa verbo simonia q. 9. Sal
 zedo in additionibus ad Bernardum Diaz dic. cap. 91. littera
 D. item renouauit suspensionem ab ordine per simoniam ade
 pto. Quod est vsque adeo verum, vt non solum exequutionem
 illius ordinis non habeat, verum, neque eorum, quos antea sus
 ceperat vt ex capitulo quibusdam 1. q. 1. capitulo præter. §. ve
 rum 32. dict. cap. eos 81. dict. capitulo si quis de simonia. do
 cent Inno. in capitulo tanta, eodem titulo. receptus comuni
 ter secundum Abbat. & Ananiam ibi numer. 9. idem Abb. in
 capitulo per tuas numer. 5. eodem titul. Syluester in summa
 verbo suspensio Ber. Diaz dict. cap. 91. Couarruias in cle
 mentina si furiosus 1. par. §. 1. nu. 7. Quæ pœna intelligenda
 est in vera & propriæ simonia, quia si ab alio extraneo com
 mitteretur, in scio & ignorante ordinato, puta, quia extraneus
 aliquid ordinanti dedit, ordinatus non peccaret, & ideo ne
 que incurreret suspensionem, vt docent Cardinalis in capitul.
 statuimus & in capitulo si quis 1. q. 1. Nauarro. in Manuali c.
 25. numer. 68. & Salzedo vbi supra littera C. quidquid dicat
 glos. in capitulo si quis de simonia. episcopus etiam qui per
 simoniam aliquem ordinauit, eandem suspensionis pœnam
 incurrit ex doctrina Belameræ, quam sequitur Præpositus in
 capitulo presbyter numer. 71. q. 1. Quod eodem modo puni
 tur dans & recipiens simoniace capitulo qui per pecuniam,
 capitulo qui studet, capitulo qui cunq. capitulo. cum ordina
 retur, capitul. eos, capitulo, si qui episcopi. capitulo, de cætero

Z

1. q. 1.

i. q. 1. capitulo Saluator 1. q. 3. capitulo si quis omnem 1. q. 7.
 Contra eos vero, qui in beneficijs simoniam com miserint
 eandem excommunicationis poenam Paulus in dicta extra-
 uaganti statuit, & insuper priuationem orationum beneficiorum
 & officiorum ecclesiasticorum induxit. Quae poena priuatio
 nis licet incurratur ipso iure, vt dixi, tamen necessaria est sen-
 tentia Iudicis declaratoria contra simoniacos, vt in foro cons-
 cientiae teneantur ea beneficia dimittere, lex enim poenalis
 non obligat ad poenam in foro animae, ante sententiam glo. ce-
 lebris in capitulo fraternitas 12. q. 1. Quae sententia obtinet et-
 iam si irrogetur poena ipso iure, vt resoluimus supra in capi-
 tulo de haereticis, & probatur in l. eius qui delatorem ff. de iu-
 re fisci & in capitulo cum secundum ll. de haereticis libr. 6. &
 in capitulo licet canon ubi glo. verbo iusto. de electione in 6.
 dicit communem Bero. in cap. 1. num. 237. de constitutioni-
 bus Tiriquellus in l. si vnquam. verbo reuertatur num. 40. Co-
 uar. in reg. peccatum 2. par. §. 5. num. 6. & §. 8. num. 4. Vnde
 huius poenae impositae ipso iure is solus effectus est, quod luca-
 tur fructus interim post commissum crimen ante sententiam
 reuocabiliter. Iudex enim quia priuatio incurritur ipso iure
 condemnabit simoniacos in fructibus perceptis à die crimi-
 nis, vt diximus in capitulo de homicidio. Quia autem dispo-
 sita circa ordines in materia simoniae trahuntur ad beneficia
 capitulo ex multis 1. q. 3. sicut supra diximus, simoniacos non
 solum suspendi ab ordine suscepto per simoniam, sed etiam
 ab omnibus antea susceptis, ita haec priuatio beneficiorum
 non solum obtinet in adquisitis per simoniam, vel post eam-
 iam commissam, sed etiam in omnibus, quae antea iuste & le-
 gitime obtinuerat, vt patet ex dict. extrauaganti cum detesta-
 bile. Verum inter haec longa differentia est. In beneficijs enim
 ante simoniam acquisitis obtinent quae supra diximus de sen-
 tentia Iudicis declaratoria: ea autem quae per simoniam, vel post
 commissum simoniae crimen adeptus est sine aliqua sententia
 etiam in foro conscientiae dimittere tenetur. Quoties enim
 lex civilis vel pontificia inducit poenas ipso iure propter de-
 litum priuationis scilicet bonorum, vel beneficiorum, in qui-
 bus delinquens habet ius plene quæsitum, tunc necessaria est
 sententia declaratoria, neque ante poena committitur in foro
 cons.

conscientiæ, vt diximus. cæterum si eadem lex, in pœnam de-
 liciti prohibeat primam acquisitionem beneficij, vel bono-
 rum, in quibus delinquens non habebat ius aliquod plene que-
 situm, hoc casu acquirens contra legis prohibitionem statim
 obligatur, vt iniustus possessor restituere quæ ita acquisuit an-
 te aliquam sententiã etiam declaratoriã. Et hæc distinctio
 aperte probatur in dicta extrauagante cum detesta. versiculo
 per electiones, & diximus latius in dic. capitul. de homicidio.
 Superiores autem pœnæ committuntur hodie, si aliquid pro
 collatione quorũcũque ordinũ etiã primæ t̄sura, aut pro lit-
 teris dimissorijs, vel pro sigillo, vel alia quacunque de causa
 Episcopi, aut alij collatores etiam sponte oblatum recipiant,
 vt constat ex concilio Tridentino sessione 21. cap. 1. de refor-
 matione. Quod intelligendum est si datio vel promissio præ-
 cedat collationem ordinum, vel beneficiorum, non verò suffi-
 ceret, si sequeretur argumento glos. in capitul. emendari 1. q.
 1. tradunt Nauar. in Man. c. 25. n. 68. & Salzedo in additio-
 ad Bernardum Diaz dict. capitul. 91. littera D. versiculo. 6.
 Præter quas pœnæ iure expresso impositas contra simonia-
 cos in beneficijs alia quoque multantur. Nam si delictum
 sit publicum, ipso iure est suspensus ab ordine, non secus quã
 si commisisset simoniam in ordine. Et hæc suspensio non so-
 lum est quo ad se, sed & quo ad alios, vt tenet Innocentius in
 capitul. tanta de simonia Abbas. in capitul. accusatum eodem
 tit. D. Tho. 2. 2. q. art. 100. 2. & ibi Caietanus, licet contrarium
 teneat Nauar. in Manuali capi. 23. nume. 110. affirmans hanc
 opinionem nullo iure probari, quem conuincit Salzedo, de
 ducens, quod si simoniacus ante peractam eriminis pœniten-
 tiam celebrauerit irregularitatem incurrit per solum Pontifi-
 cem dispensabilem, de quo late Villadiego in tractatu de
 irregularitate, Couarruias in clementina si furiosus prima
 parte §. 1. quæ sententia probatur ex capit. fina. de clerico ex
 communicato, iunctis his, quæ de excommunicatione contra
 simoniacos lata diximus.

Aduertas autem hoc simoniae crimen mere esse ecclesiasti-
 cum, ideoque etiam laicos simoniam committentes à solo
 Ecclesiastico iudice puniri posse: docet glos. fina. in capitul.
 cum sit generale de foro compe. dicit communem Anania in

capit. 1. nume. 9. de simonia. Clarus lib. 5. sententiarum §. simonia. num. 7. Salzedo in additio. ad Bernardum Di. et dist. cap. 91. additione. 1.

De Sodomie pena Cap. 33.

Vnliberorū procreatio iuris naturalis sit 1. 1. §. ius naturale. ff. de iustitia & iure, principium Insti. de iure naturali cap. ius naturale 1. dist. necessaria quoque maris, & foemine coniunctio, ex qua liberi procreantur, eiusdem iuris erit dist. §. ius naturale cum alijs. vbi eleganter Acursius Pau. in l. ex hoc iure num. 3. ff. de iustitia & iure, Vaconius declaratione 3. Greg. Lopez in l. 2. verbo, casamientotitu. 1. par. 1. Vnde ea solum coniunctio iure naturali permessa videtur, ex qua liberorum procreatio sequi potest, & inde omnis concubitus & seminatio, ex qua non potest, quantum est ex natura actus sequi generatio, dicitur esse contra naturalem ordinem naturæ, vt docet Caietanus 2. 2. q. 154. artic. 11. & ea offenditur Deus, & natura ipsa, cuius inuentio trahitur in præposterum vsum, ideoque grauius delictum censetur quam adulterium, vel incestus etiam cum propria matre cap. adulterij cap. flagitia 32. q. 7. autentico vt non luxurientur homines, & plura in eius deestationem tradiderunt S. Tho. 2. 2. q. 154. artic. 11. Doctores in l. cum vir C. de adulterijs. Cota in memorabilibus, verbo pedicones, Lambertinus de iure patronatus prima parte libr. 2. q. 9. artic. 18. Afflictis in constitutiones Neapolis lib. 3. rubrica 42. num. 10. Boerius decisione 316. Iulius Clarus lib. 5. sententiarum §. sodomia Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 32. Meno. de arbitra. casu 286. Salzedo in additio. ad Ber. Diaz in practica capit. 86. additione 1. Et quia propter hanc præposteram libidinem Sodoma & Gomorra & vicinæ Ciuitates fuerunt igne desuper immisso destructæ, vt in c. clerici de excessibus præla. vbi glo. ordinaria & in cap. vt clericorum de vita & honesta. cleri. & in cap. sed & continuo de penitentia dist. 1. & habetur Genesis cap. 18. & 19. qui huiusmodi concu-
bita

biteu abutuntur viris vel fœminis appellantur sodomizæ, quorum adeo turpis & obscœna materia est, vt de ea loqui pudeat. Cium in dict. l. cum vir, Caietan. & Anto. Gom. vbi supra. In hoc enim scelere id fit, quod non proficit scire, vt inquit tex. in dict. l. cum vir, & inde apud nos iustissime appellatur nefandum, eo quod non estandum, nec de eo liceat fari. Nos autem nonnulla subiiciemus.

Ex prædictis namque primo deducitur hoc crimen non solum cum masculis committi, verum & cum fœminis, si præpostere cognoscantur, vt patet in dict. cap. adulterij, & in cap. vsus 32. q. 7. docent Decius in l. si qua mulier num. 9. C. de secundis nuptijs. Cardinalis in clementina 1. q. 13. de consanguinitate & affinitate. Afflictis vbi supra Clarus dic. §. sodomia Villalobos & Xuares in communibus opinionibus, verbo, sodomizæ Anto. Gom. in dict. l. 8. num. 33. Meno. vbi supra num. 5. licet contradicat Alciatus lib. 10. parergon cap. 11. & pro tali crimine siue cum vxore, siue cum alia fœmina perpetrato potest fieri separatio matrimonij, quo ad torum cap. omnes ac cufationes. 32. q. 7. notant Abb. Ana. & Doctores in cap. maritatis. de adulterijs. Syluester in summa verbo, diuortium q. 7. Afflictis vbi supra Clarus dict. §. sodomia nume. 7. Couarru. in 4. 2. parte. cap. 7. §. 5. num. 6. licet contrarium teneat glos. in dict. cap. omnes & Imo. in ca. 1. de adulte. Est enim eorum opinio falsa, etiam si maritus non perfecerit delictum, sed tantum tentauerit, vt ex dict. cap. omnes docent Coua. & Cla. vbi supra Meno. dict. casu 286. num. 14. Decius in l. 1. num. 8. C. de secundis nuptijs. Vbius lib. 2. communium opinionum opinione 256. Salzedo vbi supra. Si enim consummatum esset delictum à viro cum fœmina, si eam corrumperet cum aliquo instrumento materiali, vt docet Anto. Gom. num. 34. & si vna fœmina coiret cum alia agens vt vir, committeret hoc crimen cum militet superior ratio docet glos. 1. in l. fadiffimam C. de adulte. & ibi Salicetus D. Tho. dict. q. 154. arti. 11. Decius & Cla. vbi supra sed non indistinctè puniuntur pœna ordinaria, sed quando instrumento materiali miserentur, pro vt prædicatum fuisse testatur Anto. Gom. dict. num. 34.

Secundo ex prædictis deducitur coitum viri, aut fœminæ cum bruto animali esse sodomiam, quæ appellatur bestialis,

& sic est contra naturam cap. hoc ip sum §. 1. 33. q. 2. docent D. Tho. dict. arti. 1. Rolandus consilio 7. volum. 1. Imo. in l. defencto columna 1. ff. de publi. iudi. Alex. in l. ex facto num. 35. ff. de vulgari. Hippolitus in l. 1. nu. 60. C. de sicarijs. Clarus §. fornicatio num. 28. & in hac specie sodomia, prater quam quod homo pœna ordinaria infra referenda punietur, ipsa quoque animal interficiendum, ne tanti criminis aliqua memoria extet cap. mulier 15. q. 1. Imoliet regulariter in animalia bruta potestas gladij exercenda non sit, vt ex communi resoluit Sebastianus Sapia in l. imperium num. 6. ff. de iurisdic. hoc tamen casu in publico patibulo suspendi animal debet, vt ex practica huius regni resoluit Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 35. in fine docent Boerius decisione 31. 6. Clarus lib. 1. sententiarum §. fina. q. 99. num. penulti. no.

Tertio deducitur crimen contra naturam committi, si quis habeat accessum ad aliquam materiam, vel speciem non aptam ex sui natura, ad coitum cum ex tali seminatione non possit sperari liberorum generatio, non tamen hoc casu haberet locum pœna ordinaria delicti, vt recte resoluit Anto. Go. dict. num. 35. quod trahendum est ad eum casum, quando absque omni concubitu causa solum delectationis pollutio procuratur, nam licet hoc peccatum quod appellatur mollities contra naturam sit, vt resoluit D. Tho. dict. artic. 11. & ibi Caietanus, tamen non meretur pœnam criminis ordinariam, vt resoluit Salzedo in additio. ad B. Diaz dict. cap. 86. additione si. in fine.

Puniuntur autem sodomia iure civili infamiae nota l. 1. §. remouet & ibi glof. ff. de postulando. Vnde communi Decreto consensus receptum est sodomitam testari non posse l. 1. cuius. §. fina. ff. de testamentis, docent glo. verbo instabiles, in §. t estes Institu. de testamentis, Benedictus in cap. Raynuntius verbo. mortuo itaque el. 1. num. 134. de testamentis Decius in l. 1. num. 8. C. de secundis nuptijs, Couarruias in die. clementina si furiosus 1. par. §. 1. num. 6. Meno. vbi supra, licet contrarium doceant Telus Fernandez in l. 4. Tauri num. 35. Mieres de maioratibus. 1. par. q. 1. num. 14. Salzedo dict. c. 86. additione 1. versiculo punitur. Neque mirum id videri debet, cum ipso iure amittant dominium bonorum suorum ex glo.

glo. verbo nature contrarias in cap. cum secundum ff. de hæ-
 re. lib. 6. glo. in autentico de incestis nuptijs §. 1. Bar in l. post
 contractum ff. de donatio. & in l. Imperator. ff. de iure fisci,
 Couar. dict. num. 6. & Meno. num. 9. Clarus dict. §. sodomia
 versiculo. item sodomita, & is, cuius bona confiscantur testari
 non potest, cum non sit eorum dominus, autentica ingressi, Ca.
 de Hierosolentis eccle. Postremò mortis pœna in sodomitas
 hoc iure imposita est, vt attestatur cõmunis in dict. l. cum vir
 Piu. Grillan. de pœnis omnifariam coitus, q. 2. principali &
 q. 3. num. 4. Socius iunior consilio 7. num. 3. volumine 3. Co
 uar. Clarus Meno. & Anto. Go. n. vbi supra. quam pœnam
 probari putant in eadem l. cum vir, ibi enim imponitur pœna
 in veris non in eos, qui simpliciter sodomiam commiserint, sed
 qui sub specie matrimonij. Solebant enim olim non nulli ha
 bitum, vultum, & incestum muliebrem sic fingere, vt sub falsa
 quadam muliebri specie viri viris nubèrent, quos vltimo sup
 plicio dampnavit Constantinus in dict. l. cum vir, vt ex proba
 tis auctõribus interpretantur Rebar. lib. 4. variorum, cap. 20.
 & Anto. Go. in dict. l. 30. Tauri nu. 34. Vnde intelliges; verũ
 sensum verborũ dict. Legis cũ vir ibi cũ vir, nubit, vt fœmina vi
 ros paritura; sic enim legendum est omissa vulgari littera, quę
 nullum sensum habet, vt notat Alciatus lib. 10. parergon ca.
 11. Sed prædicta communis sententia probatur in §. 2. Insti
 tuta, de publi. iudicijs, & in autentico vt non luxurientur ho
 mines colla. 6. quæ mortis pœna etiam antiquo iure perig
 nem imponebatur, vt constat ex l. 6. ad l. Iuliam de adulte. in
 C. Theodosiano. docent Coua. vbi supra Petrus Gregorius li.
 36. syntagmatum ca. 10. num. 6. Mascar. de proba. conclusio.
 134. num. 1. & q. 2. §. 1. de pœnitentia dist. 1. Sed quia
 canon ille desumptus est à Gratiano ex l. 1. §. fina. ff. de extra
 ordinarijs criminibus. nih il probat de iure canonico, vnde
 verius est eo iure laicos solum infamia notari. cap. infames 3.
 q. 7. & excommunicatos à communicatione fidelium arceri,
 cap. clerici de excessu. præla. Clerici verò eadem infamia no
 tantur, cap. infames 2. q. 6. Et etiam si occultum sit delictum
 incurrunt suspensionem ab ordine ipso iure, quo ad se & quo
 ad

ad alios. Vnde etiam si post peccatam poenitentiam celebrauerint, incidunt in irregularitatem à solo Papa dispensabilem argumento capi. 1. de re iudicata lib. 6. docent Auzo. & alij in capitul. nisi cum pridem §. 1. de renuntiatione additio Abba. in dict. cap. clerici. Maria. Socinus in cap. ad audientiam num. 27. de homicidio. Lambertinus de iure patronatus 1. par. lib. 2. q. 9. artic. 18. num. 4. Vibius lib. 2. communium opinionum. opinione 255. Couarruias dict. §. primo numero sexto Salzedo dict. capitul. 86. additione secunda. Hodie autem si crimen sit occultum, licitum est Episcopis super tali suspensione & irregularitate dispensare ex concilio Tridentino sessione 24. c. 6. docent in proposito Vibius & Salzedo vbi supra. Item clericus sodomita ad ecclesiasticum beneficium eligi non potest, imo collatio ei facta est ipso iure nulla, vt docent Rebusus de pacificis possessoribus num. 208. Coua. & Salzedo vbi supra. Postremo ab ordine & beneficio depositus in monasterium detruditur, vt perpetuam agat poenitentiam cap. clerici. de excessu. praelatorum. docent Pet. Gre. Meno. & alij vbi supra, Vermondus in tractatu de publicis concubinarijs, cap. de peccato sodomiz num. 37. Paulus Grillandus dict. q. 2. num. 2. Dueñas reg. 101. limitatione fina. Bern. Diaz in practica dict. cap. 86. Quæ detractionis in monasterium poena, quia leuis videbatur, Iudices consueuerunt perpetuis & obscuris carceribus sodomitam includere, vt attestantur B. Diaz & Vibius vbi supra.

Hodie autem ex noua Pij. V. constitutione relata inter motus proprios pagina 33. clericus propter hoc crimen actualiter degradatus curiz seculari tradendus est, qua constitutione improbata est opinio Nauar. in Manuali cap. 27. num. 249 existimantis degradationis poenam non in quemcunque clericum sodomitam imponendam, sed solum in exercentem sodomiam, qui scilicet sæpius hoc crimen commiserit vt recte aduertit Salze. dict. additione vltima.

Iure vero regio sodomitz notatur infamia, vt in principio tituli 21. par. 7. à qua immunes sunt eorum filij ex l. 1. in fine tituli 21. lib. 8. recopilationis, & eorum bona ipso iure confiscantur dict. l. 1. recopilationis. Quam confiscationem solum in bonis obtentis tempore commisi criminis, non autem

tem

tem in postmodum adquisitis admittunt *Tellus Fernandes* in l. 4. *Tauri* num. 48. *Mieres* de maioratibus 1. par. q. 1. num. 105 *Salzedo* in dict. cap. 86. additione 1. versiculo illud autem. Item priuantur testamenti fãctione, vt docet *Gre.* in l. 16 verbo. despues titul. 1. par. 6. Et postremo mortis naturalis pœnam incurrunt, nisi sine minores quatuordecim annorum ex l. 2. titul. 21. par. 7. quæ antiquo iure itã imponi solebat, quod in conspectu populi castrabantur, deinde pedibus suspensi in terribant, ex l. 2. titul. 9. lib. 4. fori. Hodie autem ignibus traduntur suffocati prius l. 1. titul. 21. lib. 8. recopilationis.

Aduertas autem primo quòd licet conatus regulariter non sufficiat ad pœnam ordinariam l. cogitationis ff. de pœnis, regula, non punitur in 6. disputat eleganter *Couar.* in clementina, si furiosus 2. par. in initio num. 6. *Meno.* de arbitra. casu 360. & diximus in cap. de assassinis, tamen in hoc crimine pœna ordinaria locum habet, si conatus deducatur ad actum exteriorẽ proximum delicto, vt docent *Coua.* in dict. initio in fine, *Boerius* decisione 316. num. 4. vbi plures allegat, *Clarus* dict. §. sodomia versiculo quarto & apud nos expressum est in dict. l. 1. recopilatio.

Secundo aduertas de hoc crimine laicos puniri posse etiam à Iudice ecclesiastico, vt docent *Abb.* & *Doctores* in dict. cap. clerici *Bermon.* vbi supra num. 37. *Clarus* dict. lib. 5. §. fina. q. 37. versiculo item quarto. Imo iustissimum esset, quod vniuersi hæreticæ prauitatis *Inquisitores* de eo cognoscerent pro vt ex speciali delegatione cognoscunt in regno *Aragoniz*, & *Valentiz*, vt referunt *Simancas* de catholicis in sitionibus titul. 50. num. 30. *Salzedo* dict. additione 1. pagina 297.

De Sortilegij pœna Caput. 34.

Vi proprie sint sortilegi docet *tex. inc.* l. 26. q. 1. *Abb. Soci.* & alij in rub. de sort. dicuntur aut large sortilegia omnes magorum vanæ observationes, vt ex *Pli.* li. 28. naturalis historiz c. 4. docet *Pet. Greg.* li. 34. syntagma. c. 1. nu. 11. & in hac larga significatione accipitur in hoc cap. & sic comprehendit adiunadores, bruxos, hechize

Aa

ros,

ros, y encantadores, & si qui sunt alij, qui cum dæmone, aut tacitam aut expressam loquutionem habent. De quibus plura tradunt D. Tho. 2. 2. q. 95. artic. 8. Siluester in summa verbo superstitio q. 9. Abbas & Canonistæ in cap. 1. & fina. de fortilegijs. Castrolib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 13. Pau. Grilla. in tractatu de fortilegijs, Simancas de catholicis institutionibus titul. 63. Plaça de delictis cap. 20. Meno. de arbitra. casu 388. Pet. Gre. omnino videndus lib. 34. Syntag. per totum D. Paz. in praxi. 1. tomo 8. par. cap. 1. num. 12. Sanchinus de hæreticis cap. 22. Albertinus de agnoscendis assertionibus cap. 11. num. 3. B. Diaz in praxi cap. 107. & ibi Salzedo, vbi agit de chiromanticis, & astrologis iudicarijs, Clarus lib. 5. sententiarum §. hæresis num. 25. Auiles in capi. prætorum cap. 53. verbo, adiunos, Abenda. de exequendis mandatis 2. par. cap. 32. Dida. Perez in l. 9. titu. 1. li. 8. ordinamenti.

Huius autem fortilegij duæ sūt species. Quoddam enim sapit hæresim, & hoc punitur pœna hæresis, vt notant Grillandus vbi supra q. 11. Simancas dicit, titul. 63. Di. Pe. & Meno. vbi supra & ab ipsis Inquisitoribus docet Abb. in dicit. cap. 1. de fortilegijs. Simancas, Sal. & D. Pe. vbi supra. Quando autem dicatur hæresim sapere declarant Socinus in dicit. cap. 1. num. 8. Sima. dicit. titul. 63. D. Pe. in l. 3. titul. 4. lib. 8. ordinamenti. pagin. 133. columna prima. Quoddam autem non sapit hæresim manifestam, & hoc punitur sequentibus pœnis. Iure ciuili pœna mortis l. nemo C. de maleficis, & mathe. quæ per ignem imponitur, vt docet ibi glo. & probat tex. in l. nullus C. eodem titul. quæ pœna licet hodie nostro iure immutata sit, vt dicemus tamen contra lamias in vsu est: coneremantur enim sicut hæretici pertinaces, docet Di. Pere. vbi supra dicit. l. 9. ordinamenti.

Pontificum autem iure in foro pœnitentia quadraginta dierum pœnitentia indicitur ca. 1. de fortilegijs, & ibi D. Doctor Grillan. vbi supra q. 11. num. 2. & 6. in contentioso autem, si laicus in hoc incidat crimen, si feruus sit verberatur, si liber perpetuo carceri mancipatur cap. contra idolorum 26. q. 5. Felinus in cap. cum sit generale num. 20. de foro compe. Romanus singulari 680.

Hodie

Hodie vero iudices ecclesiastici, qui ad præventionem possunt de hoc crimine cognoscere contra laicos, imponere solent pœnas infamiae, quas induxit lex regni, ut testatur Meno. vbi supra num. 16. & alij supra relati. Clericus autem si bono zelo & ex simplicitate fortilegium commisit suspenditur à diuinis, & ministerio altaris per annum, vel ultra secundum facti turpitudinem cap. 2. de fortilegijs, vbi glo. verbo, missum, & Abbas. num. 4. in fine Grillandus vbi supra & Meno. num. 10. Si verodolo & impie deponitur ab ordine sacro & beneficijs priuatur, & includitur perpetuo in monasterium. cap. si quis episcopus vbi glo. 26. q. 5. docent Abbas. in cap. atsi clerici. prope finem de iudicijs. & ibi Decius Aretinus in cap. cum non ab homine columna 10. eodem titul. B. Diaz dicit. cap. 107. D. Pe. & Meno. vbi supra. Vnde tex. in cap. admoneant 26. q. 7. dum inquit quod fortilegus debet de gradari intelligi debet de verbali degradatione, non de aetuali, ut male tentauit Anto. de Butrio in dicit. ca. atsi clerici.

Iure vero regio pœna mortis imposita est l. 3. titul. 23. par. 7. l. 9. titul. 1. lib. 8. ordinamenti, l. 6. titul. 3. lib. 8. recopilata. Sed iam communi vtriusque fori consuetudine receptum est, ut publica ignominiosa pœna imponatur, quod publice flagellentur, & per vias publicas cum mitra melleque vnti & plumis vestiti ad ignominiam trahantur, deinde iuxta ecclesiam, vel domum episcopi in scala collocentur, ut docet Abb. in dicit. cap. 1. de fortilegijs Meno. Di. Pe. & Salzedo vbi supra. Quæ pœna ortum habuisse videtur ex cap. episcopi 26. q. 5. & ex l. 4. titul. 31. par. 7. ibi, ole desnudan haziendo le estar al sol, vntandole de miel, porque le coman las moscas alguna hora del dia.

De Stupri pœna Caput. 35.

Vando virgo aliqua defloratur committitur stuprum l. in stuprum l. inter liberas. §. lex. Iulia. ff. de adulte. l. inter stuprum vbi Aleiatus, & Rebu. ff. de verborum significat. l. cum qui duas. C. de adulterijs, & in dubio creditur mulieri, quæ se virginem dicit, docet Abb. in cap. 1. num. 5. de adulterijs, & ibi communis. Ale.

Aa 2 consil

consilio 29. volumine 6. Cassaneus in consuetudines Burgundia rubrica 1. num. 42. Nau. in Manuali cap. 16. Cla. lib. 5. sententiarum §. stuprum. versiculo sed pone Mascar. de proba. conclusione 1412. num. 1. & 2. Salzedo in additio. ad Ber. Diaz cap. 83. addi. 2. Illud autem maxime controuertitur, an si virgo ipsa sponte & lubens patiatur se deslorari. committatur stupri crimen, quo ad poenam dotationis, de qua infra ut constat ex Dino in regu. scienti in 6. Fabro in l. vnica C. de raptu virginum, & ibi Bal. num. 20. Mathesilano notabili 69. vbi additio noua Abb. & canonistis in dict. cap. 1. D. Thoma. in 4. d. 28. Naua. dict. cap. 16. num. 16. Cordoua lib. 1. quaestionarij q. 13. B. Diaz in prac. cap. 83. & ibi Salze. Cou. in reg. peccatum 2. par. §. 3. Anto. Gom. in l. 80. Tauri num. 10. D. Pe. in principio tituli 15. lib. 8. ordinamenti. Sed in ea quaestione breuiter tres casus obseruabis. Prior est, quando suasionibus, donis, aut blanditijs virgo consensit, tunc enim absque difficultate stuprator incidit in poenam, quia perinde est, ac si cogereetur argumento l. 1. §. persuadere ff. de Seruo corrupto. l. 3. §. si quis volentem. ff. de libero homine exhibendo. Alter casus est quando sumus in dubio, & tunc semper praesumitur seducta. l. vnica §. fin. C. de raptu virgi. Vltimus est quando constat de mera & libera virginis voluntate, & tunc communis existimabit adhuc dotationis poenam locum habere. Contradicunt tamen B. Diaz & Salzedo additione 3. Anto. Go. dict. num. 10. Naua. dict. cap. 16. num. 16. Vnde distinguendum est, vtrum de hac obligatione agatur in foro interiori, & tunc procedit modernorum opinio, an in foro exteriori, & verior videtur opinio communis cum ex stupro non solum virgini, sed & eius parentibus, & consanguineis irrogetur, iniuria & ica probat l. 1. titul. 19. par. 7.

Puniuntur autem stuprum committentes iure ciulli anti-quo mortis poena, l. 1. §. fina. ff. de extra ordinarijs criminibus. Nouiori vero si vir honestae vitae est, aut in dignitate constitutus, partis bonorum confiscatione & relegatione temporali ad iudicis arbitrium punitur, si humilis persona est sustigatur & in exilium mittitur §. item l. iulia Insti. de publi. iudi. docet Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri num. 5. Meno. de arbitrijs. casu. 288. num. 7. & sequentibus, Clarus dict. §. stuprum

prum num. 3. Mathesilanus notabili 100. Rolandus consi. 35. num. 25. lib. 2.

Pontificum autem iure in foro conscientiz clerico iniungitur pœnitentia decem annorum, cum illis ieiunijs & pœnitentijs, quorum meminit tex. in cap. presbyter 83. d. Laico vero iniungitur pœnitentia septem annorum cap. deuotam 27. q. 1. cap. hoc ipsum. 33. q. 2. In foro autem contentioso clericus propter hoc crimen deponitur ab ordine, & beneficio, resoluit communem Pau. Grilla. de pœnis omnifariam coitus q. 7. B. Diaz pract. cap. 83. num. 2. & ibi Salzedo additione 1. Clarus dict. §. stuprum. num. 3. Meno. vbi supra. num. 5. allegantes tex. in cap. si quis clericus 81. dist. & in cap. lator. 2. q. 7. qui non loquuntur hoc casu. & præterea potest puniri pœna pecuniaria, vt docet Abb. in cap. vt clericorum. de vita & honestate clericorum. Pau. Grillan. Ber. Diaz Salze. & Meno. vbi supra. & potest condemnari etiam sine partis petitione ad refarciendum damnum, ex Are. in cap. qualiter & quando. §. ad corrigendos colu. 2. de accusatio Iacobino. in l. Imperium 1. lectura. columna. 2. de iurisdic. resoluit Salzedo dict. additione. 2. versiculo. illud tamen. laicus autem hoc iure tenetur stupratam in vxorem ducere, & eam dotare cap. 1. de adulterijs. Et licet nonnulli existimauerunt vtrunque pœnam imponendam contra stupratorem ex dict. cap. 1. tamen verius est, & communi vsu receptum solum compellendum, vel dotare, vel ducere, vt ex cap. 2. de adul. & Abb. in dict. cap. 1. & communi resoluit Anto. Gom. in dict. l. 80. Tauri num. 8.

Regio autem iure iuris ciuilibus pœna approbata est in l. 2. titul. 19. par. 7. Sed hodie ex generali huius regni consuetudine pœna iuris canonici à Iudicibus etiam secularibus praticatur, vt referunt Anto. Gom. vbi supra. numero 7. Clarus dict. §. stuprum nu. 3. Cassaneus consilio. 40. Quando autem stuprator neutrum posset adimplere, quia erat coniugatus, & pauper, tunc prædicta ciuilibus pœna imponeretur ex dict. cap. 2. de adulterijs vbi communis docet Anto. Gom. vbi supra. B. Diaz d. ca. 83. Qualiter autem taxanda sit dos a Iudice declarant eleganter Salzedo dict. cap. 83. additione 5. Di. Pe. in principio titul. 15. lib. 8. ordinamenti.

DE

De Seruo cum domina cocunte Caput. 36.

Raue nimis apud Romanos fuit seruilis conditionis homines (eorum enim abiectissima conditio erat) liberis mulieribus, etiam citra matrimonium copulari, nam Clau. Cæsaris temporibus S. Con. factum & promulgatum fuit de pœna fœminarum, quæ seruis iungeretur, statutumque vt post trinam denuntiationem factam libertæ mulieri ne cum seruo commisceretur serua fieret eius, qui & serui dominus erat, & omnia bona eius simul adderentur. Et hoc S. Conc. ab auctore dictum est Claudianum, vt referunt Corne. Tacitus lib. 12. Iustinia. in l. vnica C. de S. Confu. Claudiano, & in §. fina. Insti. de successio. sublati. Vlpianus in fragmenti titul. 11. versiculomaxima P. Gre. lib. 14. Syntag. cap. 3. num. 5. Ex quo deduces rationem dubitandi ad l. 3. C. de liberali causa, & hæc infœminas cum alienis seruis se im miscentes obtinuerunt, quosque Iustinia. constitutione in dict. l. vnica sublata fuerunt. In eas autem quæ cum proprijs seruis coierunt seuerius animaduersum fuit, puniuntur enim pœna capitali. l. vnica C. de mulie. quæ se proprijs ser. Sed quia pœna capitalis tripliciter accipi solet, vel pro morte naturali, vel ciuili, vel amissione Ciuitatis l. 2. in principio. ff. de pœnis. l. 2. ff. de publi. iudicijs. sed si quis §. 1. iuncta glo. ff. si quis cautionibus, glo. verb. capitis in l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusatio. glo. 2. in l. transigere C. de transactio. & ibi Padilla. nu. 32. Maranta in praxi. 4. par. dist. 1. iudiciorum num. 63. Iordanus de maioribus episcoporum causis c. 1. n. 27. nõ videtur perfecte declarata fœminarũ pœna in dict. l. 1. Sed quanuis quoties simpliciter capitalis pœnæ mētio in l. fit, nõ de morte naturali, sed de mitiori, id est, amissione Ciuitatis intelligatur, iuxta glo. verbo, capitali in l. 1. C. ne christianum mancipium, & in l. in criminali C. de iurisdictione, & in l. fin. ver. inferiores C. quæ res vëdi possunt, & in l. 1. C. de crimine pecul. quas exornat Alfanus collectanea 421. Imo. in dict. l. 2. n. 3. ff. de publi. iudic. Marantavbi supra. Abb. in c. atsi clerici num. 38. de iudicijs. Felinus in c. ex litteris

litteris num. 21. vbi Decius num. 13. de constitutio. Aleia. d. e
 præsumptionibus reg. 3. præsumptione 45. num. 9. tamen in
 hoc casu de vltimo supplicio accipienda est, vt patet ex dict.
 l. 1. in versiculo successio. vbi post hanc sententiam succedunt
 filij legitimi ab intestato, vt interpretatur ibi Salicetus &
 Doctor. Pet. Greg. dict. cap. 3. num. 5. Anto. Gem. in l. 80.
 Tauri num. 23. Iulius. Cla. lib. 5. sententiarum §. fornicatio
 num. 20.

Seruus autem verberatus igni tradendus est. dict. l. vnica,
 Circa quam poenam aduertendum erit, prius esse suffocand-
 um, deinde cadauer ignibus comburendum, hac enim forma
 poenam ignis imponendam, nisi contra hæreticos pertinaces
 diximus in cap. de hæreticis & resoluit Couar. lib. 2. varia-
 rum cap. 10. num. 9. Simancas de catholicis institutionibus ti-
 tul. 46. num. 49. Clarus lib. 5. sententiarum §. fina. q. 99. nu.
 7. Poena autem verberum ei adhuc viuo infligenda est, vt
 notat glo. in dict. l. vnica, & Coua. vbi supra. Alias enim si
 iam mortuus verberaretur nulla hæc poena esset l. 1. §. quoties
 & §. si forte. ff. de iniurijs. Neque obstat tex. in l. 1. in fine ff.
 nihil nouari appellatione pendente. Ex quo deduxit ibi Pau-
 lus, quod quando ob aliquod delictum imponitur poena am-
 putationis membri, & mortis incipiendum est à morte, cuius
 sententiam verissimam dicit Fortunius in l. Gallus §. quidam
 recte colu. 24. de libe. & post hu. Coua. dict. num. 9. licet con-
 trarium doceant Bar. Bal. Ange. & Platea in l. omnes C. de
 delatoribus lib. 10. Corsetus singulari. 232. Quia verberatio
 poena leuis est, ex qua delinquentis desperatio timeri non po-
 test, sicut in membri mutilatione, vel exustione.

Ex his apparet grauius seruos cum foeminis liberis, quam
 seruas cum dominis cocuntes puniri, & merito: mulier enim
 incontinens inter seruos dedecus est totius agnationis dict. l. v-
 nica C. de S. Conc. Claudiano. Serua etenim à domino cog-
 nita potius præmio, quam poena afficitur: post mortem enim
 domini cum liberis ex eo susceptis ipso iure libera fit. l. fina.
 C. communia de manumissio. docet Cirus in dict. l. vnica,
 Clarus dict. §. fornicatio num. 20. & Doctor. communiter in
 dict. §. fina. In l. de successio. sublati.

Regio autem iure seuerius in foeminas animaduersum est.

Ipse

Ipse enim & serui comburendi sunt l. 1. titul. 11. libr. 4. fori l. 15. titul. 17. l. 2. titul. 19. par. 7. Circa quam poenam primo ad uertas, quod quamuis in dict. l. 1. fori expressum sit, eam esse imponendam et si domina velit seruo nubere, tamen contrarium practicandum est, cum in causa matrimoniali standum sit iuri canonico ex cuius dispositione seruitus non potest interficere matrimonium impedire cap. 1. & 2. de coniugio seruorum.

Secundo ad uertas supra relatas poenas iure nostro non solum inferuos esse imponendas, quos Hispanice esclauos appellamus, sed in quoscunque famulos, quos dicimus criados ex dict. l. 2. ibi ò seruiente. titu. 19. par. 7. docet Gre. in l. 15. verbo. con su seruo titu. 17. par. 7. Quod sane intelligendum est quando mulier, cui accessit famulus, erat sub potestate eius, cui famulus inferuiebat, ut quia erat eius concubina, vel uirgo in eius domo nutrita, aut consanguinea intra domum habitans, aut nutrix filiorum, dum eos lactat. Alias enim si alius fœminis in eadem domo ancillantibus se immisceant publice flagellantur l. 1. titu. 15. li. 8. ordinamenti l. 6. titu. 20. lib. 8. re copila.

Ultimò ad uertas, dictam poenam ignis non tantum imponendam contra fœminas uiduas, vel uirgines seruis proprijs se immiscentes, verum & in coniugatas, licet hæc adulterium committant, & adulterij pœna sit quod in potestate uiri ponatur, ut diximus cap. 1. & probat. l. 1. titu. 2. lib. 8. recopila. Quia huiusmodi adulterium est qualificatum, & ideo puniendum est acerbiori poena, quam ordinaria, id est, hac quæ specialiter hoc casu indicta est, ut ex Ange. in dict. l. vnica re soluit Gre. in dict. l. 15. verbo quem ados titu. 17. par. 7.

De teste falsum deponente Caput. 37.

Vi in testem producitur, non solum si contra ueritatem respondeat, verum & si ueritatem occulte falsitatem committit cap. 1. de testibus cap. quisquis. 11. q. 3. notat Azo in summa hoc titu. & cum iuratus deponere debeat, crimen periurij committit, ideo

ideoque incidit in pœnas superius relatas in capitulo. de perjurio. & præterea punitur iure civili pœnal. Corneliæ de falsis l. 1. §. penultimo. ff. ad l. Corneliæ de falsis. §. item lex Cornelia. Insti. de publicis iudicijs. Et hoc verum intelligas, quando falsum dicens, accusatur de falso, secus verò si de eo crimine ageretur incidenter, tunc enim punitur pœna mitiori, argumento capit. 2. de ordine cognitionum, idest, arbitraria Iudici secundum qualitatem de liciti, vt in l. nullum vbi glo. & Docto. C. de testibus.

Pontificum autem iure, si clericus sit, deponitur ab ordine & beneficium, & detruditur in monasterium ad agendam pœnitentiam capit. si episcopus. 50. dist. docet Abb. in cap. i. 1. de crimine falsi, eleganter Men. de arbitra. casu. 308. & 310. & sequenti.

Regio vero iure approbata est pœna iuris civilis in l. fina. titul. 16. par. 3. nouiori verò testis falsum dicens mulctatur pœna amissionis vnus dentis l. 3. titulo de las falsedades l. 4. fori. etiam si iudex procedat ex inquisitione, vel officio, vt ex mente illius legis practicari testantur Anto. Gom. in l. 82. Tauri. Salazar de vsu & consuetudine curiæ capit. 5. nume. 29. Si vero in causa criminali falso testificetur, incidit in pœnam legis. 1. §. 1. ff. de sicarijs, & l. 82. Tauri. Sed nouissimo iure damnatur decennio ad triremes l. 7. titul. 17. lib. 8. recopilatio. Plura tradunt in materia huius criminis Meno. dist. casu. 310. & 311. Bossius in prac. titul. de teste falsatio nume. 1. & sequentibus Siman. de catholicis institutionibus titul. de testibus Anto. Gom. in dist. l. 82. Tauri Sala. de vsu & consuetudine cap. 5. n. 29.

De vsuræ pœna Caput finale.

Lnter varias vsuræ diffinitiones, quæ tradunt Summistæ verbo, vsura. & Docto. in rubrica de vsuris, ea communi Canonistarum & Theologorum consensu recepta est, vt vsura sit quidquid forti principali accedit pacto, vel spe præcedenti, vt resoluunt Couar. lib. 3. variarum. capit. 1. Clarus lib. 5. sententiarum §. vsura

Bb

num. 1.

numer. 1. secunda parte quaestionum crim. nu. 57. Vnde constat usuram non esse aliquid ultra sortem recipere gratis oblatum à debitore si nulla præcedat pactio, aut spes creditoris, ut cum communi resoluit Nata consilio. 498. nume. 28. Nam si mutuans haberet mentem deprauatam sperando aliquid a debitore, usuram committeret, secundum Abbatem in capit. consuluuit notabili. 1. de usuris. & 37. casus in quibus non est usura accipere aliquid ultra sortem, videbis apud Socrinum regula 6. in fine.

Hoc autem usurarum crimen exercere, id est, aliquid ex pacto ultra sortem recipere, semper fuit detestabile, ut eleganter probant Alexander ab Alexandro libr. 1. dierum capit. 7. vbi Tiraquei. Siman. de catholicis institut. titu. fina. Meno. de arbitra. casu. 398. nume. 1. & sequentibus. omnium enim iure improbatum est. Diuino Leuitici capit. 25. Deutero. cap. 23. Ezechiel. cap. 18. psalmo. 14. & 52. Matthæi cap. 19. Lucæ cap. 6. capit. 1. & 2. 14. q. 3. capit. quia in omnibus, capit. super eo, capit. consuluuit de usuris. Iure naturali, quia creditor locupletatur cum aliena iactura l. nam hoc natura ff. de condic. inde. Et quia cum pecunia sui natura sit sterilis, & infæcunda per usuram fit fecunda, & fructifera, quod est contra naturam dicit, capit. 1. & 2. 14. q. 3. Siman. dicit. titulo fina. Couar. dicit. capit. 1. numer. 3. Soto libr. 6. de iustitia & iure. q. 1. articulo. 3. decisio Pedemontana. 137. Iure etiam canonico prohibitum capit. 1. & sequentibus de usuris. in decretali. 6. & clementinis. Item iure regio in l. 1. titu. 2. libr. 8. ordinam. l. 1. titu. 6. lib. 8. re cap. & in omnibus ferè prouincijs idem interdictum esse referunt Abenda. de exequendis mandatis secunda parte cap. 27. Couar. Meno. & decisio Pedemon. vbi supra. Sed an iure quoque civili improbetur anceps dubitatio est, ut constat ex pluribus relatis per Men. vbi supra. Clar. dicit. §. usura numer. 4. Quæ sic resoluenda est, usuram, scilicet vnicialem mensuram, ex qua per annum conficiebatur as usurarius ex duodecim tabularum ll. & Consultorum responsis probatam fuisse, & eam legitimam appellabant l. 1. per totum ff. de usuris. illegitimas ergo improbant tex. in l. pecunia l. cum quidam. l. usuras ff. de usuris l. fina. C. eodem titu. l. improbum C. ex quibus causis infamia irrogetur.

tur. Postea verò Iusti. cum quatuor generalia consilia obserua-
re sic pollicitus in autentico de ecclesiasticis titulis §. 1. colla-
tione. 9. quorum vnum est Nicenum, vsuras improbas, capi.
quoniam 47. dist. & vsuras Iustinianum improbasse, benigna
est interpretatio glossæ verbo, caueat in autentica ad hæc C.
de vsuris. & verbo. reddet in capitul. quid dicam 14. q. 4. &
verbo multi in capit. quia in omnibus. de vsuris. vbi commu-
nem dicit Bero. Couar. & alij Supra. Atque ita improbas
esse vsuras iure ciuili à Iusti. docuerunt Imo. in clem. 1. num.
8. de vsuris Anania in dist. capit. quia in omnibus num. 16.
Iason in 4. omnes num. 14. Instituta. de actio. & in l. cunctos
populos numer. 47. C. de S. Trinitate, Bero. in Rubr. de vsu-
ris numer. 80.

Ex qua resolutione deducitur, iure ciuili non esse punien-
dum vsurarium etiam a Iudice seculo. qui iure comuni Roma-
norum veniunt, si modum illum illi præscriptum in faciendo
non excedat argumento l. Græcus, C. de adulterijs, vt docue-
runt Decius consilio 170. Soci. Junior consilio 108. numer. 6.
lib. 1. & alij relati per Meno. dict. casu. 398. num. 28. Quod si
modum legitimum excedat. puniendus est iure ciuili infam-
iæ nota l. improbum fænus G. ex quibus causis infamia
irrogetur. Et insuper arbitraria Iudi. poena corporali, vt ex
Butrigario in dist. l. improbum. Docuerunt Molineus de vsu-
ris numer. 156. de q. isto Pademon. 137. num. 12. Clarus dict. §.
vsura nume. 5. Meno. vbi supra num. 15. Couar. lib. 3. varia-
rum cap. 3. num. 24.

Pontificum autem iure distinguendus est vsurarius ma-
nifestus à nec manifesto. Quis autem dicatur vsurarius mani-
festus rectissime & copiose explicant Clarus dict. §. vsura.
nume. 15. Meno. de arbitra. casu 235. per totum. Coua. dict.
lib. 3. cap. 3. num. 4. Craueta consilio. 145. & 156. Mascari. de
proba. conclusionem 1420. Salze. in additio ad B. diaz cap. 89.
additione. 1. & 2. Nam vsurarium nec manifestum iure pon-
tificio non esse puniendum affirmarunt Decius consilio. 170.
Rolan. consilio 475. lib. 1. Sed tantum compellendum vsuras
restituere ex capit. debitores. de iure iura. capit. 2. & capitu-
tus de vsuris, & ex capit. quamquam eodem titulo. in. 6. Sed
hanc opinionem optimis rationibus conuincunt Corneus

consilio. 19. & consilio. 158. lib. 3. Maranta in practica 6. par. titulo. de inquisitione num. 111. Alcia. in capit. 1. num. 53. & sequenti de officio ordinarij. Menoc. dict. casu. 398. numero. 40.

Puniendus igitur erit laicus vsurarius non manifestus prater vsurarum restitutionem & infamiam arbitrio Iudi. p̄na aliqua corporali, vel pecuniaria, vt cum communi resoluic Meno. dict. nume. 40. Clericus autem est infamis ipso iure capital. inter dilectos. vbi notat Abbinotabili. 3. de excessibus prelatorum capit. infames. §. porro. 3. q. 7. Ber. Diaz in practica capi. 88. nume. 1. Sed an peracta p̄nitentia & restituitis vsuris, maneat infamis dubitatur & Bal. in dict. l. improbum, quem sequitur Ber. Diaz vbi supra exilimat infamem manere. Sed contrariam sententiam puto veriolem, quam docuit idem Bal. in l. Casus in fine ff. de senatoribus. sequitur Matheslanus singulari 196. Sal. in additio. dict. capit. 88. littera B. item repellendus est ab obtinendo beneficio. glos. in capitulo. prater ea, de vsuris Abb. in dict. capitulo. inter dilectos, & ab obtento suspendendus est ad tempus secundum Iudicis arbitrium, vt probatur in dict. capitulo. prater ea. docent Couar. dict. cap. 3. numer. 37. Ber. Diaz dict. capit. 88. Neque obstat tex. in capitulo. de vsuris. vbi p̄na depositionis imponitur quia obtinet in clericis iam semel punito, vt constat ex verbo, insistat, tunc enim quia iam est vsurarius manifestus deponitioe puniendus est, vt infra dicemus & docet Bern. Diaz vbi proxime D. Per. in Rubrica titulo. 2. lib. 8. ordinamenti pagina. 26. versiculo item etiam, Couar. dict. numer. 3. Cantera dict. cap. 8. num. 32.

Vsurarius autem manifestus punitur hoc iure infamiz nota dict. capitulo. infame. §. porro. vnde inhabilis est ad sacros ordines suscipiendos capitulo. maritum. 33. dist. capitulo. se ditionarios 46. dist. neque potest ad beneficium eligi, vel presentari capitulo. de Petro 47. dist. Bertrachinus in tractatu de Episcopo prima parte libri. 2. q. 33. D. Per. vbi supra versiculo est etiam. Item dominium rerum quas creditor extorquet à debitore ex causa vsurarum non transit in vsurarium, vt cum Theologis resoluunt Couar. dict. capitulo. 3. num. 6. Clarus dict. §. vsura numer. 14. Item communione Corporis Christi

Christi, ecclesiastica sepultura, & religiosa oblatione privantur capitulo. quia in omnibus, de vfuris, imo clerici, qui manifestos vfararios sepelierint, vel eorum oblationem admiserint grauiterpuniuntur, manent enim suspensib executione officij, donec ad arbitrium Episcopi satisfaciant dict. capitulo. quia in omnibus. & hodie manent excommunicati ipso iure clementina. 1. de sepulturis docent B. Diaz in practica capit. 89. Siluester in summa verbo, vfura nono numer. 2.

Item testamentum vfararij manifesti ipso iure est inualidum nisi restituat prius vfas, aut idoneam præstet cautionem capit. quamquam de vfuris libr. 6. quam pœnam eleganter declarant Iulius Cla. libr. 3. sententiarum §. testamentum q. 36. & §. donatio q. 7. Couar. dict. capitul. 3. numer. 9. qui numer. 6. explicat, quæ dicatur idonea cautio, & Syluester dict. verbo vfura 9. numer. 5. Clericus autem manifestus vfararius præter omnes supra dictas pœnâs à beneficio deponendus est, capit. 1. de vfuris. notant Bernardus Diaz, Canera, Couarruias numer. 3. & alij supra Pet. Gre. libr. 22. syntag. cap. 3. num. 12.

Iure vero regio puniuntur vfararij, quod pecuniæ sub vfuris mutuo datae debitori cedunt, & adquiruntur, & præterea totidem nummos soluere damnantur, pro duabus partibus filco, pro tertia vero accusatori. Quod si vfararius hac pœna semel punitus, iterum in idem crimen incidit amittit dimidiam bonorum partem eodem modo applicandam. Quod si secundo punitus tertio vfas exercuerit omnibus bonis totoque patrimonio mulètabitur, eodem modo diuidendis, vt probat l. 1. 4. & 8. tit. 2. lib. 8. ord. l. 4. & 5. tit. 6. lib. 8. recop. Docet Cou. d. c. 3. n. 2. in fine. Aben. de exequendis mandatis secunda parte capit. 29. numer. 1. Possunt etiam Iudices eos mercatores punire qui merces egentibus vendunt, habita fide & postea easdem per se vel per interpositas personas viliori pretio emunt. Quas conuentiones hispane dicimus moatras: cõtinent enim vfaram palliatam, ideoque grauiterpuniendi sunt, vt constat ex l. 29. titul. 4. libr. 3. recopila. l. 22. titul. 11. lib. 5. recopilationis. eleganter Molineus de vfuris num. 13. & 14. & quando hi contractus sint iusti & validi, declarat Nauar. in Manuali cap. 23. nu. 91. & Iudex Ecclesiasticus po-

terit illos rescindere , vt docet Salzedo in additionibus ad Bernardum Diaz capit. 89. littera C. versiculo. illud autem. Aduertas autem primo quod etsi iure communi controuersum sit, an testes singulares sufficiant ad probandam vsuram, quando vnus deponit de vno actu & alter de alio , vt constat ex pluribus relatis per Couarruias libr. 5. variarum capit. 3. numer. 5. Craue. consilio 73. numer. 33. Cla. libr. 5. sententia. 9. fina. q. 53. numer. 18. Menoc. dict. casu 235. numer. 23. Di. Pe. in Rubrica titulo secundo lib. 8. ordinamenti. pagina. 27. versiculo. est etiam. Mascas. de proba. conclusione. 1419. numer. 11. tamen apud nos, quia vsura est difficilis probationis, vt resoluit Mascas. numer. 3. & per coniecturas & presumptiones probari potest capitulo. in dix. cesti de vsuris capitulo. illo vos. plures referunt Menoc. vbi proxime numer. 29. Mascas. numer. 5. & sequentibus lege regni constitutum est, vt tres singulares testes sufficiant ad probandum vsuræ crimen in l. 1. tit. 2. lib. 8. ord. l. 4. tit. 6. lib. 8. recopi. Quæ ita practicanda est si alix cõiecturæ, & præsumptiones concurrant cū testibus singularibus, vt in ea expressum est, & admonet Cou. dict. capit. 3. numer. 5. versiculo hinc profecto. Cantera dict. capitul. 8. numer. 54. in fine. Idem requiritur quod nullum commodum ex attestacionibus testes recipiant. Nam si deponerent, vt pecunia mutuata sibi adiudicaretur, iuxta supra relata testes singulares non probarent, quod eadem lex non obscure sensit, & docent Meno. dict. numer. 23. Mascas. vbi supra numer. 14. & sic iustissima est illius legis constitutio, vt affirmant Couarruias dict. numer. 5. Abenda. dict. secunda parte capitul. 29. numer. 2. Permissum enim est principi non recognoscenti superiorem, statuere, vt delictum testibus singularibus probari possit, secus autem si superiorem recognosceret, vt distinguendo affirmat Tiberius Decia. consilio. 62. numer. 17. volum. 3. sequitur Mascas. vbi supra numer. 12. & ita accipiendum est, quod de constitutione Episcopi docet Couar. dict. num. 5. in principio. uly crino 2000000

Aduertas postremo, quod licet communi Doctorum consensu hoc crimen reputetur mere ecclesiasticum glos. & omnes in capitulo. cum sit generale de foro competenti. & in capitulo. 1. de officio ordinarij. Couarruias in. 4. secunda parte capitulo

tulo. 8. §. fina. numer. 3. tamen verius est mixti fori esse, Pos-
sunt enim tam iudices seculares, quam ecclesiastici laicos
vsurarios debitis pœnis punire, vt constat extex. in capitul.
post miserabilem. de vsuris. probat eleganter Couarruias
diēt. capitul. 3. numer. 1. Iul. Cla. diēt. §. fina. q. 37. Molineus
de vsuris q. 10. Didacus Perez in Rubrica titul. 2. libr. 8. ordi-
namenti pagina. 27. versiculo est etiam puniendus, Cantera
diēt. capitul. 8. numer. 52. & ita practicatur quibus absolu-
tur hic vtilissimus tractatus.

L A V S D E O.

S A L A M A N T I C A E
Excudebat Didacus á Cuffio
Anno. 1596.

